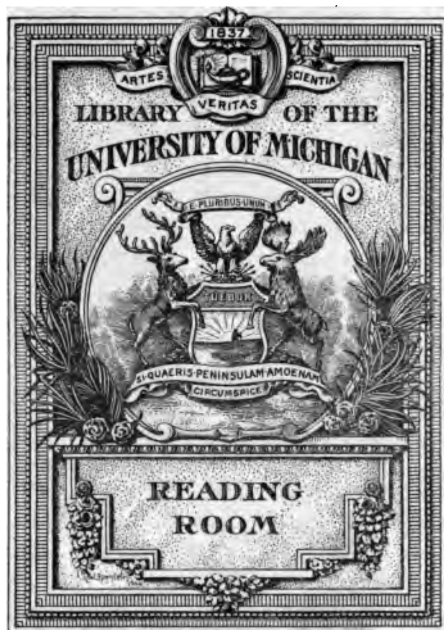

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE
READING
ROOM

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBRI XXXVII.

RECOGNOVIT ATQUE INDICIBUS INSTRUXIT

LUDOVICUS JANUS.

VOL. I. LIBB. I—VI.

EDITIO ALTERA DENUO RECOGNITA.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXX.

CAROLI JANI PRAEFATIO.

Ex quo pater meus dilectissimus editionis suae Plinianae volumen primum emisit tria fere abierunt lustra. Multum autem abest ut ab illo tempore quieverint Plini naturalis historiae studia, immo ad veras illius lectiones constituendas his annis profectum est plurimum. Nam vix editum erat primum illüd volumen neque dum confectum alterum, cum Monēus in monasterio quodam Carinthico invenit praestantissimum illum codicem rescriptum, qui etsi nullum huius voluminis librum continet, tamen et ad corrigendos indices ex quibus liber I est compositus et ad constituendam orthographiam Plinianam universam momenti est gravissimi. Paullo post ordini philosophorum qui est Gottingae ut codicum Plinianorum fata fides auctoritas examinarentur postulanti Felsius respondit commentatione sua praemio donata de qua modo nobis plura erunt dicenda. Interdum etiam Detlefsenus Plinio operam navare instituerat, cui non solum codicum ingentem numerum in Germania Italia Gallia ut conferret, sed etiam de ratione quae inter eos intercedit ut multa recte perspiceret prospero fortunae eventu contigit. Ita quanquam primum huius operis volumen summis laudibus acceptum erat ab Urlichsio qui (*Jahrbücher für Philologie 1855*, *pag. 257*) illam editionem ait non modo omnium esse accuratissimam quin etiam solam iam in lectione adhibendam, sed cum maiore Silligiana neminem ea carere posse qui Plini libris operam daret, — tamen fieri non potuit quin procedente tempore multa melius cognoscerentur et haud pauca essent quae editor vellet mutari. Quae cum ita essent et bibliopola liberalissimus sumptus novae editionis facere minime recusaret, L. Janus ad textum denuo recensendum se accinxit. Iam nonnulla artis criticae adiumenta primum edita erant, veluti praeter Monei palimpsestum excerpta et Parisina (*Par.*) et Monacensia (*Fris.*) a Detlefseno vulgata, aliorum codicum cum antea pauci collati essent

libri ut Vaticani (*D*) et *Parisini* I (*a*), iam demum omnes variae lectiones erant per eundem virum doctissimum conscriptae, alii codices antea minus accurate excussi iterum maiore diligentia ab eodem erant adhibiti, ut Lugdunensis (*A*) et Chiffletianus ille *Θ* diu desideratus, tandem a Detlefseno et ipse Lugduni Batavorum repertus et littera *F* signatus. His iam utendum erat adiumentis, praeterea pater collationes quas antea ipse Florentiae Romae Lutetiae fecerat Riccardiani Vaticani utriusque Parisini (*RDad*) e bibliotheca regia Dresdensi petitas iterum consuluit, unde multas lectiones verius hic infra invenies notatas. Quibus in adhibendis auxiliis ea sequenda erat ratio, ut codicum eorum, quibus Detlefsenus aut plus iusto aut minus tribuisse videretur, nunc recta fieret aestimatio. In libro quidem I restituendo nimiam fidem olim se habuisse codicibus XIII seculi *T* et *d* iam dudum ipse pater concesserat (vol. II, pag. VII); tamen cum omnem iis derogare vellet dignitatem Detlefsenus, aliqua certe auctoritas suffragante Felsio Urlichsio Mayhoffio[1]) iis erat vindicanda. Contra lectiones manu altera additae in codicibus *R a* quas omnes genuinas ille censet ac vetustas adhibendae erant cautione ea quam ipse pater plus semel suaserat et quam consideratis iis quae Felsius hac de re disputat unusquisque probabit.[2])

Has secutus rationes iam decem libros naturalis historiae pater carissimus recognoverat, novem iam plagulas correctas idem typographo remiserat, — ut conficeret opus ei non contigit. Morbus qui iam dudum cor affecerat eum geminata vi aggressus inde a mense Martio huius anni Plinio suo studere vetuit et die 11 mensis Aprilis animam exstinxit. Ita obiit is quem Silligius iam anno 1851 (ed. maior I, pag. IV) iis adnumerandum dixit quibus Plinius deberet plurimum. Anno enim 1828 cum auctore Okenio aliisque doctis naturae rerum investigatoribus Bavarorum rex proposito suo stipendio Riccardianum et Parisinos codices excuti

---

[1]) Fels de codicum ... fatis fide atque auctoritate (Gottingae 1861) multis locis. Urlichs rhein. Museum N. F. XVIII, p. 532 s. Heidelb. Jahrbb. 1867. p. 209. Mayhoff lucubrationes Plin. p. 15. Jan, Sitzungsberichte der bayr. Academie 1862. I, p. 244. Philologus XXI, p. 115 ss.

[2]) Fels l. c. pag. 59. 61. 74. Jan, ed. I, vol. I, pag. IV. Sitzungsberichte l. c. p. 235. 239. (Jahrbb. für Phil. 1867, p. 853.)

vellet, ille adolescens 21 annorum a Thierschio dignissimus habitus est qui eo munere fungeretur. Destitutus regiis sumptibus Florentia Romam et Neapolim adiit ibi quoque Plini libros manuscriptos perscrutaturus et ex parte Vaticani codicis *D* lectionis discrepantiam exscripsit. Deinde Lutetiae quoque codicibus quantum illo temporis spatio fieri potuit excussis et collationibus omnibus Silligio ad magnam eius curandam editionem missis detexit Bambergae egregium illum Plini codicem extremorum sex librorum optimum fontem qui ipsum libri XXXVII finem antea a patre in dissertatione inaugurali requisitum solus continet. Quadraginta deinde per annos horas et matutinas et vespertinas, quas alii aut somno tribuunt aut voluptati, plurimas ille consumsit in emendando Plinio et maximo numero locorum desperatorum invenit medelam, ut Silligianum illud quin nunc omnes habeat numeros veritatis minime sit dubium.

Ego autem, cum ereptus mihi esset pater dilectissimus, quanquam antea nunquam ullo litterarum in opere eum adiuveram et a quaestionibus Plinianis etiamtum eram alienissimus, iam sanctissimum pietatis esse officium putabam ut quod infectum ille reliquisset ego perficerem. Plagulas itaque inde a 10 a typographo missas correxi, explicationem signorum confeci, discrepantiam lectionum haud semper scriptura satis distincta expressam diligenter recensui, pauca interdum uncinis rectis inclusa addidi, Riccardianas praesertim et Vaticanas lectiones cum schedulis Dresda Landsbergam arcessitis iterum contuli et accuratissime imprimendas curavi. Si tamen quid invenias minus recte observatum, veniam quaeso habeas mihi luctuosa calamitate ad hoc suscipiendum opus vocato. Equidem Autenriethio Erlangensi qui et consilio et facto omnibus in rebus amicissime ac promptissime me adiuvit pias et habeo et ago gratias.

Orthographiam si cum priore editione comparaveris, compluribus in rebus invenies mutatam. Formas quartae declinationis in *ūs* exeuntes nunc binis litteris *u* habes scriptas, sicut in codicibus *M* et *B* saepe etiam in *R* a priore manu scriptae esse solent (p. 9, 24 s. errore hoc videtur esse omissum). Littera *h* post *rr* in *M* semper posita ut in ceteris voluminibus ita hoc quoque nunc est restituta. Etiam formas *aestimare* et *existimare* iam inde ab altero volumine pater receperat, sed in superlativis et numera-

libus nunc primum *i* plerumque restituit. Paucis quidem vocabulis relinquendum erat *u*, *decumus* enim et *optumus* semper ita leguntur in *B*, nonnunquam etiam in *M* (Fels p. 86 et 6), in voce *extumus* quoque litteram *u* Plinius videtur scripsisse quam 189, 15 non mutare debui; ceteris similibus in vocabulis, praesertim in v. *proximus*, semper ponendum erat *i*, quod interdum esse omissum vehementer doleo.

Denique scias asteriscis in contextu positis lacunas notari, uncinis autem rectis verba editori suspecta.

Scripsi Landsbergae ad Vartham mense Augusto MDCCCLXIX.

Carolus Janus.

SIGNORUM EXPLICATIO.

A est codex Leidensis praestantissimus sec. IX vel X.
(**B** — Bambergensis praestantissimus sec. X vel XI.)
D — Vaticanus 3861 sec. XI vel. XII.*
F — Leidensis Lipsii 7, sec. XI, idem esse videtur ac Chiffletianus (Θ).*
(**M** — c. rescriptus a Moneo inventus sec. VI.)
P — Pollingensis sive Monacensis sec. XV.**
R — Riccardianus sec. XI.*
T — Toletanus sec. XIII.
(**V** — Vossianus Leidensis.* *D* qui priores et *V* qui posteriores libros continet, olim unus erat codex.)
a — Parisinus 6795 sec. IX aut ut Detl. mavult, X vel XI. Detl. sign. *E*.*
b — Parisinus 6796*a* sec. XII. Detl. sign. *e*.
d — Parisinus 6797 sec. XIII.
(π — Vindobonensis 233 sec. VI.)
Fris. — Monacensis, olim Frisingensis 164 nuper a Detl. in numero recentiorum relatus (Philologus 28, p. 295).
Par. — Parisinus 4860 sec. X.

Quos uncinis inclusi, ii ad indices tantum (lib. I) in hoc volumine sunt adhibiti.

Barb. sunt Hermolai Barbari castigationes. Romae 1492.
Brot. — editio Gabr. Broteri. Paris. 1769.
Cagnat. — Marcili Cagnati observationes variae. Romae 1587.
Dalec. — Iac. Dalecampi editio. Lugduni 1587.
Detl. — editio Detlefseni. Berol. 1866.
Gel. — castigationes Sigismundi Geleni. Lugduni 1535.
Hard. — Ioann. Harduini editio. Paris. 1685.
J. — emendationes L. Jani.
Pint. — Pintiani observationes. 1544.
Rezz. — disquisitiones Plinianae auctore comite a turre Rezzonici. Parmae 1763.

---

*) DFRVa correcti sunt altera manu (D^2 sim.) cui erat fons antiquus, tamen de R^2 et a^2 cf. praefationem.

**) De dignitate codicis P cf. Sitzungsberichte der bayr. Ac. 1862 I, p. 231.

Rob. est Roberti Canuti Crikeladensis defloratio Plin. sec. XII.
Sabell. sunt Antoni Sabellici centuriae duae annotationum. Venet. 1508.
Salm. — A. Salmasi Plinianae exercitationes in Solini polyhistora. Paris 1629 (Traiect. 1689).
S. — contextus editionis Silligi. Hamb. et Gothae 1851.
Sill. — commentarius eiusdem.
U. — Urlichsi vindiciae Plinianae I Gryph. 1853, II Erlangae 1866. (ad librum I. idem Jahrbücher für Philologie, 1855, p. 257 ss.)
v. — lectio vulgata.
1. — huius voluminis prior editio.

SCRIPTURAE DISCREPANTIA.

Codd. T a b d (P praef. B praef. p. 7, 4—29 et lib. 1. *A* inde a p. 10, 18. *F* a p. 11, 33).

Praef. pag. **3**. l. 4. *maxime* sc. imperator codd., *-mi* Detl. cum Dalec., *-mo* v. | 5. 6. *nugas .. putare* Detl. cum Haupt. Hermes 1, p. 128. *putare esse aliquid meas nugas* S 1. | 6. *obiter emolliam* Detl. cum Th. Mommsen, Herm. l. c. cf. § 28. *obicere moliar* S 1. | 7. *agnoscis .. verbum* in parenthesi S 1 Detl. | *Saetabis* cf. Catull. 12, 14. *syllabis* Detl. cum Momms. Dalec. et bdP. | 11. *exeat* Schneidewin., *-ant* S codd. | 18. *in his nisi* codd. *cunctis nisi* Detl. | *tantum idem* Detl. | *posset* adT. | *ut* codd. *et* Detl. cum Dal. | 24. *tribunicia potestas* Detl. cum Momms. | 26. *famas* Detl., *amas* codd. cf. Sen. ep. 114, 19. | **4**. 24. *cum* om. Detl. | 27. *subit cura* a. *cura* tantum Detl. cum Td. | 28. *te* a. *tum* bdT. *tui* Detl. | 29. *litant* om. abT. | 32. *alioqui* Detl. | 33. *neque* bd Detl. *nec* v. | 34. *aut* v, *apud* codd. | *Sterilis materia*, Detl. e coni. | **5**. 1. *interest* codd. | 11. *sua* Durand. *suae* codd. | *omnia. nobis* Rhenan. S Detl. *unis* d² *omnibus* rel. | *utique* b Detl. | 18. *satis* om. bd | 19. *inquiesce* codd., *in quiete* d². | **6**. 1. *Vos* Td Detl. *Nos* abP

S 1. | 2. *aut fide* bd. | *Bassi* om. bd. | 3. *per acta sancitum* Detl. | *alioqui* Detl. | 4. *neque amb.* codd. meliores. | 10. *profecerit* iidem. | 14. *Tulliana* Detl. (a[2] *tuli.*), *ceciliana* codd., *Ciceroniana* v. | 16. 17. *eius discenda* codd., emend. Rhenan. | 23. *ἰσονιὰ* Sill. *iam ἴα* Hard., *iam iam* codd. | 26. 27. *grossiores Antiqu.* .. *Artiumque*, *facetissimi* Detl. distinxit cum Mommsen. | *Lucubrationum* Detl. | 28. *Bibaculus* v. Detl. sed cf. § 18 et 7, 167. | 29. *Sesculixe* Detl., *-xem* v. | 32. *propriae* Durand. *prae* vel *pre* codd. | 36. *pingendi fingendique* Gelen. *pingique* codd. | **7.** 5. *illud est quod* R[2], *illud quam* rel. | 29. *sivi* Detl., *sibi* S codd., *ibi* 1. *sino* edd. | *praeterfluere* R edd. Detl., *praetereo* d[2], *praeter* abd 1.

Lib. I. pag. **8.** 10. *de motu eius* Detl. | *cur mundus dicatur* om. Rbd[1]. | 14. *caelesti* . *quando recurrant solis et lunae defectus* d edd. | 23. *faces* om. R Detl. | 26. *diurna* Detl. e coni. | 29. *et quare lap. pluat* huc transtulit Broterius coll. § 104; in codd. legitur post *de imbribus* p. 9, 1. | **9.** 7. *in is* Detl., sed cf. ind. 11. [8. scr. *catholica.*] 9. *pluvisse* R. *pluisse* v. | 9. 10. *frumento* Detl. codd. cui voci nihil respondet § 147. An vero *fremitus*? cf. § 148. | 19. *ea re* b, *are* a, *eadem re* S 1 Rd, *terra* coni. Detl. | 21. 22. *Ubi* .. *brevissimi* om. Ra. | 31. *se minuerint* Url. Jahrb. f. Ph. 71, p. 257. Detl. *seminaverint* bd. *****verint* R, om. T. *se sorbuerint* Brot. S 1. | **10.** 11. *Paullo* . *Externis* Detl. coll. ind. lb. 18. *Plauto Ext.* R[2], *Platone* . *Ext.* R[1]ad, *Externis* . *Platone* v. | 12. Detl. del. comma post *Nechepso.* | 14—16. *Epigene* ... *philosopho*, ordinem restituit Detl. cum Ra. | 19. *aut qui* AU Detl. *aut* v. | 32. *observationes CCCXXVI* b S 1. | 36. *Ateio* add. Detl. cum Ritschl. parerg. Plaut. 1, p. 374. | **11.** 5. *aut qui* Detl., item in indd. lb. 5 et 6. | 9. *Creta* U Detl. | *Euboea* U Detl. | *Cyclades* U Detl. Td, *chiclades* A. | *Sporades* U Detl. Td. *spora* A. *sporas* R. | 11. *Ponti* U Detl. AR, cf. § 76. om. v. | 13. *Britannia* Detl. | 15. *Gallico* om. Detl. Td. | 27. *Eumacho* T, om. rel. ut p. 13, 26. | 36. *Maurit.* Detl. | 38. *Chorae* codd. Detl. coll. 6, 212. 13, 42. om. v. | **12.** 1. *Idumaeae Syriae* UARa, *Idumaeae*, *Syr.* Detl. [dele comma]. | 3. *adiunctarum* A (R *ad* .. *tae*), *iunctarum* Detl. | *gentes* Rad. (Rd etiam lin. 7.). | 6. *iunctarum* Detl. | 7. *iis* Detl. | 8. *Rhodi*, *Coi* Detl. cf. § 134.

Chodi Coi Rodi A, *Coi* om. R v. | 10. *iunctae* Detl. (A *Galatiae iunctae*, RT *Galatia et iniunctae*). | 24. *Pyrandio* ARd, *Pindaro* Detl. ex ω (Vindob. 234). | 30. *aut qui* R Detl. | 33. *Achaeorum gentes*, *ceterae* Detl. Ra, *Achaeorum*, *ceterae* S (Td 1 *et cet.*). | 35. *et* om. Detl. | 36. 37. *et iunctae portae* Detl., *iunctae item portae* R (R[2] *et iunctae*). | **13**. 2. *gentes et* v., *et* om. R Detl. | 25. *F*d, *filio* U coll. ind. lb. 5, Detl. om. v. | 30. *per inlustria* Detl. (v. *perinlustria*). | **14**. 1. *visus eximius* Detl. [4. scr. *innocentia*.] 10. *grammatica* uncis inclus. Detl. quia legitur tantum in R in ind. libro 7 praemisso, sed cf. § 133. | 11. *scalptura aeraria*, codd. et edd. sed aerariam scalpturam ignorat Plinius, cf. § 126. 127. et lib. 35 § 15 sqq. | 28. *Messala Rufo* Brunn. Detl., *Messala*, *Rufo* v. | **15**. 4. *Archemacho* Brunn. Detl., *Archim.* v. | 15. *uris* add. Detl. (qui habet *de septent.* ante *de bisont.* sed cf. § 38 sq. | *bonace* d (R .. *cae*), *sonacae* FD. | 17. *propria* U Detl., *propriae* v. | 19. *quis pr. l. domuerit* R (R[1] .. *maverit*), om. Detl. *quis pr. R. iunxerit*, *quis pr. l. domuerit* S (T *domaverit*), cf. §§ 54. 55. | 24. Ante *de camelis* Detl. inseruit *de catulis* (FD *de catho*), cf. § 66. | 30. *versipellis* T 1 (d .. *llio*, Ra .. *lio*), *versipellium* U Detl., sed cf. § 80. extr. | 32. ..*potamio* Detl. | 36. *de castoreo* vulgo legitur ante *de aquat.* om. R Detl. | 37. *de fibris* vulgo legitur post *de vit. mar.*, ordinem mutavit Detl. cf. §§ 109 et 111. | 37. 38. *de ran. rub.* cum codd. om. S Detl. | **16**. 4. *de* bis om. Detl. | *ire naceis* J. vide ad vol. II. p. 65, 31., *hiren*.. R. | 12. *iumentorum . generatio in his* S 1Td. | 17. *De semif. animalibus* post *generibus* l. 17. R ante ipsum librum T Detl. | 17. 18. *De simiis .. animalibus* om. R. | 18. 19. *De nec .. animalibus* om. Detl. | 29. *Scopa* Detl., *Apoca* RTad, *Agriopa* Gelen. v. cf. § 82. | 30. *Philometore rege* Detl. e codd. FDa, cf. Url. N. Jb. f. Ph. u. P. 91. p. 258, *rege* om. S 1 Rd. | **17**. 2. *epitoma* Ra, vid. ad ind. libb. 10. 14. 15. 17. 18, ..*men* Td v. | 16. *melandrya* om. Ra Detl. sed cf. § 48. | 26. *Geminatis* J, *gemiati* F (D .. *aci*), *cemiati* a (R .. *aci*), *generatim* Detl. *coracini* S, om. Td v. | 32. *et effectus eius* R in marg. (U. Detl. *effectusque*), *et feltuecrius* a (R .. *aeerius*), *et fatuecrius* FD, *et veneficia eius* v. | 36. 37. Ordo ex Ra correctus. | **18**. 3. *mare* U coll. § 105. | 6. *iis* Detl. | 17. *eludantur* Ra. | 23. 24.

Quis primus vivaria ostrearum invenerit. quis primus reliquorum piscium vivaria instituerit (om. *de ostreis*) Td v. | 25. *instituerit . insignia piscinarum* Tdv. Detl. | 33. *p. seboso* R, *s̄ sevoso* a, *Statio Seboso* Tdv, cf. § 46. | 36. *Sudine* R² Brunn. coll. § 115, *sudin o* ad (R¹ .. *yno*), *Cythnio* v. | **19.** 1. *de* om. Ra Detl. | 3. *Voltur* Detl., *de volture* v (Ra om. *de*). | 4. *Avis sanq.* R, *sanq. av.* Dv. | 8. 9. emend. ex Ra Sill. Detl. | 10. *de avibus* RaS, *Aves* v Detl. | 14. *primus* a UDetl., *primum* v. | 24. *sturnorum .. volatus* om. RaT Detl., sed. cf. § 73. | 28. *De osc. gen. et quae mutant col. et vocem* Tdv. | **20.** 8. *qui gallinas* RTad, *quis* Hard. S1 Detl., sed cf. § 139. *instituerint* J, .. *rit* v. | 8. 9. *quique hoc primi* Td, 1 Detl. *consules* UDetl. | 9. *vetuerint* Sill. 1 Detl., .. *runt* Rad. An *quis primus vetuerit?* cf. § 139. | 14. *ardiolarum gen.* post *hypenemia* l. 15. RTd | *quae sint ova urina* om. a. | *urina* om. v, *urita* T. | *quae cynosura* UDetl. cf. § 166., om. Td, *quae quinosura* Ra. | 22. 23. *tactuus omnibus esse* Detl. (Ra .. *tus*, Brot. S .*tum*) cf. §§ 195. 196. | 23. *item* RaSU Detl. | 33. *Mamilio* aF. | 38. *Boetho* aFT Detl. (R *boeto*, d *beto*), *Boeo* Pint. S1. | **21.** 1. *Hyla* Tv, *illa* Ra, *illae* d. | 11. *epitoma* Ra, ..*men* v. | 19. *ratio operis* om. RaS Detl., sed cf. § 20. | 20. *iis* Detl. | 23. *reguminis* FRd, *regum in iis* Detl. | 30. *iis* Detl. | 33. *et sine* Detl. | 34. *reliq. rum* (om. *scarabaeorum*) M, fort. *reliqua eorum.* | 35. *generis* M, .. *ra* rel. | *asilus, papiliones* Td, cf. § 100., om. R, post *chrysallides* l. 36. MRa Detl., sed § 112 legitur tantum *papilio.* | 36. *iis* J, *is* M, *his* v. | 37. *nascantur* Detl. (M *nasc* tantum). | **22.** 1. ..*itus* M. | *tiniae* M (sed 13, 86. *tineas*). | 2. *ignium animal* om. M.) | *pyralilique* M. | *pyrota* J, *pyrato* R² (et 11, 119 Θ i. e. F, ibid. *pyroto* RTd), *pyrotos* Detl., *pyrolocum* M, *pirotae* R² ante lib. 11., *paratio* R¹a, *paratoe* Fd, *pyraustes* R 1. | 7. *quae .. habeant* F Detl. (M .. *bent*), om. v. | 14. *parte tantum sint* M, *tantum parte sint* Detl. (v om. *sint*). | *mento* M Detl. .. *tis* v. | 18. *earum* M Detl., *eorum* v. | 19. *ruminantium* MRaT Detl., *animantium* dv. an veterinorum aetas ab his? (§ 168 *veterinorum*). | *is* M. | 20. *sint ea* M. | 21. *gyla* R¹. | 29. *quibus* M, *in quibus* v. | 30. *sint* M. | *aliubi* M, *alibi* v. | 32. *iocur* M, *iecur* v. (§ 196 etiam M). | 38. *sint* M. | **23.** 2. *habent* Ra,

hab. M. | 5. *spinae* Detl. (M *ipinae*), *spin a* v. | 7. *habent* MRa. | 11. *quibus* .. *hirti* om. v., *os* om. M, restituit Mon., *eos* Ra. | 12. *et* om. Ra. | 15. *fiant* M, *fiat* v. | 16. *differentia* M. | 20. *sit* Detl., *sac* FR, *ac* a, *sacra* Tdv, om. M. | 27. *victu* est ultima vox in M. | 32. *MMDCC* Detl., *CCCDCC* RaF, *M . CCC . DCC . alibi II CCLXX* d, *MMDCCLXX* v. | **24.** 1. *Philisço* F Detl., .. *cho* a, .. *to* Rd v. | 5. *Heracliense* J (T .. *si*), .. *elidensi* d, *heracliden* R (a *er.*). | 9. *Italiam* M Detl., .. *lia* v. | 12. *heb. Romae* M, *Romae heb.* v. | 14. *arbor* .. *ariena* post *arbores* l. 15. M sed cf. § 24. *ariera* M etiam § 24. *ariena* rel. | 15. [*formae* legendum], *formosae* R¹ Detl. (F .. *onsae*). | 16. *zinp.* M, *zimpiperi* R ante lib. 12. | 17. *lucium sive pyxachyronium* M. | 18. *machir . saccaron* M etiam § 32., *macir . sacch.* v. | *mala chan* MR, sed § 35. .. *am.* | 20. *scordasti* MDetl., .. *acti* v. | 23. *cynas* MDetl., *chyn.* v. | 24. *lintea* M Detl., *lina* v. | 25. *moribus* M² (M¹ *mar.*), | 30. 31. *murra* et *murrae* M, *myrrh.* v. [*quae ferunt* erat scribendum]. | 32. *storbo* J ex Mda § 74, *scorbo* M Detl., *stobolo* v. | 33. *istobrum* M etiam § 79. | 35. *caballum* M. | 38. *asphalatos sive erycis sceptro* M (§ 110. *erytrisceptrum*). | **25.** 2. *spondylion* est ultima vox in M. | 5. *DCCCCLXXIV* d v. | 7. *Flavio Procilio* Brunn. Detl., vulgo interponitur comma (Rad *Proculo*). | 9. *de medicina scripsit* R² Detl. | 14. *Dinone* R² Brunn. Detl., *Dione* DTd v. | *Adimanto* R² Brunn. Detl., *Ademode* RaTd, *Democle* v. | 17. *Democede* Brunn. Detl., *Demode* R ante ipsum librum, in lib. I. *Demedo*, *Democle* DFad, *Democlide* (T v. | 19. *Eratosthene* quod vulgo additur om. RaTd Detl. | 25. *fructus* Td (Detl. .. *tuus*). | 28. *rhuus* Detl. | 31. VIIII. Td 1. | 37. *iis* Detl. | 38. *paliurus* est prima vox in M. | **26.** 2. *epica.cis . erece* M. | 3. *cnestor* M § 114. (h.l. *inestor*), *enestor* Detl. ex errore typogr. prioris meae editionis II, p. VI, *cnestrum* v, *enecum* F (D *onec.*). | 5. *leon* M etiam § 119. Detl., *eon* v. | 7. *ophiostaphyle* M etiam § 127. Detl., .. *lon* v. | 9. 10. *phycos* .. *marinum* post *Trogodytico* MR Detl., sed cf. § 135. | 9. *grasson* Rd (§ 135 ad) Detl., *grascon* M (§ 135 *grason*), *prason* T v. | 10. *item in* MRa, *in mari* Td 1 Detl. | 11. *in Trog.* M Detl., *Trog.* (om. *in*) v. | *Isidos* M RDetl., .. *dis* v. | 15. *Flavio Procilio* Detl. coll. ind. lib. 12., *Fabio*, *Procilio* v.,

Fabio Proculo MRad. | 15. *Trogo* om. M. | 20. *Polycrito* om. MaT. | *Nicobulo* MR Detl. (ad *Dic.*), *Cleobulo* Tv. | 22. *Dinone* MR Detl., *Dione* v. | *Lagio* MRad, *Lago* T. | 23. *Aristomacho* M Detl. post *polyhistore* v. | 24. *Iuba* Mad, *Iuba rege* RTv. | 25. *scripsit* Detl. (M:·*F*·) | *Botrye item* M, *Bot. medico* Detl. *Archidemo* M. | 26. *Democede* Hard. Detl., .. *ocle* M, .. *clide* RaTd v. | 29. *frugiferae* M, *fruct.* v. | 30. *et quibus* M, *quibus* v. | *serantur* MR, *ferant* v. | 31. *cura . vitium et uvarum* M Detl., *cura vitium . earum* v. (Rad *et ear.*). | 32. *de natura vini* ante *vini salsi gen.* l. 34 MRaDetl., sed cf. § 58. | 33. *L* om. M. | *generosa transmarina* M, *transmarina* (om. *vina*) R Detl., *XXXVII* M. | 34. *passi et hepsematum* M. | 36. 37. *de vino observationes* M Detl., .. *ni* .. *one* v. | 38. *not. circa apoth.* post *transmarina XXXVII* M, insertis verbis *de vino Opimiano*, quae desiderantur in M, Ra Detl. | **27.** 2. *V. qui* M Detl., *vel quis* T, *et quis* d, *quin quis* aF, *quisquis* R. *ficticì* Detl. | 3. *sive apomeli* MDT Detl. (Fad *apomelicen*, R *pomelicen*, om. v. | 4. *vino prodigiosa* M. | 5. *fas non sit* M Detl., *non sit fas* v. | *condiantur* R². | 6. *de aceto*, *de faece* in MRa Detl. post *vinariis* l. 7. | 10. *censore* M. | 12. *Attico Iulio* M Detl., *Iul. Att.* v. | 13. *Tergilla* om. M. | *M. Accio* MRTd. | *Fabio* M Detl., *Flavio* v. | *Dossenno* M Detl., sed p. 28, 20 M .. *eno.* | 14. *L.* MD Detl. (R² *laelio*, d *lelio*). | 15. *Rufino* MR Detl., *Rufo* v. | 17. *Philometore rege*, *Attalo rege* M ut lib. 15, *Att. rege*, *Phil. rege* v. | 18. *Athenieniense* M. | 20. *Botrye item* om. M Detl. | *Baxio* M. | 22. *Prienense* M. | *Dinone* M Detl., *Dione* v. | 23. *Atheniense* M. | 24. *Lysim. qui item* om. M. | 26. *epitoma* d (a *aephit.*), *epitomas* M (cf. lib. 15), *epitomen* RTv. | *Erasistrato .. Themisone medico* MR²Td (R² *Connade* et *Icessio*, *Themisone* nomen om. dT), om. v. | 32. 33. *quae .. incipientis* in MRa Detl. h. l. legitur, v. ante *de oleo* l. 31, sed cf. § 4. | 32. *natura* M Detl., .. *rae* v. | 34. *faciendum sit* Td 1 Detl. | 35. *ficticì* M Detl., *cicii* M, *cibi* Ra. | *cruto sive sibi* M. | 37. 38. *struthiorum genera XIIII . cotoniorum genera IIII* M. | **28.** 4. *XII* M. | 7. *mespilae* Ma Detl. (R .. *le*, T .. *li*), .. *lorum* dv. | *sorvorum* M, *sorb.* v. | 7. 8. *nuc. gen. VIIII* M Detl., sed cf. § 87 sqq. | 10. *bacarum naturae* M Detl., om. v. | 13. *et gen.* M. | 17. *Scropha* M, sed lb. 14

Scrofa. | *Trogo* M om. in lacuna. | 20. *M. Accio* MRTd. | *Fabio Doss.* M Detl., *Flavio Doss.* v. | *L. Aelio* M Detl. (a *lael.*, Rd *lel.*), *Aelio* Tv. | 20. *Vivio* M. | 21. *Rufino* MRad Detl., *Rufo* v. | 22. *Theophrasto* MDd Detl., om. v. | 24 et 26. *Athen.* M. | 27. *Atheniense* M. | 27. *Cheresto* M (a .. *sio*, R *chaeresio*). | 28. *Dinone* M Detl., *Dione* v. | 29. *Atheniense* M. | 30. *Lys. qui item* om. Td 1 Detl. | 31. *epitoma* M[1] (.. *mas* M[2]) cf. ind. lib. 14., .. *men* v. | **29.** 8. *cogatur* RTd 1. | 16. *nullae* Ra. | 18. *figura mutetur* R[1]a Detl., .. *rae* .. *entur* v. | 21. *iunipiris* J, vid. ad vol. II, p. 238, 37., .. *peris* v. [scr. igitur *iunipiris* ut p. 42, 11.]. | 27. *quaeque* D Detl., om. v, *quom.* .. *ferant* om. aF. | *folium nascatur* Ra Detl., .. *ia* .. *antur* v. | 32. *cortice* . *radicibus* (bis om. *de*) Detl. | 35. *ubique generantis* Td Detl., *et ubi generant vel* R, *aut ibi generantur vel* a. | **30.** 1. *sagittaris et scriptoris et fistulatoris* Detl. | 4. *ad ligandum* D[2] Detl., *adligando* v. | 8. *De magn. arborum. De mat. archit. De sapino* Ra Detl. | 22. *cassytas* R (a .. *it* .., Hesych. κασύτας), *casthas* d, *cadytas* T, Theophr. de caus. pl. 2, 17, 3. | *polypodion phaunos* om. Ra, *hyphear*, *stelis* Detl. his infra omissis, sed cf. §§ 244. 245. | 23. *visci tria genera* om. R. | *sthelin hyppear* T (d *ypear*). | 38. *nascentia* Detl. (Td 1 add. *a*), nascentur R (a add. *o*). | **31.** 7. *inoculatio* post *genera ins.* Ra Detl., *inserendi* R[1]a, *insitionum* R[2]Td. | *de vite inserenda* post *emplastratio* Ra Detl. | 9. 10. *Quorum surc.* Ra. | 16—18. *De stercoratione. quom. circumf. castr. arborum. caprificatio. quae put. vitia* Ra Detl. Omissa est *scariphatio* § 252. | 23. *Dessio* Rad Detl. (DF *Desio*), *Dorseno* T, *Dosseno* Hard., *Dosino* codd. Barb. | 30. *Dinone* Detl. vid. ind. l. 15., *Didone* Fa (D *Diod.*), *Dione* v. | **32.** 5. *tisana* J, ut § 74 al., *tysina* R, *ptisana* v. [delendum igitur *p*]. | 7—9. *generibus. de pisturis, de sesima, de erysimo sive irione, de hormino, milio, panico. de fermentis* Ra Detl. | 11. *de lente. de piso.* om. Ra Detl. | 12. *faseoli . pisum* Ra Detl. | 13. *erbum* Detl., *herbum* Ra, *ervum* v. | 14. *cracca* om. Ra Detl. | 20. *idem arvum* DU Detl. (R *item*, a *aru*, R *arvi*) om. Td v. | 23. *notae* Detl., *noctes* v. | 24. *de papavere* in Td legitur ante *rerum*, in Ra Detl. post *oporteat.* | 32. *ab* om. Detl. | 33. *ab herbis. a cibis om. Ra Detl.* | **33.** *7. 8. Apoll. Lemn. Aristoph.* Miles. Detl. \

16. *Conone* Dd Brunn. Detl., *Oenone* aF, *Zenone* v, om. R. | 28. *terra enasc.* J. Detl., *terrae; nasc.* v. | 31. *quom. quaeque serantur. quoto* TdS. | 32. *natura . quom. quaeq. serentur* a Detl., vide supra et cf. § 120 sqq. | 34. *natura .. historiae* om. Detl. | *ad condimenta* idem recepit ex RaDF. | 35. *lacrima nascentis* sc. *olusatri* cf. § 162. (d .. *mae nascentes*), *lacrimas nascuntur* R (U .. *ma*, an .. *ma sua*, a .. *cantur*), *lacrima nascentia* DF Detl., om. v. | 38. *urucas* aT, *erucas* Rdv. | **34.** 4. *M. Accio* RTd, *Mauccicio* a. | 7. *Birrio* RadDF Detl., *Hirtio* v. | *Rufino* ad Detl., *Rufo* RT v, sed cf. lb. 14. 15. 21. | *Potito* DF Detl., *Pitio* Rd, *Petreio* a, *Petricho* Hard. v. | 14. *sive sompho* U Detl.. | 16. *raphanis* (om. *sativo*) Tdv. Verum erat (12) *Raphano silvestri sive armoracia* I, (13) *sativo* XLIII. | 17. 18. *sive plist. sive mol. ag.* Detl. | 20. *caepa* Detl., *cepae* RaT, *cepis* dv, an *cepe*? | 24. *ambubaia* F (Ra *ambob.*) Detl. Rigalt. | 29. *asp. sat. XVII* Detl. | 30. *sive orm. sive Lib.* Detl. | 32. *orthoselino* S (R *ort.*, aTd *hort.*). | *helio selino* (i. e. ἑλειοσέλ.) TdS, (*hios.* Ra, *heleos.* v.). | **35.** 3. *origano Her.* RaS Detl., sed cf. § 177. | 11. *silvestri* om. Ra Detl., sed cf. § 207. | 16. *canterino* Detl. | 32. *Ophione* Brunn. Detl., *Ophlone* vel *Oplone* codd., *Ophelione* Hard. v. | 38. *Miccione* vel *Mict.* codd., *Mictone* Hard v. | **36.** 11. cum Detl. ex RaT addendum erat post XXIII: *Lacrima nascens.* | 17. *baccar* R, ut § 29 RV, *bacchar* v. | *cobretun* R etiam § 30. | 18. *De asaro* om. RVa. | 22. 23. *qui — occidente* RVTd (a *habet*, Detl. *qui flos .. sole occidente*), om. v. Td praemittunt *genera V.* | 27. *melothrum* Detl. | 29. *sive melit.. med. XIII.* om. av. | 31. *Myoph.* om. R. | **37.** 3. Post *melanthium* Rav *medicinae XI.* huc translata e seqq.; nam nullae leguntur in hoc libro. | 6. *vicapervica* R cf. § 68., *vincapervinca* v. | 8. *florum vita* Tdv. | 9. *apum* VTd. | 12. *alvariis* V[1]Td, .. *eariis* v. | 18. 19. *de cichorio* om. RaV Detl., sed cf. § 88. | 21. *arachidna* Hard. v., *archenide* RaVd. | 21. *caucaris*, *alibi caucalis* RVaTd. | 22. Ante *eadem* vide ne exciderit *come*, cf. § 89. | 23. *sive peleuchion* Ra, *pelleution* Td. | *sive muralis* V (Td *domur.*), om. Ra. | 25. *calitha* Td, *calliada* Hard., *calittis* R[2], om. R[1]aV. | *manicon* Hard., *mar.* VTd, om. Ra. | *perithon* RTad (V *par.*). | 26. *molym* Td, *molin* Ra. |

27. *acynopis* R (d .. *nops*), *piretron* Ra. | 30. *anonis* RaVT, *ononis* dv. | 32. ante *acorna* ex § 94 Harduinus add. *carduus.* | 33. *onophycos* Td (Ra .. *phrycos*, V .. *phigos*), *onopyxos* Hard. ex Theophr. h. pl. VI, 4, 3. S 1 Detl. | *helsine* R (§ 94 Vd, ibid. R *els.*), *helxine* v. | *petralis* Rad, *petrus* V. | 34. *ternica* (ut *tisana* pro *ptis.*) J, *tenica* RVad (T *fen.*), *pternica* v. | **38.** 2. *staniobs* RVd (a .. *tobs*). | 3. *thryallis* Hard. cum Barb. § 101., *pyrallis* VTd (R *par...*, a .. *alis*). | 6. *lasine* Rad (V *lasme*) etiam § 105. | 6. *cyndrylla* Ra, *chryndilla* Td (V *crind.*). | *pigris* codd. | *floreant* RVa. | 8. *floreat* a, cf. § 106., .. *eant* v. | 10. post *albucum* add. in R *amuletum*, in a *amuletum asian*, in VTd *amul. asian alibi cispant.* | 11. *Olyschenos* RVTd (a *olis chenos*). | 14. *phun* J e codd. 12, 45 et 21, 136, *phin* Tad (V *fin*), *phyri* R, *phu* v. e Dioscor. I, 10. | 20. *Rufino* codd., *Rufo* v. | 28. *Ophione* Detl. coll. ind. l. 20., *Opione* R (Fa *Hop.*), *Hopinione* V, *Ophelione* v. | 34. *Miccione* R Detl. (Fa *Mict.*), om. F, *Mictone* v. | 36. 37. *pigmento de* Detl, .. *ta* . *de* codd. | 37. *chortino* RaVF Detl. coll. 15, 20. add.: Res deest in l. 22. | *sanguinibus* codd. | **39.** 4. *adipso* codd. | 5. *ceos* codd. | 5. *hippopes* codd. | 8. *phymos* Ra (Vd *phim.* | *ischas* ad (R .. *ar*), *escas* V (§ 40. *iscada* R, *schada* Vd), *ischias* v. | 8. *hersine* Ra, vide p. 47, 38. | 9. *perdicio sive Parthenio* R Detl. | *siderite* V Detl., *derithe* Rad, in Steph. Thes.: „Σιδηρίτη βοτάνη gl. pro — ῖτις. Perverse Suidas Σιδηρίτης εἶδος βοτάνης· σιδηρῖτις δὲ θηλυκῶς λίθος.“ (§ 41 *sideriten* T (Vd Θ .. *tem*, *sideritis* v). | 10. *de* add. J, *chamaeleone* Detl., .. *leon* v. | *ixia* RV Detl. (a .. *ea*), *ixion* Td, *ixias* v. | 11. *ulophyto* Detl., .. *ton* v. | *cynozolo* Detl. (a *tyn.*, RaV .. *zalo*), *cynozolon* v. | 12. *coronopode* RaV Detl., .. *pus* Tdv. | 13. *de* add. S. | 14. *cuius* .. *mutent* om. v, sed cf. § 51. (Td *quae col.*, Ra *radicem*). | 21. post *XXVIII* ex RVad inserenda erant: *frutex sine radice*, cf. § 63. | 24. *enthrysco* V (R .. *yrisco*), cf. Hesych. s. h. v. Theophr. de c. pl. 7. 7. 1., *enthriscum* Td (a *inthirisco*), *anthrisco* v. | *iasine* T (Vd *las.*, Ra *cas.*), cf. U. vind. ad § 82, *iasione* v. | 25. *syllibo* V (a *sill.*, Ra .. *tho*), *silybo* v. | 25. 26. *scolibo* RaV. | 26. *sonco* Rad (V .. *ca*), U ad § 88, *soncho* v (T .. *chum*). | 27. *condrio* Detl., cf. § 91. (T .. *ion*), *chondrion* d, *hariscondro* RV (a .. *sch.*). | 32. *mulso* .. *me-*

litite Detl. | 35. *autera* V, *ateras* Ra, *sive athera* Tdv. | **40.** 1. *tisana* d (T *tips.*, RaV .. *sina*), *ptisana* v. | 3. *taco epitheimaton* R (a *Thaco*), *foco epiletton* V, *de faco epileton* d (T *sphaco*), emend. Salmas. | *elelisphaco* cet. emend. Hard. (*sive helisphaco sive sphac* Ra, *sive eletesphaco* d). | 5. *erione* Va (R *ery.*). | 7. *orobache* R (Va .. *cche*, Td .. *chen*). | 8. 9. *et cervesia* Td, om. Detl. | 14. *et pampinis* om. RVa, *VII*, *pampinis VII* Detl., *et pampino* v. | 18. *sive astaphis* RaVTd. | 19. *staphide sive taminia* T Detl., *sive labrusca* Va, om. Rd. | 20. *sive ampelo agria* (om. *uva taminia*) Detl. | *salicaster* Ra (V .. *ste*). | 21. *vite alba sive ampelo leuce* Detl. | *sive psilothro* om. Tad. | 23. *gynaecacanthe* J, *cinachante* Rd, *cynechante* Va, *ginacanthe* T, *gynacanthe* v. (§ 27. *gynaecanthen*). | 24. 25. *Fal. VI*, *Alb. II*, *Surr. III* RVa Detl. | 35. *laureo* RaV ut 20, 137, *laurino* Tdv ut § 86. | **41.** 9. *Punico silv.* om. RVa Detl. | 18. *cornu* RaVd (d .. *nus*), § 151 *cornu arboris* Vd, *corno* v. | 19. *myrto silv. sive* om. RaV Detl. | *oxymyrra* R (Va .. *mira*). | 20. *rusco* V, .. *cum* RaTd. | 28. *Ophione* Detl., vid. ind. lib. 19. *Opione* F, *Oplone* a. | 30. post *Tarentino* Detl. add. *Praxagora.* | 34. *Mictione* a, *Mictone* v. | **42.** 5. *et larice* om. RaV Detl., sed cf. § 28. | 11. *sabuco* J Detl. cf. l. 13, § 122. *samb.* v. | *iunipiro* J, vid. ad p. 29, 21. | 13. *brya* (Ra *bryca*) post *virga sang.* RaV Detl. | 16. *clem. III* Detl., *clem. XVIII* v. | 17. *pap. I*, *charta II* J, *papyro*, *charta III* Detl. (v *II*). | 18. *rhus* cod. Salm. Detl. (R *Rh//uscen*), *rhu* v. | 20. *peocino* V (Ra *reoc.*). | 21. *IIII* J, *VI* Detl., om. v. | 22. *samalo* R, *samoso* Td, ut § 104 codd. omnes. | 23. *Aegyptia sive* om. Detl. | 24. 25. *syrisceptro* RaVTd. | 25. *sive diaxylo* Sill. e Diosc. Detl. (RaV *diazyro*, et similia § 112.), *Syridiaziron* T (d *synd.*), ut § 112. | 26. *aquifolio* Ra (V *acrif.*). | 27. *de moris* om. RaVS Detl., sed cf. § 120. | 33. *farfarfugio* Td. | 35. *zopyrontio* Detl., cf. § 137. | 36. *clematide* S Detl., cf. § 138. | *aetite* Detl., cf. § 139. | **43.** 3. *Magica de herbis* V (Td De *magicis h.*), om. RaS. | 4. *VI* post *aproxi* del. Detl. (Ra *apro VI*). | *Pythagoria* Detl. (RaV .. *ra*), *de pithagora* Td. | 8. *potamaugide* Detl., cf. § 164. | 11. *onothuride* V (Ra .. *thor.*, Td .. *thuri*). | 14. *in flum.* VTd. | 17. *pectine* RaVTd, .. *ten* Hard. S Detl. | *exedo I* V, om. Ra, *exedum sive* Td. | 18. *phil-*

anthropo V, Ra .. *pos*, Td .. *pon*. | 18. *yraeon* V, *iracon* R (d *tr.*). | 28. *Ophione* Detl., cf. ind. libb. 20. 21. 23., *Opione* aF, *Ophelione* v. | 34. *Miccione* aF Detl., cf. ind. libb. 20. 21. 23., *Mictone* v. | 38. *De Graecis .. pinxerunt* om. RVaS Detl., sed cf. § 8. | **44.** 4. *de f. stomac.* om. RVaS Detl., sed cf. § 20. [uncinos pone rectos]. | 6. *sive pent.* Detl. | 9. *Centaurion sive Pharnacion* Detl. ut § 33. | 10. *De amp. Chir.* om. RaVS Detl. | 14. *Heraclium* Detl. | *aut scopa* Ra. | 15. *hermione* RaV Detl., *hermioneo* T (d *hem.*), § 45 codd. *hermioneon*, vel .. *con*. | 19. 20. *quibus non dandum . observat. ... LXXXVIII* RVa Detl. | 21. 22. *phylaterion* RaV. | 24. *libadeon* Td, codd. § 68. (V . *liv.*, Ra *lev.*), *libadion* v. | 31. *calcha* U vind. ad § 82, *calchan* T (d .. *can*), *calciam* V, *calcion* Ra, *cachlam* Hard. (S Detl. .. *ehla*). | 33. *phycrotropon* RV (a *pychr.*, d *pycr.*), *psychotrophon* Barb. v. | *serratura* codd. (.. *la* § 84. a solus). | 36. *condris* RaTd (§ 92 etiam RV, V .... *dryssum*). | **45.** 4. *aristereon* codd. (*perist.* § 105 V solus). | 8. *theronarca* J coll. ind. 24. (102.), (Ra *cheron.*, V *ceron.*, *therionarca* v. | *persollata* J vid. ad vol. IIII, p. 88, 22, *persolata* Vv (Ra .. *lita*, Td .. *lidata*). | 9. Post *XII* in Td legitur *de amuleo* i. e. *de amuleto*, cf. § 115. | 11. 12. *polemonia* Td, *philoque* V, om. Ra Detl. | 12. 13. *phlomis sive lychnitis* Detl. (V *lycinos*, R *phlomissi vel chegnios*), *sive lyhcnios* a, *plomis sive lycnitis* d. | 13. *gryallis* V (aTd *griall.*, R . *grall.*), similia codd. § 121, sed cf. Diosc. 4, 102. | *thelygonon* RaV, similia § 122, vid. l. 27 (2); Theophr. 9, 18, 2., *thelyphonos* Td. | 14. *poterion* Hard., *potirecton* T (d *poterv.*, *poterrae lecton* R, *terre iecton* a), *potireton* RV § 123. in ind. l. 27 (97) et 27, § 122 codd., sed cf. Diosc. 3, 15. | 15. *alema* Ra, *aclina* V, *alcima* Td. | 15. *pyron* Ra (V *pyrr.*). | *paranarrinon* R, *panarinon* a, *perarinon* Td, *anarrinon* v, vid. ad vol. IIII, p. 91, 4. | 19. *leantice* Td (Ra .. *tlide*, V .. *tilia*). | 21. *cynois* Ra (§ 140 codd. casu accus. *cynoida*), *cynoides* Vv (Td .. *ida*). | *crystallion* S. | 22. *XVI. thryselinon I* Detl., cf. § 141, (V .. *ellion*), XVI *rhysellium* Td, a om., R om. cum seqq. | 23. *aceron* aVTd (§ 144 U e codd., R *aca.*, *corchoron* v e Diosc. 2, 209. | 23. *felis* Detl., *fetis* Ra, *fellis* T, *felix* Vd, U § 145. | 24. *Circeion* J, *Circelon* Rd (a *tirc.*, V *cysc.*),

Circeon T. | 25. *hippophlomi* RaTd. | 26. *crethmos* Tv Galen. de fac. simpl. med. 7, p. 196 (Diosc. 2, 156 κρίθμος), *cremnos* ceteri codd. et h. l. et § 155. | 27. *trunca* J, vid. ad vol. IIII, p. 95, 28. Detl., *truna* T (d *trima*), *pruna* V, *prima* Rav. | 28. *acorion* V Salm. Detl., *acrion* RaT, *agrion* dv. | 30. *hypogeson* S, cf. § 160. *hespegeton* v (Ra *speg.*), *speieccon* Td. | 32. *eritheles* V (RaTd .. *talis*). | 33. *pritheles* codd. | *erysithales* codd., similia etiam § 160, *chrysothales* v. | 33. *issetes* a (V *ips.*, RTd .. *etis*). | 35. *acethis* V, *achamantis* Rad. | **46.** 5. *Fabiano* om. RaTd. | 9. *Ophione* Detl., cf. ind. lib. 24., *Ophelione* v. | 16. *Miccione* Detl., *Mictone* v. | 22. *Lichen, genera II. med. V* Detl. | 24. *archion* codd. (§ 30 a.). | 26. *mabasis* V (Rd .. *assis*, a .. *arsis*). | 29. *thoecas* V, *tocchas* Ra, *theocas* dT (§ 42 Vad), sed cf. 27, § 131. et ind. 27 (107). | 31. *oborothrum* T, *obotum* Vd (om. *sive*), *est utero potum* Ra. | 33. *lycoron* R (a *lych.*), *clyceron* Vd. | 34. *dorypetron* RaVd. | *thorypetron* RaV. | 35. *hippotheos* a (V .. *on*), *hippoteos* d (R *hyp.*). | **47.** 4. *apios isscia* V, *aptos scyllas* R (a .. *toscy.*), *napiosischa* Td (ut codd. § 72. | *chretamon* Ra (V add. *sive creton*), *cretem* d. | 5. *canthillion* et *canthillis* codd. etiam § 84. | 9. *arcemo* RaV, *argemonio* T (cf. codd. § 92. | 12. *gen. III quod f. m.* Ra Detl. | *med. V* VR, om. v. | 27. *ophione* Detl., vid. ad p. 35, 32., *Ophelione* v. | 31. *Sosimene* add. Detl. ex aF. | 33. *Miccione* Detl., vid. ad p. 35, 38, *Mictone* v. | 35. 36. *cammaron* legitur § 9. (V *camar.*), *pammaron* a (d *pamar.*, R .. *anon*), *cammoron* v. | 37. *heraton* ad, *eratho* R (§ 13 Vad *eraton*). | **48.** 3. *acopon* Diosc. 3, 157, *acoton* codd. etiam § 30. | 5. *arcturon* Detl. (§ 16. a, V *castur.*), *arctyron* R (a *art.*), *arcturum* dTv. | *asplenos* RaV, .. *non* dTv. | 8. *alectoros lophos*, ut § 40, Detl. | 11. *seriphum* Detl. codd. § 53, *seryphymis* R (a .. *riphin.*, V *scysphym.*), in *is* fortasse latet numerus, *Seriphium* dTv. | 12. *ballotem* dT, *balliste* V, *callites* Ra. | *sive* (ante *porrum*) om. RadT. | 15. *calya III.* Ra, *calsa* dT (§ 58. codd.) | 16. *Ciricea* V, *circica* a (R *ciri.*), an *Circeio*? sed § 60 nihil enotatum est. | *circeon* R (a .. *teon*), *cyrtiun* V, *circision* dT, § 61 codd. | 18. *cucullus* V Detl. (§ 68. *cuculi* a), *coacullum* a (R .. *culum*), *culicus* dTv. | 21. *drabe* S 1 Detl.,

draebe V, *dragbe* R (a .. *bae*), *dreffone* dT (RaV *draeffono* § 73 ubi legitur *dryophonon*). | 22. *quae* (om. *nostri*) dTv. | *calcifraga* codd. | *epipactis* dTv. | 24. *felicis* V (Ra *pel.*), *filicis* dTv. | *blachron* J coll. Hesych. s. h. v. et dicitur tam βλῆχρον quam βλῆχνον, *biachron* T et codd. § 78. (d .. *cron*), *blaron* Ra (V *brar.*), *blachnon* v (§ 78 Θ). | 25. *ptelipterim* RT (a *pter.*, d *pther.*). | *nymphaum* RadT. | *pterica* Ra, om. T. | *galempsis* T, *camempsis* Ra (V *gamemfis*). | 26. *galion* Detl. e § 78, *gallio* v. | 27. *collyrium* Detl. | 29. *gnaphalion* Detl. | 30. *holcas* RaV. | 32. *phaselion* dT, codd. § 94 (V .. *ileon*), om. Ra, *phasiolon* Pint. v. | 33. *rhaphanidion* J, *prapiadion* Ra (§ 96 idem *prapandion*, dT et codd. reliqui § 96 *prapadion*), *rhapeion* v. | 38. *Bnatris I. Nugam I.* Ra (§ 106 a *nygma*), *Nygrma I. Natrys I.* V. | **49.** 1. *onoma* codd. etiam § 110 et Paul. Aegin., *onosma* v. | 2. *ospris* dT et codd. § 111. | 3. *sive polygonos* RaV (dT *calipogonona*, § 113 RVd *pogonon*). Fortasse legendum est cum Nicand. Ther. 872. *polygunos*, aut cum Scribon. Larg. 193. *polygonion.* | *thalattas* V (Ra .. *cias*, Detl. .. *ttias*), *thalassias* v., *halattada* T et codd. § 113. (d *ball.*). | 4. *carcinothron* Detl. e codd. § 113, *caremothron* R, *carninothr.* d, *carcinethron* v. | 5. 6. *pancration* Detl. | 8. *potireton* codd., vid. ad p. 45, 14., *parynion* dT et codd. § 122, *potriem* Ra, *tetrien* V. | 9. *neurada* RaV. | *phalangitis* dT, *aetpthalagites* V, *aetphaliagitis* a (R .. *palig.*). | *leucanthemum* dT, codd. § 124. | 11. *phaleris* Detl. Galen. vol. 13, p. 239. J § 126. *phaleri* T, codd. § 126. (V *phel.*, Ra *pel.*), *phalaris* ib. v, Diosc. 3, 149, *phalerithyrsum* d. | 12. *Proserpina* RadV. | 13. *eryxo* (R *eri.*), adT et § 132 aV (R *cr.*, d .. *ixo*), Etym. M. τρύχνος. 15. 16. 17. in codd. varie corrupta sunt; pro *napy* d *naps*, Ra *nympha*. | 21. *C. Valgio* om. RadT. | 23. *Apollodoto* RVdT (a add. *qui item*). | 24. Pro *Orpheo* VdT habent *Aristocron.* | 27. *Ophione* Brunn. Detl., *Ophelione* v, cf. ind. l. 21. | 30. *Petr. Diod.* om. RaV. | 31. *Sosimene* add. Detl. ex aF. | 35. *Ex ... magos* in RaV leguntur post *depelli.* | **50.** 3. *hippopotamio* Detl. ut § 121 RV. | 17. 18. *Antiate*, *Verrio*, *Fabiano* Detl., sed *Fabio* legitur in RaVF. | 20. Rabirio *medico* Detl. ex a (FV .. *lio*), om. v. | *Ofilio* Detl. (a *Off.*, RFV *Oph.*), *Opilio* v. | 21. *et Mys* d Detl.

(V *myr*, F *mir*), *ethmis* a ante l. 28, *etmismi* R, *et mysini* aF, μύρωσιν Reines. v. | *Meleto* Sill. Detl., *Myl.* a, *Mil.* v. | *Sextilio Antaeo* v. commate distincta coniunxit Brunn. | 23. ἰδιοφυῆ Reines., *diophios* VdT (a *diu.*), *scripsit* add. Detl. | 27. *Hicetida* a Detl., *Icet.* v. | *Bialcone* a Detl., *Bialioni* F ante ipsum librum, *Dialchoni* aF, *Dalione* v. | 28. *Caecil. Bione* coniunxit Brunn. | 38. *significat numerum a me esse mutatum. | *quastitista* R (infra *stystas*). | **51.** 10. Pro *III* = *V* Detl. cum S *VI* = *VIII*, sed cf. §§ 79. 86. 109. | 12. *irenaceo* a, *iranaceo* R (R infra et V *irin.*), vide ind. vol. VI, *erin.* Detl., *herin.* v. | 15. *III* = *IV* Detl. | 19. 20. *VIII et seq. libro XXVII* = *XXXV* id. | 24. 25. *IX et s. l. XXVII* = *XXXVI* Detl., *LX et .. XXVIIII* = *LXXXVIIII* v, *IX et .. XVIIII* = *XXXVII* (sic) S. | 27. *iulo* a Detl. (F .. *lon*) consent. Hesych. Suid. et schol. ad Nicand. Th. 811. *tylo* v. | *XX* = *XXI* Detl. | 33. *gall. XXI et s. l. XXXV* = *LVI* S Detl. | 37. *I et seq. l. II* S Detl. | **52.** 2. 3. *VI et seq. lib. XI* = *XVII* Detl. | 3. *XXV* = *XXXII* Detl. | 23. *phalaphato* d (R .. *pato*), *philopatore* v. | 25. *Philippo* Detl. ex ind. lib. 30., *philosopho* v. | *Oro* Detl. ex FRV, *Horo* v. | 28. *a* om. RaVT. | 30. *in Italiam* RVd. | **53.** 3. *glire VI et pr. l. II* = *VIII* Detl. | 5. *irenaceo* R, vid. ad p. 51, 12, *erin.* v. | 11. 12. *XXVII et pr. l. VIII* = *XXXV* Detl. | 16. *XXVII et pr. l. IX* = *XXXVI* Detl. | 18. *iulo* Detl. ex F (ante ips. lb.), *piro* FRa, *tylo* v. | 25. *XXXV et pr. l. XXI* = *LVI* Detl. | 29. *II et pr. l. I* Detl. | 32. 33. *XI et pr. l. VI* = *XVII* Detl. | 34. 35. *V et pr. l. IIII* = *VIIII* Detl. | **54.** 2. 3. *pityocampis .. VI* add. Detl. ex Fa. | 14. *Horo* (post *Botrye*) del. Detl. ex Fa. | 15. *Philippo*, *Oro* add. Detl. (F *philosopho*, *Philippo*, *Oro*, F ante ips. l. *philos.*, *Oro*, d *philos. Phil.*). | 19. *quales .. prosint* add. Detl. ex a. | 26. *quae .. amarae* om. VadT. | 38. *ad quae* J Detl., *aquae* FVad, om. v. | *valitudinum* Detl. ex a, (.. *nis* FVd), om. v. | **55.** 2. 3. *possit I*, *thalass. I*, *hydromeli I* Detl. | 6. *de muria* om. RaV Detl. l. 8. post *de garo XV* ibid. legitur *de muria XV*, sed cf. § 83. | 9. 10. *medicis observationibus* RVTd (a .. *cinis et obs.*). | 16. *Polyclito* Brunn. Detl., .. *crito* v. | 24. *ubi .. edant* post *piscibus* l. 25 legitur in BRaV Detl., sed cf. §§ 16. 17. | 32. *LXVI* Ra. | **56.** 5. *pectunculi I* hic posui

propter § 70. in codd. legitur (l. 21) ante *Summa*, om. S Detl. | 9. *conchis I* non suo loco positum est. Propter §§ 110. 111. l. 16 videtur legendum esse *bryo I*, *conchis I*. | *siluru* B. | 10. *strombo* B. | 18. *anguilla 1*, *uva marina I*, hic ordo codd. dT commendatur § 138. | 31. 32. *primi census* B, .. *mo* .. *su* rel. | 35. *ea signarentur* B, *signaretur* (om. *ea*) Ra. | 37. *aut* B, *et* v. | **57.** 1. *argentum apparuerit* B, .. *ti apparatus* rel. | 17. *medicina ex minis* B (RVadT .. *nae*), *in medicina* Detl. Ordo turbatus in B. | 30. *CCLXXXVIII* B Detl. (Vd .. *LXVII*), *CXXV* R, *MCXXV* aS. | 32. *Pisone*, *Verrio* S propter §§ 63. 111. 112. sed *Verrio* om. BVdT. | **58.** 3. 4. 5. uncis inclusa om. BFVa ante lb. 33., BRa in libro 1 etiam *Menandro de toreutis*. | 9. *De tricliniis aeratis* in B legitur post *Aeginetica* (l. 8) (Detl. ibid. *aereis*). | 13. *antiquas* .. *fuisse* legitur post *figurae* (l. 11) codd. et Detl. | 25. *iis* B, *his* RVadT Detl. | 30. *is* B (Detl. *eis*), *his* RVadT. | 33. *ferri temperatura* post *appellant* BVRad Detl., sed vid. § 145. | 38. *de argent. de stagno* BRVaπ, sed cf. § 160. | **59.** 5. *CCLVIII* BF, *CCLVII* π Detl., *CLVIII* aS1. | 6. *XXV* om. Detl. | 22. *Ath. anathemata* T (B *de then.*, d *de Athen.*), *de Athen. anathematis* RV Detl. (a .. *te*). | *de mirabilia opera* B, *de* .. *libus* .. *ribus* Detl. | 32. 33. *quando* .. *Romae* post *proposuerint* legitur v. sed cf. § 24. | 37. *VIIII* Detl., cf. § 34. (RdT *IX*), *IIII* B, *XI* V. | **60.** 2. *20. cerussa usta* Detl., sed cf. §§ 37. 38. | 18. *de Signinis* Detl., cf. § 165, *de signis* BR (dT post *expresserit* l. 17.). | **61.** 1. *Atheniensium* Detl., cf. ind. lib. 34., *Athenis* codd. (B om.). | 8. 9. 10. *quis* .. *Romae* ante *quis* .. *ostenderit* codd., sed cf. §§ 5—8. | 17. *naxo* BRaT. | 21. 22. *Sphinx Aeg. pyramides* codd. Detl., sed cf. §§ 75. 77. | 27. *Scyrius* Hard. S Detl., vid. U ad § 130. | 28. *chemite* BdT, *eleamite* R, *celiarnite* V, *theamede* a. | 30. *molaris* BRd (a *moralis*). An *molariis*, ut p. 62, 2 B habet *mortaris* pro *mortariis?* | **62.** 1. *Arabicus* B. | 4. *lapis specularis* Detl. codd. praeter B, sed cf. § 161. | 5. 6. *structuras* codd. praeter B. | 26. *C. Galba* B Brunn. Detl. [ita et J. volebat scribi], *Caecilio G.* RVad, *Caelio G.* v. | 36. *M.* et *translatae* om. B. | 37. *primum* om. B. | 38. *natura chrystalli* adT Detl. | **63.** 1. *in chrystallo* iidem. | 2. *gen. sucinorum* adT. | *med. ex his* iidem. | 3. *de adam. ancite* T (ad *sive ancite*), *de ad.*

sive anancite Detl. | *gen. adamantis* adT Detl. | 11. *sandastros sive Garamantitis sive sandacitis. sandaresus* dT Detl. (aF *ranticis*, F lb. 37. *sandasiti*, aF *sandaticis*). | 14. *molochites* B (sed § 114. .. *tis*). | 16. *De sappirio* B. | 19. *chrysolithis* B. | 22. *astolon* aF Detl., *aspolon* B (idem § 133 *astalon*). An forte *asprion* a voce ἄσπρος, candidus? nisi vero nomen corruptum est ex antecedente *astrion*. | 23. (53). *ieros* B § 138, *hieros* Detl. An *chieros* a littera *X*? | 35. *cetionides* B etiam § 156, *cepion* v. | 37. *enariste* Detl. (aF *inar.*) | **64.** 2. *synechitis* U (B .. *tes*, sed § 162. .. *tim*), *synnephitis* v. | 6. *Hatthitis* B. | *meniu sive xuthos* Detl. (aF *exhyphos*, F lb. 37. *menius sive exiptos*, om. B et h. l. et § 169). | 7. *Iovis gemma* om. codd. praeter F lb. 37. | *sive drosolithos* Detl. (B om. *sive*), *sive drepsolitas* F lb. 37., *vel aut solitis* aF. | 10. *morochthos* Detl., Diosc. 5, 151. (§ 173. B *morothos*), *morocthis* B, *morochitis* v. | 13. *onocardia* BF Detl., om. v, sed cf. § 176. | 20. *muchul* a Detl. | 26. *timiclonia* a Detl. | 27. *hammochrysos* J (B *thamo.*), *Ammoch.* v. | 27. 28. *cissitis* .. *pyritis* om. B. | 31. *melitis* add. Detl. ex aF. | 32. *conparatio naturae* et quae sequuntur usque ad finem om. B, qui habet tantum *pretia. Ex auctoribus pluribus.* | [34. scr. *conparatio*].
Codd. *FPTabd* (*Par.* a 66, 32, *Fris.* a 67, 8, *R* a 69, 17).

Lib. II. pag. **65.** lin. 35. *haut minor* Detl., *aut mens* (*hominis*) v. | **66.** 4. *compagium* ab Detl., .. *gum* dS, .. *ginum* P edd. vett. | 5. *sublime* Detl. | **67.** [23. *Quisquis est, deus — si modo est — alius est quac. in p.* Detl. Philol. 28, 328.] | 26. *ex virtutibus vitiisque* a^2, *ex virtutibus quam ex vitiis* F^2 edd. vett. | 33. *discriptis* Detl., *descr.* codd. | 36. *et ara* Detl. cum Iunio ex Cic. nat. deor. III, 25, 63., *ara et* codd. | **68.** 19. 20. *nomenclaturam? quis .. inridendum? Agere* Detl. | 22. *profecto* Detl. | 29. *peierant* F^2 (a^2 *pererrant*) edd. vett., *periurant* dT Hard. S Detl. | 35. An *castigatur?* | **69.** 32. *vulgata iam* Detl., *vulgatam* a^2d (a^1F^1R .. *tum*). | 37. *oriuntur* (om. *orta mor.*) Detl., *orta oriuntur* R. | **70.** 3. *ut* a^2d edd. vett. Detl., om. a^1bRPS. | 4. *id lum.* PS. | 5. *intertexentibus* Detl. (F *inte///x.*). | 11. *inventoribus* Detl. cum Dalec. ex Chiffl. | 15. *ipsam ante mundo* F^1 (F^2 *undante*), *ipso mandante mundo* aS. | 30. *igne* FR Detl., .. *nea* a, .. *nei* d. | *ardens* F Fris. Detl.,

.. *tis* v. | 33. *Dein* a^2 in ras. d, *inde* R. | 35. *ad metas* [sic scr.] Detl. coll. § 61, *notas* v. | **71.** 20. *XXIII* Detl. coll. §§ 72. 73, *XXII* v. | 31. *falcis* JF^1 Detl., *fauces* Rad^2, *facie* F^2 Fris. (S .. *es*), om. d^1 Par. | **72.** 11. *mensum* Sill. coll. 33, 137. | 13. *eam ut rel.* PS. Videtur tale quid excidisse scriba a *fulgore* ad *rel.* aberrante, fort. *et eam et.* | 20. *adversa* RS. | 33. *in mucrone* F^2R^2. | **73.** 1. *diurnae* Rob. Detl. (Par. .. *na et*), *diuturnae* v. | 11. *oculorum argumentis* om. S Detl. cum d^1 Par. propter l. 12. 13., sed *sola oculorum argumenta* opponuntur *oculorum argumentis atque coniecturae animi.* | 12. *aperietur* R (d .. *riretur*). | 20. *et quod* Detl., sed *nec quod* referas ad l. 12. *ut non sit necesse .. scrutari.* | 31. *solem superare* Par. Detl. | **74.** 1. *Perseus* Detl. ex a et edd. vett. (et sane saepius legitur *Persei* et *Perseo*, vid. ind.) *Perses* RdPS. | 6. *CLXXX* F, *CXX* RadP. | 7. *praececinit* R^2P Detl., *praecinit* ad (R^1 .. *ci . nit*), *praecinuit* v. | 12. *labe soluta* Detl., *insoluta* FR^1. | *defectibus siderum* Detl. (R^2 *stellarum*). | 13. *siderum* del. Detl. | **75.** 6. *iterum* del. Detl. cum Bulletino archeol. 1852, 92. (FR^1 *II*, a *eius*). | 22. *regrediuntur* Detl. coll. §§ 61. 69. sqq. Vitruv. 9, 1, 12. | 26. *et* ex F Fris. add. Detl. | **76.** 17. *nec* del. Detl. cum Ra. | 18. 19. *omnia — indubitata* uncis inclusit Detl. | 26. *moveri et minores videantur* et 27. *feruntur, cum vero terrae appropinquaverint, maiores esse et celerius ferri, non* Detl. ex Fris. | **77.** 7. *eum* ad Detl., *eam* FRTS. | 26. *diminuere* adFTS Fels. (R *dem.*), *diminui* codd. deterr. Detl. | 29. *subiri* Detl. cf. § 76, *subire* v. | 36. *vapore percussas* d Fris. Detl., .. *por reperc.* FRv (a .. *sus*). | **78.** 6. *qua sustulerat* Fris. Detl. *quae .. rit* v. | 11. *XXIII* Detl. coll. §§ 39. 73., *XX* v. | 12. *Sic conv.* S ex Θ, quod Detl. non videtur invenisse in F. | *tres* RS Detl., cf. § 39, om. v. | 21. *nonnumquam* Detl. | 24. *margines totidem partibus* v, dist. Detl. | **79.** 25. *contingit* F^1R, *contigit* Detl. | 28. *omnia* Rad Detl., om. v. | 30. *septemdecim* Ra Detl., *octod.* FdTS. | **80.** 1. *post radians* Detl. (d^2S *postea*), *postea diens* F^1 (Rad^1T *dies*). | 14. *vere* a Detl., *vero* F^1. | 38. *collegit* Detl. cum d Fris., *collig.* rel. | **81.** 5. *Veneris* RFTS. | *fere tantundem* a^2, om. v, *fere* om. Detl. | 6. *qua* Fris. Detl., *quo* RadFTS. | 8. *Saturni* RFa^1S. | *dimidium*

om. R^{1}a^1. | 9. *tonos* R edd. | 15. *non* om. RdS. | 16. *quam* P Rob. Detl., *qua* v. | *perveniant* RadS Detl., *prov.* v (P *niunt*). | 19. *et spatio* Ra, *eo sp.* rel. Detl. | 27. 28. *circulum per quem meat* cum Pint. posuit ante *orbis* (l. 27) Detl. | **82.** 21. 22. *suo nomini* a^{2}R^1 (R^2 .. *ne*), *nomini* a^1, *nomine* Fd, *specie nomini* Detl. | 28. *humanae faciei* Detl., .. *na diei* F^{1}P (ad *dei*, R *dī*). | 31. *CCCCVIII* Cagnat., *CCXCVIII* codd. | 33. *CLXXX* Muret., *LXXX* codd. | **84.** 2. 3. *et aliam* del. Detl. ut e dittographia orta. | 9. *ac nasc.* ad Detl., *nascerenturque* R e corr. S. | 10. *aliqua* a P edd. | 23. *specie et* Detl., *specie* v (Par. .. *es*). | **85.** 12. *Minucio* FRd. | 17. *Gai filio Annio* codd. | 19. *Quod* .. *nocturnos* vulgo adnectuntur antecedentibus dist. J. | 25. ***at* Detl., *ac* v. | 33. *fulgurum* a Detl. | 34. *eas* Detl. | *praenuntiae* R Detl., *nuntiae* rel. | **86.** 4. *horis* add. post *vespert.* a^{2}d^2 Detl., sed cf. 30, 84. | 12. *et* R^{2}S [dele]. | 18. *medio mundi undique* Detl., *medio mundique* R, *medium undique* Fa, *medio undique* d. | 28. *se* R^{1}F (R^2 .. *asse*), om. d^1, *a se* ad^{2}v, *aeris* Detl. | **87.** 12. *hyadas appellant* a^2 edd. Detl. | 13. *aestatis* d. | 22. *Quin in* Rob. S (Ra *qui in*). | 23. *brumaque* a, .. *aeque* Rd. | 26. *aestatis* R (d *est.*). | 33. 34. dist. Detl. | **88.** 2. *rei* F^{2}d Rob. (RP *serei*), *caeli* av, dist. J. | *duo* J, *in duo* v. | 3. *sunt* R^{1}a^1, *Haec sunt* P Rob., *Hoc sunt* R^{2}a^{2}d, *hoc est* Par. Detl. | 4. *quidem* RPS. | 7. *qui* P Sabell., *que* T (R *q.*), *quae* ad Detl., *quem* Rob. | *secuntur* Rob. Detl. | 24. *his et* RS. | 27. *ad terram* d. | 28. *sonitu* Rad. | 30. *in praeceps* RS. | 33. *nulla veniant* ratione F^{2}P Rob. (R^{2}a^2 .. *lam* .. *nem*), *nullam habeant rationem* R^{1}a^1 (F^1 .. *la* .. *ne*), *nullam habeant rationem aut quae nulla veniant ratione* d. | **89.** 12. *Delmatie* R^2, *Dalmatiae* aP Rob. edd. Detl., *delmatia* FR^{1}dS (Par. *dalm.*). | *ora* aP Rob. edd. Detl., *ore* RFdTS. | 18. *madefacta* FR^1. | 22. An *sed meri*? | 35. *ferme* Sabell., *fama* codd. | **90.** 5. *quaecunque* a^1, *quec.* R, *quocunque* a^{2}dF, *quodc.* Pv Detl. | *est* eras. d. | 19. *noton* R. | 23. *tracian* Ra (d .. *am*). | 26. *phoenica* Ra (d .. *cam*), *Phoenician* S ex Aristot. Meteor. 2, 6. | 27. *noton* a. | 28. *et liba et noton* a. | 33. *flatus* Detl., *elatus* a (d *us* in ras.), *elator* F^{1}R^1 (F^{2}R^2 .. *tior*). | 36. *item* FU Detl., *idem* v. | 37. *in viol.* FRdTP. | 38. *recto* FRdTP Rob. | **91.** 3. *coercitus* a^2, *circius* Ra^{1}d, *coer-*

cetur v.* | 13. *ab adventu avium* huc transposuit U, vulgo leguntur post *brumam.* | 16. *Magias* a², *magi* Ra¹. | 38. *Ventorum* a²d Par. Detl., *Venti* v. | **92.** 17. *ita* Detl., *aut* v. | 28. *numeri* Fd¹ Detl., .. *ris* R² (R¹ .. *res*), .. *ro* ad². | 29. *que* a Par. Detl., om. v. | *meridianus aestivis temporibus. itaque* v, dist. Detl. | 37. *caniculae* a Par. Detl., .. *lare* FR, .. *lari* dTS. | **93.** 2. *in terram* Gelen. Detl. | 3. *cuti* Ra¹. | *gelidi* FR, *calidi* Detl. | 27. *nebulae* Detl., *beluae* v. | 35. *e diverso* F²P Rob. Detl. (Par. .. *sa*), *et div.* rel. codd., *et e div.* v. | **94.** 15. *catilianis* R¹Sad²TP (d¹..*lanis*), cf. l. 33, 34, .. *linanis* edd., .. *linariis* S Detl. | 26. *e superiore* d Detl. (F²R .. *rae*), *e superiora* F, *superiorae* a. | 30. *adverso* a, .. *sa* Fd. | **95.** 3. *Oltam* Rad Detl., *voltan* T (v .. *tam*). | *et a* F²R²S. | 10. *veneficiis* U, *benef.* v. | 10. 11. *abrogari* Detl. | 23. *prior* del. Detl. | 24. *tonitrum* J Detl., .. *tru* R, .. *trua* v. | 31. *septentrionem* R², .. *nes* rel. | 34. *septentrionem* Ra, .. *nes* rel. | **96.** 12. *cremari* a² edd. Detl., .. *atum* a, .. *are* rel. | 21. *bellices* R, *belli Caesariani* Detl. coll. Cornel. Att. 7, *bellicis* rel. | 24. *pluvisse* Ra (infra l. 33. *pluisse*). | *Acilio* R², *atilio* codd. rel. | 25. *P* R, *L* codd. rel. | 30. *ferri* codd. Detl. cf. 34, 146, *fere* v. | 32. *Compsanum* Sill. coll. Vell. II, 68., *caps.* R², *caris.* R¹d, *cariss.* aF. | **97.** 2. *igni* R², *igne* Fd Detl., *ne* R¹a¹. | 17. *deductae* a² Detl. | 26. *fieri posse* Par. Detl., fortasse *posse fieri.* | **98.** 4. *resolutaque* a² Detl. | 8. *Italia ocrisia* F² (F¹ ///*crisia*, d .. *sie*), *italiae crisiae* a (R .. *lie* .. *sie*), an scribendum est *in Italia Crixiae* qui est vicus Liguriae? cf. Mannert. Geog. ant. IX 1, p. 294. | 30. *semina* codd. | 36. *nos* a²d², om. v. | **99.** 5. *ferae* ad Detl. (F¹R¹T Rob. .. *re*), *fera* R²v. | *attingerent* T Rob. Detl., .. *ret* R², .. *re* R¹ad. | *terrae quo* Detl. | 13. *igni* Fad, *igne* v, om. R. | 14. *et* R¹S (R² *etiam*), *nisi* a¹ (a² *et nisi*), *ni* .. d¹ (d² *nis et*), om. F, *ut* e coni. Sill. Detl. | 36. *naturae* Ra. | *cogit* codd., *cogit ratio* v. | [37. scr. *caelo.*] | **100.** 7. *caeli verticem* R²a² Rob. S Detl. (d *vert. caeli*), *verticem* v. | 24. *ignoro* adF, .. *to* R¹S, *ignaros* R². | 25. *milium* FR¹d, .. *ia* R², *ibus* a edd. Detl. | 37. *eminente* R¹ad edd. | **101.** 1. *conspitia* F¹, .. *ciatur* R². | 29. *vestigandum* Rd²S. | **102.** 5. *eremigatus* a², *rem.* v. | 22. *L. Afr.* Sabell., *C.* edd. vett. | 32. *decidat* F¹adT (F² *deced.*). | 36. *Adde* a¹ Rob. S

Detl., *age* Ra¹dT. | **103.** 5. *lux . vero media* J, vid. ad vol. IIII, p. 61, 36. (Ra¹dT *Lux vero media*), *lux . Media vero* v Detl. (a² *Lux media vero*). | *qua* R²S Detl., *quae* a (R¹dT *que*). | 6. *torretur* ad edd. Detl. Vide ne omittendum sit *terrarum*. | 8. *sideris* R², .. *rum* rel. codd. | 18. *ac* ad Rob. Detl., *et* R. | 20. *detrahantur . Hae* v, dist. J. | 32. *terram* F², om. rel. codd. | 36. *cum* R²a², *et* a¹FR¹, *cum et* d. | **104.** 2. *esset* a², om. rel. codd. | 29. *ita ut* Detl., *aut* FRa, *///ut* d. | 37. *sepius* (ex corr.) *nobis* R, *serius nobis illi* Detl. | *Arbilam* J coll. 6, 41. Detl., *Arbelam* R²v, *arabiam* ceteri codd. | **105.** 1. *Vipstano* Ursinus, *vipiano* codd. (R² .. *io*). | 18. *Elin* a² Detl., om. Ra¹, *ad helin* Rob. (d in ras.), *Elim* S. | 25. *horoscopica* J Detl., *horispica* F, *orospica* ad, *oroscopia* R¹ (R² *oscop.*), *horoscopa* v. | *eidem* codd. aliquot Rezzon. | 34. *stadiorum* ad edd. Detl., sed cf. § 184. | **106.** 1. *et inde* d² Detl. | 9. *India* RS. | 18. *At in tota* a² Rob. Detl., *Ex tota* R. | 24. *dubia e re* J (F²d² Par. .. *iere*), *dubiare* d¹ (R .. *i///re*), *dubire* F¹, *dubie* av, *dubitare* Detl. | *permittunt* Detl. | 31. *Camaloduno* adS Detl. (R *cmalod.*), *camaladuno* T (Rob. *calamal.*), *Camald.* v. | 37. *Babyloni* Detl. | **107.** 2. *diffiniere* d² edd. Detl., an *definiere?* | 3. *Aegypti* Detl. | 12. *mobilitate eius hilaratas* J, *mobilitates habentes* codd. (Par. .. *atem*), *mobilitate sapientes* Detl. coll. Veget. r. mil. 1, 2. (U .. *tem*). | 15. 16. *in multas .. volucres* uncis inclusit Detl., eadem praemisso *et* transposuit post *feras* U. | 18. *omne* Da¹ (R subscripto *c*), *omnes* FdT Rob. Par. | 21. *extimescentibus* codd., emend. Barb. | 22. *pro immanitate* Barb. v. Detl. (an *immunitate?*), *pro unitate* R²dT (F² in ras.) S, *pronuntiate* R¹a (D .. *nunc.*). | 25. *qua* D¹F¹ Detl. (D² *qia*), *quae* F²d (R¹a¹ *que*), *ita* R², *et* a²v. | 31. *cum* codd. praeter D². | 35. *ibi* a edd. (D²F¹ *tibi*, in R ras.), om. D¹F²dS Detl. | **108.** 5. *tonitrum* DF Detl. (R² *thon.*). | 16. *fremente* Dalec. e codd. Chiffl., edd. | 17. *furente* Detl. (Par. .. *ene*), *fervente* Ra¹dT Chiffl. Rob. (D²a² *item ferv.*), *item fremente* edd. | 19. *umquam* D²F²R²d (D¹ *um* tantum), *nonnumquam* Detl., om. v. | **109.** 1. *nubes* Detl., *nubis* a. | 23. *invenio* AR²dT Detl., .. *ni* R¹a edd., .. *itur* F. | 31. *bella* F²R²S Detl., om. v. | 38. *ac* RS, *aut* rel. | *terrae* om. Aad edd. vett. | **110.** 5. *nec* d. | 11. *attollendum* DaF. | 15. *idem* AR²dT, *eidem* D²

edd., *eodem* D¹aFR¹. | 18. *Ephesi ubi* a², *ephesius* a¹, *ephesius ubi* R, *ephesios ubi* A (dT *eph. quondam ubi*). | 21. *Teuthraniae* Ad, ..*nia* a Barb. edd. | 29. *centum XLV* A, *CXXXV* ad (DFR *XXXV*). | 32. *laelio* (*balbo*) A (R² *c. lelio*, a² *marco lelio*), *m. caelio* R¹d (DF *marco*, D *caellio*), vide U Vind. 36. | 38. *eam* Aad, *illam* R. | **111.** 12. *Aethusam* Pint., *aechusan* F (ADR¹a *echu.*, R² *echiu.*, d *eucu.*). | 15. *syriten* AF². | 16. *sapphoniam* Aa² Detl. (d *saph.*, R *sapp.*, Da¹F *sap.*, D ..*nia*), *Sophoniam* v. | *vicinam* AdF². | 22. *antipyrrhum* DF (ad ..*pyrrum*, R ..*ypirrum*). | 25. *cybotum* ad edd., *ceb.* R². | 26. *Caryce* A (R ..*ice* in ras.), *Cariae* Detl., *carite* DF¹ad, *curice* F², *Curite* v. | 31. *antistam* ADFR¹, *Arisbam* (*circa Methymnam*) U Vind. 37. | 34. *mortalibus* RaS Detl. | **112.** 9. *alibi* ARd edd. Detl. | 10. *alibi* Ad edd. Detl. | 13. *quae* F² Detl., *quos* J (F¹ *quo*, DR *uo*), om. rel. S. | 17. *alibi* Aad edd. Detl. | 22. *premunt* R, *premuntur* d (D¹a¹ *praem.*). | 23. *gaviensi* AF², *grav.* d (R *v* e corr.), *Gabiensi* a edd. Detl. | 25. *fluctuant* AR (ap. Sill.), sed passivae formae favent codices 4, 66; 36, 130. | 26. *Statoniensi* R², *stationensi* AD¹Fd (a ..*dion.*, D²R¹ ..*se*). | 31. *Saliares* Salmas., *saltares* AR²a² (R¹a¹ ..*re*), *saltatares* d. | 33. *circumferunt* d¹ (R *f* ex corr.), ..*ierunt* Da¹F, ..*feruntur* A²d²T Rob. | **113.** 5. *Paresino* A. | 10. *avelli* R, *evelli* AFa²d², *velli* d¹. | 11. *in illis* J, *in ilio* A, *in illo* rel. codd., *ullo* (om. *in*) v. | 12. *motum* AdT, *motu* a¹, *motu laboratum* Ra²v. | 13. *Arpano* DR², ..*vo* AFad, *aspicuo* R¹. | 14—16. *ad aras .. extrahuntur* suum locum habent post *sisti* l. 10. | 22. *attollente* Ra Rob. v., ..*tes* vel ..*tis* rel. codd. | 24. *sub terra* Detl., sed cf. § 214 et 6, 128; 11, 133; 12, 22. | *ad* AR¹d Detl., *in* DFa Rob., om. R²S. | 26. *exoriatur* R²v, ..*rientur* A Par., ..*riantur* rel. codd. | 27. *reflui ut* R²av (AF²d¹ Par. *refluit*, DF¹ *refuit*, d² *fluit*), om. R¹, *refluunt* U chrest. Detl., sed cf. § 219 et 2, 59. 160; 7, 105; 17, 3. | 27. *siderum* Aa² Par. Rob. Detl., *sidere* F² edd. (a² *sed.*), *sideri* rel. codd. | 27. *trahenti* J, ..*tes* A¹, ..*teque* F² edd., ..*tesque* A²R¹adT Rob., ..*tique* cum codd. deter. S Detl., ..*dique* R². | 28. *exorienti* DTS Detl., ..*te* ARad edd., ..*tes* Rob. | 30. *ab* [sic scr. pro *ob*] ARdT Rob., om. av. Cf. § 87 *tamquam plane a perpendiculo*. | 32. *eos* Dalec. Detl. |

cadunt a (F^2 in ras.) Par. edd. Detl., *cadant* AdT Rob. S (R^1 *scand.*), *cadent* R^2. | 34. *divinae* Detl. ex marg. ed. Morell., *diurnae* v. | 35. *exsurgere* Par. (A Detl. *exurg.*), *resurgere* v. | **114.** 2. *modici a* aT (R^2 om. *a*), .. *ca* DFR^1, .. *cis* Ad, .. *cus* Par. | 5. *in* A Par. Detl., om. v. | 9. *causis is* A (an *caussis*?), *causis his* ad Par. | 18. *autem* DFRa, *enim* AdT Par. | 18. *nudant* Aad Rob. Detl. (F *nund.*), *inundant* Rv. | 19. *in totum* J, *totum in* Aa^{2}d Par., *totum* (om. *in*) Ra^{1}S, *motum* Detl. | 21. *eadem* AR^{1}d Par. | **115.** 10. *fabula est* Detl., cf. 4, 53, .. *lae* ARdT, .. *la* av. | 13. *multis* R^2, .. *ti* A, .. *tum* v. | 26. *summam* AdT (ap. Sill.), .. *um* a^1 Rob. | *aequor* Rob. | 27. *aqua* R, .. *am* rel. | *profunda* ARadT, .. *do* Par., .. *dit* Rob. | 28. *quod* F, *quia* ARad, *quam* Par. | 29. *plurimus* F, *plurimum* Aa Par. edd. | 36. *contactu* A Par. | **116.** 12. *verbano* A, .. *anono* F, .. *antno* a^{1}d. | 13. *Sebinno* av (3, 131 etiam AR), *sevinno* ADF^2 (F^{1}d *sevino*). | 25. *Aritissa* Aa^{2}F^2, *Aretissa* Detl. coll. 6, 127, *aretisa* R. | 26. *Sallentino* DF (15, 20), *salent.* v. | 31. *Silero* codd., *Silaro* v. | 34. *et .. enascuntur* F^{2}R^{2}a^{2}D^3, om. AR^{1}a^{1}dT. pag. 117, l. 2 haec in margine adscripta esse videntur. | 35. *Sed* ARadT, *sed et* v. | 36. *et inter* Ad. | 37. *et in Bai.* R^2, *ut in. B.* Aa^{2}d, *ut B.* rel. | **117.** 10. *Illyrico* R^2 Fels., .. *cis* v. | 26. *rigat* Ad edd., *inrigat* Ra Detl. | 27. *neminiae* A, .. *niea* D. | 29. *incorruptas* AdFv, .. *ta* a^2 Rob. (Da^{1}R *in corr.*). Quae adduntur in DFRa^1 *in spira* (Rob. *spira* tantum), fortasse nata sunt ex dittographia (.. *tas praest.*). | 33. *saporem* Rad Rob. (A ap. Detl.). | *dies* AR Rob., *dios* adT, *Διὸς* v. | 34. *theodosia* A Detl., *theudosie* R, *theodesia* D (F^1 *thaeo.*, F^2 *haeo.*), *Θεοδαίσια* Welck. ad Philostr. U. | 35. *libroso* a, *beroso* F^{2}d^2 (A .. *sa*). | 38. *obsorbens* AR^2, *absorb.* d edd. Detl., *sorb.* R^{1}S. | **118.** 3. *residit* AF^1, *resedit* Ra^2, *residet* F^{2}a^{1}d. | *cydonia* ad (R^1.*cid.*, R^2 *lid.*, R^1 .. *nie*). | 4. *Sannaus* RdS Detl. (A *sonn.*), *annaus* DF^{1}a. | 13. *Syrium* R^2, *Scyrium* Hard. coll. 36, 130. ubi B habet *Syrium*, *tyreum* Aad Par. (F .. *aeum*), *tinereum* R^1. | 16. *dulciores* secundum Detl. codd. praeter R^2. | 23. *et cent.* a^2. | 29. *tactu et* A Par. (R^2 *ex*, *et tactu* DFa, *tactu* (om. *et*) R^{2}S, *tactus et* d Detl., om. R^1). | 34. *Babylonem* DF (Par. .. *byll.*, A .. *one*), .. *niam* Radv. | *Astacenis* Salmas. exerc. 171 a, *austac.* DFRa (A Par.

.. *genis*), *austrag.* d. | 36. *Media* Sill. codd. omnes, vid. ind., *Medea* v. | 38. *rapta* Rav. | **119.** 8. *et adeo* DFR. | 12. *in Cissia gente* Detl. ex Herod. 6, 119 (R^2 *cess.*), *in cestia cuti gente* a^2, *cestia in cuti gente* A, *in cuti gente* rel., *in contigente* dT. | *Sittacene* Hard. S. | 14. *Babylone* DF (R *babil.*, A .. *onae*), *Babyloniae* adv., cf. 18, 161 *Babylone bis secant.* | 15. 16. *Hesperium* a edd. S Detl., ut 5, 10 .. *rum* rel. | 16. *nitent* om. codd. praeter a^2. | 17 sqq. restitui ex mss. Münchn. Gel. Anzeigen 1852, Nr. 73. | 23. *Aeolia* om. Ra^2dTS, fort. legendum est *et Aeolia.* | 26. *torrentes* v Detl., sed cf. § 222 (*sidus*) *torrens cuncta.* | 29. *scintillis* AaF, *a scintillis* v, sed cf. 15, 10 *oleum crescere olivae carne arbitramur.* | 33. 34. *attritusque* R^2, sed Sill. monet *attritu* esse dativum. | 34. *ligna* Aa (edd. supra *attrita*). | **120.** 7. *Sallentino* DF, *salent.* v, vide ad p. 116, 26. | *Gnatia* F cum ras. ante *G.* cf. 3, 102, Horat. Sat. I, 5, 97; Pomp. Mela 2, 4, 7; It. A. 315; Tab. Peut., *natium* a, *galacia* R^2, *ignatia* DR^1a, *Egnatia* Barb. v. | 9. *diu* ARd Detl., vide ind., *dio* av. | 14. *exhortanti* d (R^2a *exort.*), *exoranti* ADF, *exornanti* R^1. | 18. *velut* Ad, .. *uti* RaS Detl. | 22. *LXXXV* AabdT, *LXXXVIII* R, $\overline{LXXX}$ Par. | *LXXVIII* ADF Par. Martian. (R .. *VIIII*), *LXVIII* aS Detl. | 23. *et XVIII* RadS. | 26. $\overline{DCCCXC}$.*D* Detl., $\overline{DCCCXC}$ *id* DFR (a $\overline{II}$*d*, d om. *id*), *DCCCXCI Id* v. | *mensurae* Rv. | 27. *eum* codd. praeter a. | 29. *LIII* R, *LV* d. | 31. *insulam* Detl., *in insulam* DF (Ad .. *la*), *insulas* v. | *Lacon . Taen.* RS. | 32. $\overline{XXIIII}$ Hard. Detl., *XXXIIII* Aa^2F^2 Par., *XXXII* a^1 (Dd add. *L*), *XXXV. L* R^1, *XXXDIn XXII p. L* R^2, om. F^1. | *deinde Gades* om. DF^1Ra^1d. | 32. 33. $\overline{XII}$. *L* J Detl. (v. *et quinquag.*), *duodeciens CL* S), *XLII . L* A Par., *IIII decies centena et quinquaginta milia p.* a^2, $\overline{XXXII}$.*L* F, om. rel. codd. | 33. *Eoo* Detl., *eo* v. | *LXXXII* R^1, *LXXX* Par., *XCV* R^2. | 34. *LXXVIII* a^2, $\overline{LXXIIII}$ Par. | 35. *potest* codd. praeter a^2. | $\overline{LI}$. $\overline{LXI}$. *X* A, ///$\overline{LXIX}$ F, $\overline{II}$*LXVIII* R^2, $\overline{LI}$. $\overline{XIX}$ rel. codd. | 36. *CCXLIIII* Rad Detl., (edd. vett. *C.C.M*, A ap. Detl. ... *VII*), *CCLXLIIII* D^1, *CCCXIX* Hard. S. | 37. *CCCCXCVIIII* A Detl. (rel. codd. .. *VIII*, R .. *CXLVIII*), *CCCCXV* Hard. S. | 38. *D* del. Detl. cum A, in F ras. | *Alcyonio* J Detl., *Laconico* codd. (F *lalc.*), *Lechaico* Pint. Hard. S. | **121.** 1. *CCII . D* ARad (Detl. $\overline{CII}$), *XC* Hard. S. |

2. *LXXXVI* DFa, *LXXXIII* R. | *D.* Aa, *id* DRd, *Ad* F (paulo infra *id* DF, *ad* R). | 4. *ad Scing.* Hard., *ad cingomagum* A F^2 *cingoma c.*), *ad cineomachum* Rd (DF^1a *calcin.*). | *DXVIII* ad edd. vett. Detl. | 5. *CCCCLVI* d Detl. (Ra edd. vett. *CCCCC*), *CCCCLIII* A, *DCCCCXXV* Hard. S. | 6. *DCCCXXXII* A Detl., *CCCXXXII* DRad, *CCCXXXI* Hard. S. | 7. |*LXXXIX*| *XCV* Detl, (A Par. .. *XLX*), .. *et XCV* R^2, *LXXX. IX. XC* rel., *LXXXIX. XXXXV* Hard. | 8. *feri* ADd (Par. *fieri*), *fer///* F^1, *ferme* F^2 Detl. | *minoro* A (Par. .. *re*), *Isidoro* Detl. | 9. *colligit* ADFd, *collegio* Par. | *LIIII. LXII* AR^2ad (Par. *LXI*, R^1 *LXXII*), *XLIIII. XC* Hard. S. | 13. *DCCV* Detl., *dXXV* A, *DCCCV* a^1dT, *DCCCCV* R. | 14. *DLXXXIII* Ad (FRa Detl. .. *IIII*), *DLXIII* Hard. S. | *LXXXVI* AFRa^1 Detl., *LXXXIII* Dd (a^2 .. *IIII*), *LXXVII* Hard. S. | 16. *XLIX* Detl. *XC. LX* A (rel. codd. .. *IX*), *XLIV* Hard. S. | 18. *carambin* A edd. vett. Detl. | *Maeotis* Ad Par., .. *tidis* a, *meotidos* R^2, *memis* R^1. | 19. *CCCXVI. D* A. | *CCLXV* AFa, *CCLXXV* R Hard. J., *CCLXVI* Detl. | 20. Locum corruptum Detl. sic sanare conatus est: *potest.* |*XXI*| *X ab ostio Tanais Nili Canopicum dil. auc. fecere.* Sill. coniecit *nihil modi quam.* | **122.** 2. *XXV* DF (ad *XXV milia*). | 14. *CCLV* DFR^1ad. | 16. *VII* codd., sed cf. § 87. | 17. *XCV* Detl. (A *XC. V*).

Lib. III. pag. **123.** 1. *nec* F^2 Detl. | 11. *meliaria* R, *meti.* DF^1, *mett.* a. | 18. *abilla* AR. | 29. *resistentis* RS Detl. | 35. *Murgitano* Detl. e §§ 8 et 17, *Urg.* v. | 38. *septentrionalis* codd. | **124.** 1. *lamminitano* ADR^2, *lanumini.* a^2. | 5. *latere* ARa^2, *a latere* v. | 6. *a* om. Aa^1F^2. | 12. *Astigitanus* codd. Barb. v, cf. § 12, .. *ciitanus* A, .. *cianus* F^2, om. F^1, .. *citanus* rel. | 13. *col. VII* A. | *c. R. X* A Detl. (R^2 *cui' romano*), om. R^1, *CRL* DFa, *VIII* v. | 14. *XXIIX* R^1dT (A .. *UX*), *XXII* R^2, *XXVII* Detl. | 15. *Latino* deter. codd. Detl., *lato* A (ap. Sill. *Latiati*) dT, *latio* DFRa^1 (a^2 .. *iore*). | 16. *ossonova* A, *osonoba* R^1 (R^2 *onubia*), *Onoba* cum Surita S. | 17. *inter confluentes Luxiam* Detl. | 18. *Cvrense* codd. Barb., Detl. (R^2d *curr.*), *curenense* R^2, *Corense* A ap. Sill. | 19. *dicenda* A, .. *das* DFRdT. | 21. *Tartesus* a^2, *cartesos* F^2 (A .. *sus*), *///artessos* F^1. | 23. *Suel* d Barb. (R^1 *sue*), *sel* A, *sell* R^2, *ser* DFad, *Selambina* Ptolem. 2, 4, 7. | 25. *murci* DR (a .. *cis*, F^1 .. *cai*). |

28. *Hiberos* R Detl. (Ad .. *ras*), lib. 37, 32, B *hiberia*, sed cf. § 21. | 31. *atque quae* J, *at quae* Av (R^2 *atque*), *aut quae* d (R^1T *autque*). | 34. *Mentesa* Detl. coll. §§ 19 et 25 et Henzen inscr. 5210, *metesa* DFa (R *montes*, *o* ex corr.), *Mentisa* v (A *mentis*). | **125.** 1. *Ossigetania* d Detl. (A *osig.*), *Ossigitania* v (R .. *gitt.*, a .. *tama*). | 4. *ebora* FRa. | 5. *Ilipula* codd. Gelen., *lypula* R^2, *lipyla* A, *lipida* F (R^1 *lyp.*, Da *slip.*). | *Astici* DF^1ad. | 7. *Agla minor* J Detl., *Aglaminor* v. | 7. *pisembrium* AR^2F. | 8. *Sucaelo* Ad Detl., *suelo* R, *Succubo* v. | 11. *Latonium* ARd, *Laconicum* v. | *Ipra*, *Isturgi* Detl. ex A coll. Mommsen act. Berol. 1861, 50., *Iprasturgi* v. | 12. *Sucia* AR^2 Detl. (a^2 *sut.*), *tia* DFa^1, *tico* R^1, *Setia* S, *Sitia* v. | *XVII* A ap. Detl. (ap. Sill. *XIV*), *XIII* R, *XVI* DFadT. | 13. *obulgo* A. | *rip* AR. | 14. *Sacili* R Barb. S Detl. (a *fac.*, R^2 .. *lin*). | *Onuba* R Detl. (d *en.*). | 16. *detuma* a^2A^2 in ras., *detumo* T (R .. *mmo*), *Singilis* Aa^2 Detl., *Singulis* v, vide infra l. 24. | 17. *Axati* A Detl., *exaus* R^1 (R^2 *aex.*), om. v. | *Arva* Hard. S Detl., *arava* ADa, *avara* F^2 in ras., *ava* R. | 18. *Canama* Hard. S Detl., *camana* a, *camania* R (D *canian.*), *ciniana* A (F^2 in ras. *sacin.*). | *Evia* Av, *eva* FR (Da *aeva*). | *Ilpa* A in ras. (a^2 *ill.*, F^2 .. *pia*), *illa* $F^1R^1a^1$. | *Hispal* A, *hispali* rel. codd. | 20. *Iurgentium* A in ras. a^2, *luurgentum* R^2 (F^2 *lucur.*), *iurgentum* DF^1 (R^1 *urg.*). | 20. *genti* R, *genit* rel. codd. | 21. *Orippo* F^2 (A .. *pu*), *orbippo* rel. codd. | 23. *Asta* dv. | 24. *singulis* R (DFa^1 *siong.*), vid. l. 16. | 28. *Iptuci* Detl. ex inscript. | 31. *Callicula* d Detl. (AR^1 *gall.*), *caluc.* edd., *Callecula* S ex Ptol. 2, 4, 11. (R^2 *callet.*). | 32. *Marruca* Detl., *maruca* F, *marca* a^1. | 33. *venienti* Gelen. v, *venti* codd. | 34. *olontigicaeli* A, *alontigiceli* v. | 34. *Alastigi* AF^2 (R^2 .. *gie*), *lostigi* rel., *Alostigi* v. Voss. ad Mel. 3, 1. | **126.** 5. Lacunam notavit Sill. An legendum est: *Contributa Iulia Ugultuniaco*? | 6. *Lacinimurge* F^2R (a *lacim.*, F^1 *lacinem.*, D .. *musge*, A .. *muriae*), *Laconimurgi* v. | 7. *Acinippo* R^2 (A .. *ipro*, rel. codd. .. *ibro*), *Acinipo* Broter. e nummis, Detl. | 8. *Iturobriga* scripsi propter litterarum ordinem, ut *Iturissa* est Ptolemaeo 2, 6, 67, quae Itin. Anton. p. 445 *Turissa*, *Turobriga* v. | *Salpesa* Carus antiqu. Hisp. 3, 61. S Detl., *Alpesa* v. | 11. *regiones* codd. praeter d. | *osintigi* AF^2. | 12. *lepia* AR^2F^2, om. rel. | *Ulia* v e Ptol. 2, 4, 11.

et nummis, *relia* AF², *regia* rel. | 15. *lacipro* codd. praeter AR². | *bassispro* DFRad (A *vasis//.*). | *icocio* codd. praeter A. | 16. *Brona* A Detl., *brala* R, *Brana* v. | *Lascuta* Detl. e nummis, *lascula* Ra (A *laseu.*), *liscula* DF. | 16. *Situdo Usaepo* A, *saudo usaepro* DF (R *ris. ..*, a .. *porro*). | 26. 27. *Carteia Anam* AF²R², *carteianam* rel. codd., *Carteiana* v. | 28. *cum orbem* d edd. vett. Detl., *cum orbem cum* R, *orbem cum* v. | 28. *urbi* edd. vett. Detl., *orbi* codd. | 30. *eam* codd. | 35. *DCCCLXXVII* Rd. | **127.** 5. *foederatum* DFa Detl., sed cf. §§ 8 et 10. | 9. *Aurci* Detl. ex inscr. *Urci* v. | 10. *Bastitania* AD Detl. (R² .. *tana*), *mavitania* FR¹aS. | 12. *CLXXXXVII* A Detl., *CLXXXVII* v. | 20. *Udiva* AdT, *Uduba* vS Detl. | 21. *Hiberus* et 24. *Hiberiam* Detl., vid. ad p. 124, 28. | 22. *Vareia* AF² Ptolem. 2, 6, 55. (R *varelao*, rel. codd. *varei*), *Varia* vS cum Strab. 3, p. 162. | 24. *Cessetania* DF¹ Detl. (AF² *cessef.*, a *cessat.*, R¹ *cerret.*, R² *ceret.*), *Cosset.* S codd. Hard. | 26. *Laeetani* UJ Detl. Ptol. 2, 5, 6. (Strab. 3, 159 *Λεητ.*, DaF¹ *laet.*), *Lacetani* F² (A *lact.*), *Laletani* R²S. | 28. *Fitani* AJ Detl. (F² *aefit.*, R² *sit.*, DF¹a *it.*) om. R¹S. | 29. *ceret* Rd. | 29. 30. *barcinia* F², .. *ne* rel. codd. praeter A. | *betulo* AF² (DF¹a *vet.*). | 31. *blande* A, *blambae* D¹, *blanbae* rel. codd. | 33. *Ticer* A, codd. Voss. ap. Melam 2, 6, 5. J Detl., *Ticher* R¹dTS, *tucher* R², *tichis* edd. | 36. *XLII* A Detl., *XLIII* rel. codd. | 37. *Dertosani* AFR² (a² *dentos.*), *deriosani* rel. codd. | *ceretani* DFRa¹. | 38. *Edetani* Barb. coll. § 20. v, *aedet.* F²R, *ac det.* F¹ (Da .. *ded.*), *redet.* A. | 38. *Gerudenses* ADFa. | **128.** 1. *iesomenses* A. | 2. *Aesonenses* AF² Detl., *Onenses* v. | 3. *Hibero* Detl., vid. ad p. 124, 28. | 4. *salduua* R¹ (R² *sold.*), *saldubia* A (rel. codd. .. *via*). | *Sedet.* AR² Detl., *sediet.* R¹, *redet.* d, sed cf. p. 127, 38. | 5. *Belblitanos* A Detl., *bilbilit.* R², *bellit.* v. | 6. *urdaonum* AFa. | 7. *ostensis* codd. praeter A. | *vessit.* A. | 8. *Turrias.* Detl. | 9. *Tarrac.* Detl. | 10. *Andelonenses* AR² Detl. *andolog.* R¹ (rel. .. *leg.*). | 12. *cortoenses* A. | 13. *Ispallenses* Rv Detl., *spall.* A (F²a² *spal.*), *larnenses* rel. | *ilumb.* DF¹R, *ilimb.* a. | 14. *Libienses* Detl. ex act. Berol., *uib.* A, *iub.* R, *Lub.* v. | 16. *Libisos* a Detl. ex inscr. | 18. *Caesaris Venales* U Detl. | 21. *danenses* A. | 27. *Turmogidi* Aa Detl., .. *digi* v. | 28. *vennese* AR (Da .. *si*), *vennses* F¹, *vencnses* F². |

30. *Pelondones* A (F² *pellon.*), *pelleodeon.* DF, *pelledon.* R, *Pelendones* v Ptolem. 2, 6, 54. | 31. *XVII* A Detl., *XVIII* v. | 31. *palati* A. | 35. *Uxama* Av, *bixama* F², *ibix.* DF¹ rel. codd. | **129.** 3. *Gigurri* A Detl., cf. inscr. in act. Berol. 1861, p. 813. Ptolem. 2, 6, 29. (?), *cigurri* rel. | *pesici* d Detl. | 4. *M* om. Detl. | 5. *levamos* R (F¹a .. *mus*, D .. *nius*). | 8. *CCLXXXV* A Detl., *CCLXXV* ed. vett. (DFRad Hard. S *CL*..). | 8. 9. *uiballi* DFR (Aa² *uiu.*, a¹ .. *elli*). | 9. *Equaesi* inscr. ap. Grut. p. 245. J Detl. (Hard. S *Hequ.*), *atque si* AFa², *aquissi* R, om. rel. codd. | *Limici* Hard. ex inscript. cit., Ptolem. S Detl., *lici* AFRa², om. rel. codd. | *citeriori* A Detl. | 28. *sordinum* DFR¹a (R² *sard.*). | 29. *tecum* DFav. | 30. *Eliseberae* Aa² (Da¹ *eillisaeb.*), *illisebere* R (F .. *saeb.*), *Illiberis* Barb. coll. 2, 244. v. S Detl. | 33. *Liria* AF², *libria* rel. codd. | 38. *Ararim* Rv. | **130.** 5. *Mastramela* A (ap. Sill.), cf. Steph. Byz. p. 448, *Mastrom.* R¹ Detl. (fort. DFa), *Astrom.* R²d. | 8. *Tritollorum* AR (fort. DFa) Detl., *Tricoll.* dS. | *Vocant.* A. | 10. *Za* A. | 14. *inde* Detl., cf. 4, 97, *ine* DF, *in ea* v. | 21. *Vulgientium* Aa² Detl., *vulgent.* rel. codd. | *Alebecae* DFa, *Alaebaece* A Detl. | *Raeiorum* A Detl. | 22. *Bormani* AF¹ Detl. (F² .. *niani*), .. *manni* v. | 22. *avatilia* DFR, *abat.* A. | 23. *Comani* A² Detl. (A¹ *cum.*, F² .. *anni*), *comaci* Pint. S, *Comacina* RdT. | 24. *Carbantoracte* A, *carbaniorate* rel. codd. ap. Detl., *Carpent.* codd. Barb. v. Detl. | *Caenicenses* Detl. (S *Cen.*). | 26. *Lutebani* A Detl. | 27. *Samnagenses* d Detl. (ut videtur DFa), *samnegenses* R. | 28. *Tasgoduni* Detl. (Pint. *Tascod.*, ADFR *atasg.*, a *atasgoni*), *Tasconi* v. | 28. *Taruscononienses* AR Detl., *tarumconon.* DF (a .. *cunon.*), *Tarusconienses* Hard. S. | 29. *Vocant.* A. | 33. *Acanticos* AF (rel. codd. *agant.*), *Avanticos* v. | **131.** 2. *Pudiculi* A, *Poeduc.* Detl., *Peduc.* v, cf. § 101. 102. | 3. *Paeligni* Detl. | 6. *obiter* R¹ (ap. Detl. A), *breviter* D²R²v (F *breb.*). | 15. *tam iam* AS cf. Haud. Tursell. III, p. 129, *etiam* DFR, *tam* edd. U Detl. | 18. *tota* AFdU, *tanta* R Detl. | 24. *tot maria portus*, dist. Detl. | 30. 31. *notas quasdam* R Detl., *quasdam notas* Av, *notas tantum* d. | 34. *laevo* R²S. | **132.** 4. *degredi* A Detl. | 6. *Arsiam* d²v, *arsium* DFR²d¹ (R¹ *ari.*, A *ursi.*). | 11. |XX| *XLIX* Mommsen Detl., XXI.*XLVII* A, XXX.*LIX* RS. | 22. *exin parte* DR Detl., *in parte* Fd edd.

parte AS. | 30. *Cemenilo* Detl. ex inscr., *Κεμενέλιον* Ptol. 3, 1, 4, *gemenilo* A, *gemellino* DFRd. | 31. *Salluii* A, *salui* Rd. | *diciates* F² (A .. *tis*), *deceates* D (F¹ *deci//at.*), *Deciates* v. | 32. *Esturri*, *Soti* A Detl. (F .. *turi* ..), *ē* . *turris oti* rel. codd., *Esturis orti* v. | 32. *Magelli* RS. | *Cuburriates* A Detl. (F *euburi.*, rel. *cubur.*). | 36. *ferior* codd. praeter AF². | 37. *Tigullia* Rezzon. S Detl., *sigulia* A, *tigultia* R (F *dig.*, D² .. *ltias*, D¹ .. *rtias*). | **133.** 4. *bardecatae* F (DR¹ *bardecc.*, R² .. *te*). | 5. *Correa* A Detl., *Carrea* v (DFRd *carreo*). | 16. *Pelopidis* (om. *Pisisque*) Mommsen Detl. An legendum est *Pisaeisque* ex 4, 14? | 21. *pyrge* codd. praeter AF. | 22. *VII* A Detl., *IIII* D²FR. | 23. *praegnae* F (D .. *ne*, R .. *egne*). | 26. *tritina* DF¹, *tricina* R¹ (R² *uric.*). | 27. *Arret. Fid.* om. A, *Fidentiores* R (DF?) Detl., .. *dentes* v. | 30. 31. *nepei* DF, *nepte* R² (R¹ .. *pe*). | 32. *ante* codd. | 33. *Statonenses* Detl. coll. 2, 209. (AF² *///caton.*), *statones* R (DF¹ *scat.*). | 34. *esentini* ADF (R .. *tani*). | 34. *volgentani* A (F² .. *tini*), om. rel. | **134.** 7. 8. *XIII . p.* F¹. | 10. *clanim* A. | 17. *depugnat* DFR, cf. 21, 46, *pugnat* A Detl. | 37. *hic* .. *fama* quae olim addideram parenthesi, nunc [exime.] *e fama* S cum Nitzsch. ad Hom. Od. 10, 135. (Detl. *ex*). | **135.** 1. *magistratui* AF²R, .. *tus* DF¹. | 5. *Pomtina* A Detl. | 8. *sive Amunclae* J coll. 8, 104. (A Detl. .. *yncl.*, R *amitide*). | 11. *Pirae* A Detl., *pylo* rel. | *Glanica* J Detl., *glanico* codd., *Clani quondam* U. | 13. *Campania est* DRd edd. Detl. | 14. *nobili* codd. praeter A. | 18. *Leburini* codd., *Labor.* edd. S. | 35. *discript.* Detl. | **136.** 1. *Aefulani* J (A *leful.*, F *a//fulani//*), *ua . fulania* D, *uafulanico* R, *Affilani* Hard. S Detl. Fortasse huc pertinent inscriptiones quae citantur Herm. I, p. 120, 1., *Abellani* Sill. ex inscr. Detl. (B¹ 37, 56 et 81), *Avellani* codd. et edd. (A *aufell.*). | 4. *Hornetum . Cernetani* A (F² *orn.*), in rel. codd. est lacuna, *Hernicum Cereatini* Hard. ex Strab. S Detl. | 6. *Fabienses* Barb. vS Detl. et favet litterarum ordo, *gabienses* codd. | 10. *Lanuini* J, *lauini* codd. (R *lavinii*), *Lanivini* Detl. | 12. 13. *Ballinienses* R (d *balin.*), *Ballienses* A Detl. | 14. *Urbanates* D (M 14, 62 *Urbanam*) Detl. (F¹R *urvan.*), *Urbinates* F²v (A *urbyn.*). | 15. *nefas* et quae sequuntur usque ad § 92 desiderantur in A. | 21. *aut* del. Detl. | 22. *quattuor* om. D¹F¹Rd Detl. | 24. Punctum post *septem* posuit

Detl. | 28. *semel numerentur* om. codd. praeter F^2R^2, an legendum est *semitae* = πυλίδες? | *porte reantur* DRd. | 32. *XX.p.* DFRdT. | **137.** 3. *tellana* R. | 3. *Caenina* Barb. v, *caecina* Fd (DR *cec.*). | 3. 4. *Crustumerium, Ameriola* Barb. v, *crustumerio///* F^1 (F^2 .. *ria*, R .. *ri//a*, D .. *ridia*). | 5. *in* om. codd. praeter F^2. | 8. *Aesulani* Niebuhr. S, *Aeful.* Huebner. Hermes I, p. 120. Vid. ad 136, 1. | 10. *Longani* codd., *Longulani* Barb. v. | 10. Ante *Munienses* e codd. Gelen. vulgo inseritur *Mutucumenses.* | 11. *poletaurini* codd. (an *Politorini?*), *Polluscini* Niebuhr. h. Rom. I, p. 223. S Detl. | 12. 13. *vimitellarii* d (F .. *telarii*, D .. *telari*). | *Velienses* dv, *velli.* DFR. | *Vitellenses* dv, *vicell.* DFR. | 19. *apeolas* codd. | 21. *Surrento* R. | *Silerum* DFdT, *Silarum* Rv, cf. §§ 71. 74. | 22. *arciae* F^1a (D .. *tiae*), *arue* R^1 (R^2 .. *ie*). | 23. *Salerni* $F^2R^2a^2$, *Saluni* R^1, *salusni* F^1a^1 (D .. *iisni*). | 26. *morgentes* codd. | 27. *Lucani* D (F *l//uc.*), *leucani* Ra^2 (a^1 .. *nus*). | 28. *praestum* et *praestanus* codd. | 29. *Velia* F^2a^2, *vela* rel. | *columnam* F^2, *coloniam* R^2, *columniam* rel. | 32. *pyxius* a, *pyx* R. | 34. *et phocens.* codd., *Phocaens.* Solin. 2, 7. | 35. *Tempsa* F Detl. (R^2a^2 *tamp.*, D .. *pra*), *tempora* rel. codd. | 36. *Terinaeus* d, *terinus* rel. codd. | 38. *achaeruntini* F^2 (DaR *acer.*, F^1 *acar.*), *Acheront.* v. | **138.** 2. *Medma* v. cum Strab. et Steph. Byz., *medua* F^2, *meddua* rel. codd. An scripsit Plinius *Meduma*? | 2. 3. *grataeis* codd. (R .. *teis*). | 3. *columnia* Da. | 5. *Caenus* Detl., *cenus* codd., *Caenys* Barbar. v. (Strab. 6, p. 257 Καῖνυς). | 6. *XCIII* Detl. coll. Strab., *XLIII* codd. praeter F, qui habet in ras. *XX p.*, *XII MD pass.* Barb. v. | 7. *ab ea LI* Detl. (a^2 *ab eali*, Da^1 *ab eati*), *ab ea* FRv. | 16. *sellentinos* codd. (F *selent.*). | 23. *DCC stadia* Detl. | 29. *polentiam* codd. | *ciuium* DFa. | 31. *Labonem* codd. Detl., *Iamnonem* v. ex Mela II, 7, 20, ubi nunc (§ 124) Parthey legit *Samo.* | **139.** 1. *metma* DF, *metnia* a. | *Blascorum* R Detl. (a *brasc.*), *blasconus* rel. codd., *Blascon* v. cum Arriano. | 4. *Iturium* Detl. | *Lero* Barb. v, Strab. 4, p. 184, *rero* codd. (R *reso*). | 5. *Berconi* Da Detl. (R *berg.*), *bercoani* F^1 (F^2v *verg.*). | 13. *Planasia* Detl. coll. § 81 et Solin. 3, 2, *planana* R, .. *aria* rel. | 14. *aegilion* R (rel. .. *gyl.*), *aegilon* Solin. 3, 2. | 17. *circuitus* Rd Detl., .. *tu* v. | 19. *Astura* Barb. v, *stura* codd. | 20. *sinunia* F^1

(Da[1] .. *miae*), *sisunie* R. | 27. *XL* codd. | 31. *forsae* codd. praeter d. | 38. *aenosim* codd. praeter R. | **140.** 1. *berelidas* F[2]a[2]. | 2. *Heras lutra* Barb., *heralytra* DF, .. *litra* rel. | 3. *Balari* Barb., *salari* codd. | 4. *Vitenses* F[2]a[2] Detl. (d[2] *bitie.*), om. rel., *Bosenses* v e Ptolem. 3, 3, 7. | 5. *turrem* Detl. | 7. *Ichnusam* Solin. 4, 1, *ichnisam* R[2], *ichnytusam* F (a *ichit.*, D .. *nyty.*). | 11. *specula* Solin. 3, 2, *spectaula* a, *espectacula* R[2] (DR[1] *exp.*, F *exsp.*). | 14. *DXXVIII* Detl. coll. § 87, *DCXVIII* v. | 27. *Pelorum CLXX* F[2] in ras. v. | 27. 28. *quinque* Pint. ex Marciano 6, 647, om. codd. v. | 36. 37. *Pantagies* F[2]d, Ovid. Fast. 4, 471. (.. *gyes* R[2] codd. Virgil. Aen. 3, 689, a[2] .. *gees*), *pantacies* F[1] (DR[1]a[1] Detl. .. *cyes*). | 38. *Temenitis* Thuc. 7, 3, 3, *teminitis* F[2] (rel. codd. .. *nilis*). | 38. *Magea* Detl. | *milicie* vel. .. *ciae* codd. | **141.** 1. *ponantur* a Detl. | 3. *Hyrminum* R Detl., *Hirminium* F[2]dv (rel. codd. .. *num*). | 4. *agragas* R. | 5. *Achates* Hard. v, cf. 37, 139. (a .. *tae*), *agathe* rel. codd. | *Mazara* Hard. cf. Ptol. 3, 4, 5. Diodor. 23, 54, *mater* codd. | *Selinus oppidum*, *Sil.* v, dist. Detl., *selinius* R, .. *nus* v. | 7. *aluntinnm* Da (R *alut.*, F[2] in ras. *alyt.*). | 9. *intus autem* Detl. | *nepini* codd. praeter R[2]. | 10. *arsorini* D (a .. *niri*). | *agryni* DF (a[1] .. *ini*, a[2] .. *erini*). | 11. *Cetarini* Hard., *citatiarini* R (rel. codd. *cyt.*). | *Cacyrini* om. R Detl. | 12. *echestienses* codd. (dT *chest.*), emend. Hard. | *Entellini* F, *entenitini* R[1] (rel. codd. .. *tenet.*). *Enini* Sill., *Etini edini* codd. (F *net.*). *Egguini* R Detl., *Eng.* v. | 13. *Galacteni* a Detl., *Galatini* v. | *Halesini* F[2]R, *helas.* F[1], *lahes.* Da. | 13. 14. *hebritenses*, *herbenses* codd. | 14. *Halicuenses* Detl. | 15. *Imacarenses* Barb., *magar.* codd. | *mutrustani* F (rel. codd. .. *strani*), *Mytistratini* Sill. e Steph. Byz. | *magelini* codd. | 16. *mutic.* codd. praeter d. | *menaini* codd. praeter R. | *Noini* Detl. (Rd), *Noaeni* edd. *Noaei* S. | *petini* codd. praeter d. | 17. *Scherini* Barb. Detl., *seschterni* Fa[1] (DR *saesch.*, a[2] *saeschet.*, d *saechat.*). | 18. *Talarenses* Barb., *silar.* F[2], *hylar.* d, *lar.* rel. codd. | *Triracinenses* R (Da .. *cienses* F .. *cyenses*). | 19. *Africam* R Detl., *in Afr.* dv. | 20. *caulos* codd. praeter F[2]. | 21. *eromnisos* codd. (d *romn.*). | 23. *uscita* codd. (F[2] *osc.*). | 29. *milonginis* F (D[2] *mlong.*, (D[1] .. *nus*), *imongonis* R[1] (R[2] *melig.*). | 30. *minor VM* Detl.

(Aa[2] .. *milia*), *minorum* DFa[1]. | 33. Ante *M. pass.* lacunam notavit U. | 37. 38. *Eriphusa* A, *eryth.* R, *eryph.* rel. | **142.** 7. *Sagra* Tv, *agra* ADFRad. | 10. *et Stolagium Scyllaceum* J coll. Virg. Aen. 3, 552 *et navifragum Scyllaceum.*, *et scolagium scyllaceum* a (DR *scolaghium*, A *scylaceum*, DF..*caeum*), *et urbs Scolagium* Detl., *Scyllacius et Scyllacium* Salmas. v. | *et scyletium* AR (DFa .. *thium*). | 11. *Terinaeus* d, *taerinus* A (R[2] .. *nes*), *taennes* R[1]. | 13. *XL* A (F[2] in ras.) Solin. 2, 23, *XII* D[1], *XI* rel. codd., *XX* codd. Barb. v et Marcian. 6, 649. | 15. *Carcinus* Detl. Mel. 2, 4, 8 (68), *carginus* A (rel. .. *cines*). | 16. *Thagines* AFR[2] Detl., *thargines* Da[2] (a[1] *targ.*, R[1] *thasg.*). | 19. *Tyris* A Detl., *Tiris* v. | 25. *tyri* A, *tauri* rel. | 27. *agirim* AR[2], *acrim* rel. | *Heraclia* A, .. *clea* v. | *Acalandrum* Strab. 6, p. 280., *chaland.* D (A *tal.*), *thalendrum* F[2] (rel. .. *and.* | 30. *Attinates* DFRa. | 30. *Buntini* A, *bantani* a. | 31. *Volentani* codd. praeter AR[2]. | 37. *situm* codd. | **143.** 7. *baria* F[2], *varoa* R, *Uria* Mommsen Detl. | *Sarmadium* Aa[2] (R[2] *serm.*), *adium* rel., *Aletium* v. | 18. *fratruertium* DFa. | 19. *Miltopes* AF[2], .. *pe* F[1], .. *paes* rel. | *Lupia* AF[1] (F[2] *lub.*), *upia* rel. | *Balaesum* a[1] (Da[2] .. *aess.*, R .. *ess.*). | 20. *Caelia* A (R *cel.*), *caelium* F[2], .. *li* rel. | 21. *utique* R, *ut* a, *uti* rel. | 24. *Poed.* Detl., cf. § 38. | 25. *Gnatia* AR, cf. 2, 240, *Egnatia* dv. | 26. *iapigia aritan* A (DFRa *amit.*), *Iapygia, clari iam* Detl., an coll. § 100 *Iapygia Acra item?* | *Pattius* R (d *pati.*), *pactris* A. | 29. *Uriae* codd. praeter a. | 30. *Aggassus* A. | 33. *fertur* a, *fer* AF[2], *Frento* v. | 33. 34. *Cliterna* AF. | 38. *hippidium* DFR (a *hypp.*) | **144.** 3. *et Tricam* Sabell. v, *et aicram* R (DF *metaic.*, a *et aio.*), *et atram* A. | 5. *Auseculani* DFR (Detl. *Ausc.*), *aeculani* A (a *ecul.*). | 7. *Aeculani* J (a[2] *ecul.*, A *aeul.*), *decul.* rel. codd., *Aeclani* ex Antonini itin. S Detl. | 8. *Alitrini* Aa[2]. | 9. *Attinates* Fa, *antin.* A. | *Corinenses* d, *carin.* A (F[2] *carr.*), *corrin.* rel. | 11. *Herdonienses* A, *herdor.* DFa (R *erd.*). | 11. *Irini* ADFRa Detl., *Hyrini* v. | 12. *Merinates* Hard., *metin.* AF[2], *et mates* R, *etin.* rel. | *Neretini matini* ADFRad (F *nerat. m.*, Detl. *N. Nat.*). | 13. *Turnantini* ADFRa Detl., *Turment.* v. | 14. *Aelitini* A. | *Argentini* a. | 15. *Baltonenses* codd. praeter A. | 16. *Sturnini* codd. Barb. v. | *Alentini* AF[2]a[2]. | 17. *Uzentini* Mommsen

Detl. | 20. *Hortana* codd. praeter A. | 22. *Taeacini* AF, *teac.* rel. | *Paelignorum* A Detl. | 23. *Anaxatini* AF², *Anx.* v (R *hanc s.*). | 24. *Atinates* Av (rel. codd. *Att.*), *Antin.* Detl. cum Mommsen. | 26. *Pennenses* R Detl. (rel. codd. *penniens.*), *Pinnenses* v. | 29. *Fagifugali* codd. praeter A. | 30. *Tercuentinates* A, *Teventinates* R (rel. .. *tiates*). | 33. *Mutusci* AF (R .. *ti*), *mutuesci* codd. deter. Detl. (Da .. *ti*). | 33. *sufenates* codd. praeter A. | 33. *parinates* codd. (A *paren.*), emend. Barb. | 37. *vidicin.* A, *viticin.* rel. | **145.** 2. *illos . sulpureis aquis .. petens replet* J 1, dist. Detl. | 3. *Avens* Prell. Detl. (codd. .. *es*), *labem* v. | 13. *Atterno* codd. | 15. *vatinum* cum ras. F (Da *vivat.*), *iuvatium* R. | 17. *tessuinum* a² (add. *helvinum*) A, *tervinum* vel *tervium* rel. | 22. *CLXXXIII* A, *CLXXXIIII* a², *CLXXX* rel. codd. | 25. *Tollentinates* Hard., *tolenses* A, .. *tinas* rel. codd. (a² .. *nias*). | 25. *Treienses* Hard., *trac.* codd., *trai.* edd. | 27. *citra* ACFHerm. Detl., *circa* v. | 38. *dolates* A, *doiates* D (a .. *actes*), *daiates* R. | **146.** 2. *Forodruentani* Detl. ex inscr. | 8. *tiburini* A. | 10. *Vetton.* Cluver., *metton.* A, *metion.* rel. codd. vett. | 14. *Suriates* A edd. vett., *Cur.* rel. codd. Hard. | *Falinates* AF² (Rd *fall.*), *Fallienates* v. | *Sappinates* A (F² in ras. *sapi.*), *Apienates* vel *Apienn.* v. | *Ariates* A, *Arienates* v. | 15. *Crinivolo* A, *crinov.* v. | 20. *fluvius is* vel *iis* (A *fluviis*) codd., *fluvius hinc* edd. | 25. *fora* J, *foro* codd. Detl., *forum* v. | 28. *tannit.* codd. vett. praeter A. | 29. *Veleiates* Rezzon., *velegi.* A, *velela.* R, *veleia.* codd. recc. | *veteri* Hard., *veti* vel *vetti* codd. | 33. *gabienn.* codd. vett. praeter A. | 37. *navigiis* F² (A Detl. .. *gis*), *naviis* D (R¹ .. *vis*), *uis* a, *nagis* R². | 38. *ubertate* codd. pr. R. | **147.** 1. *largitor* AR¹T, *largior* F²ad edd., *largitur* R² Detl. | 22. *eolane* Aa², *alane* F² Ὄλανα Polyb. II, 16. | 27. *fossiones ac* codd. vett. pr. d. | 34. *duum* A ap. Sill. [cf. numeros in § 132. 138. 142. 150. al.]. | **148.** 1. *Industriam* A Detl., .. *ia* v. | 12. *Salluis* a², *salvis* A, *alluis* rel. codd. | 12. *Vertamocoris* A, .. *acomacoris* Rv. | 16. *Orumboviorum* DF (a *morum.*, R .. *biv.*), *oromoviorum* a² (A .. *bio.*), *Orobiorum* v. | 21. *orumbiv.* R, *Orob.* v. | 23. *caturigens* R (Da *eat.*), *careges* A. | 31. *Reatinum* R² (A²F² in ras.), *romat.* rel. | 32. *natis* A. | *turno* A, *tarro* a. | 35. *Pucinum* F² (R ex corr.), *punicum* AF¹a² (a¹ *pin.*, D *puin.*). |

149. 20. *cum* a, *CV* Detl. | 21. *myrsiae* codd. pr. A. | *CXXX* codd. vett. pr. A. | 23. *Cenomanorum* R in marg., *cerom.* a (D *caerom.*, F *rom.*), *com.* A. | 24. *vicentia* A. | 28. *rilienses* A. | 30. *flaminienses larn.* A² in ras. | *Curici* Detl. | 32. *Taruisani* A² (A¹ *tarus.*), *Tauris.* rel. codd. vett. | 33. *iramine* codd. vett. pr. A. | *palsacium* D (FR .. *sat.*). | 34. *segeste* codd. pr. A. | 38. *simili modo* Aa. | **150.** 1. *labrum* Aa. | 13. 14. *menoncaleni* Aa, *menoc.* v. | 19. *trumpilini* F (DR ..*plini*, Aa ..*pleni*), cf. § 136. | 20. *camunni* A Detl., ..*uni* v. | 21. *salasos* codd. pr. a. | 26. 27. *vennoneces* D (R .. *etes*). | 30. *Ceutrones* J, vid. ad vol. V, p. 33, 37., *ceutones* AaF¹ (R *cut.*, D .. *ohes*), *teutones* F², *Centrones* Hard. S Detl. | 30. *etturi* ADaF, *eturi* v, *Esturi* Detl. coll. § 47. | **151.** 1. *triumfilini* DFR. | 2. *caumunni* R¹, *camuni* Aav. | *vennostes* codd. pr. Aa. | *isarci* codd. pr. AR. | 3. *caenaunes* Aa²F² (a¹ .. *auces*), om. rel. codd., *Genaunes* v cum Horat. carm. 4, 14, 10, Strab. 4, 6, 8. | 4. *consuanates* F (D *cos.*), *cosuanetis* Aa, *cusuanetes* R. | *irucinates* a (A .. *tis*). | 5. *allucones* DFR. | 6. *brixenetis* Aa. | *Leponti* Detl., cf. § 134. | 7. *vavagri* DF¹R. | *ucenni* A (R .. *ermi*), *Uceni* v. | 8. *sogionti* AaF² (F¹ *soti.*, D *sont.*, R *seont.*, *Sogiontii* v. | *Brodionti* Detl., .. *tii* v. | 9. *edemn.* DR. | *gallitre* DF (R .. *tri*). | *triulacti* DR (F *tiul.*). | 10. *Nematuri* R Detl. | 12. *XII* A ap. Sill. | 22. *budini* DF. | 26. *Stulpinos* AR² edd. vett. (DF¹R¹Td *stult.*), *Stlup.* Hard. | 28. *varvabrini* Aa, *barbari* rel. | 29. *currittae* AD, a ..*itae*, F² *curitae* in ras. | 30. *flamnona* Aa, *flamona* rel. | 30. *ortoplinia* Ad (DF¹T *orth.*, R .. *phin.*), *Ortopula* v. codd. Barb. | 33. *Absyrtium* Merula, R ap. Sill. | *arbaere.xi* D (F ..*eraexi*, R .. *erexi*). | 34. *portu nota* DF¹Rd. | *iadera* AF² Ptol. 2, 17, 3. | **152.** 3. *Sicum* v. Barb. | 5. *iuribus* ad. | 6. *CCCLXII* DFT. | *XXVI* DFRTd. | *deuni* A ap. Sill., *deurici* R. | 7. *Mazaei* v. codd. Hard. | *sardiates* DFRv. | 8. *Andetrium* R Strab. 7, p. 315., *Mandetrium* rel. codd. edd. vett. | *pop. Rom. proeliis* v, *p. r. aeliis* R (d *aliis*), *prolis* A ap. Sill. | 10. *Peguntium* Brot. coll. Ptol. 2, 17., *petunt in eam* Aa (F² .. *tinae*, F¹ .. *ti*). | *Rateoneum* A (a .. *eonum*, rel. .. *aeoneum*), *Rataneum* v. | 11. *LXXXII* A ap. Sill., *LXXV* DFR. | 12. *LXXXVIII* A. | 13. *cernaurni* DFR. | 14. *XXIIII* om. DFR. |

Duersi Aa, *Daursi* Momms. Detl., *dauciaersi* DF, *dacimeyssi* R. | *docleate* Aa, .. *tes* Rd Detl. | 15. *deraemeste* A (a .. *ineste*, rel. .. *miste*). | 16. *gunditionis* Aa. | *Melcom.* v. DFR. | 18. *vardei* AaF, .. *dae* D (R .. *de*). | 19. *Hemasini* d, *avihemasim* R (F *avii.*, DF .. *haem.*), *aviaemasim* Aa² (a¹ .. *mau//m*). Vide ne lateat aliud nomen. [*Cavi* Tomaschek. Detl. Philol. 28, 325.] | *asthitae* Aa. | *arinistae* ADF (a .. *te*). | 21. *rhizinum* a, *hizinium* DR. | *caruium* Aa, *agrutum* DFR. | 22. *butuamum* A¹a, *Butua* v. codd. Barb. | 23. *drilo* A ap. Sill., cf. § 150. | 24. *XVIIII* DFRTd. | 26. *lebeatae* D, *libeate* R. | 26. 27. *senedirudini* Aa (R *saene.*, D *senae.*, F *essaenae.*, DR .. *ruidini*). | *sasei* a¹, *sastri* DFR. | *gramb.* DF¹R. | 30. *parthini* DF¹R. | 34. *a diis* R, *adus* rel. codd. | *eas.* ADaF. | 37. *bullones* codd. | **153.** 2. *LXX* Aa. | 6. *Iuaum*, *omnia* J, *Iuvavum*, *omnia* Detl. cum Grotefend Epigr. 12 sq. (D *iuuam*, R *uiuam*, A *iuam*, a *uiani*, F *iuua*), *Vianiomina* v. | 8. 9. *scarabuntia* Aa. | 15. *haemona* A²D. | 18. *serretis* A (a *sern.*). | *Serapillos* DF (R *serr.*), *sirapulos* a (A *syr.*), *Sirapillos* Detl. | *lasos* Aa. | *sandizetes* DFR. | 20. *Arviates* R (DF?), *Arivates* v (d *arin.*), *arabiates* Aa. | *amanti* AaF (DR *amm.*), sed vid. l. 27. | 20. 21. *carn.* Aa. | *latoviti* DR. | 23. *metusbarbis* Aa (Detl. *metub.*). | 24. Vulgo interpungitur post *Colapis*, Detl. delevit interpunctionem. | 34. *Margus* Url. Vind. 58. Detl., .. *gis* AaF², *marcus* codd. rel. | 35. *asiamus* DF¹R (F² *asca.*). | 37. *Dirinum* et *Dirino* Detl. coll. § 144. | 38. *CLXXII* a (A ap. Sill.). | **154.** 1. *XIIII* DFR. | 8. *Teutria* R² (om. R¹), *theut.* D (F *thaeut.*), *theuth.* Aa. | 12. *pullariae* DF (R .. *rie*). | 13. *nunc absortium* DF¹ (F² *absirto n. a.*). | 18. *bova* DFR. | 19. *Issa* Barb., *sa* codd. | 20. *Issa* Aa, *is* DF (R *his*). | *Corcyra* v, *lecorgyra* A (a .. *gira*), *leucopetra* codd. rel. | 22. *melitos* codd. | 24. *MM p.* Aa Detl., *MM prope* codd. rel., *XIIM p.* Brot. Sill.

Lib. IIII. pag. **155.** l. 3. $\overline{XIX}$. $\overline{XXV}$ Aa (R² in ras.), $\overline{XX}$. $\overline{XXV}$ D (F $\overline{XXVI}$). | 10. *a Ceraunis* Detl. ex codd., *Acrocer.* v. | 13. *Pilopes* Aa (DFR *pel.*), *Hellopes* Barb. | 15. *Talarus* codd. vett. Detl., *Ταλάρες*, *Μολοττικὸν φῦλον*, *τῶν περὶ τὸν Τόμαρον ἀπόσπασμα* Strab. 9, p. 434. An Plinius scripsit *Tmarus?* quod e codd. apud Solin. 7, 3 restituit Mommsen, eaque

scriptura memoratur apud Steph. Byzant. et Hesych., *Tomarus* v et § 6. | 20. *a* AaF Detl., om. DRv. | 21. *Denseletae* Detl., .. *elacte* Aa, .. *elatae* R²v (R¹ *delatae*), .. *aelate* DF. | *Threces* codd. praeter R², *Thraces* v. | 29. *XXV* A ap. Detl., *XXXII* a, *XXXV* rel. | **156.** 1. *molesorum* Aa. | 2. *Aratthus* Sill., *aratus* codd. | *lacus* Detl. ex codd. praeter d. | 9. *Neretis* Detl. | 11. *diocritos* Aa, *diorectos* rel. | 18. *marages* codd. vett. praeter A. | 19. 20. *Calydon* (om. *est*) Detl., *calidum* A¹ (A² *caud.*), *calidonye* R, *caldonae* DF, *calcidone* a. | 21. *et ph//rassus* A (a *est phrass.*), *est frhassus* R, *est fhrarsus* rel. (F *est et*). | 26. *euphal.* A. | 27. *cania* Da¹F¹R. | 28. *Achaton* A, *achathon* a (D *ac.*, F *ag.*), *athon* R, *Acanthon* D Barb. v. | *maxinium* a, *machin.* rel. pr. d. | 31. *Eupolaea* J (d .. *lea*, codd. vett. .. *loea*), Εὐπόλιον Thuc. 3, 96. [ed. Bipont., Εὐπάλιον Poppo Krüg.], *Eupalia* Barb. v. | 31. 32. *Calamisus* A (R *cami.*), .. *ysus* DaF, .. *issus* dv. | 33. *IIII* codd. vet. pr. A. | 36. 37. *bull.* DaF. | 37. 38. *Tithrone* Hard., *thrichone* R, *trichonae* DF (a in ras., A .. *conem*). | 38. *Tithorea* Detl., *tricor* codd. vett., *Tritea* Barb. v. | *Ambrysus* Barb., *ymbribus* codd. vett. (A *imbus*). | *myraena* vel .. *ena* codd. vett. pr. A. | **157.** 2. *sipnis* A (rel. *gip.*). | 10. *inrump.* Detl. tacite, *erump.* v. | 15. *cheronicus* A. | *lecheae* d, *legeae* codd. vett., *roliaceae* A. | 22. *aepuae* A, *epyra* R, *epyrae* DF (a² *epir.*, a¹ *epr.*). | 25. *LXXXVIIII* codd. vett. pr. A. | 36. *Bolina* . *Panhormus* Detl., cf. Steph. Byz. Pausan. 7, 18, 5; 23, 3., *palinhormus* edd. vett., *panormus* codd. Barb. v. | **158.** 2. *olonum* DaF. | 3. *Araxus* Sill., *anrhaxus* codd. vett. (A² in ras.) | *Cyllenius* U, *cyllen* codd. vett., *cyllenes* v. | 5. *Phlium* Detl., *philium* A (rel. .. *licim*). | 7. *XIII* A, *XII* v. | 11. *Leprium* Detl. (codd. Gel. v. .. *rion*), *brepium* codd. (A *praep.*). | 13. *Cyparisso* R Detl. (A *cypapasso*), .. *ssa* v. | 13. *LXXII* A ap. Sill. | 14. *Methone* d, *motone* codd. vett. | 15. *acristas* A, *atritas* a. | 22. *XXXVIII* RdT, .. *VIIII* rel. codd. vett. | 23. *Therapne* Url., *therabne* a¹R (DF *ter.*), *theramne* Aa². | 24. *antea* A, *antiane* D (a *anx.*, F .. *nae*), *antene* R² (R¹ .. *ine*). | 26. *Gytheates* d, *cytheates* rel. (A *cyther.*). | 26. *ad* om. T Detl. | 31. *Boea* AF², *poea* rel. | *Cyphans* Detl. (A *cihp.*, dT .. *phani*), .. *phas* R, .. *phanta*

Barb. v. | 35. *Artemisius* Url., *mius* vett. | **159.** 14. *prophis* codd. (A *iboph.*). | *symphalum* vett. (A *simph.*). | 16. *Gortyna* Hard., *cartina* codd. (R *carthinna.* | *Bucolium* AF² (DF¹ *bcol.*), *balium* rel. | 17. *charnon* a, *crannon* A (rel. *chrann.*). | 17. *Melaeneae* Paus. 8, 3, 1; 26, 5., *Melaenae* Hard. e Steph., *melanea* Aa (DF *mael.*, R .. *nia*). | *Heraea* codd. Barb., *hereae* A, *here* R (DF *haerae*, a *haec re*). | *grae* codd. pr. R. | 17. *Epium* Barb., *phyn* A (R² *phin*), *pyn* DaF (R¹ *pin*). | 18. *cinaete lepre* vel .. *rae* codd. (F² *laepsae*); *Cynaetha*, *Lepreon* Barb. v, cf. Cic. ad Att. 6, 2, 3. | *et hydrium* codd. pr. AF². | 19. *Enispe* d, ..*phe* aR, .. *phae* rel. | *Lampia* AF², ..*padia* rel. | 20. *et Bembinadia* J, *et* om. Barb. v, *thembinadia* A (rel. *thenb.*), cf. Strab. 8 p. 377: ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ Νεμέα μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος .. καὶ ἡ Βέμβινα κώμη. | 23. *VIIII* vett. pr. A. | 26. *Alipheraei* Detl., cf. Paus. 8, 26, 3. 4., Cic. ad Att. 6, 2, 3., Liv. 28, 8, 6., .. *phiraei* v, cf. Steph., *alithrei* codd. (A *alitr.*). | *Paroreatae* Barb., *pareatae* codd. | *Paragenitae* Rv., *pharig.* A, *pareg.* rel. | 27. *Tritienses* a, *trittenses* DF (A² in ras.), *trittnses* R. | 29. *regium* codd. pr. A. | 32. *Pylum iam* J (Url. *Pylum*), *Phliunta* v, *fliunta* Aa², *fluunt* R², *filiunta* rel. (F .. *uta*). | **160.** 3. *Schoenos* Barb., *coen.* A, *caen.* DF, *cen.* rel. | *Sidous* Detl. ex AR², *sduos* D (F² *s̄d.*), *duas* R¹, *duo* aF¹. | 4. *Gerania* Detl. ex AF², *iaranea* DaF¹ (R *laran.*). | 5. *Oenoe* Detl., *oeneae* AF², *oneae* rel. (a .. *nee*). | 11. 12. *Thoricos* Hard., *doriscus* A, *duriscos* codd. vett. | 12. *Potamos*, *Steria* Dalec., *polypos terae* A² (R *polip.*, A¹ *terrae*, rel. *there*, F *thaere*). | 13. *triasius* A (R ..*ssius*). | 14. *Melita* codd. Barb., *mileta* A (a² .. *ete*, rel. ..*et*). | 21. *Epicrane* Hard. d, ..*granea* vett. | 22. *Hadylius* Hard. (A *ad.*), *hadylysus* DF¹ (F² ..*sos*, a .. *sius*). | 24. *Hyle Thisbe* Barb., *hyle et hyrbe* vett. (a *yle*), *hile et hisbae* A. | 25. *Copae* Barb. (A ..*phe*), *gopae* FR (a .. *pe*), *gape* D. | 26. *Medeon* Barb. (A .. *ion*), *median* a²F, *medeam* a¹, .. *eant* rel. | *Acraephia* Barb., *grephys* R, *graephis* rel. | 27. *ocale et eon* A, .. *et teon* a², .. *et heon* F², .. *et* tantum rel. | *Scolos* R Barb., *schol.* A, *ychol.* rel. | 28. *ollarum* codd. | 33. *Cynus* codd. Barb. (..*os* d), *cyn' e* R, *gynus e* A. | 34. *Laris* R. | 37. *itron.* .. A, *t//ron.* .. F², *tiron.* .. rel. | 38. *Alope* F² in ras.,

alopes A (a^2 *mal.*), *malope* rel. | **161.** 2. *Phalara* Barb., .. *lar* R, .. *larna* rel. (A *pal.*). | 3. *Sperchios* Barb., *sparthos* A (F^2 in ras. *spartos*, rel. *sphart.*). | *Boion* Barb., *bolon* codd. (a .. *lan*). | 6. *Pelasgis et* add. Detl. cum Aa^{2}F^2. | 14. *Hellas* dv, .. *adis* vett. | 15. *Minyius* Barb., *mynylus* Da^{1}F (a^2 *men.*, AR .. *ilus*). | 16. *Alimon* AFR^2, *althmon* Dad, *athmo* R^1. | *Holmon* A, *solm.* DF, *salm.* rel. | 22. 23. *Donacoessa* U, .. *cesa* R, .. *caesa* rel. | 24. *Cercetu* A, *cercei* vel .. *ii* vel .. *aei* rel. (R .. *el*). | 25. *Pierius* A, .. *ris* vett., .. *rus* v. | 29. *Pamisus* Barb., *lammisus* codd. (F^2 .. *os*). | 35. *sua luce viridante* codd., cf. Ael. Var. hist. 3, 1: ὡς ἐπὶ πλεῖστον τῆς ἡμέρας αὐτὴν [sc. τὴν σκιάν] προήκουσαν ἀποστέγειν τὴν ἀκτῖνα, olim conieciebam *indutis milace viridante* quia ibidem legitur πολλὴ δὲ μίλαξ... ὁρᾶται δὲ χλοάζον πᾶν, *sub luco vir.* Salm., *vero luco vir.* Pint., *valle luco vir.* Detl. Vulgo interpungitur post *viridante*, sed iungo *viridante hac* (*convalle*). | *vitreus calc.* Pint. Detl. | **162.** 4. *Iolcus* Barb., *olcus* Aa^2, *locus* a^{1}F^{1}R, *ocus* D, *locros* F^2. | *Pyrrha* d, *pira* DaF^1, *pisa* rel. | 5. *Castana* Barb., *acast.* AF^2, *acasi* .. F^1, *casi* .. rel. | 6. *Rhizus* Barb., *zrhibus* D, *rhius* A. | 7. *Homol.* Barb., *omol.* codd. | *Pelinna* A, *phelina* DaF^1, *Phalenna* S Barb. | *Thaumacie* Barb. (A .. *thiae*), *taumaci* vel .. *cy* rel. (a *titumaci*). | 8. *Gyrton* Barb. A, *cyrton* vett. (A *art.*). | *Dotion* Barb., *donon* R, *dorion* rel. | *Melite* A (d .. *the*), .. *taea* S Barb., *milithe* rel. vett. | 8. *pilace* DF^1 (F^2.. *aecae*), *philacoe* a, *phylaece* A. | 10. *CCXCVII* A^2(F^2 in ras., A^1.. *XVVII*). | 17. *Aegiae* S, *aeglae* (vel *egle*) codd. | 18. 19. *aegidium* (vel .. *yd.*) vett. | 19. *Pydna* Hard., *phyna* A (a^{2}F *phi.*, R^2 *pi.*), *pugna* rel. | 21. *thyresei* A. | 23. *Eordaea* S, *ford.* codd. | *Mieza* d, *mioza* rel. | 23. 24. *gordin.* Aa^{2}F, *gorgidin* rel. (D .. *gyd.*) | 26. *Paroraei* Barb., *paroc.* codd. (A *parcaeaei*). | 27. *Orbelus* A (F^2 in ras.), *orobellus* rel. | 29. *Andar.* Tomaschek Zsch. f. d. östr. Gymn. 1867, p. 701, *Audar.* Sv. | *Garresci* d (F .. *sti*), *garrestyl* D (R .. *tylli*), *garreti* A (a .. *ty*). | 30. *Amantini* d, *mant.* rel. | 31. *Bullidenses et Dienses* A, .. *sis* .. *sis* rel. | 31. *Scotusei* A, .. *tysaei* DF, .. *tisei* a^1 (a^2 *sat.*), .. *tsei* R. | 32. *Sintica* Barb., *syntiga* A (a^2 *sinth.*), *symthyga* F^2, *scymthyca* DR (F^1 *cym.*), *cumthycha* a^1. | 33. *Aloros* Tom. coll. § 34 et Strab. 7. fr. 20. | 34. *flexus* S

(A ap. Sill.) sed cf. § 76. | 35. *CCXLV* A² in ras., *CXIII* R rel. vett. | 36. *Palinandrea* A, .. *am dera* rel. vett. (a *pa d.*), *Pydna*, *Derra* S Barb. | 38. *Epytus* J (Tom. .. *tum* e Suid. et E. M., *Epitus* v. | *Hypsichorus* U. | *Algion Elaeuomne* A (a .. *ci.*, DF *alcy.*, R *halcy.*, D *eleu.*, R *leu.*, a *eleo.*, F² *aleuomnia*), *Halcyone Leoomne* Sd. | *Cissos* Tom. e Strab. fr. 21 et Hesych. | *Phrixelon* DFR, *phrina el.* a. | **163.** 1. *Pallenensi* d, *pallenses* A (R add. *in*). | 2. *Olophyxus* Hard., .. *pyxus* codd. (AF .. *pix.*). | 2. 3. *Metybernu* R. | 3. *Miscella* Holsten. et Tzschuck. (F² *mysc.*), *myc.* A, *fisc.* a, *ysc.* rel. | *Siggos*, *Telos* codd. vett., *Singos* Sv. | 6. *maria* codd. vett., cf. § 97, *mare* Sv, *mare ad XXV* Detl. | 7. *Acroathon* S ex Mel. II, 2, 10, *agrathon* A, *achroton* rel. (a *acrh.*), *Acrathoon* Detl., Ἀκρόθωον Herodt. 7, 22. | 8. *Palehorum* AR, *Palaeorium* S (U .. *chor.*). | *Thyrsus* ADF, *tyrs.* rel. | 9. *casera* A. | 12. *erethysa* A. | 24. *Threcia* A etiam infra et alias, *Thracia* S Detl. v. | 29. *heletos* Da (F *helae.*), *Elathos* Sv. | 30. *Adom.* codd. vett. | 31. *Carbiletis* codd. vett. (A .. *tes*), Tom., *cabyl.* Hard. S Detl. | 32. *Corpilis* AF², .. *illis* S Detl. v. | 33. *Sialetae* DF (a .. *te*) Tom. coll. Dio. Cass. 54, 34, *Stal.* AR Detl., *Telletae* S e Ptol. III, 11, 8. | *Doloncae* S Barb. | *thyli* A. | *Coeletae* S Hard. | 38. *scaudae* a, *caude* R², *Gaudae* S Hard. | *dariae* F (A .. *eae*). | **164.** 2. *Sitoni* F prob. Tom. (A .. *ne*), *Sithonii* v, *tistoni* (non om. *que*) R, *tisitoni* rel. (.. *thonie* d). | 5. *Oesyma* Barb. S Detl., *oesimna* ADF (R *es.*, a *caes.*). | *Datos* Barb. S prob. Tom. | 6. *Topiros* A (S codd. Barb. .. *ris*), *dopiros* DRd (F *doppy.*, a *dipi.*). | 11. *serium* Ad. | 13. *Stentoris* Barb., *tent.* codd. | 15. *CXII* A, *CXXII* Sv. | 18. *Melanem* Barb., *meleam* AF (adDR *meel.*, DR .. *ea*). | 19. *Iamque* Hard. S. | *tretia* R, *traeciae* A, *Thracia* Sv. | 21. *Hisdropolin* D, .. *li* A. | 22. *Callatim* RS Detl., *scall.* DFad, *c. tum* A. | *Cerbatis* Ad Detl., .. *etis* RS. | 23. *byzonen* DF (a *buz.*), *bosonien* R. | *rapta* DaR. | 24. *dyonisipolin* R, *dionysiopolim* d. | 26. *libistus* a² Detl. (A *lyb.*), *lybistos* FR (D *liby.*, rel. *libi*). | *zygere* A, *zycere* a (DF¹ *zic.*), *zicerer* Rd (F² .. *res*). | *rhocobae* A (D .. *be*), *boccobe* R, *hoccob* d. | 28. *Catizos* A, *gatizos* FRd, *gaticos* rel. | 30. *Pannysis* R (ADF *pannis.*), *panysis* d (Hard. S .. *sus*). | 34. *Panisos* A, *panisas* R (DadF *panys.*). | *Iuras* A,

riras DFRdS (a *ris.*). | 37. *DLII* Aa², *DLV* d Hard. S, *Dali* vel *alii* rel. | 38. *deinde* Rd. | *cherronesi* A, *ceritinest* R. | *CXXVI* AF, *CXXV* rel. | **165.** 1. *castenis* A, *casthaenes* DaF. | 2. *Chryseon Ceras* Detl., cf. 9, 50 (Solin. 10, 17 et Martian. 6, 656 *Ceros Chrys.*), *chrysoneaeras* Da (R .. *aeer.*), *Chryceras* v (F *cryso.*, A *chrisso.*). | 3. *Lygos* A (a²FR² *lig.*), *logos* DR¹ (a¹ *long.*). | 6. *Bathynias* A (a² .. *thin.*, a¹ .. *tin.*), *batinia* rel. | *pidaras* A, *pydaras* rel. (a *pyrad.*), *Aduras* Tomasch. | 6. 7. *Athydas* J (A .. *id.*), *atydas* F²R², *tydas* rel., *Athuras* Tom. | 8. *byziae arx* DF (a² *byt.*), *biziara* A (a² *byt.*), *bizi earum* R. | *trei* a, *traei* rel. (A *atra ei*). | 9. *caelica* Da¹ (Rd *cel.*). | 10. *cela* R, *cocla* A. | *Bizya* (etiam supra) Barb. S. | 19. *tristas in* A. | 21. *resisthon* A. | 32. *ghygemeros* A. *gygemoros* F² (a² *ghygem.*, Dd *cohygem.*, a¹ *coygem.*, R *cohym.*), *hygemores* d (F *///gem.*). | 32. *Meritus* d, .. *thus* A, .. *tis* a¹, om. R. | **166.** 3. *geresto* Da¹, *gresto* Aa² (F *rge*). | 12. *Corcyra a Buthr.* SRd. | 17. *Othronos* U (A *otr.*, F² *odr.*), *othoronos* DF¹Rd (a¹ *athor.*, a² *tor.*). | 19. *tracie* R (A .. *iae*). | 20. *pticia taracia* A, *btychia taratie* R. | *Phalario* codd., .. *cro* v. | 22. *inter* R²d², om. A, *ante* rel. | 24. *ante Leuc.* del. Detl. ut ex l. 22 desumpta. | 24. 25. *Taphias* Barb., *Carnos* U, *Oxiae* Barb., *zaphiosis arnoxia* codd. (d .. *ios isaen.*). | 25. *prinaessa* (vel .. *nessa*) codd. (R .. *nesse*). | 26. *pinara* A (F² .. *ria*), *pirana* Dd, *pyrana* rel. | 27. *nystrus* ADa (d .. *tus*, F¹R *ni.*), *nisdros* F², *Mystus* Sv. | 29. *X* A, *XI* rel. Sv. | 33. *a* om. Detl., *e* d. | 34. *XXXVI* AF², *XXXV* rel. S. | 35. *Neritus* A, *anelitus* D, *enclitus* R. | 36. non *XII*, sed *XV* Detl. | **167.** 2. *spa//hage* A, *spageta* rel., *Sphagiae et* v. | *oenusta* A (F² *noen.*), om. rel. | 2. 3. *thres* A, *ther* rel., R *messeneos in uther thyrides* (d *ther trides*) om. .. *nen oenussae in asi..* | 3. *teganissa* A³d (A¹ *tegn.*, rel. *thegan.*), *Theganusa* S. | *colhnon* codd. | 6. *Arine* Aa², *rine* a¹, *ryne* D (R .. *nae*, F *sarynae*). | 6. 7. *Hermonium* A, *Hermion.* Hard. S., *armon.* d, *barnion.* R. | 7. *Tricarenus* Leake (A *trig.*), *riparenus* a², *tipar.* rel. v. | *Aperopia* Ortel. (R .. *ico*), *eperop.* A²F², *epirop.* A¹, *eporop.* DadF¹. | 8. *L̄* AF Detl. deleto comm. post *distans*, *I* Da, *D pass.* v, om. R. | *Belbina* Barb., *bellina* codd. | 9. *baucidios* F² (v .. *dias*), *abaudicios* R, *baudacios* Da¹d (F¹ .. *tios*),

baudacidia a². | *pithonessos* F (A *py .. esos*), *silyoness.* R, *scinthioness.* a, *sithionesos* d (D .. *ssos*). | 11. *XV* A, *XVI* rel. | *XVIII* A, *XVIIII* rel. | 14. *cleusa* A, *eleus* D (d .. *sa dendros*, R .. *sa thendos*). | *Craugiae* d (A .. *ciae*), *graugiae* DFR² (R¹ *gaug.*), *grauciae* a² (a¹ .. *diae*). | *Caeciae* AR (a² *ic.*), *acaeciae* Da¹ (d *acè c.*), *acaeaciae* F. | *Selacosa* A (R . *cos*, d *dur seracos*), *Selachusa* Barb. v. | 15. *Dacenchrus* A (DaF .. *ris*), *dia cenchreis* d, *Cenchreis* Rv. | *VII* codd., *uti* S, *sunt* v. | 17. *Phalas.* AF²d, *pal.* rel. | 22. *Mallotes* v, *moles* codd. | *et* add. J. | 26. *DL..* FRd, *L..* A, *DI..* D, *ID..* a. | 30. *Phalasarna* d, *pal.* rel. (Da¹R .. *arn.*). | 31. *Cydonea* A, *cidonia* R. | *inoum* R¹ (R² *min.*), *motum* d. | 32. *panormum* A (R .. *myn*). | *cytetum* codd. (a *cit.*). | 33. *hiera . pygna* A (F² *hyerapi.*), *hierapyna* D, .. *pina* rel. | 34. *gnosum* R²d (R¹ *cn.*). | *polyrh.* A, *polyr.* DFd, *polir.* a, *polis.* R. | 35. *Lycastos* Detl. | 36. *clatos* Aa². | 37. *theramne* A. | *gitisos* A (a² *gyty.*), *gylisos* d, *agyliosos* R, *gylysos* rel. | **168.** 3. *malea* A, *meleo* Rad (D .. *aeo*), *maele//* F. | 4. *LXXX* A, *LXXV* a, *LXX* rel. | *Samoneo* Rd, *Samo//neo* A, *Sammonio* v. | 6. *chorycoe* A, *corycae* DF², .. *ce* aR² (R¹ *cory*), *coriae* F¹. | 7. *laternae* Aa²F², om. rel. | 8. *Budroae* dv, *buditiae* R. | *dria* AF², *dina* a². | 9. *leucae* DaF (R .. *coe*), *lauce* A. | *Hierapytnam* R, .. *pydyam* A (ap. Detl. .. *dram*), .. *pyinam* D (a .. *pii.*), .. *pignam* F, .. *pinam* d. | 10. *crusae* A, *crisaeu* DFR (ad .. *eu*). | *buto* d, *butu* R. | *aranus* d, *aram . n'* R, *ramnus* A. | 11. *Acusagorus* Dd (F *ag.*, R *acus agorus*, a .. *guros*), *Musagorus* S (v .. *res*). | *Phocoe* d (A .. *ceo*, a¹F .. *cae*). | *Sirnides* Rd (a *syrni.*, F¹ *sirny.*), *stirn.* A, *fyrn.* D, *fern.* d. | 13. *Harm.* A (idem infra *heleus.*), *arm.* rel. | 14. *scarpia* Rd. | *Corese* A, .. *sae* DFad, *cares e* R. | *Phocasia* AF²a², *poeasia* DR, (a¹ *pe.*), *pae . asia* d, *paeasya* F, *Phocaria* Sv. | 22. *poeessa* R (Da .. *eersa*), *poessa* A. | 25. *iungantur* A, cf. 5, 41. 86. 128. 142, .. *gatur* v. | 28. *intra* AD, *infra* rel. | 29. *attice* R (d .. *cae*), om. *ab.* | 32. *urbium* Rd. | *nesso* codd. | 32. 33. *cerito* A, *corintho* F (D *coeo.*, a *caeo.*, R *coco.*). | 33. *Aedepso* Rd, .. *epro* Da¹, .. *esso* Aa². | *oca* codd. Barb., *contra* Aa², *quondam* F² in ras., om. rel. | *oecalia* Aa², *ech.* F, *uech.* DR (a¹ *ueth.*), *nech.* d. |

35. *oritario* Da. | *Arethusa* Aa² (F² in ras.), *oretano* rel. | 36. *ellop.* a, *etlop.* DF¹Rd, *et elop.* F². | **169.** 2. *asophis* codd. | 4. *Aegila* Meineke, *aegilia* d, *aeglia* DaF¹ (R *eg.*, F² *aheg.*), *ae///heta* A. | 7. *XXXVIII* A (rel. .. *VIIII*). | *gauron* R. | 8. *Lasiam* A, *lass.* rel. | 9. *epacim* DF¹d (F² .. *gim*, R .. *cam*). | 15. *XV* A, *XII* rel. | 16. *Cythnos* Pint. ad Mel., *citanos* DR (ad .. *osi*), *cyanos* A, *giaros* F² in ras. | 20. 21. *Aglaosthenes* Reines., *aegloste.* codd. (A *egl.*). | 21. 22. *cheran muidian* A, *cerani mydiam* d (Da .. *dyan*), *caeran midiam* F (R *cera nymidyam* R, *Geraniam*, *Chlamydiam* Detl. | 22. *Cynethum* Detl. (AFR .. *tum*, D .. *thym*), *cinethym* a¹ (a² .. *etu*), *Cynthum* Sv. | 24. *Celadinen* J coll. Hom. Il. π 183, υ 70, φ 511, *celadye* A (a² *cael.*, F .. *die*), *caelady* a¹ (d *chael.*, R .. *di*). | 28. $\overline{VII}$*D* a (R $\overline{VI}$*ID*), $\overline{VII}$ A (F² in ras.). | 29. *Diam* A, *adian* Rd. | 34. *hellenae* A, *elline* Fd (R *aell.*), *mellene* a² (a¹ .. *ine*). | *Phacussa* Pint., *phocusa* codd. | *Nicasia* Hard. (A *aec.*, F¹ *uaec.*), *haecasia* rel. | 38. *Ichthyoessa* Barb., *icthysusa* a (R *hictis.*), *iecthiusia* A, *ithacusa* F² in ras. | **170.** 4. *Naxo* F²d (A .. *xu*), om. F¹, *sanxo* rel. | 5. *XX* a², *XXV* F². | 6. *Oletandros* A, *olentrandos* rel. vett. | 7. $\overline{XV}$ Aa², *XXV* rel. | 9. *donysa* AaF, .. *isa* Rd. | 10. *carusse* AR (Fad .. *usae*), *Corassiae* Barb. v. | *gy///rus* A, *girus* a², *gerus* rel., *Lerus* Sv. | 11. *Heraclia* Barb., *cherachia* Ra (A *car.*, F *chor.*), *Hieracia* dS. | 14. *Acytan* Detl. (Barb. .. *ton*), *acita* Ra¹d (Aa² .. *tia*, F .. *da*). | 15. *Buporthmos Machia* Sill., *buportmachia* a²F² (a¹F¹ .. *miachia*, A .. *mhacia*), *bup'machia* d, *postmica* R (sup. add. .. *chia*), *Post Machia* v. | 18. *automata* R. | 19. *tia* ADFa, in R ras., *eatia* d. | 20. *leua* AF²a². | 21. *canaphe* Rd (F .. *phae*, a .. *nephe*). | *Hippuris* Hard., *hippuris hippurias* (.. *ias* in ras.) F (A *hipp. hyp.*), *hippuras* (sup. scr. *u*), *hipurtus* R, *phippurus hypurtus* a. | 22. *a Cadisto* Hard., *a sisto* codd. | 23. *camynyta* A, *chaminia* FRa (d .. *neia*). | 23. *Azibintha* A? *aiohantho* RD (a *aioa.*, d .. *nte*), om. F¹. | 24. *Lamse* d (Da .. *re*), *lanise* F²Rv, om. F¹. | *atraia* F¹ad, *agia* D. | *Thetaedia* A, *tethed.* F (D *taethed.*, R *ethed.*), *techedia* a²dv (a¹ *taech.*). | *calumna* A, *colymnia* (sic) R, *calumnia* d. | 25. *Eulimna* A, *e.ol.* R, *eol.* rel. | 34. *Euthiam* AF¹R²d (R¹ .. *tiam*, Da .. *thyam*), *euthi-*

ciam F². | 34. *Cicynethum* Barb., *et cynetum* a (R *cin.*, DF ..*neum.* | 37. 38. *Peparethum* Barb., *perar.* vel. *petrar.* codd. | 38. *Evoenum* d Bochart. geogr. sacr., *evonon* AFR (rel. *aevon.*). | **171.** 5. *CXV* Detl. | *Hephaestiam* d, *hebesthiam* DR (F *ebdesth.*), *ephes sitiam* A (a .. *ciam*). | 6. *umbra* Rd. | 7. *thoso* A, *hosos* R. | *Aeria* F (A *er.*), *aeraria* Da (d *erar.*), *elaria* R. | 8. *XXII. D* R. | 8. 9. *LXII. D* Da¹, *IXXII D* R, *·XXD* a², *LXII* AF² in ras. | 11. *circuitur* A, in Rd lacuna. | 11. *XXXV* Detl. | 17. *Avesticos* A, *dest.* R, *desthicos* F²a² (DF¹a¹ .. *co*). | 18. *Sarnos* A, *carnos* R, *arnos* d. | *cisuros* A, *cyssyros* DFa (R *chysy.*). | 18. *chalatusa* AR. | 19. *Draconon* dv. | *Arconesus* Barb. (d ..*nes*), *arronesus* R (A *harr.*, F²(A?) .. *nesos*, rel. .. *nes*). | *chetusa. aschapos* A. | 20. *caperis* R¹ (R²d .. *res*). | *Aeantiron* DFa, *acantiros* R. | 23. *totius* Ad, *pot.* rel. | 33. *latitudinis* Rd. | **172.** 3. *cyberium* DRad. | 5. *semel* om. R, *L* add. S Martian. 6, 662. | *veteres ut* F² in ras., ..*res semel L* d (Da .. *meii*, R .. *mei pos.*, sup. add. *ne*). | 6. *vicies novies* F²d, *semel ut* (i. e. *vel.*) *novies* rel. | *decem novem* a (F² rel. .. *cim*, R *noves* sup. add. *i.*), *DCĊ. VIIΓ* d. | 8. *XXIIII* DFRad, *XIIII* v. | *LXXVIIII* a², *alii LXXVIII* F², *LXX* DRa¹d. | 9. *determinavere* .. *milia* om. DRad, *determinaver̄.* F². | *XI* a², *XI. LXXII* v. | 13 et 16. *anticap.* R (d cum ras.). | 23. *saurici* Rd. | 28. *mox ipsa Peuce* om. Rd. | *inqua* Rd Detl., qui lacunam notavit post *alveus.* | 33. *et in* Fa, *dein* Detl. | 34. *Borion* d Detl. | *Psilonstoma* S Ortel. | 37. *in* F²a², om. rel. | 38. *litori* d (F in ras.), *litoriae* D (a .. *iac*, a² .. *i ad*), *litorae* R¹ (R² .. *ra*). | **173.** 3. *et throxolani* Da² (a¹F *trox.*, d *trop.*, R *throxol.*). | 4. *hyrcin.* D (Fa *hirc.*), *hirchin.* R. | 6. *gaziges* R. | 7. *iis* R. | 8. *aversa* S (Fa² *ab.*), *averba* rel., *adversa* v | 10. *ad* om. S Martian. 6, 661. | *centum* Rd. | 12. *Vistlam* Letronnius, *vistiam* d (DFR .. *ia*, a .. *igia*). | *a desertis* F² Dicuil., *adsertis* DF¹ad, *advestis* R. | 16. *oppida* Fa²d, ..*dis* v. | *cremenisco* F², *cremensco* F¹Ra (d .. *mensc*, d² .. *nnesc*). | 20. *Asiacae* codd., *Ax.* v. | 21. *crobigni* R, ..*byzi* Sv. | *saggarus* d (a² .. *ricus*), *Sagarius* Sv. | 27. *tranversum* R, *transv.* Sv. | 31. *Enoaecadioe* DF¹a¹ (R .. *ae adioae*, F²a² .. *aecadloe*), *enoechadloe* Sv, *enoetachoe* d. | 36. *recessu* F²d, *rcoesso* D, *//coesso* R¹, del. R²,

om. F[1]. | **174.** 1. *Buces* Detl. coll. l. 5 et 36. | *fossa... Buges* F²v, om. rel. | 2. *Maeotis* Barb. v. | *lacuus* R[1]. | 3. *hypaniam* Dd (R *hip.*, a *hysp.*). | 4. *Basiliadas* DFa, *Basilidas* dv, cf. l. 35. | 5. *buce* R[1] (R[2] .. *en.* | 6. *scythiae* a, *sc//ythie* R, *schityae* F, *stithiae* D, *Scythia* Hard. | *sendice* R, *sendica* rel. | 9. *orgo. ciri* R. | 9. 10. *Characeni* Pint., *caraeseni* DF (Rad *cares.*). | 10. *Assyrani* Detl. (R *as. sirani*, d *a* tantum), *Lagyrani* S Pint. | *Stactari* Rd Detl., *Tractari* S codd. Barb. | *Acisalitae* Rd Detl., *Arsilachitae* S Barb. | *calidiordi* d (R *or//..*). | 12. *Nea* om. SDd. | *Sataucis* d Detl. (R *sar.*), *Satarchis* S Barb. | *Carcine* Detl. (Fa ..*nae*, D ..*nei*), *carnice* d, *carcinis* R, *Carcinite* S codd. Gelen. | 13. *Tagre* codd. (F[1] *teagre*), sed cf. l. 31. | 14. *Megaricae* Da, .. *ce* Rdv. | 17. *simborum* R. | 18. *Carambico* AF²v (cf. 4, 49 *adversum Sigeo*), ..*bicon* Rd Detl. | 19. *promunturium* R² Detl. | 24. *longe* om. R. | 25. *I.XXXVIIID* R. | 29. *longitudo* Detl. Pint. | post *passuum* dist. J. | *Hermisium* A, *hermes.* D (Fa¹d *therm.*, R *term.*). | 30. *macotem* R. | 34. *tissagetae* A, *thisagetae* Fa (D *this///*, R *this*, om. etiam *Budini*). | 35. *agarcissi* R. | 36. *Buce* ARd Detl., sed vid. supra. | 37. *Tanain* Ad Detl. (R *ad tam*). | **175.** 1. *riphaei* A p. 176, 36. | 10. *his* Rd, *iis* v. | 23. *licet* A, *libet* rel. | 23. *dubitare* A, .. *ri* F²a² Rob., *habitari* DFa¹d (R ..*rit*). | 24. *Delon* RSv. | 28. *Delum* R (d *ittalum*), *Delon* Sv. | 31. *DCCXVI* A, .. *VII* rel. Sv. | **176.** 4. *quo* Rd. | 7. *macron* Rd. | 10. *carcinitis* Rd. | *Cephalonnesos*, *Spodusa* Detl. (F *caephaloness.*, D *cepalloness.*), *cepallones rospodusa* R (a *rosph.*), *chephallonessos sponsus* A. | 17. *riphaeos* Detl. | 20. *Baunonia* AF²a², *raunonia* F¹a¹d (D .. *niam*, R .. *miam*). | 23. *amalcium* A, *almachium* a. | 24. *lingua* F²d Solin. 19, 2, Dicuil. 7, 5, 1, om. rel. | 26. *Rusbeas* ARd Detl., *rub.* Solin. Dicuil. v, *roudoas* F². | 32. *fanesiorum* Aad (DF .. *esto.*), in R lac., *Phan* Solin. 19, 8. | 34. *deinde* Detl. Dicuil. Rob. | 34. scr. *Ingyaeonum* coll. p. 177, l. 24, *inguaeon.* R Detl., *ingeo.* d. | 35. *inde prima Germaniae* A (RFad *prima inde*), *prima in Germania* Detl. Dicuil. | *Saevo* Detl. Dicuil. | 36. *Riphaeis* A, *rip.* R, *rup.* d. | 38. *Scatinavia* Aa², *scad.* DF Dicuil., *scand.* Rd. | **177.** 3. *Aeningia* A, *aepingia* F², *aepig.* vel *epig.* rel. | 4. *visilam* A, *insul.* F¹a¹, *vistul.* d, *visul.* R. | *scyris* a, *ciris* F¹R,

cyr. Dd. | *hyris* DFad, *hyrys* R. | 5. *Cylipenum* Ad, *cylyp*. rel. | 6. *Latrim* AF, *latri* rel. | 8. *Tastris* A (F *thast*.), *thart*. rel. (a *chart*.). | 9. *Romanis* d Detl., .. *norum* Sv. | 10. *multit*. Detl. cod. Dalec., *similit*. codd. | 11. Malim *barbaris* omisso *a*. | 23. *vandali* d (R .. *alici*). | *Burgundiones* Sd. | *varinne* Ad, .. *ine* R, .. *ini* Sv. | 24. *Gmones* Rd. | *Ingyaeones* A (F^2 ..*gyao*., Rd ..*cyeo*.), *Inguaeones* Detl. codd. Salm., *Ingaevones* Sv. | 26. *Istyaeones* J, *Istiaeo*. Detl., *Istaevo*. Sv, *istriaones* A (F^2 in ras. .. *riones*, *sthriaones* a^2, *sthraeones* D, *sthraones* a^1, *stheones* Rd. | 26. *Sicambri* Spener., *cimbri* SA, *pars cimbri* (vel. *cym*.) rel. | 29. *Guthalus* R (A *gyth*.), *Gutt*. Sv. | 29. *vistila* A (F^{2}a^2 .. *ilia*), *visti* rel. (R *visci*). | *Albis* DFRd (a^1 *olb*.), *alvus* Aa^2. | 30. *Amisis* A sec. Detl., .. *ssis* rel., *Amissus* A sec. Geel. Sv. | 33. *Canninef*. Sv. | 34. *Sturiorum* AF^2, *tus*. ad, *tur*. rel. | 37. *lacuus* R, .. *cu* A. | **178.** 6. *gesoriacu* A, *geseriaco* R^{2}d^2 (R^{1}Da .. *cu*, *gesiriaco* Par. | 7. *XXXXVIII* A Par., *XXXVIII* Ra (Dd .. *VII*), *XXXVIIII* F. | 8. *LXXV* A Par., *XXV* rel. | 10. *Calidoniae* AR Par., *Caled*. Sdv, *calyd*. rel. | 15. *acmode* A (Par. *accom*.), *haecmodae* R^2 rel. | 16. *Mona Monapia* F^2 in ras., *mona mana pia* A (Par. .. *na namana*.), *mona mana apta* a^2, *monam apta* Da^{1}d, *moram appa* R. | 17. *Riginia* A Par., *rignea* R (Da, F^2 in ras. *ricn*.), *Ricina* Sv. | *Silumnus* A Par., *silim*. rel., *Limnus* Sv. | 17. *Sambis* A, *Samnis* Sv, *amnis* rel. (R .. *nos*). | 18. *Axanthos* A, .. *tos* rel. Sv., *anxantes* Par. | *ab adversa* A (Rd om. *ab*, Sv .. *so*). | 19. *glaesiae* F (Par. *glo*., rel. *gle*.), *Glaesariae* Sv. | 21 et 29. *Tyle* Detl. cum A, sed cf. 2, 187. 246. | 27. *Scandias* Aa^1 (Par. .. *didas*), *scandiam* rel. v. | *uergos* A Par. | 28. *Berricen* A Par., *Uerigon* rel. (etiam Rd), *Nerigon* Sv. | 30. *Cronium* AF^2 Par. v, *scron*. rel. (a^1 *scon*.). | 31. *commone* (om. *uno*) A. | 33. *Garunnam* R Detl. (A *car*.), *garumnam* v, *garam* a^2. | 35. 36. $\overline{XVII}$. $\overline{L}$ Aa, *XVIII* DRdv, *XVII* F. | 37. *Iuris* Rd (A Detl. .. *es*). | **179.** 1. *Exervi* DRad (F^1.. *eri//*), *texeri* F^2 (A .. *ro*), *extera* v. | 2. *ora Marsacis* Dd (a^1 .. *sucis*, Aa^2 .. *saci*, F .. *sacii*), *oromarsacis* R (v .. *ci*). | 3. *cersi*. codd. pr. A. | 4. *Bellovaci Bassi* AF^{2}a^2, *bellobasi* vel *vasi* rel. | *catuslugi* codd. pr. A. | 4. *atrevates* A (R .. *rav*. | *Nervi* A, .. *vii* v. | 5. *virom*. DFRa^1. | *Ulmanectes* A (F^2 in ras.),

..*netes* v (D ..*nee.*). | 6. *Betasi* F¹Ra², F² *bat.*, *betase* rel., *Baetasi* Detl. | 8. *Helveti* AR, .. *tii* v. | 9. *et Rauriaca* A (F² in ras. *saur.*, a² .. *acha*, Da¹ .. *ach.*), *aetruria ac* R (d ..*ri ac*), *et Raurica* Detl. | *autem* om. Rd. | 10. *in Ubis* Detl., *in ubi* A, (rel. *uvii*), *hinc Ubii* v. | 11. *agrippiniensis* R, .. *pienses* A. | 13. *Veliocasses* Henzen, *velloc.* DFa (A *vel occ.*), *villoc.* R. | 14. *Galletos* DFa. | *Ossismos* R¹ (Aa² .. *mons*), *ossimos* D²FR²d (rel. *mus*). | 15. *Ligirem* AR¹, *ligerem* R² Detl. | 17. *Namnetis* Rd. | 18. *Carnuteni* F²a², *carnuti* Rdv, om. rel. | *Boi* R, *Boii* v. | 19. *Aulerci* d Rob. v, ..*ti* rel. | *Cenomani* Rd, ..*manni* Sv. | 20. *Parisi* R, .. *sii* Sv. | *Andicavi* a² (F .. *gavi*), *candic.* d, *candid.* rel., *Andec.* Sv. | 21. *Coriosultes* R. | *Rhiedones* F (d *rhiod.*), *shiedones* Da (R .. *tis* . *edones*, sup. scr. *i*). | 22. *Secusiavi* Henzeu. (F *saec.*), *secusi alibi* rel., *Secusiani* Sv. | 24. *Bituriges liberi* a²v, *Bituriges* (om. *liberi*) S (d *beturi*, rel. etiam R *betur*). | 25. *sedibouiades* a¹ (DFd *sedhib.*), *sedhiboviates* R. | 26. *Begerri* a² (a¹FR .. *erbi*), *geberbi* d, *bergebi* D² in ras. | *tasb.* F¹Ra¹d. | 28. *Monesi* F²a², *mone* rel. | *Sybill.* R Detl., *Sibyll.* dSv. | 29. *Camponi* d, .. *poi* DF¹Ra, ..*boi* F². | *Pinpedunni* DF (a .. *mni*), *pinpendunini* d, *pindedunni* RS. | *Lasunni* d (D .. *unnis*, a¹ *umnis*, a² .. *uini*), *Lassunni* S Detl. (F *unnis*, R ..*uri nis*). | *Suellates* J propter *s* adscriptum praecedenti nomini, *Vellates* v. | 29. 30. *Torvates* Rd Detl. | 30. *Aelus.* Da¹. | 31. *Succasse* R¹a, *sucassae* F¹d (.. *se* R²D), *uocassae* F². | *Tarusates* S Hard. | *Basabocates* Sa Hard. | *Vassaei* DF, *vassel* a, *vessei* R. | *Sennates* Fa², *enn.* d, *aenn.* DR, *cienn.* a¹. | 32. *cam po letri* R¹ (R² .. *lettri*), *Cambolectri Agass.* Hard. S Detl. | 33. *leuouices* DF¹R¹a¹d. | *Arvenni* R. | 35. *Antobroges* codd. (R *anteb.*), *Nitiobriges* S Scalig. (Detl. *broges*). | 37. Lacunam notavit J. Videtur excidisse: *inter eam et promunturium Gobaeum Lugdunensis* vel simile quid. | 38. *inter id* R (a² .. *terrid*, DFa¹d .. *erri*), *inter eum* v. | *Venestorum* codd., .. *etorum* Sv. | **180.** 1. *quae et* R, *et quae* Fd, *quae* rel. | *inter aquitanicu* Rd. | 6. *fusa* F² in ras., codd. Gelen., *iuga* DRa²d, om. a¹. | 7. *brumali* Detl. | *septentrionali* F², om. Rad. | 9. *situs consistit* F². | 10. *Olarso* v, cf. 3, 29, *aolurso* R, *adlarso* d, *aolarso* rel. | *Vasdulorum* Ra¹d (rel. *vasdull.*), sed cf. 3, 26. 27. | *Morogy* DFa, *orogi* R (d ..*gy*), *Morosgi*

Sv. | 14. *Orgenomescy* D (a[1] .. *nescy*, a[2] .. *miscy*). | 15. *vesei. asueca* a[2] (F[2] in ras. .. *iusuaga*). | *Noega* a[2], cf. Mel. III, 1, 9, *nega//* F, *neget* rel. (d .. *eth.*). | 17. *navia albione* codd. (F[2]a[2] .. *nes*), fort. a dupl. *λ* apud Ptol. II, 5, (6), 4. | *Egivarri* v (R *ec.*, D *aec.*), *aeguiarri* F[2] (F[1]d .. *aec.*), *egtii arri* a[2] (a[1] *ect.*). | *adovi* R, *iodavi* d. | 18. *aroni* DF. | 20. *tres arae Sest.* F[2] Barb., *tressarem.* a[2], *trearaerest.* rel. | *Capori* S Hard. | 21. *Noeta* Detl., codd. Hard., *Noela* S Hard., *nota* a[2], *oeta* rel. | *Praestamarei* d, *Praesamarci* Sv. | *Cilaeni* D, *leni* ad (F *lae.*). | 22. *corticosa* R. | *Cilenis* d, .. *ensis* rel.). | 23. *Heleni* dSv. | *Grovi* a[2] (F[2] *cr.*), *cro* F[1], *gro* rel., *Gravii* Sv. | 24. *Signae* DRd, *sige* F, *insigne* a[1], *Siccae insigne* a[2], *Cicae ins.* v. | 26. *supra* dSv. | 27. *Pelondenibus* DRd, *pelenden.* a[2] (a[1] .. *deniuibus*), *pelondon.* F. | 33. *Vaga* S codd. Barb. | *opp. Tal.* a[2]F[2], om. rel. | 34. *minium* F[2], *eumenium* rel. | *Coniumbrica* inscript., *cinumbr.* codd. (d *cyn.*), *Conimb.* Sv. | 36. *alii* Sv, om. d. | **181.** 1. *hic* Rd. | *et* om. codd. | 9. *intellegunt* a[2] (F[2] in ras.), .. *ectum* Rd[1] (d[2] .. *egt.*, Da[1] .. *tu*). | 9. *limeam* DF, *lineam* ad. | *dictum* ad. | 16. *Varro tradit* a[2] (F[2] in ras.), *tura prodit rata* D (a .. *ditatra*, R .. *dit///*), *aproditrata* d. | *quo vero* Rd. | 17. *Ana* F[2]Rd, *agana* rel. | 18. *nobilis alat.* Rd. | 19. *Merobrica* a[2] (R *erob.* vel *erop.*), *mesob.* d[2] (F[2] .. *ga*), *sob.* d[2], *esob.* rel. | 20. *ceneus* Dad (F *caen.*). | 21. *mirti* R, *myrtili* rel., sed vid. l. 30. | 22. *Scallab.* Detl., *Scalab.* v. | 24. *Metellinenses* U, *metall.* v. | 26. *Caesarina* codd., .. *riana* v. | 27. *ea* codd. | *Scall.* AR, *sall.* F[2], *scal.* v. | 28. *iniulium* Rd. | 29. *olysipo* A (rel. *olis.*). | 30. *idem* Ad, *item* v. | 33. *aemienses* DF[1], *emienses* d (R .. *se*), *Ammiens.* S, *Aeminienses* Detl. coll. § 113. (AF[2] .. *nenses*). | .. *se sacran.* R, *eran.* d. | *Axabritenses* R (ADFa *tax.*), *Arabric.* v. | 34. *Caperenses* Aa[2], *caer.* vel. *cer.* rel. | *Caurienses* Detl. ex inscr. *caurenses* v (A *ceur.*). | *Colani* R. | 35. *Cilibit.* AF[2]. | *Elbocori* Hard., *et boconi* R. | *Interamnienses* Detl. ex inscr., .. *ansenses* codd. (.. *anni.* d). | 36. *Medubrige.* A, *medubrie.* R, *mediibrige.* d. | 37. *Lancienses* DFRad, om. A Detl. coll. l. 35. 36. | 38. *Bardili* A, *barduli* rel. (a[1] .. *la*, F *pard.*). | *et iapori* A, *attopari* d, *attap.* R. | *gallitie* R. | **182.** 2. *prodit* A. | 3. *XXXVIII* F,

XXXIIII R. | *XXIIII* A, *XXIII* d, *XXII* rel. | 7. *promunturium* Rd. | *VI* AF²a², *his* rel. | 8. *mox* om AF²d. | 13. *Gaditani* codd. pr. d. | 14. 15. *longa passus M* A, *M longa passus*, *M* Detl., *longa IIIM p.* v, *longa in passus m̄* F, *longum passus M̄* RDa² (a¹ *in long.*). | 16. *Philistide* Barb., *philide* A (F² in lac. *phill.*, a² *phyll.*), *pillide* Rd (a¹ *py.*, D .. *dae*). | *Erytea* A, *erithea* RF² in lac., *Erythia* v. | 17. *Potimusam* Detl., .. *ssam* ego conieceram, *potinusam* codd. | 18. *Gadir* codd. Gel., *cadir* Aa² (F .. *yr*), *dadir* Da¹d, *tadir* R. | 19. *erynthea* a² (A *erhinth.*), *erithaea* F, *Erythia* dv, *cerinthea* R. | 20. *ab origine* codd. | *eurum* AR, *earum* d. | *erytro* d, *eurythro* DF (Ra .. *rith.*, A .. *tro*), *Erythraeo* Sv. | 23. *quandam* U, *quond.* v, *cond.* R. | 27. *LXXVII* A, *XXXII* R. | 29. *XII . L* A. | 31. *per* om. codd. | *Morin.* codd. deter., *porin.* F, *borin.* rel. | 35. *XII* codd., *XV* RSv.

Lib. V. pag. **183.** lin. 2 *Aegyptio* codd. mel. | 16. *XXXV* A Detl. | 20. *dracones* Detl. cum ADa¹d¹. | **184.** 32. *CCCCLXXXXVI* A, .. *LXXXVI* F, .. *LXXXV* rel. | 34. *Sagigi* Ad, .. *ici* DF, .. *yci* a¹, .. *yti* a², .. *aci* R. | 35. *Subur* Sv. | 36. *C̄C̄X̄X̄ĪĪĪĪ* Detl. | 37. *Rhysaddir* A, *risadir* F¹, *rhisardir* F² (Da *ris.*), *risardis* R. | *Autololes* S coll. § 5. | 37. 38. *Quosenum* Aa², *uosenum* DFRd (a¹ .. *nim*). | 38. *selat.* codd. pr. A (R .. *icos*). | *maratos* F², *mesat.* R. | **185.** 2. *Bracae* A, *braeacae* a (FD *bre..*, D .. *ce*), *brece* d, *braete* R¹ (R² .. *aeate*). | 4. *Phar.* a², *par.* rel. | 5. *in* (ante *med.*) J, om. codd. | 6. *Darathitas* A. | *Bambotum* a, *banbothum* DFd (A *bomb.*), *botum* R. | 8. *Hesperium* a, .. *erum* rel. | 12. *Ptolom.* AR, *ptolem.* Sv. | 19. *fallacissimum* A, .. *mo* rel. | 20. *a* (pro *quia*) DFRd. | .. *tes cum* a, .. *tes* (om. *cum*) A, .. *te sicum* rel. | 27. *Salat* A, *sala* rel. | 29. *Addirim* Aad (DF *abd.*), *darim* R. | 31. *est ivor, ibi favo* A, *est vior, ibi fama* a², *e. ibe ivor* F², *ibi fama* (om. *est Ivor*) R, *ibi fabo* a¹, *ibe fabo* F¹d (D *fab.*). | 34. *transgressus* a² (A .. *sos*), *enses. Egr.* a¹ (Dd *enenses*), *enensegr.* R², *sesegr.* R¹. An *emensus, transgressus*? | **186.** 4. *vocatur* Aa², .. *etur* a¹DRd. | 10. *iuncta* AFR. | *gente* AF. | 11. *Ptolom.* R. | 14. *Euphorbeam* AR, .. *biam* v. | 19. *in ea* om. R. | 20. *Maurisios* A, *mauros.* DFRad. | 22. *Vaniure* A, *V̄. a mare* F², *///murae* F¹. | 23. *Autoteles* A Detl. coll. § 9, .. *lales* F¹, .. *les* R, .. *loles* S rel. |

24. *Vesimi* a^2, *nisemi* R. | 28. *amuda* A. | 29. *Laud* AF^2, *laut* a^2, *aut* rel. | 30. *Rhysaddir* A, *rus adir* d, *rursus ad dir* rel. (D .. *hir*). | 30. *Siga* A, *sica* Ra, *sicca* DFd. | 31. *siti* (sc. *oppidi*) *Syphacis* a, *sitis hii pacis* A, *siti gipagis* R, *sitis psyphagis* d, *sit///pacis* F^1, *situs hae pacis* F^2, *titus syphagis* D, *situm Syph.* N Detl., *sitae Syph.* SP codd. Barb. | 36. *xenitana* a^2, *zenit.* R. | 37. *Arsenn.* A, *arsen.* rel. | **187.** 6. *Rusgun.* A Henzen. inscr., *Ruscon.* v. | *Rusucurium* A, .. *ucurum* R, .. *icorum* rel. | 7. *rusaius* Ad. | *gilcili* A. | 9. *Succhabar* R, *such.* A, *succ.* adv. | 10. 11. *sardaval* (a^2.. *bal*) *aves nabar. .. flumen* AF^{2}a^2, om. rel. | 11. *Usar gens* a^2, *isargegens* DFd (R .. *rges*), *gens* a^1. | *navaves* A. | 12. *CCCXXII* A^{2}R (A^1 .. *XXXII*), *CCXXII* rel. | 13. *X. XXXVIII* Ra (F .. *VIIII*), *MXXXVIII* A. | 14. *CCCLXVII* DF. | 18. *chullu* DFRd. | *risicc.* F, *rus. sicc.* R. | 19. *cirta* F^2, *circita* Aa^2, om. rel. | *sittia.* R, *site.* d^1. | 20. *Sicca* A, *si///ca* R, *sica* rel. | 22. *Tabraca* A (F^{2}R .. *cha*), *tachabra* rel. | *insignei* A (Detl. *ne ei*). | 30. *rigua* DRa^{1}d. | 33. 34. *Carthago .. vestigiis* om. A. | *Maxula* a (A *et m.*), *et maxila* rel. (d .. *ilia*). | 35. *Misua* Aa^2, *misu* rel. | 36. *Neapolis* a (A .. *li*), *ne apollinis* rel. | 37. *Byzacium* D (A *biz.*), *bizatium* R (rel. .. *antium*). | 38. *p. circuitu* Ad, *per circuitum* rel. v. | **188.** 2. *Hadrum.* A, *adrum.* rel. v. | 8. *thenam* codd., *tenasque* R^1 (R^2 *tenusque*). | 18. *hiscomedis* R (Dd *isc.*). | 23. *Taphra* ad (R^2 *taf.*, D *thaf.*), *trafra* R^1, *thaphsa* F^2 in ras. | 24. *DCXXV* a^{2}R^1, *CXXV* rel. | 29. *pallanteas* DFad (R .. *tehas*). | 31. *includit* a^2, *cludit* DRa^{1}d. | 31. *Borion* a^2, *byr.* a^1, *bur.* rel. | 34. *Thuburbi* F, *tub.* rel. v. | 36. *Aboriense* ad, .. *te* rel. | *canoph.* DFR. | *Chimav.* a, *chiniav.* DF, *ciniav.* Rd. | 36. 37. *Simittuense* a, .. *ituense* F^2, .. *itense* F^1, .. *ittemse* D, .. *itemse* d, .. *itiemse* R. | 37. *Thunusidiense* F, *tunidiense* R, *ehunuridiense* d, *Thunusidense* Dav. | *tuburn.* adv. | *Thinid.* a^2, *thibid.* a^1, *tibid.* rel., *Tynidr.* v. | **189.** 3. *accholl.* R, *adcholl.* ad. | *Accar.* Dd, *acchar.* a, *aggar.* R. | 3. 4. *Canop.* DFRad, *canob.* v. | 5. *Tiphic.* a, *tisic.* d, *thisic.* DF, *thisdic.* R. | *Tunis.* F (a^{2}d *th.*, d .. *ses*), *tuni.* R (a^1 *th.*), *thunicenses* D. | *Theodense* DRad (F *thaeo.*), *Theud.* v codd. Barb. | *tagest.* a^2. | 6. *ulusubbur.* DFd (aR .. *ubur.*), *ulusubr.* Sv. | *Siense* DRa^{1}d, *sigense*

F^2 (Detl. *aliud Sig.*, sed cf. l. 5), *visense* a^2. | *Ziam.* DRa^{1}d (F *zyam.*), *zam.* a^2 Detl. | 8. *nattab.* D, *natthab.* Rd. | *Musulami* codd. Barb. inscr. (Fa .. *ani*), *mus insulami* DR (d .. *a ni*). | 8. 9. *sababares* F. | 9. *vacures* DF^1. | 10. *Marchubii* av; *marchui* F^2, *macchui* d, *ma chui* rel. | *nigrim* d, .. *in* Rv, .. *ym* D, .. *um* a. | 12. *cirenaice* R. | 14. *Ptolomaide* J coll. l. 20. | 17. *loeton* a. | 18. *locus* DFRd. | *Hesp.* om. Ra^{1}d. | 18. 19. *ab Lepti* a^2, *ablecci* rel. (F *al.*). | 20. *Ptolomais* a^{2}d [?] *polo.* DR [immo *pole.*]. | 21. *XL* Rad, *a. l.* D, *CCL* F^2 in ras. | *phicuus* R. | 23. *CXXV* DRad. | 26. *CCXVI* a^2, *CCVI* rel. | *Paraetoni* DRd (a^1 .. *coni*, a^2 .. *doni*). | 31. *litori* DRd. | *arbori* RDa^{1}d. | 33. *hasbite* R (a .. *pite*), *arbytae* F, *sarbute* d. | 34. *vivunt* Da^2, *vi non* dF^1, *ni non* a^1, *vinoni* F^2, *vint* R^1, *vi* R^2. | 34. *Amantes* R, *manentes* a^2 (a^1 *mon.*), *manantes* F^{1}d^1 (d^2 .. *nent.*), *Hammanientes* Hard. DN, *amamantes* F^2. | 35. *maioribus* a^{2}F^2, om. rel. | 37. *restantibus* Rd. | 38. *domos* a^2 (Ra^{1}d .. *mus*). | **190.** 1. *ad* om. Ra^{1}d. | 4. *super* Rd. | *Syrtim* a^{2}F, .. *tas* rel. | 4. 5. *Phazania ... urbesque* a^2 (F .. *ana*), *paganiorum urbes*, *ubi gentem phazania* rel. (D *aubi* et *phazani*, a^1 *phazini*). | 5. *cullubam* F^2. | 6. *cid.* DFR. | 7. *Ater* ad^2, *aeter* D, *aetaer* F, *eter* Rd. | 9. *mox Thelgae* DFR (D *theglae*, a^1 *helge*), *mathelge* a^2. | *dedris* FRa^1, *dederis* d. | *oppidum Garama* a^2. | 15. *maiore balbo* (om. *patruo*) R. | 17. *cid.* R. | *caramam* d (R .. *mum*). | 19. *tabidium* a. | *nitiebres* a^1 (R^2 *nic.*). | 20. *Miglis* R^2 (a^2 *nig.*), *milgis* Detl. (F^2 add. *bubeium oppida*), *nis glis* DFd (R^1 .. *glis*), om. a^1. | *gemela* D, *gemella* F^{1}Ra, om. F. | *Bubeium* F^{2}a^2, *nuptium* rel. | 21. *tuben* DFR. | 22. 23. *oppida .. Thaps.* om. R^1. | 22. *Discera* R^2. | *debris* a^2. | 23. *Tamiagi* Da^1, *tannagi* d, *taminagi* R^1, *tamgaci* R^2, *namiagi* a^2 (F *dam.*). | 24. *desibari* R. | 25. *bulluba* a^2, *bulla* a^1, *bulba* DFd. | *Alasit* R (DFd *hal.*, a .. *si*). | *Galsa* a^{1}F^2, *balsa* a^2, *galia* rel. | *maxilla* a^1, *mazalla* a^2. | *cizaniam* DR^1 (d .. *mam*). | 26. *giri* R (d .. *rim*). | 29. *ocens.* R. | 32. *athabat.* R. | 34. *patet*, *in latit.* om. R^{1}ad. | 35. *DCCC* adv. | 37. *marmarides* a (DFd *amarm.*). | *adirmacidae* R (d *adimarc.* | **191.** 2. $\overline{LXII}$ *D* DF Detl. | 6. |$\overline{XXX}$| *L* J (v *XL*), *LXXX* codd., |$\overline{XXX}$| Detl. | 8. *LXI* F^2. | 13. *Meninx* a^2 (F^{2}R^2 .. *ix*), *metri* rel. | 15. *Thoar* F^{2}v, *troiar* a, *troar* rel. | 16. *M* DF. | 21.

Lopadusa a², *lipadusa* a¹DFd (R² *lypid.*), *lapid'. a* R¹. | 21. 22. *Gaulos et* Barb., *gaulo e* codd. | 23. *Clupea* Fa (F .. *pae*), *glupea* DRd. | *cossira* a² ap. Detl., *cossora* rel. | 24. 25. *aegemoeree arae* F² (F¹ .. *imereae* ..), *aegimoereca Rae* D, *aegimoercca* (R¹ .. *moeraecci*, R² .. *moeraeccea*, a² *aegemoerce) Re* a¹, *Aegimoerae arae* Detl. | *autem* om. F² Detl. (in F¹ ras.). | 30. *leuce eth.* d (R .. *et.*), *leuc aeth.* av. | 32. *iam* ad, *tam* DR¹, *etiam* R², om. F. | 33. *perossi* DR. | 34. *angil.* DR²d (R¹ .. *el.*). | **192.** 2. *Taraelios* a (DR *tarr.*), *tarelyos* F². | *Oechalicas* F² (R² .. *ligeas*), *oecalicas* a (F¹ .. *ca//*), R¹ .. *licea*, D .. *luea*). | 3. *Magium . quidam* dist. Detl. | 4. 5. *Gamphasantas* F², cf. l. 13, *tampas.* F¹, *campas.* rel. | 5. *satiros* R in marg., *satur.* a², *sathos* R¹, *sachros* D, *sachos* a¹ (d .. *ios*). | 7. *inter ipsos* R²a², om. rel. | 10. *haec* DR². | 12. *exortes* R Detl. | 18. *pharasi* a (Detl. .. *usi*). | 19. *dicuntur* a², om. DRa¹d. | 22. *XXXVIII* RD Detl., *XXXIX* av. | *tradidit* a², .. *dit* DRa¹dv. | 25. *et Isid.* Da², om. rel. | 25. |*LX*| *III . DCCL* Detl. coll. 6, 209, *LXIII . DCCL* codd., *LXIII . LXXVM* Hard. v. | 26. *in qua re* Dad¹. | 30. et 35. *canob.* DR. | 35. *findit* a², *fund.* rel. | 38. *nomos* R²v, .. *us* Dad, sed vid. p. 193, 3. | *Apollonop.* Detl. Parthey, *apollop.* v. | **193.** 1. .. *monthiten* a, .. *motiten* rel. | *Thiniten* adF² (F¹ .. *nien*), *tinien* rel. | *Copliten* a, *copiten* rel. | 1. 2. *Diospol.* a, *diopol* rel. (D .. *tem*). | 3. *nomus* a¹. | *Pharbaet.* a, *parbet.* F, *parvaet.* Dd (R .. *vet.*). | 5. *ad* a², om. rel. | 5. 6. *oxyrichite* R¹D, *oxsiriciten* d. | 6. *synop.* DF (R *sin.*). | *thermop.* F², *atribiten herm.* DR. | 7. *mendestum* DR (F .. *sthum*). | *Cabasiten* Hard., .. *astiten* codd. | 8. *Panopoliten* a²d, om. DRa¹. | *busfriten* R, *brusfit.* a¹ (a² .. *sifit.*) | 9. *oniph.* DR, *onifr.* d. | *penethum* DRa¹d. | 10. *melentiten* a, *metell.* rel. | 10. 11. *regione* codd. | 13. *duae* Dd. | 16. *alias* Da¹d. | *nomus* a¹ (DR *nu.*) | 16. *et crocodilop.* a², om. Da¹. | 20. *prope* om. Detl. | 25. *famaque* a², *quae famae* D (Rd .. *me*), *quae fama* Detl., *famae* (om. *quae*) S (a¹ .. *me*). | *quae situus* [ita scr.] J coll. lib. 1. indd. 3—6; 3, 1; 6, 23. 141 et 6, 3. 40. 58 *quaesitus* Sa¹DR¹, .. *tu* R², .. *tu cognitus* a² (Detl. .. *ta sunt*). | 26. *omnis* DR. | 27. *inveniret* DRad, .. *erit* S, .. *ere* Detl. v. | 28. *fonte* RDa¹d¹. | 29. *Nilidem . ibi* R²a² in ras., *nilidem . Ibidem* d, *nulli ibidem* D. | 30. *inde*,

ob J, *inde ob* v Detl. | 31. *Caesarea* RDd. | 36. *masumsilum* R[1]d. | **194.** 1. *sensit* DRa, ..*tit* d, ..*sert* v. | 2. *fonte ut* Fa[2] (d ..*tem*), *fontem* D, ..*ten qui* Ra[1]. | *nigrim* d. | 11. *Astosapes* Rd. | 13. *gyris* Fa[1]. | *ut ante* a[2]. | 15. *inpactus* Fa[2], *pact.* rel. | 19. *pluere* Da (d *pluv.*). | *quaerit* J coll. 8, 214, *quaeritur* a (SRDd *quer.*), *creditur* F[2] in ras. Detl. | 22, *certis* F, *ceteris* rel. | *auctu* F, *actu* rel. | 34. *in eo* a[2], *eo* rel. | 34. *e div.* Ra[2], *div.* Da[1]d. | **195.** 15. *XVIII* Fad, *XXVIII* R. | 20. *M* Dad, ∞ *M* R, $\overline{C}$ F. | 21. *Insula est* J, *insulae IIII* Fad (rel. ..*la*). | 24. *CCCC pedes* DRa (d *p.*). | 27. *aegyptii* DRa[1]d. | 27. *DLXXX* a. | 28. *veniunt* d, *aeveniunt* D, ..*pia even.* R[1] (R[2] ..*pica*), ///*veneunt* F. | 32. *ammase* DR (d ..*sse*). | *praeferri* RD. | 34. *et diosp.* Dd. | **196.** 2. *Libyco Lycon* F[2]a, *libicon* rel. | 6. *in* F[2]ad, *est* R[2], *et* rel. | 13. *Rhacotes* Parrhas. ap. Pint., *archotes* F[2], *arhp.* F[1], *erap.* a[1], *arap.* rel. | 18. *a* d (F[2] in ras.), *ad* rel. | ..*nam* ..*partem* a. | *Canobico* Rad (R etiam l. 32). | 19. *mittitur* (om. *ex*) a. | *commercia* Detl., *cio* codd. | 20. *CCL* Pint., *CD* codd. | 28. *phatm.* F (R *phanm.*, d *phamm.*). | 29. *pharbotus* D (d ..*utus*), ..*otos* rel. | 30. *atribis* DFR. | 36. *attab.* codd. (a *atab.*). | **197.** 1. *Canchlei* a, ..*leis* d, *laeis* DF (R *calchl.*). | *Cedrei* a, ..*eis* rel. | 2. *Heroopoliticus* Barb., ..*cum* codd. | *Aelan.* R, *laelan.* rel. | 4. *laeana* DF (d *lea.*, R *laean*), *laetina* a. | 5. *gaia* F[2]a[2], *zaza* rel. | 9. *plurimis* d[2] Detl. | 9. 10. *Palaestinae* Dd, ..*na* Ra. | *vocabatur* a, ..*bantur* rel. | 10. 11. *coeles et in* Dad. | 11. *et in qua* Ra[1]d. | 12. *et* D, *ex* rel. | 14. *eam* FR, *etiam* rel. | 17. *seleuciae* DFR[2]d. | *Pieria* F[2]a, *pteria* rel. (d *ter.*). | *Zeugma* a[2], ..*mam* rel. | 24. *cassius* DR (R etiam l. 28). | 30. *rapaea* D, *rapheae* F[2] (a[2] ..*aeae*), *rapeae* R[1]d (a[1] ..*aeae*, F[1] ..*aeaae*), *rafegia* R[2]. | *Gaza* cf. § 65, *gaia* F[2]a[2], *zaza* rel. | 31. *Azotos* a[1] (a[2] ..*us*), *azostos* rel. | 31. 32. *Iamneae* Dal. (Gr. Ἰάμνειαι), ..*niae* vel ..*nes* Barb., *amnes* R[2]ad (F //*am.*), *hamnes* D, *hiomnes* R[1]. | 35. *Apollonia* F[2] (F[1] ..*na*), ..*inia* R[2] (R[1] ..*nia a*, Dad ..*nis a*). | 37. *fabia* DR[1]a[1]d. | **198.** 1. *samariae opp.* DRd. | 2. *amamorta* DRd. | 4. *Samaritim* cf. Steph. s. v. Σεβαστή, ..*ridim* DFR[1]ad, ..*riam* v. | 10. *Acrebitenam* F, *acrebitennam* DRd (a[1] *acrepit.*, a[2] *acrabat.*). | *Gophan.* Rob., *zophan.* codd. | 10. 11. *Thamniticam* F[2]a[2],

thamnicam F¹a¹d, *thanicam* DR. | 11. *Betholeptephenen* J (Hard. v *Bethl.*), *betholethephenen* F² (a² *beto.*), *betolethenepenen* a¹ (D .. *letthenep.*, R .. *lē* . *thep.*). | 14. *Iordanis* R²ad. | 20. *genesaram* F (Dad *gentes.*), *gennesarum* R² (R¹ *gentes.*). | *XVI* ad, *XV* DF, *XXVI* R. | 22. 23. *tharicea* a², *tariacea* R, *tharac.* rel. | 27. *longitudinem* DRad. | 38. *agitut ita* a², *agitat* F² in ras. (a¹ .. *tata*), *agit. ita* DRd. | **199.** 1. 2. *fecunda illis* Fa²d (R² .. *dat*), .. *dat uis* rel. | 8. *a* F²R²a², om. rel. | 9. *epoto* J, *etopoto* codd., *ex epoto* v. | 11. 12. dist. Detl. ex Solin. 36, 1. | 14. *intercurrunt* a Detl., .. *cussant.* R. | 15. *in regna* a²v, *regno* a¹. | *paneas* Da. | *Ambila* codd., *ab.* v Joseph. | 19. *oppido* DF¹. | *crocodilon* ad, .. *dillo* rel. | 21. *ac batan ac* DR¹d, .. *at* R². | *dictum* FR²d, *totum* rel. | 22. *gelta* R. | 23. *Cendevia* F² (B² 36, 190 *cand.*), .. *bia* S Detl. (B¹ l. c. *cande.*), .. *bria* a¹, .. *beria* rel. | 24. 25. *tholomeis* R. | 28. *Utica* F²a, .. *ce* rel. | *Rom. imp.* a², om. rel. | 33. *Idaea et* Detl. (F² *idea*), *idaea* D, *ideae* R, *idea//t* F, om. av. | *sarepta* a² (R² .. *tas*), F *tarepta* (DR¹ad .. *tas*). | 35. *Zimyram* Detl. coll. § 78, *gymyr.* F, *gymir.* rel., *Simyr.* v. | 36. *Coeles Syriae* Rob., *caeles syria///* F, *celesirie* R, *coele syria* rel. | *quae* .. *cognom.* U transposuit post *vallem.* | 37. *antelib* DRa¹d, 200, 23 iidem. | **200.** 1. *Palaestines* DR, .. *nis* a, .. *nae* dv. | *at* del. U Detl., *ad* R, in F ras. coll. § 80 et 3, 34 sq. videntur quaedam excidisse. | 2. *autem* codd., *etiamnum* Sv. | *nagoras* FR²d (R¹ .. *onas*). | 4. *Gigarta* Barb., *zicarta* ad (D *zyc.*), *zicarda* R (F² *syc.*, F¹ *///yc.*). | 5. *quam* a, *quondam* rel. | 6. *zimyra* Rd, *zymira* rel., *Simyra* v. | 8. *ducentos passus* vD. | 9. *abargylus* Dd, *abargirus* R² (R¹ .. *ar///s*). | 12. *Balanea* a, *balenea* R (d .. *ene*), *balenaea* rel. | 13. *diospolis* a. | 18. *eodemque* Rad. | 22. *derectum* R. | 25. *oppida* DRad. | 26. *ab Syris* a, *ab asyris* DF¹ (R¹ .. *sir.*), *ab assyriis* F² (R² .. *asir.*). | 28. 29. *apamiam* a². | 29. *nazerivorum* R, .. *viorum* DFd. | 30. 31. *mabo* R, *magog* dv. | 31. *decreto* Dad. | *cyrresticae* F Detl. | 34. *Cyrrum*, *Gazatas* v, *ystica zetas* R (D .. *ie az.*), *yrtica zetas* a, *yrtiaeazaetas* F. | 34. *Gindar.* Sill., *tindar.* R, *zindar.* d (Da *zyn.*). | 34. *gabetius* R¹. | 35. *granucomatitae* F², .. *comatae* rel. v. | 35. *Hermisenos* R, *Hemis.* U, *Hemes.* Detl. coll. § 89, *ermis.* ad, *ermys.* D,

a ermisenos F[2](F[1].. *sones*). | 36. *bethaemi* D(F *baeth.*, R .. *emi*), *baethocemi* a. | *mariamit.* R. | 37. *Mammisea* Da (F .. *aea*), *mamissea* R, *manisea* d. | 38. *Penelenitas* DFad (R .. *lon*). *pinaritas* codd. Barb. v. | *Seleucias* R, .. *am* rel. | *dictas* codd. | **201.** 1. *Tardyt.* Hard., *cardyt.* Dv, *cardi///* R, *tat dic.* Fd (a[1] *trat.*), *trat dit.* a[2]. | 3. *arbetus.* F, *arbethios* a[1]d (a[2].. *this*), *arbaethyos.* D, *abetros.* R, dist. U. | 3. *Orontem* F[1]Ra[1](d .. *them*), *orint.* a[2], *orient.* Dv. | 5. *discriptas* R. | 10. *aba* a[2]. | 12. *Derzenen* codd., *derx.* v. | 12. 13. *Anaet.* D, *anet.* Rd, *anait.* av, cf. 33, 82. | 14. *Sartonam* Rad, *sast.* D, *past.* v. | 16. *Elegeam* F[2] (a *euleg.*, R *eleug.*), *elegiam* DF[1]v. | 17. *Elegeam* F[2], e rel. nihil enotat. | 18. *restitit* DFad, *resistit* Rv. | 19. *Ommam* DFR[2]a, *omnam* R[1]d, *Omiram* v. | 20. *saxuosum* Da[1] Detl. | *laeva moroeon* DFR[1]a[2] (a[1] *lasua*, R[2] *meroeon*, d *meroeen*), *laeva Oreon* v, *laeva Orroeon* Detl. coll. 6, 25. 117. 129. | 22. *Commagenen* v, .. *nes* R, .. *non* rel. | 25. *abscissus* Dav. | 32. *nobile* DR, .. *les* vad. | **202.** 3. *Rhoali* Da, *rohali* F, *rohoa* d, *rohocch* R. | 5. *Suram* coni. Hard., cf. § 89, *uram* codd. | 14. ... *XXXVI* DR. | 15. *CCLII* F. | 17. *telendena* FR (d *tell.*). | 18. *hierop.* R[1]. | 19. *hemesa* F Detl. coll. § 81. | 20. *item elatium* codd. Barb., *temel.* F, *themel.* rel. | 20. 21. *a Sura* Da, *asur* R[1], *asure* R[2], *assura* F. | 28. *Mothrim* F (D *motht.*), *motki* a[1] (a[2] .. *thum*), *othrim* R[2] (R[1] *otr.*). | 31. *in* om. FD. | *virginem* R[2] Hard., .. *ne* rel. | *e* Hard., *et* codd. | *leonem* R[2]. | 35. *Pinarus* F, *pinn.* rel. | 38. *Tarsos* Barb., *thapsos* a[2], *thasos* rel. | *algei* DFd, *aleii* Ra. | **203.** 1. *Casyponis* DF[2]Rd (a *casip.*), *asyp.* F[1]. | *Tyros* Fa (R *tir.*), *thynos* Dv. | 1. 2. *Zephyrium* a, *zypir.* DF, *zipir.* Rd. | 2. *Anchiale* a, *anchile* d, *ancile* DR[2] (R[1] *ac.*, F *sanc.*). | *Cydnos* F[2], *cydonis* a, *cydnus* rel. | 3. *Celenderitis* D (F .. *lendir.*, ad .. *lerendir.*), *celendiridis* R. | 5. *hale* F, *hele* R. | *Thebe* Da[1]d (R *te.*), *tabe* F, *thetabe* a[2], *Iotape* Hard. v. | 5. 6. *Dorion* F[2], *doron* a[2], *dorio* rel. | 6. *corisos* F[2], *corios* F[1]. | 10. *Mysanda* ad (FR *mis.*, DR .. *dam*). | 11. *Anazarbeni* Hard., *anazabeni* F[1] (F[2] *anez.*), *anarzabenni* Dad (R .. *banni*). | 13. *eleusar . icon.* d (D .. *sari con.*). | 13. *cali.* d, *cari.* rel. | 14. *Tracheotis* D, *trachaeodis* F[2] (F[1] .. *caeo.*), Rd .. *ceod.*), *tracoedis* a. | 15. *lipparis* FR. | *Imbarus* a (D .. *ris*), *inbaros* R, *inbarisia* F. |

19. *lalarus* R. | 20. *Anemuri e* F (D .. *rie*, ad .. *riae*), *annemuri* R. | 22. *Omunadum* d, *human.* a², *omman.* rel. | 25. *Oroanda* a, *oronda* DF, *aronda* R. | *Sagalessos* Barb. (a² *sagel.*), *agalesos* DR, *agaaesos* F, *agelosos* a¹. | 28. *pateni* R. | *titirienses* R². | 31. *Ide* R¹, *idee* R² (DFd .. *eae*), *Hyde* av. | 33. *arichanda* R² (F .. *candra*). | 35. *oppida Side* a² (F²a¹d *sade*), *oppisade* DR, *oppiade* F¹. | 38. *amnis* R. | 38. *cataractas* R. | **204.** 1. *lirnesus* R, *lyrsenus* d. | 4. *vastos* Sill., .. *tus* codd. | 16. *Hemodus* F² (R² *em.*), cf. 6, 56. 60. 64. *edigis* R¹ (rel. *aed.*). | 17. *Cambades* R² (a² .. *pad.*), *cambages* FR¹ (D *cham.*, a¹ .. *pag.*). | *Pariades* a² (F² *phari.*, R² *phara.*), *pariadis* DF¹a¹d (R¹ .. *rad.*). | 18. *Niphates* Barb., *nyphaetes* F², *nipetos* R (rel. *nyp.*). | 20. *gagus* R¹a, *gragus* rel. | 25. *Parihedrus* DFd (R *held.*), *pariedr.* a. | *Moschicus* a, *moscius* D (R .. *tius*), *motius* d¹ (d² .. *ticus*). | 33. *Masicitus* DRa¹ (d .. *syc.*), .. *tis* a². | *adria* R, *andriaca* a². | *Aperiae* DF (Ra¹d .. *rie*), *apyre* a²v. | 34. *Habesos* DFd (a *heb.*), *abesus* R¹, *ebosus* R². | 35. *Xanthus* F² (R² .. *tus*), *zanius* rel. | 37. *gagus* a, *gragus* rel., cf. l. 20. | 38. *pinnara* FR, *pirama* d. | *Telmesus* FR, .. *essus* rel. | **205.** 3. *Eunias* codd. pr. a², qui habet *oenium*, quod vulgo legitur. | *coma* FRd. | 4. *Ascandiandalis* Fd (R .. *cadian.*, a .. *talis*), *ascandalis* Dv. | *Tros* a², *troa* rel., *Tlos* Barb. v. | *Telendus* codd., *Telandrus* Barb. v. | 5. *caballiam* DFR. | 6. *oeniamda* a¹ (a² .. *noa.*), *enianda* d. | *Telmeso* FR, cf. § 101, .. *esso* rel. | 17. *eolis* F² (a² ?), *eoris* D, *coris* rel. | *Doridi* d (R .. *id*), *dorso* rel. | 19. *Telmedium* a², *temed.* FR¹a¹, *temid.* R²d, *te///dium* D. | 23. 24. *Loryma* F² (R .. *rima* e corr.), *lorysma* rel. | 24. *Paridon* F (Dad .. *ydon*), *peridom* R. | 25. *Hydas* DFad (R *hid.*), *Hyda* v. | *scoenis* R, *scenus* d, *senus* F¹, *choenus* F². | 26. *bubasus* F¹Rd. | *acanatus* DF. | 33. *roas* F, *troas* R. | 34. *Hydrelitae* D, *hysdr.* d, *hisdr.* Ra, *histdr.* F. | 34. *Themisones* Barb. (a² .. *siones*), *thimisones* R (D .. *siones*), *thymisiones* Fa¹. | 35. *hierop.* Ra, *hierep.* d. | 35. *synnada* a², *sinade* DRd. | 36. *mudaei* F², *mdae* R¹, om. d. | 38. *cyboton* FR. | **206.** 1. *orga* a²v. | 4. *Aulocrene sita* J, *aulocrenes ita* R² (F² .. *trenes*, R¹ .. *creses*, rel. .. *treses*)., *Aulocrene . ita* Detl. coll. 16, 240. | 7. *silvianos* FR, *Cilbianos* coni. Detl. coll.

§ 115. | 8. *eutene* R^2a^2, *tene* d. | 9. *pitaium* a^2, *piatium* Fa^1 (R^2 .. *cium*), *matium* Dd, *acium* R^1. | *euctane* R. | 10. *Theangela* a, *thagela* rel. | 11. *Medmassa* D, *methn.* d, *medn.* rel. | *thelmisum* F, *telmessum* av. | 12. *iasicum* Dad. | 13. *Caryanda* a, *ary.* Dd, *ari.* FR. | *telmera* R^2. | 14. *Bargylia* a^1 (a^2..*la*), ..*liae* DF, ..*ilie* Rd. | 19. *Orthosia* a^2, *otrusa* R, *othrusa* rel. | 21. 22. *Thebaite* Rd, *thaebante* F, *thebaide* Da. | 25. *Hynidos* D, *yndos* a, *librayndos* F^1 (d .. *rain.*, F^2.. *ryn.*), *libr///indos* R. An *Labrayndos*? cf. l. 32, 16. | 25. *Troezene* Dad, *troazene* R, *troacaenae* F. | 25. 26. *longinquioris* R Detl. | 26. *Halydienses* Dv. | 27. *Euhippini* Detl., *aeuhipp.* F^2, *saeuhipp.* F^1, *seu Hippini* rel. v | .*Hydissenses* D, *hydienses* Fd (Ra^1 *hidi.*, a^2 *hidit.*). | 29. *translicon* codd., Detl. | 29. *cum* F^2, om. rel. | 33. *Cariam* F^2R^2, *regia* rel. | 35. *ante* DR. | 36. *vitibus consitus* a^2v. | *ex eo* F^2 Detl. | 37. *tarn e* av. | *amoenis* codd. | **207.** 4. *Apolloni heritae* D (a^1d .. *llinih.*, a^2..*llonoh.*), *apherite* R. | *Mysotimolitae* Dd (R *mis.*, F .. *lyte*), *mesito* a^1, *mesotomolite* a^2. | 10. *Pityusa* D, *pitusa* F (R^1.. *tus*), *pytisa* a (d .. *tus*), *phitiusa* R^2. | 16. 17. *Eumeneticam* Dd (Ra .. *min.*, F .. *aet.*). | 17. *ac dein* d, *dein* R^2, *edein* R^1a, *aedeinde* DF. | *yrgal.* R. | 18. *plagius* DR^1. | *omnisque* R, *amnis qui* d. | 20. *Caricem iuus* a, .. *cem suus* DFd (R^1.. *ce*), .. *ce mius* R^2. | 22. *Gessus* Ra^2, *gressus* rel. | 24. *a* om. DRd. | 26. *a* om. Dd. | 27. *ab* a^2, om. DRa^1d. | 28. *Thesaloche* R (F *thae.*.*chae*, Dad ..*ss*..*ce*). | 29. *Thyatira* v, *thyana* D (Ra *thi.*), *thyona* F (d *thi.*). | 30. *Euhippia* Fd, *euphiphia* R, *euhippa* Da. | 33. *Ortygiae* D (F^2 *ortig.*, F^1 *ostig.*, R .. *igie*), *ortygia* av. | 32. 33. dist. Detl. | 33. *est et Zmyrna* J, *et smyrna est* ad (F *symyr.*), *et smyrna* D (R *et mir.*) | 34. *tracia* a, *thraciae* Dd (F *tra.*, R .. *tie*). | *Haemonion* F (Dad *hem.*, R *em.*). | 34. *pelte* d. | *pionio* a. | 34. 35. *monte ... adluitur* om. DR^1d. | 35. *cibianis* R. | *iugis* R^2a^2, om. rel. | 36. *Pergasaeum* Fd (R .. *sacum*). | *Phyrites* Da, *pyrr.* d, *pyrrh.* F, *pirr.* R. | *iis* D, *is* R. | 37. *iam* om. a. | 38. *Callipia et* Da, *callipie* d (FR *cali.*, F .. *piae*). | **208.** 1. *Selin.* FR. | 2. *Matium* a^2, *spatium* F^2 (R^2 .. *tia*), *patium* rel. | 3. *libedos* DRad. | 4. *Cyreneum* Dad (F *///yr.*, R *ciraen.*) | 5. *CCL* d, *CLC* F. | 6. *planitia* R^1 (R^2.. *tiam*). | 10. *cyrinaeum* Fd (R.. *neum*). |

11. *hipi* FRd. | 12. *adiecit* J coll. § 115, *adnectit* R^{2}a^2 (DFa^{1}d .. *ti*, Detl. .. *ti iussit*), *adtenti* R^1. | 13. *haermesta* R^1, *haermesia* R^2. | 15. *sole* R^1, *saloe* R^2. | 16. *colpo* FR. | 17. *ab* (*Am.*) F^2, om. rel. | 18. *merete* R. | 22. *hermus amnis* R^2 Detl. | 23. *dorylaum* DF (d .. *il.*), *adorylaum* a, *dorilacum* R^2 (R^1 .. *lata*). | 25. *et ipsos* a^2, *ipos* R, *ippos* rel. | 28. *in prom.* a, *dein prom.* DFR, *idem promuntorium* d. | 28. 29. *Ioniae Phocaea* om. R^1, *ionia* R^2. | 29. *et Aeol.* FRD. | 33. *cilbiani* a, *et cyb.* d, *cib.* rel. | 33. 34. *Mastaur.* a, *metaur.* rel. | 34. *briulitae* FR. | *hyppaepeni* F (d .. *ep.*), *hippaep.* DR (a^2.. *ep.*), *hippeni* a^1. | 35. *Mysia* a, *moesiae* DF (R .. *sie*). | 35. 36. *appellate* (om. *et*) R. | 38. *et* om. R. | **209.** 2. *Grynia* a, *grya* DF, *gria* R, *gyra* d. | *olim* J, *soli* codd. v. | 3. *moesia* codd. | 4. *oppida* DRd. | *Canaitis* Ra^2, *canaius* Dd, *canucis* Fa^1. | 5. *ciane* F^2, *came* d. | *carane* DF. | *trisphrene* R. | 5. 6. *Cocylium* a, *coccille* DR^{1}d (F .. *ylle*), *conchile* R^2. | 6. *Chrysa* D, *chrisa* R^2, *crisa* rel. | *gergetha* a (DFd .. *than*, R .. *phan*.). | 7. *noeandros* FR. | *pere* R. | 8. *grilios* F, *glir.* R. | *oluus* R, *oluis* F. | 10. *et* a^2, om. rel. | 11. *Ide* J, *idem* codd. | 15. *Assos* D, *sasos* d, *asos* rel. | 17. *Polymedia civ.* a^2, *pollimca* R, *polymea* rel. | 19. *colane* Rd (F .. *nae*). | 20. *Rhyndaco* ad (R^2 *rind.*), *rindico* DR^1, *rinthico* F. | 21. *ascel.* R. | 21. 22. *mandacadeni* R, *mandecand.* F. | 22. *in* codd. Barb., om. rel. | *abreteni* Dd (F .. *taeni*), *abrecteni* R, *abrettini* a. | 24. *crebenia* Fad. | 26. *naee* F^1 (F^2 *cn.*). | 31. *nunc* F^{2}R^2 (Detl. dist. ante *est*), *prius* rel. (R^1 *prius et prius*). | 32. *MD* a^2, *D* F^1. | **210.** 3. *iam* R^{2}a^{2}v, om. rel. | 5. *Andera* AD, *andira* R (F *amd.*), *andirae* a. | *Idale* A, *itale* FRd, *cale* Da. | 6. *Balcea* Dv. | 6. *lycidae* F, .. *idiae* A. | 8. 9. *Selinus* Aa, *silenus* rel. | 9. *Cetius* Ad^2, *citius* a^{2}d^1, *litius* rel. | *prindaso* Ra^1 (F .. *sa*). | 11. *ad eam* Aa^2, *eadem* rel. | 12. *hierocomitae* DFd (a .. *nitae*), *hieracomite* R^1 (R^2 .. *itte*). | *perperenni* DFd. | 13. *hieropoliensis* A. | *hermocopolitae* A, *capellitae* F (R .. *te*). | 13. 14. *VIII* A. | *Panteenses* A, *patae.* a, *patee.* rel. | 16. *trepeza* A, *trapeze* rel. | 18. *polymorum* F, *polim.* Rd. | *lelicum* A, *elegum* DFRd^2. | *colicanti.* R, *colycanthi.* A, *colucanty.* F. | *tryps.* Fa. | 19. *Arieneos* Ra, *aryen.* DF, *archin.* A. | *capraeatas* A [ap. Detl. *cap,atas*] (R^1 *capat.*, d *cam-*

pat.), *capretas* DR². | *Apamea* Rd, ..*mia* ADa. | 23. *Canobico* et 24. *Canobo* ADRd, *canop.* a. | 29. *steganu* F (D ..*nus*), *maris. Tegano* Aa² (*teganus* a¹d). | 29. *possideo* F, *postideo* ad. | 30. *ioppen* Dad, *iope* A, *ioppe* R. | 33. *facta* Detl. servato mendo meae edit. | 38. *Clidas et* Detl. coll. § 130 extr., *didas et* A, *dinaret* a, *dinas et* DR. | **211.** 1. *ad occasum* Aa, *ab occasu* rel. Detl. | 2. *cerasim* DFa¹d. | 3. *arpeliam* FRd. | *amathusam* A, ..*tusam* FRad. | *Macariam* a, *macaram* AR², *macram* rel. | 4. *cripton* F (R *scri.*). | *Colinian* AR² (d²..*am*), *colonia* R¹a, *colonian* rel. (d¹..*am*). | 5. *Corinaeum* Aa², *colonaeum* Fa¹ (DRd ..*neum*). | *Salamin* codd., ..*mis* v Detl. | 6. *lamphetos* A, *lepethos* d. | *soboe* FRd. | *Tamasos* A, *tamaasos* DF (ad *tma.*, R ..*sas*). | *Epidaurum* AR², *epidarum* rel. | *Chytri* Da, *citri* R, *cytri* rel. | 7. *Golgoe* AR, *colcae* DF (ad ..*ce*). | *ibi* Da², *in* rel. | *Cinyria* Barb., *cynydia* A, *cinidia* a² (R ..*ilia*), *cynia* Dd (F *oy.*), *cinia* a¹. | *Mareum* DFd, *marcum* A, *marium* Ra. | 8. *abest* R²a², om. rel. | *quo* codd., *quod* v. | 11. *neamphaum* A, *neapaum* R. | 11. 12. *Hiera et cephia* J (D ..*ra et cef.*), *hiere et cefia* Rad (F *caef.*), *Hiere et Cepia* Detl. (A *chephia*), *Hierocepia* Barb. v. | 12. *Salamina* A, om. rel. | 13. *Attelebussa* a, *attelebosa* Rd (A ..*ae leb.*, F ..*laeb.*), *attelebesa* D. | 14. *Charaeta* a, *carelba* R¹, *caretha* v. | *deinde* ADR, *dein* d Detl. | 15. *celidoniae* R. | *his* R. | 16. *Lasia* A, *lesia* Rd (F *lae.*), *lesya* Da. | 18. *Choerogylion* A, *chirogil.* R², *chyrodylion* F (Da *chir.*), *chirodilion* R¹d. | *crambysa* A, *crambussa* a², *grambysa* DRa¹d, *grambisa* F. | 19. *roge* A, *roxe* F, *roxeg* R (D ..*ge*, a ..*gen*). | *daedaleum* A. | *Cryeon* Barb., *crieron* A, *cypron* rel. | 20. *trogyle* F (DR¹d ..*ile*). | 21. *lagusa* Dad, *lacusa* A (R ..*sam*, F ..*ssa*). | 24. *est* Detl., *et* codd. | 28. *CCCCLXVIII* A, ..*VIIII* rel. | *CLXXVI* A, *CLXVI* rel. | 29. *Asteria* ad (DR ..*rea*), *asthere* A (F ..*aere*). | 29. 30. *Corymbia* a, *combira* Ad (R¹ ..*re*), *combila* R², *cobira* D, *compira* F. | 30. *Poeeessa* a, *peteessa* rel. | *Macaria* D, *macria* rel. | *holoessa* F (R *ac thol.*), *oloissa* A. | 32. *Achne* Da, *acne* F, *hacne* Ad, *haone* R. | *olim nisyros* a (DR *nias.*), *aelim niasyros* F, *elimnia . syros* A | 32. *XV* Detl. | 33. *cnidiumque* Aad (D ..*quae*). | 35. *VIIII* DFa¹d. | *eas* A. | *circa* Aa, *chira* R², *ingirea* D (d *ingyr.*),

uigerea R[1]. | *Cyclopis* a (A .. *ops*), *et clops* F (Dd *clop*, R *cop*). | *Diabatae* A (a .. *bet*.), *diabathe* R[2], *biabathae* DF (R[1]d .. *the*). | 37. *ciserussa* R (A .. *usa*). | 37. 38. *therion archia* A (DFRd .. *gia*, a .. *arce*). | 38. *Calydne* Aa, *galigne* DRd (F .. *nae*). | **212.** 2. *Hyetussa* Da, *hetusa* Rd (F *haet*., A *aet*.)(| *laros* R, *hieros* A. | 3. *Coos* A, *cohos* R[2], *quos* a[2], *mos* Da[1]d, *nos* R[1]. | 7. *Hinc* om. ARd. | *carianda* A, *cartana* R. | 9. *pserima* DFa (A .. *ema*), *pherima* R, *serima* d. | 10. *crisa* DFRd. | *Pyrrhaeciusa* F (Dd .. *rrhec*.), *pirneciusa* A, *pyrretiusa* a, *pyrretosa* R. | *melanum* A. | 14. *lathe* Rd (F .. *thae*). | 15. *Camelitas* AR[2], *camedo* R[1], .. *lidas* rel. | 17. *LXXXVII. D* Da (R .. *VI*, d .. *VIII*), *DLXXXVII* A. | 20. *Parthenoarrhusam* Detl. (A .. *arhus*., *u* in ras., F .. *arrus*., R *pharth*. .. *arrus*., Da[2] .. *arus*., d .. *rarus*., a[1] .. *arumph*.). | *stephanen* A, *ut stepanen* D (F *sthaepanes*), *castephanes* R. | 21. *Hibiethes* F (R .. *b//eth*., D *hyb*., A .. *etaes*), *ibettes* ad. | 27. *Macrin* a[2] (A .. *im*), *marum* a[1], *macrum* rel. | 27. 28. *pellinnaeum* A (Fad *pillin*.), *pellineum* R. | 31. *tellusa* ad, *thell*. FR. | 32. *elafides* R, .. *fudes* Fad. | *haec* R. | 33. *Anthinae* d (a .. *ime*), *antinae* R[2] (R[1] *ent*., F .. *ne*). | 34. *dureusa* FRd. | *Poroselene* v, *pordoselene* Detl. coll. 8, 226. Vid. Strab. 13, p. 619 Steph. Hesych., *poloselene* codd. | 35. *halene* Rd (F .. *nae*). | 35. 36. *Aethre Sphaeria* J, *et rhesperia* vad (FR *resp*.). | 36. *proculsae* Fad (R .. *se*). | *Pheate* R (F *phae*., Fad .. *tae*). | 37. *pela* a. | *Drymusa* Barb., *drem*. Fad, *drom*. R. | *sucusa* R, *sicusa* d (F *sicc*.). | **213.** 1. *LXXII* Rd. | 3. *Bacchina* Detl. (F .. *ua*, d .. *ura*), *bachina* Rav. | *Pystira* a, *pyscyra* R, *spinpiscira* d, *spnpyscyra* F. | 3. 4. *comminesos* Fad (R *cumm*.). | 5. *gethone* FR. | 6. *căele* F (R *ce*.), *coelae* adv. | 8. *et Lasia* om. R. | *Aethiopiae* ad. | 10. *alisbe* a. | 11. *ipsam* adv. | 13. *mytilenc* F, *mitilenunc* R[2], *mirtilen c* d. | 15. *lepethimnum* Fad, .. *tinnum* R. | 17. *sandalium* Rd (a *scand*.). | 18. *Cydonea* v Detl. coll. 2, 232 (a[2] *cid*.), *gignea* rel. | *fonte* a[2]v, *pote* R (a[1]d .. *to*, unde coniciebam *puteo*). | *argenussae* ad, .. *ennusae* F, .. *nuse* R. | 19. *Phellusa* adv, *felosa* F (R .. *sia*). | 23. *in mare* d (FRa om. *in*), *mari* U Detl. | 25. *traoeziam* F, *traez*. a[1]d. | 27. *pituissa* FR, *piciusa* d. | 29. *absepus* d (R *aps*., F .. *saep*.). |

30. *artage* FRd. | 33. *arconnesos* d, *arconensus* F (R *art.*). | 33. *dydim.* ad, *didim.* R, *dindym.* Barb. v. | 37. *maceston* a^2, *mag.* a^{1}d, *mai.* R. | **214.** 2. *alizonas* d, *a lix.* a. | 3. *attusa* dv, *atusa* R. | 4. *et in ora* R^2 Detl., *et* om. R^{1}ad. | 7. *Echeleos* J, *hech eleos* R^2 (R^1.. *leo*), *echelec.* F, *et helec.* a^1 (a^2 .. *eō*). | 9. *Cios* a, *chios* FRd. | 11. 12. *ascanies* R (d ..*nie serig.*). | 15. *Echeleum* cf. l. 7, *celeum* FRad. | *sua* ad. | 17. *Mygdoniae* (om. *que*) a^{1}d, ..*iae que* Detl. | 19. *Cotyaion* Barb., *cotiaion* a^2, *contion* d, *cotion* rel. | *Ceraine* R^{2}a^2, *cerai* FR^{1}a^1, *cara .i.* d. | *Midaium* a^2, *midium* rel. | 20. *tinos* codd. | 23. *maiore* Ra^1. | 24. 25. *Tolistobogi* a (d .. *bagi*), *tolostobagi* FR. | 25. *Ambitouti* Rd (a ..*itu uti*). | 26. *trogimi* codd. | 28. *toobodiaci et* R^2 (R^1 *toutob////*), *toutobiactu* a (d .. *tus*, F *t ut*). | 30. *tolistobotiorum* a^2 (a^1 *tomest.*), *tomostoboci.* d (F .. *stho.*, R .. *boti.*). | 31. *pisinuus* ad, *pisiavus* R. | *Alassenses* Ra, *alias.* d. | 32. *lystrenae* F, *listene* R. | 34. *Gabaliam* FR. | 35. *cyllanticum* a^2. | *Oroandicum* a^2, cf. § 94, *oront.* rel. | 37. *saggarium* Ra, *sagar.* d. | **215.** 1. *a chio* F^{2}d, *a atio* F^1. | 2. *inde* F^{2}R^2, *de* R^{1}d, *di* a, *idi* F^1. | *nicaea* FRd. | 3. *deinde Nic.* d, *dein Nicaea* R^2 (R^1 *de nic.*), *de nitia* F, *dinicia* a^2, om. a^1. | 4. *prusa* a^2. | 5. *Hypio* Hard., *hip.* Fd, *ip.* R, *hipp.* a. | *Coryphanta* codd. Barb., *cariph.* codd. | 6. *briaazon* FR. | 7. *geudos* ad (F .. *dus*). | 15. *Calchad.* Detl., *galeadon* FRd, *chalcedon* av. | 16. *grecorum* R^2 (R^1 *greg.*, F *graeg.*). | 20. *pharnatias* R, *pharnucias* Fad. | *serynis* a. | *lybeus* a. | 21. *Scopius* a^2, *scophius* Rd (F .. *yus*), *scophias* a^1. | 22. *chalchad.* FR, *chalced.* adv. | *micop.* R (Fa *myc.*), *in nyc.* d. | 23. *Amyci* codd. Gelen., *acymi* d (a ..*my*); *achimi* FR. | 25.26. *calcad.* R^{2}a^1, *chalcad.* d, *chacad.* F, *cecad.* R^1, *calced.* a^2. | 26. *VIIII* R. | 27. *Phinopolis* av. | 28. *tini* R, | 29. *fine* Fad, *sinu* Rv. | 31. *CCXXXVIIII* Hard., *CLXXXVIII* a^2, *LXXXVIII* a^{1}d (R .. *VIIII*). | 31. *chalchaed.* F, *calced.* R, *chalced.* rel. v. | *sigidium* FRd (a *syg.*). | 32. *CCCXII* F (R *CC* .. e corr.). | 34. *in curis* Fd. | 35. *cantus* FR^2 (R^1 *tant.*). | 36. *atercaeon* Fd, *aliter con* R. | **216.** 2. *Rhodussae* Pint., *hroodiusae* a^2 (a^{1}d .. *iosae*), *rhoodiasoe* F, *rhocdiiosoe* R. | 3. *erebin tote* a^{1}d (R *her.*, a^2 .. *tuite*).

Lib. VI. pag. **216**, l. 8 *Axinus* F^2, *axenus* R^2a^2, *asinus* rel. | *est* $F^2R^2a^2$, om. rel. | *peculiari* $F^2R^2a^2$, ..*ris* rel. | *invidia* a^2, ..*die* R, ..*diae* rel. | 9. *aviditati* F^2, ..*te* rel. | 11. *inmanitate* a, *iman.* d, *inan.* rel. | 12. *avolsa* R, *evolsa* a^2 (a^1 .. *si*), *vulsa* d. | 13. *relinqueret* ad (R ..*liqu.*), *reliquerit* v Detl. | 15. 16. *spatianti* R^2 (R^1 .. *tie*). | 16. *iungant* F^2, ..*gunt* rel. | 18. *(DCCC)LXXV* a^2, R ..*XX*, rel. ..*XXV*. | *a* Ra. | 25. 26. *chalchadone* DFa (R ..*chiad.*), cf. p. 215, 15. | 27. *ponimus* ad, ..*emus* Rv. | 29. *a* a^2, *in* d, om. rel. | 29. 30. *Rhesum* R^2, *phes.* rel. | 38. *a pler.* a^2. | **217.** 1. dist. Detl. Cf. Mela 1, 103. | 3. *Aconae* Detl. | 4. *gallicorum* Rd (ap. Detl. R^2 *call.*). | 4. *ab* R^2, *et* d. | 5. 6. *pilaemoniam* D (Rd *pilem.*, Fa *pillaem.*). | 10. *se credere* J, quamquam Solin. c. 44, 1 habet: ut Cornelius Nepos perhibet .. sunt nominati, *ea de re* Detl., *credere* codd. | *putat* codd., *postulat* codd. deter. v. Fort. delendum est *putat*. | 11. 12. *stephane* R^2*, ..*ni* DR^1*a^1 (a^2* *stebh.*, F *staeph.*). | 13. *vel ut* (i. e. *ut ut*) codd. deter., *ut* Detl., *et ut* codd. | 16. *a Cytoro* codd. Barb. et Gelen., *a quithoro* a^2*, *citeros* R, *cyteros* rel. | 17. *caturia* a^1* (a^2* ..*tyr.*). | 17. 18. *Zaceplum* DFRd, *lazelum* a in ras. | 18. *halis* R^2*, *alis* a^2, *pilis* rel. | 19. *Gamge* a (d ..*ger*), *gangei* R. | *amissum ib.* codd. | 20. *a* om. R (DFa *). | 21. *ut* Rd, *at* rel. | 22. *haut* Dal. Detl., *aut* codd. v. | 28. *quam* DR, *que* a^1, *quod* F. | *praefluens* R (rel. *perf.*), cf. 3, 102. 126; 4, 8; 5, 90. 126; 6, 44. 93. 167, *praeterfluit* Detl. coll. Solin. 45, 3. Videntur nonnulla excidisse ut .. *adluit*. | *hilas* R, *hylas* rel. | 30. *Gazacena* Barb., *hocazacena* R (d *hoc caz.*, ad ..*nat*). | *colopoene* R (a^2..*penae*), *colepene* a^1 (d ..*laep.*). | 32. *Melitam* R, *metl.* rel. | *Samiramide* ad, cf. 6, 49. 92. 145, *sem.* rel. | 33. *Castabala* codd. Barb., *castaliam* R^2 (rel. .. *lia*). | 34. *Argaeo* Barb., *archago* R (rel. *arc.*). | 34. *Mazacum* Rd, *maiz.* a, *marz.* F. | 36. *Sargaurasana* Detl. (Hard. ..*garaus.*), *argaurasana* codd. | **218.** 2. *coeranus* a^2 (a^1 *coecer.*), *ceranus* d (R ..*m'*, i. e. ..*mus*). | 3. *Chadisia* Barb., *schadisia* a* (D .. *sya*), *scadisia* d (F ..*ysia*), *cadyryia* R. | 7. *castellum* v, *cāstadium* R, *CCC stadium* rel. | *phanoriam* d, ..*rhian* rel. | 9. *amazo-*

* i. e. ap. Detl.

nius codd. | 10. *quomara* R, *comara* rel. | *cenarum* d, *cenanarum* R, *genetarum* codd. Gelen. v. | 12. *macrochepali* R² (R¹ *mero.*), *maeroch.* d, *moceroch.* rel. | 14. 15. *Polemonium* d (rel. *pal.*). | 15. *Iason.* d, *alason.* R, *lason.* rel. | 21. *flumen est* Detl. | *Sann.* R, *ann.* rel. | 22. *exarrun* R. | 24. *ampraeutae* Fa. | 25. *Acampseon* DRd*, *acapseon* rel. | *mogrus* v, *nogrus* R rel. (D *no///g.*). | 30. *Circaeum* Hard., *eum* F¹, *ceum* rel. | 32. *Cyaneos* codd. Hard., *cyos* R, *cyaos* rel. | 37. *abest Abs.* R² Detl., *Absarro* (om. *ab*) rel. | 38. *Saltie* codd., *Saloe* v. | **219.** 1. *Sanni* R¹, *sani* R², *samni* a (d *alias amni*). | 2. *roban* d, *rhoan* rel., *Rhoas* v. | *Sigania* R (d *sing.*). | *Thersos* codd., *Tarsuras* Barb. v. | 10. *fere* Detl. | 10. 11. *menanclaeni* (vel .. *cleni*) codd. | 15. *Thelchio* R Detl. | 17. 18. *Heracleum* Detl., cf. § 17, .. *clea* dv, *cleas* rel. | *distat a Sebast.* iungit Detl. | 19. *Cercetae* d (R² .. *te*), *cereeta* rel. | 20. *Pityus* Barb., *phitis* d, *pythis* rel. | 21. *Epagerritae* Detl., *epageritae* Rv (d .. *arger.*). | 24. *eas aestu* d, *aestu* R, *aeastu* rel. | 25. 26. *Icarus*, *Aci cum* Detl. (R² *incar.*), *incarusacesum* R¹, *icarusacaesum* rel., *Icarusa, cum* v. | 26. *oppido* R, ..*dum* rel. | 28. *Oretae* d, *eretae* R (a *erae.*, F *eraetaetae*), *terctae* D, *Toretae* Barb. v. | 29. *setheries* adv. | 33. *Eionem* Barb. | 34. *Bosp. primo* R², om. rel. | 35. *cepoe* codd. Barb., *cepe* rel. | 36. *mox Strat.* v, *monstra t.* codd. | 37. *ac parvos* d, *ac patruos* rel. | *cerverios* R², *cimerios* R¹, *cimmerion* rel. | **220.** 2. *hali sernis* d, *hat hernis* R, *Hali*, *Sernis* Detl. | 3. *gneapsa* R², *Gnissi* rel. | 6. *navaezae* F¹, *vaevazae* R¹ (R² *aev.*). | 6. *Cizici* d, *cizi* Fv, *zici* R. | 7. *Cetae* d (DF *cae.*, a² .. *te*), *zete* R, *cezete* a¹. | *Thyssag.* Sill. coll. 4, 88, *Thussag.* d (R *tussag.*). | 8. *Tyrcae* Detl., *thirce* d, *tirce* R. | 10. *Temarundam* R, ..*rïnda* d, *riindam* rel. | 13. *Maeonis* R, ..*nes* v. | *panti capeenses* R¹ (R²v ..*penses*). | 16. *Mazacas* J, *mazacacas* a, *mazacasos* R. | *cantiocas* R. | 17. *asgamatas* R. | *Rymosolos* Detl., *rim.* R², *irm.* d, *rom.* R¹. | 18. *Icatalas* v (d *cat.*), *itacalas* R. | *Anclacas* Ra, *Andacas* Detl. | 19. *Anthiandas* Rd, *auth.* D. | 22. *oscardaeos* F, *oscadeos* R (a *uscard.*, D *ciscard.*). | *Gegaros* d (v *Gog.*), *geratos* R. | 23. *Apartaeos* Detl. (d .. *teos*), *apatr.* Rv. | 25. *et Inap.* R, *einap.* Da, *aeinap.* F. | *flumen* om. R. | 26. *Sa-*

tharcheos R, *sartharc.* d. | 27. *Herticheos* D (R *erthi.*, F *..chaeos*, d *..ceos*, a *..cleos*). | 27. 28. *Cataeetas* DFR (a *..tis*), *catetas* dv. | 28. *Mandareos* Rdv, *Meandaraeos* Detl. | 29. *Spalaeos* Detl. | 30. *interior ... omnesque* Sill., *interior a choamnesque* codd. (F *interior ora*, d *a quo*). | 38. *plurimis* v, *fluminis* R (rel. *ni*). | **221.** 3. *et usque* P Rob., *eiusque* rel. | 7. *Incipit* d Detl. | 11. *sitae . terrae* codd. Dal., *iturae* codd. | *Orroei* Detl. coll. 5, 85, *soroci* codd. | 18. *Cyrus* v, *quibus* codd. | 18. 19. *corixicos* R² (R¹ .. *nix.*). | 20. *asi* R. | 21. *a* d, *dae* a, *da* rel. | 22. *Aza* d, *oza* R, *za* rel. | 23. *Arsamosata* codd. Dal., *arsamota* d (R .. *te*, rel. .. *tae*). | 23. *arguctiocerta* R, *agiathioc.* d, *argiathioc.* rel. | **222.** 1. *Per planitiem* codd., cf. § 28 *per convalles*, *Planit.* (om. *per*) v (*omnem* sc. Armeniam, an *omne* sc. confiuium)? | 2. *Ocazane* DFRa, *alazone* dv. | 4. *Hermastus* J coll. § 30, *harmastis* Barb. v, *pharmasiis* DR (Fa .. *asus*). | 5. *Thriare* codd., *triare* v. | *Parihedros* Detl. coll. § 25, *partheodoros* Da (FRd *parte.*, R .. *oris*). | 8. *sucasani* DFa (d .. *cass.*). | 15. *obditae* v, *additae* F, *abditae* rel. | 20. *gurtinios* F², *gardinio* R (d *dimo*), *gurdinio* rel. | *suani* R. | 21. *plurima* d Detl. | 22. *sinus* R, om. v. | 31. *Thynias* Hard., *timnia* R, *tymnias* rel. | 32. *a cont.* dv. | 33. *IIII* R. | **223.** 2. *ab incola* a, *abcola* rel. | 8. *Celticae* v (d .. *cos*), *CCL . ticae* Da (F .. *tycae*, R *the*). | *lytharinis* a, *litharmis* R, *lytar.* v. | 13. *sacros* F² (F¹ *saer.*), *seros* rel. | 14. *accol.* F², *secularum* (vel *saec.*) rel. | *populis* F² in ras. Detl. | 15. *profugerint* d Rob., *fugerint* R, *perfug.* rel. | 16. *Georgi* Rd, *geror.* rel. | 19. *celtiberium et* codd. | 22. *oram* Rd, *coram* DF, *corum* a. | 23. *CCC* R, *CCCC* rel. | *paretiacos* R¹ (R² *per.*). | *Iaxartis MM* d, *iaxastirim* ∞ R, *laxartisirim* F¹ (F² .. *tisiim* M, Da .. *tis rim M*). | 28. *determinans* d, .. *natas* rel. | 29. *Serico* Dicuil., *perico* codd. | 30. *Scythico* R²d, *scythicos* R¹ (a .. *nycos*, rel. ... *thycos*). | *latere* codd. | 31. 32. *CCXC in lat.* R. | 38. *per* om. codd. An: *accolunt Scythae angustias et*? | **224.** 3. *tenent Udini* R, *tenentum dini* DF (ad .. *tium*, d .. *dein*). | 4. *Zasone* codd. | 4. *orti* v, *creti* PS, *cirti* d, *circi* rel. | *quos* Sill., om. codd. | 5. *est* a²d¹, *absest* R¹, *abest* rel. | 8. *Sarmatae* v, *armatae* codd. | 11. *Albanus* dv, .. *ancus* a, .. *aneis* rel. | 12. *caso*

codd. det. (d² *raso*), *rasu* d¹, *casu* rel. | 13. *gargre* codd. | 19. *caspias* P, *cappasias* d, *caspasias* rel. | 30. *arbel.* Rv. | 33. *misibin* a. | 36. *armenia* A, *arteminiae* R (F .. *taem.*, Fa .. *nia*). | **225.** 3. *Phisganzaga* A, *fisc.* rel. | 13. *παρ' ὁδὸν* Pint., *parodon* Ad, *parad.* R, *pared.* rel. | *Citheni* R, *cithenis* a (D *cythe.*, F *cythae.*, d *chyte.*), om. A. | 18. *assatis* A. | *quondam* v, *quondam medis* A (cf. l. 17), *quodam* rel., om. Detl. | *ipsius* ADv, *ipsum* rel. | 23. *CCXXV* a (A .. *XX*), *CXXV* rel. | 26. *LXXXX* [A] Detl. | *ad Bactra* Ad, *abbaetra* Da (F .. *tera*), *abeatra* R. | 27. *Iaxartem* Barb., *irataxen* R, *xartem* A, *irataxan* rel. | 29. 30. *Apav.* A, *aparv.* rel. | 31. *Tapyri* Barb., *lapiri* A, *papiri* rel. | *Anariaci* Barb., *arieci* R, *nariae ci* d (rel. .. *rieci*). | 31. *Staures* A (Rd .. *ris*, .. *ri* v). | 33. *Straor* codd. (R *Straronia*), *Stratos* v. | 35. *amoenitatis* codd. | **226.** 4. *Crassiana* v, *crassana* Detl., *clasiana* Rd. | 7. *Orciani* A, *oceano* a, *oceani* v. | 7. *vedrige* A. | *citomare* A, *comare* a, *ce mare* Rd (DF² *caem.*), *aemare* F¹. | 8. *Comani* A, *comm.* rel. | *murasiare* A. | 8. 9. *Chindrum* A, *chidinum* F¹, *chridinum* rel. | 9. *pariani* A (rel. om. *Paricani Sarangae*). | 10. *Arasmi* Ad, om. R. | *Marotiani* ARd, *nasociani* a², *masotiani* rel. | *Gaeli* A, *legis* rel. | 11. *Matiani* A, *materni* rel. | 12. *Achaide* A, *acada* rel. | 13. *revices* A, *dribices* rel. | 14. *oxyttage* A, *oxitt.* rel. | 15. *sariastes* A. | 19. *conditum* A, *oppidum* rel. | 23. *Silim* AF², *sitim* F¹d (D *syt.*, a .. *ym*), *sintim* R. | 24. *Demodamas* Hard. Solin. 49, 5, Marcian. 6, p. 223, *demonas* DRad, *daemones* F¹ (F² .. *na*), *deviona* (vel .. *ora*) A. | 28. *Sagas* codd., *sacas* v Solin. 49, 6. | 28. *in universum* P codd. Gel., *in versum* A, *inversos* rel., *universos* Rob. | 30. *Croucasim* A*, Solin., *groucasum* a (rel. .. *sim*). | 33. *Rumnici* A, *rimn.* rel. | *Pestici* A, *persticl* rel. | 34. *Anthusiani* A, *antestani* rel. | 35. *Chroasai* A, *doroassai* R², *clinassai* R¹, *diniasai* d, *dinassai* rel. | *Oetaei* A, *otaci* rel. | **227.** 5. *Iachrum* codd. (R *iacr.*), *Bactrum* Detl. Ritter. | 6. *V non amplius* v, cf. Solin. 19, 5, *unum pluris* codd. | 9. *Zazata* a, *tazata* DFd, om. R. | 10. *eum* vel *cum* codd. | 20. *lanicio* R², *latinii* R¹ (rel .. *ni*). | 22. *labos* d Detl., .. *or* v. | *rursus* R² Detl., *rursum* v. | 24. *ipsi* F², *ipsis* rel. | 25. *feris* F²R², om.

rel. | *similes* F², *per sim.* rel. | 29. *atacorum* a, *athocarum* d. | 30. *his* Rd, *iis* v. | 32. *athocasis* R¹ (rel. .. *caris*). | *chuni* R. | 34. *Sunt* v, *huic* codd. | 35. *Ciconas* dv Solin. 51, *conas* rel. | 37. *Hemodi* R Detl., *Em.* v. | 38. *eo* codd. | **228.** 2. *quaeque* R. | *orienti est* Detl., .. *tes* a, .. *tis* rel., .. *ti* v. | 4. *dein* R². | *a flexu* Detl., *se flexit* R², om. R¹, *qua flexit* rel., *qua flectitur* dv. | *ad mer.* R. | 5. *qui* dv, *quae* a (DF *q.*, R *que*). | 9. *a lat. XXIIII* R, *XII* d, *XIII* rel. | 11. *ab* dv, om. rel. | 14. *illi* d Detl., *illius* rel. | 17. *ei* F²R², *et* rel. | 19. *ei* Detl., *et* DFa, om. R. | 26. *quem is* Salm., *quem his* R² (d *que in*), *que uemis* DF (a *quae*), *quem aemis* R¹, *quem armis* v. | 26. *subegerit* Salm., .. *rint* DFa, .. *runt* R. | 27. *Coo* J (Sab. et Barb. *Co*), cf. Strab. 15, 686, *cogi* codd. [Detl. confitetur errorem Rh. Mus. 28, p. 337]. | 32. *CCCCLI* R Solin. 52, 5, *CCCCII* rel. | 38. *Imavos* J, cf. § 214. et 7, 11, *hiamavos* R (d *hiim.*), *Imaus* v. | **229.** 1. *Hemodus* R² (R¹ .. *dis*) Detl., *Em.* v. | *a* d, *p̄ ā n̄ a* R, *Pal. A · R a* rel. | 2. *terreno* DFa. | 7. *Prophth.* Barb., *prophith.* D, *Propithasiam* R²d (R¹ .. *pita.*), *prophit.* Fa. | 7. 8. *Arachos.* Barb., *caracos.* Dd, *caricos.* a, *caracas.* F, *caratos.* R. | 8. *Hort.* R Detl., *Ort.* dv. | 9. *L* Rd, *I* rel. | 12. *Peucolatim* R, .. *datim* rel. | 14. $\overline{CCCLXXXX}$ = |$\overline{XXV}$| $\overline{IIII}$ Detl. | 18. *adsydrum* PT, *absydr.* rel. | 18. *CLXVIII* v. | 20. *D* om. Ra. | *ad* dv, *et* rel. | 26. *Hemodis* R Detl., *Em.* v. | *himaus* R. | 27. *nivosum* R, *nivos* rel. | 27. *cosiruzzi* R. | *et* Rd, *ei* rel. | 28. *chirotosagi* R. | *bracm.* R. | 29. *Mactocal.* Detl. (a *act.*), *maccocal.* R, *maccol.* d. | *prinnas* R, *primas* d. | *et Cainnas* R, *ecainas* d, *eccainnas* rel. | 30. *calignae* codd. | **230.** 4. *Pertalis* Rd Detl., *Prot.* S, *parthalis* v. | 11. *celebratae* Rd, .. *ta* rel. | *illic* R, *illi* rel. | 14. *et* v, *e* R, *a* d, *ae* rel. | 21. *modressae* F, .. *resse* Da, .. *resi* Rd. | *Praeti*, *Aclissae* F², *Preti*, *Calissae* v, *preti caloe* R (d *pe.*), *picaloe* rel. | 21. 22. *fasulae* R (d .. *le*). | 22. *colobae* R (d² .. *be*), *tolebe* d¹. | *abatletha . lutae* R. | 23. *eleph. CCCC . in* R, (an *MCCCC*?). | 26. *elephantes* R. | 28. *Prasi* cf. § 70. et Solin. 52, 12, *farsi* codd. | 38. *Indi Diamasa* Bohlen, (F² *indii*, F²R *dram.*), *indri damasa* DF¹a. | 38. *per Gang.* Rd. | **231.** 1. *Chrysobora* Bohlen, *charisob.* codd. | 4. 5. *praeferunt sidus* Rd, cf. 16, 59; 19, 129 al. et 6, 33;

18, 335 al. Solin. 52, 14 *vim sideris prodit hominum colos*, — *praeferunt* (om. *sidus*) rel., *prae se ferunt* Detl. | 8. *Sindus* F², *indus* rel. | 11. *cantabram* F². | 12. *Hysephim* R (ad .. *sep.*, F .. *saep.*, D .. *sop.*), *Hypasim* v Detl. | 15. *alia minore* Rd. | *XL* a. | 16. *navigatur* Detl. | 20. *dandagula* a. | 23. *Patalam* d, *spat.* rel. | *DXX* R. | 24. *cesi* R, *aesi* F¹. | *Caetrib.* Detl. | 26. *asmagiti* R. | 29. *per* d, om. rel. | 32. *Malthaecorae* F (D .. *lthec.*, R *mathec.*), *maltecorae* dv (Detl. .. *taec.*). | *Maroe* R, .. *ohae* dv, *Moroae* Detl. | *Moruni* Brot. Detl., *morontes* dS, *morum* rel. | 33. *ad oc. oram* d, *oc. ora* Detl., *oc. orae* R. | 38. *Suarattar.* Rd. | **232.** 2. *odonbaeoras* F¹ (Detl. .. *raes*), .. *beores* R, .. *berores* d. | *Thorace* Detl. (R¹ & *h.*, R² *h.*, F .. *cae*), *arabastra et orice* d. | 6. *nobile* R. | 11. 12. *oppidis* . *peditum* Detl. | 12. *elephantes* Detl. codd. | *post quam* R. | 13. *darangae* Rd. | 15. *olostrae* R. | 17. *eum scandente* U, *eos cadente* codd., *evidenti* v. | 18. *mathoe* a, *athoae* R, *Amatae* v. | *ordabae* a. | 19. *Abi*, *Suri* DFa, *ab his Uri* Rdv. | 20. *exuberatis* R. | 20. *Bassuertae* R² (R¹ *basu.*), *barsu.* Dd, *brasu.* Fa. | 22. *Umbritae Ceaeque* Detl. (a .. *teceaeq.*, DR .. *te caeeq.*, d .. *tece eq.*), *Umbrittaeque* v. | 23. *urbium* v, *urbem* codd. | 25. *Caucaso subiecti* dv, .. *sos* .. *tis* rel. | 25. 26. *soseadae* Rd. | 27. *Samarabriae* Rdv. | *andiseny* D (F .. *saeni*), *andri . seni* d, *antiseni* R. | 29. dist. Detl. | *amandae* a. | 32. *paropamisadas* dv. | 36. *inde Asp.* F² Detl. | **233.** 3. *quattuor vero* dv. | 4. *alio* codd. | 7. *fertilis* R Detl. 9. *XX p.* d, *XX p. latitudinem* rel. | 9. *Crocala et* DF (*Cor.* d, .. *let* Ra, .. *la* (om. *et*) dv. | 13. 14. *esse liqueret* Par., *esse* om. rel. (F² *liqueret et*). | 17. *Palaeogonos* Rob. cod. Salmanticensis, .. *gonis* rel., an *Palaeogenis*? | 19. *IIII* Par. | 28. *amphorum* d, *ad forum* rel. | 33. *mari* Par. dv, *mare* rel. | *nobis* F²d, *nos* rel. | 33. 34. *diligentior* dv, .. *ter* rel. | **234.** 1. *percontandi* Rd, .. *ti* rel. v. | 2. Vulgo dist. post *Caesarem*. | *in modum* Rob., *modum* codd. | *inauditos* J, *in auditos* F² (R .. *tus*), *in auditis* v. | 8. *regiae* edd. vett., .. *ia* codd. | 13. *cythara* F¹, *zithara* Par. | 14. *colaicum* a, *coleacum* Par. | 15. *occurrente* Rv, *incurr.* rel. | 16. *id* v, *in* codd. Rob. | *fruticosum* Rdv, *fructic.* DFa, *fructu.* Par. Detl. | 17. *eorum* Rd. | *deterentibus* DFR, *deterr.* d, *deterc.* a, *deterg.* Detl. | 18. *vel-*

uti in T Rob. Detl. | 19. *in* F^2 Par. d, *ad* Rv, om. rel. | 25. *Hemodos* R, *Emodi* v. | 27. *sibi* dv, *ibi* Par. rel. | *Seras* Rv, *feras* rel. | 31. *ab iis non al.* R (d *ab his*). | **235.** 7. *populum et* T Detl. | 11. *interem.* R, *interim.* v. | *advers.* Rd. | 20. *Capisene* R, *cepisse nec* d. | 21. *caphisam* d, *chaphis.* R. | 23. *Erymanthus* d, cf. Sol. 54, 2, *erymadus* D (R *erim.*), *ermandus* F (a *ermad.*). | 23. 24. *Parabaestan* R (a ..*ten.*), *paransbaestan* D (F ..*besth.*). | 26. 27. *Tetragonis* Rdv, *tetrog.* a, *tegrog.* DF. | 29. *parapiane* a. | *Cataces* Fd (D .. *zes*), *cateces* a, *catuces* R. | 31. *ora arabido* a. | 33. *toberon* F^1, *toncl.* a, *Tond.* v. | 34. *artaco . anarius* a (rel. .. *amnar.*). | 36. *artacabane* R. | 37. *Dorisdorsigi* DRa (F .. *sii*), *dori* a. | 38. *zarasparum* a. | *ariete* a, *ergetae* v, *Evergetae* v. | **236.** 1. 2. *Methorgum* Dd (F *meto.*, a .. *cum*). | 2. *deserta* a, .. *tum* R, .. *tam* rel. | *manein* R (d .. *ecin*). | *accutri* F, *aguthri* a. | 2. 3. *flumiorum* R, *flumen horum* a. | 3. *Urbi* av. | *romanos* DF (d .. *nis*). | *Pandarum* Pint., .. *dorum* codd. | 4. *apirus* R. | 6. *sed darus* a. | *parospeus* D^1, *prospus* a. | *sodinus* a. | 7. *darkintim* d, *darin.* a. | 8. $\overline{XVIII}$. $\overline{L}$ Dd, $\overline{XIIII}$ a. | 9. *sire* F, *syros* a. | *CXXXIIII* a. | 17. *enarr.* Detl. | 20. *Xylinepolis* Lassen, Lud. Dindorf. in thes. Steph. (U .. *ne polis*), *xilenep.* a, *exilenep.* R (DF .. *naep.*), *exylenop.* d. | 23. *prodentur* Rd. | *Arbis* Hard., *abies* DFR^1, *abhis* R^2ad. | 24. *et* om. a, *ea* dv. | *Arbim* Geier, *nabrum* a, *nabrim* rel. | 26. *Argeruus* a Detl. | 27. *Tonberum* F^2, *tormenum* a, *tonbrerum* rel. | 28. *XX* av. | 31. *hictanis* a, *hyanis* d, *hynanis* rel. | 37. *V* Reines. [Vales. Detl.], *L* codd. v. | 38. *horacla* R. | *continente* R Sill., .. *ti* v. | **237.** 2. 3. *Athotadrus* d, *athrotradus* a, *athothadrus* rel., *Aradus* Salm. Detl. | 3. *chyani* a, *grani* d. | 3. 4. *syperis* a^1 (a^2 *iyp.*). | 5. *sitio gadus* a. | 6. *Phrystimus* DF (Rd *phrist.*), *phriytimus* a. | 7. *suasine* Rd. | 8. 9. *difficilis* Rd. | 16. $\overline{XIII}$. $\overline{XXXII}$ a, $\overline{XIIII}$ $\overline{XXXV}$ rel. | 18. *zigerum* a. | 24. *his D* a, *hic* $\overline{DL}$ rel. | 27. *CCC*$\overline{III}$ a. | 30. *Hydrium* $\overline{XXXII}$ a. | 31. *LXXXV* Detl., *LXXXVX* a, om. rel. | 36. *deverticulo* a, .. *lum* rel. | 38. *CCLVIII* a^1. | **238.** 1. *conficitur* ad, *conficit* F^2, *confit* rel. | 2. *tricesimo circiter* Detl. | 4. *ocaelim* D (F *occ.*). | 6. *maza* DFd. | 9. *ecaeli* DF. | 10. *muzirum* a. | 12. *hidrias* a. | 14.

celobotras d, *celebethonas* a. | 15. *neachyndon* F, *neacridon* a. | *baecare* D (F .. *rae*). | 17. *modusa* a. | 18. *cotionara* a. | 27. *Carmaniam* Rd. | 28. *Sabim* S, *sabi* a, *sabini* rel. | 30. *armisia* R, ..*ixia* a. | *zaetis* F, *zethis* a. | 36. *natura* a, *a nat.* rel. | **239.** 1. *XII* a. | 2. *nominatur* R (d *quod nom.*). | 3. *azzanium* DFR. | 4. *initium* Rd. | 13. *carcandrus* a. | 14. *L p.* DFR, *mille passus* a. | 15. *stoyides* R, *estotides* d, *Stoidis* Detl. | 16. *Harmazaei* DFRd, *armozaei* a, *Harmozaei* Detl. | 17. *CCCCXII* a. | 18. 19. *deinde ratinus* a. | 19. *Salsum* a, ..*sam* rel. | *Themisteas* Rd (a .. *sthaeas*), *tesmistheas* D, *thaesmisthaeas* F. | 21. *elimade* Rd. | 24. *luxu* R²d. | 33. *has* Rd, *eas* Detl. | 34. *Ararios* a, *aborianos* rel. | *partitas* F². | 38. *peropum* a. | *mania* a. | **240.** 8. *sitiacenen* a, *sitac.* F, *settac.* R, *sectac.* Dd. | 10. *regia* DFd. | 11. *Ceribobus* a (F² *cyryb.*), *cyrybo* DF¹, *cyribo* d, *ciribo* R. | 13. *dirutam* Detl. | 15. *ad orientem* a, *ab oriente* rel. | 15. 16. *asargida* a. | 19. *cluduntur* Rd. | 23. *babylonam* a, ..*niam* Rd. | 26. *Orroei* Detl. coll. 5, 85; 6, 25. 109, *arrhoei* DFRd, *annoei* a. | *mandani* a, *avandani* d (rel. *vand.*). | 28. *Eldamari* R¹a (R² .. *ani*), *elmari* DFd. | 29. *Masei* Rd (a .. *eo*), *maraei* DF. | 30. *Gurdiaeis* Detl. (a ..*acus*), *condiaeis* rel. | 30. *Aloni* ad, *azoni* rel., sed cf. l. 31. | 32. *Gaugamela* Barb., *gauecam.* a, *gravecam.* rel. | *Suae* a, *Sue* dv, *suet* rel. | 32. 33. *Silicas Sitrae* Detl., *silici classitre* R, *sucidas sitrae* d, *silci classis III* a, *silciclas sitrae* rel., *Silici Classitae* v. | 33. *absitris* ad, *absithris* rel. | 34. *Azochis* ad, *achochis* rel. | 35. *Diospege* a, *diospaegea* R, *tadiospegea* Fd (D ..*paeg.*). | *Polytelia*, *Stratonicea* Detl. (a .. *gea*, R²v .. *ce*), om. rel. | **241.** 1. *caphraena* F, *at prima* a. | 3. *fuere Thebata* R (F .. *thaeb.*, a .. *eta*). | 5. *cobaris* d² (d¹ *cib.*, DFR .. *res*). | 6. *esse* Detl. *eum* vd. | 7. *babylona* DF¹Rd. | 8. *armarchal* (om. *appellatum*) a. | 9. *dirivatur* a, *derivatum* rel. | *agrani* a. | *et maximum* a (Detl. del. puncto post *Persae* et posito post *caput*), *se maximis* rel. (F *sae*). | 15. 16. *utrobique* F², *utroque* rel. v. | 29. *fluvium* U, *fluvium Narragam* codd. v. | *Narragam* D¹F, *narrogam* rel. | *unde* DRd, *nunc de* a, *nundedi* F¹, *nunc dedit* F². | 30. *hyparenorum* F, *hipanen.* a, *cytharen.* D, *scytharen.* d. | *orchaeni* F, *orchani* a. | 32. *notitiae* Dd,

.. *icae* a, .. *iciae* R. | *orotophopanitae* Rd (DF .. *popan.*). | 32. 33. *et Gnesiochartae* Detl., *et gneciochanthae* a, *et graeeiochartae* F², *a greciaecharte* Rd (DF¹ *agraec.*). | 35. *CCCCLXXX* F² in ras. | 35. 36. *Iuba XIID fluere* (rel. om.) Rd. | 38. *LXXXIIII* a. | *XI* a. | **242.** 9. *CCCXX* a, *CCXX* rel. | 10. *DXXIIII* a. | 11. *CLXXV* Pint. coll. 5, 67, *CXXXII* a, *CXXII* rel. | 12. *DCCCCXLIIII* a. | 18. *Elegosine* a, *elosine* Rd (F *ael.*, D .. *nae*). | *est ipsi* d, *est ipsius* a, *et ipsi*, R *et ripsi* rel. | *digito* DFR (d .. *itto*). | 20. *idque aquae* R². | 26. *Zoaranda* a, *zoarunda* D (F .. *de*), *zoroande* Rd. | 28. *tepitis* a. | *rursumque* R. | 29. *et* om. Rd. | 30. *archeni* a, *arthene* d. | 35. *Orrhoeos* J, cf. 5, 85. (Detl. *orroeos*), *oreos* R, *oroeos* rel. | 36. *choridiorum* a, *coridaeorum* rel., *Gurdiaeorum* Detl. coll. § 118. | 38. *CCXXV* D, *XXII* a. | **243.** 2. *flexus versus* d (R .. *xuus*). | 6. *LXII* DFRad, *LXX* v. | 8. *XXIII* a. | 13. *Dabitha* U Detl., *dabit haec* R, *dabithac* rel. | *ei* Sill., *et* FRd, om. rel. | 14. 15. *nobilis aliisque arbustis* J, *nobilis aliisque* (post *pomisque*) om. codd. | 16. *paerataeinen* D, *paraetaeine* R, *paraetcaenen* a, *cratacinen* d, *itacenen* F² in ras. | 18. *a Syria* DF (a *sir.*), *Assyria* Rdv. | 21. *sabdada* a. | 22. *ornadotum* a. | *apameā* R, .. *mia* dv, .. *meae* Detl. | 24. *archou* R, .. *on* (?) DF¹. | 27. *egbat.* R. | 28. *Babitace* J (codd. Solin. 54, 14 *babitae* vel *barbitae*, Steph. *Βαβυτάκη*), *babith.* R, *barbit.* d Detl., *barbithacae* DF, *barbathace* a¹ (a² .. *beth.*). | 29. *solis* Dalec. ex Θ, *soli* codd. v, del. puncto post *odio.* | *odium* R. | 31. *et Mizaeorum* a, *temyz.* DRd, *temyc.* F. | 33. *Elymaida* Barb., *elymēīda* d, *elima et ida* R, *lymaeida* a, *limaetida* D (F .. *met.*). | 36. *aphle* av. | 38. *Massabatene* Detl. coll. Strab. p. 524. 744, *massabaene* D (Rd .. *bene*, F .. *benae*), *messabene* a. | **244.** 2. *eleus* Rd. | 4. *massabatenen* Detl., *mesabat.* dv, *messobat.* F¹R (D *taen.*, F² .. *tan.*), *mesopotanen* a. | 4. *susarum* a, *susiarum* rel. | 7. *Hedyphon* Detl. coll. Strab. p. 744, *hedypnon* DFd (R .. *dip.*). | *praetereasylum* F² (a .. *sil.*). | 8. *ex Susianis* RF²a², *exusanis* a¹, *exunamnis* DF¹d¹. | 12. *Sosirate* F²a¹ (a² .. *sin.*), *socrate* rel. | 13. *chasiro* F² in ras. a, *schastro* D, *casyro* Rd. | 15. *hortacia* S. | 16. *persidā* Rd. | 19. *ea* Detl. Θ, om. v. | 21. *caucasio* Rd. | 30. 31. dist. Detl. | 31. *durinae* a, *durme* F. |

militum Detl., ..*tibus* Rd, ..*tumque* v. | 32. 33. *pelleneum* codd. | 36. *spassiones* a, *spationi* F^2, *spatio* DF^1Rd. | *Saggodanaci* F^2 (DRd ..*nadaci*), *///aggodadaci* F^1, *sagdodonacī* a Detl. | **245.** 1. $\overline{VI}$ a, om. rel., $\overline{III}$ v. | *primo* a Detl. | 2. *stadios* R^1 Detl., ..*ia* R^2, ..*iis* dv. | *et mar. etiam* a Detl. | *Vipsania* U, ..*anda* codd. (a *inps.*). | 6. *magis id* aF^2, *maris id* rel. (F^1 ..*ad*). | 7. *percussas* codd. pr. F^2. | *longo ingenitum* Rd^1. | 12. *introitu* F^2a (rel. *tus*), *in introitu huius* v (d ..*tus*). | 17. *e* a, *a* rel. | 22. *adein teranei* F (d *ade intera.*, D ..*anci*), *dein taranei* Rv, om. a. | 27. *nunc inde* Rd Detl. | 28. *inde* om. Detl. | 31. *incolum* a, *includunt* rel. | 33. *CXXXII* a. | *ab Gaza* R^2, cf. l. 36, *a begaza* R^1d. | 35. *q.* (ante *Syria*) a, *quī et* rel. | 36. *a* (*G.*) Rd. | 37. *Baesamnis* R, *baesamnis a* DF, *abaesamide* Detl. | **246.** 1. *Forat* a, *fora* rel. | 3. *e* a, *et* rel. | 4. *terendon* R. | 5. *flumine* Rd, *a flumine* coni. Sill. | 8. *nostrī* av, om. Rd. | 14. *Caldone* Detl. | *ore* F^2a Detl. | 15. *flumen Achenum* Rd, *flumina chenum* rel. (F ..*chaen.*, a ..*chan.*). | 16. *gaulones* a. | *gazaei* R, *catei* a. | 18. *quadratis* Rad, ..*ti* rel. | 19. *tylos* a, *tilos* R^2. | 25. *XXII D* a. | 27. *omamorum* DFR^1. | 28. *et* R, *ei* DFd. | *Omanae* R^2, ..*amae* rel. | 29. *Homnae* R, *hommae* rel. | *attanae* F, *hatt.* rel. | 32. *gentes* R Detl., *gens* v. | 33. *Eblythaei* F (R ..*lithei*), *eblitaei* rel. | *Omemus* d, *omoem.* F, *omoenus* R. | 34. *taxalos* Fd, *exaxal.* R. | 34. *cadai* Fd. | 35. *Rhinnea* d, *rihnnea* DF, *hnnea* R. | 37. *thaludaei* Fd. | 38. *duatus* Rv. | **247.** 1. *cardalion* dv. | 2. *cachina* DFd. | 4. *deuuade* DFd. | 5. *amnecmethus* F (D ..*nēc̄.*). | *clarae* d, *Darrae* v. | 11. *acil* DF. | 12. *Amithoscatta* F, *amithoscata* d, ..*cutta* Rv. | *mihi* DF (d ..*hii*). | 13. *Drymati* Detl. | 14. *circa C.* FRd. | 18. 19. *ogenis* a. | 19. *clara Erythra* Barb., *clareryta* a, *clara erat a* d, *clarae ritha* R, *clara eritha* rel. | 20. $\overline{CXXV}$ a, *CXX* rel. | *circumitur* Detl., ..*uitus* R, ..*uitu* v. | 21. *dioscurioduo* R^1 (R^2 ..*sour.*, DF ..*seur.*, d ..*suer.*), *dioscynidii* a. | 23. *VIII* a. | 24. *gataphani* a. | *cebbranitae* codd. | 25. *homna* a. | 27. 28. *cata mottitae* a, *cattatotitae* d, *cattamotitae* rel. | 28. *Thonabeī* R (d *itona.*). | *Antiadalei* d Detl. (F *anth.*, DF ..*ala*), *antidalei* R. | 28. 29. *gerbani* DR. | 31. *conolia* a. | *Sabratha* DFR (d ..*ta*), *sabatra* a. | *narcus* a. | *Cardaba* DF. | 33. *Atra-*

mitae Barb., cf. l. 35, *archante* a, *astramitae* rel. | 34. *est* om. R. | *Mareliabata* Detl. (d .. *libata*), *arelibata* R^2 (R^1 .. *lab.*), *Mariaba* Barb. v. | 34. *optinet* Rv. | *CXIIII* R. | 36. *et Aelamitae* a (D *et atlim.*, F *et adlim.*), *ad limitem* R. | 37. *iunctis* DFd, unde Detl. *iuncti sunt*. | *caculatae* d, *cagul.* a. | 38. *chodani* R, *cord.* d. *coclā.* a. | *Vadaei* a, *baraei* DFd (d .. *rei*, R .. *raci*). | **248.** 1. *Barasasa et* DF, *barasasaei* R (a *banas.*), *barasei et* d. | *sigaros* DF, *stagnos* a. | 4. *hagra* DFa. | *aelana* a, *aelala* rel. (d *el.*). | 5. *aelaniticum scripsere, alii Elaniticum* a Detl. (R^2 *alii aelenit.*), *scripsere* d, om. rel. | 5. 6. *Iuba lemiticum* R (a *lemn.*) om. Fd. | 7. *XLVII* a, |*XLVI*| Detl. | *LXV* a, *LXVI* rel. | 8. *heroheum* DR. | 9. *nam* codd., *iam* Detl., *nunc* v. | 10. *Timenaeos* D (F .. *maenae.*, R .. *moenae.*), *timanẹos* d. | *tabeni* D. | *suellini* DFR (d .. *iani*). | 11. *Araceni* a (Rd *arrac.*), om. rel. | *Anageni* DFRd, *arreni* a. | 11. *omnis negotiatio eius* DRd^2, *neg. eius* Fd^1, *neg. omnis* a. | 12. *domatha* a. | *haegra* DF, *hegra* Rd, *aegratha* (om. *tamudaei*) a. | 13. *Baclanaza* a, om. rel. | *cariat tacitoali* DF^2 (d *tacito alio*, F^1 *tatitoali*), *cariati*, *achoali* R, om. a. | 14. *Phoda* a, *foda* F^2, *foth* R, *tota* DF^1d. | *ac Minaei* F^2 (F^1a .. *nei*), *caminaei* Rd (D .. *nei*). | *estimant* Rd. | 15. *charmei* F, *carmaei* Rd. | 16. *marippa* R. | *Palmalacum* Rd (DF .. *achum*), *Paramalacum* Detl. | 16. *non* om. Rd. | 17. *carnon* dv. | *rhammaei* R (d .. *ai*). | 18. *Homeritae* Barb., *hamenitae* a, *nomeritae* rel. | *hamirei* dv, *haminoei* a, *amiroei* rel. | 18. 19. *Gedran. .. Bachylitae* om. a. | 18. *igedr.* DF. | *Phryaei*, *Lysanitae* DF, *amphryei lys.* d, *amptariae* (an *amphriae*) *ilis*. R. | 19. *bachilitae* Rd. | *sannei* a. | 19. 20. *Amaitaei .. Sagiatta* om. a. | 19. *amathei* dv. | 20. *nossa* R. | *chennaesaeri* F, *chonneseri* R. | *zamer.* F. | *sagitta* R. | 21. *Bacaschami*, *Riphearina* FR (D .. *chamy*), *bucasarina* a, *bacascami*, *Riphearma* dv. | *oppido* a^1, .. *dum* rel. | 22. *Autaei* Detl. coll. § 167, .. *tei* Sad, .. *thaei* v. | *etravi* a (d *etb.*), *etbravi* F. | *cirei* R, *ginei* a. | *Elmataeis* DF (d .. *teis*, R .. *taceis*), om. a. | 23. *Chodae* D, qui h. l. dist., *chode* R, *codae* a (d .. *de*). | *Aiathuri in* dU (D .. *run*, F .. *rū in*), *aviturì in* R, *in* a. | *XXV* a, *XX* rel. | 24. 25. *camelorum oppidum* v, dist. Detl. | 26. *chalingii* a. | *Mariba* Detl. cf. § 160, *mariua* DFRd,

in arabia a. | 27. *pal on* Rd. | *murranimal* DFd. | 28. *amomi* a. | 29. 30. *Chorranitae* a, *coranitae* Rd (DF .. *ta*). | 30. *Cesani* a, *oesani* rel., *choani* a, *ciani* v. | 34. 35. *scripserant* Rd. | 35. *negramam* a, *negran* R. | *magusum* a. | *Caminacum* R, *camiaeum* d[1] (d[2] .. *ineum*). | *Labeciam* Rd (Detl. .. *aetiam*), om. a. | **249.** 1. *sesimae* d (R .. *ym.*), *sesamae* v. | 2. *Minaeis* cf. § 157, *minois* a (rel. .. *oes*). | 3. *Ceubanos* DRad (F[2] *caeub.*), *Cerbanos* Hard. Detl. | *arreus* a, *rareos* R, *trareos* DF, *traeos* d. | 4. *Chatramotitas* Barb., *catramothitas* R, *cathamotitas* ad, *catlhamothithas* DF. | 11. *ut puta* a. | 17. 18. $\overline{IIII}$*.D* a, $\overline{VII}$*.D* Rd, *VII* rel. | 18. $\overline{XII}$ a, $\overline{XIII}$ rel. | 19. $\overline{XIIII}$ a, $\overline{XVI}$ rel. | *L* om. DF. | 20. $\overline{LXXXIIII}$ a, *XXXVII* rel. | 21. *XXXII* a, *XXII* rel. | 23. *XII alii XV* R, *VII ali XV* DF, *IIII alii IIIID alii XII* a. | 25. *ean* DRd, *aeant* a. | 26. *marthadas* DF, *mach.* d. | 27. *Tyron* d, *tira* a, *tyro* rel. | 31. *Ptolem.* Detl. | 32. *XL* DFRd, *XXX* Detl. (a?). | 33. *XXXVII* DFd, *XXXVI* R[2]. | 37. 38. *terreno* R[2] (a .. *ndo*), *terrenis* dv, .. *nus* v. | **250.** 2. *alterum vero* Rv. | 3. *Casium* Sab., *carp.* R[1], *casp.* rel. | 5. *a gerro* a, *a cerrho* R (DF *acc.*), *a cerro* d. | *Agipsium* R[2] (F .. *gyp.*), *agipisium* R[1] (Dd[1] .. *gyp.*), *agipsum* a (d[2] .. *gyp.*). | 7. *viae omnes* dv. | 8. 9. *Ptolom.* Detl. | 10. *enum* Rd. | 11. *Phileterias* Detl. (d *pil.*), *piletrius* F[2], *pileoterias* DF[1], *philiterias* a, *piloteria* R. | *Asarri* a, *asaraei* F[2], *abasaei* (vel .. *ei*) rel. | 12. *Sarapinae* Detl., *saparinae* a. | *scytalam* d (R .. *tha.*). | 13. *Tatnos* R, *tamos* a, *statnos* DFd, *est Ainos* Detl. coll. l. 10 et § 158. | *eas* F, *eos* a. | 16. *Gebadaei* a, *zebadei* R, *zabataei* d (rel. *zeb.*). | 16. *midoen* ad, *mydoen* rel. | 17. *Michoe* R (D *my.*), *michae* d (F *my.*), *midioe* a. | *Stenae dirae* Barb., *stenetyrae* a, *stenae cyrae* R, *stenae arrae* d, *stheneayrae* rel. | 18. *hallonesis* R (d .. *llen.*). | 20. *Malreu* a, *mareu* d, *maru* DF, *marum* R. | 20. *Eratanos* a, *ranos* d, *eranos* rel. | 23. *est auro* F[2] Detl. vid. seqq., *earum* Radv, *eauru* F[1] (D .. *rum*). | 24. *nisi* Detl. tac., *nisi si* Rdv. | 27. *IIII* a, ut § 163, *VII* rel. | 28. *Cytis* Rd, *citis* rel. | *topazium* dv. | 29. *silvae* d, *silliae* DR, *silvas* a (F[2] in ras.), *silvae sunt* Detl. | 38. *deprenso* R, *deprehenso* v. | **251.** 2. *concoeperit* F, *coeperit* R. | 3. *Hippalum* U, *hisp.* codd. v. | 3. 4. *colorasitis* R[1], .. *casitis* R[2]a. |

5. *sace* Rd. | 7. *Ptolem.* Detl. | 8. *II* a, *V* rel. v. | 9. *hippopotamiorum* Detl. | 11. *aliaeeu* DF (R .. *eeu*). | 14. *Cutios* FR. | 16. 17. *pseudepylae* FRd, om. D. | 18. *Abalitu*, *dein* J, *abalitudine* F², *avalitu* a, *valitudine* rel. | 20. *Gaza* a, *zaza* rel. | *mossilites* aR², *monssylites* DF²d (R¹ .. *sil.*). | 21. *sessostris* R², *sostris* a, *sosis* rel. | 22. *Barigaza* F² (a .. *rug.*), *baricaza* rel. | 23. *mosylico* d, *mosilicos* a. | 26. *vocetur* Detl., *vincitur* d. | *leptecara* a. | 27. *Exustam* Hard., .. *ta* a, .. *tae* DFd (R *exhuste*). | *Malichu* Sill., *malchu* a, *malicho* rel. | *insulas* Detl., .. *la* codd., .. *lam* v. | 28. *sceneos* R. | 31. *solis ardorem* Rv. | 33. *binos insternentes* R² (a *uinostern.*), *binos insternendos* v (F *vinos*). | 37. *Gangeras* DFd (R .. *or.*), *zangenas* a. | *thalibas* a, *thalibus* rel. (d *tal.*), *Chalybas* v. | *Saxinas* a, *Xox.* rel. | *Sirecas* Detl. a², .. *chas* DFRd. | *deremas* DF, *darenas* d. | 37. 38. *Domazames* Rd (D .. *zaines*), .. *zines* F, .. *zenes* a. | **252.** 3. *qui et* Detl. | 7. *et* om. Rd. | 9. *Thathicen* a (R² *thati.*), *et hicten* rel. | *Aramam* a, *arumam* DF, *aramasos* R², *eruniam* R¹. | *Andura* a, *sanduma* R², *samdana* rel. | 9. 10. *naidoma cumcum* a. | 10. *bogghiana* a, *boggia* rel. | *leupitorga* Rd (DF .. *pyt.*). | *Tautarene* a (Dd *tauth.*, D .. *aenae*), *tantharaenae* F, *tantarene* rel. | *Meae* DRa, *maeae* F, *me* d. | 11. *chiindita* a, *cindita* rel. | *goploa* a, *glopoa* Fd, *gloploa* rel. | *gistatem* DFR. | *renni* DFRd. | 12. *patiga* R², *paagga* a. | *bacata* DFR. | *dummana* R. | *Radata* Detl. | 13. *bonon* a, *boroni* d. | *mallos* v. | 14. *meroen* DFRv. | *prodit* Rd. | *in monte* dv, *in munto* FR (D *im.*), *imum* a. | 16. *Mirsion* Detl., *mirson* DF, *myrson* Rd. | 17. *corambim* a, *icorambin* d, *eorambin* rel. | *iuxta* R²a, *iuocia* D (F .. *iam*), *utocra* R¹. | 18. *amodita* DFRd. | *maniad* a, *mama* Rd. | *tessatta* D²F, *tesatta* Rd. | *gallas* DFRd. | 19. *graucomen* d, *gnauc.* a, *graoc.* DF¹, *gracc.* F², *gruoc.* R. | *pidisbotas* DFRd. | *aendonda cometas* DFR (d *en adond.*). | *nometas* DFRd. | 20. *cystaepen* a, *cysten* d, *cisteen* rel. | *Magada* Detl. coll. § 178. (a *inag.*), *macada* rel. | *Paroa* a, *proa* rel. | 21. *Primi* d, cf. §§ 181. 184, *prummu* a, *primii* rel. | *Dicelin* a, *dercelin* d, *decrelin* F (R² *der.*, rel. *detr.*). | *Patingan*, *Breves* Detl., *patin*, *ganbreves* v. | 21. 22. *segasmala* R, *egusm.* DFd. | 22. *cranda* dv, *crandala* R, ..*dene* DF. | *Cadeum*,

Mathena Detl., *cadeumathena* rel. (F ..*ne*). | *baita* a. | *Alana* DFRd. | 23. *mascoa* DFRd (d ..*cor.*). | *scammor* R. | *horam* DFRd. | *abale* Rd (a ..*ex.*). | 23. 24. *androgalim* DFRd. | 24. *Serem* a. | *agolem* DFRd. | 25. 26. *moggore* Rd, *magorae* DF. | 26. *saea* DFR. | *edos* R. | *aplenariae* DF, *plenariae* R, *planarie* d. | *pinnis* DFRd. | *magassu* F (Dd *magg.*). | *bhuma* DF. | 27. *Cyntuma* d, *linthuma* FR (D *lynth.*). | *sydop* DFRd. | *censoe* DFRd. | *pndictor* a, *pindicitora* d. | *acug* R, *achug* DF (d *ohug*). | 28. *sausa* DFR, *sasa* d. | *molum* d, *molom* DFR. | 29. *hypato* F, *hypanhon* a. | *pagoarta* DFd, *pagoarca* R. | *zmanes* DFRd. | 30. *cetum* d, *coetuma* R[1], *acetuma* R[2]. | 33. *exstat certe* om. d, *et* R[1]. | **253.** 1. *invenerat* a. | *spelcin* DF, *spelcim* d[2] (d[1] *pel.*), *spelgin* a, *spelem* R. | *bocchin* Dd (F *boch.*, a *bocc.*), *bochyn* R. | 2. *Cambusis* a (R *cab.*, *cabussis* DFd. | *Atteniam* DF, *atheniam* R[1] (R[2] ..*nam*), *adtenam* a. | *stadissim* Aa, *stadasim* rel. | 3. *Nepata* R[2]a, *neata* rel. (d *nae.*). | 4. *DCCCLXX* a, *DCCCCLXX* rel. | 11. *et Bion* a, om. rel. | 16. |*XVI*| *LXXII* a, |*LXVI*| *LXXV* rel. | 17. *LXII* a, |*XII*| (om. *L*) Detl. | 18. *DCCCCXXXXV* Detl., *DCCCC·LXXV* DF, *DCCCCLXXVI* Rd, *DCCCCXXII* a. | 20. *regionem* dv. | 21. *Primi* codd., cf. § 181, *primam* v. | *LIV* R. | 22. *pittaram* DFR. | *XXV* DFRd. | *tergendum* a. | *CVI* DFRd. | 23. *eo* a, om. rel. | 25. *nataba* DFRd. | 27. *silvarum* (om. *que aliquid*) DFRd. | 32. *Candacen* a, *canagen* rel. (R ..*gem*). | *transit* Detl. | 35. 36. *elephantum* Detl. | 36. *IIII* R. | *Alere* a, *alare* DF. | 38. *Aethiopia* Rob., om. codd. | **254.** 11. *ante palud.* a. | 12. *ibi* DFR (d *ibidem sinus*). | *desimus* DFa, *desinit* R[2] in ras. | 13. *ardentibus* a, ..*tis* rel. | 14. *in itinere* Rd. | 16. *adabuli* DFd (R ..*lia*). | 17. *egabarri* DFa, *mag.* d. | 18. *adiabaras* a. | 21. *dauelli* a, *dabeli* R. | 22. *andete* R. | *Mattitae* a, *mothitae* R, *morithes* d, *mouthe* DF. | 22. 23. *Mesaches* Rd, *smesach.* F, *smeach.* D, *mesagches* a. | *Hypsodores* Detl., *hipdores* a, *ipsodore* DRd (F ..*oro*). | 25. *aladi* DF (R ..*dis*). | *syrbothae* a, *syrdote* DF, *sirdotae* Rd. | 27. *Aesar* Detl., *esar* Barb., *caesar* a, *desar* rel. | 29. *diarum* d, *dianon* a. | 30. *asserit* a, *sesar et* rel. | 33. *simbarri* R[2]d, *barri* rel. | *phaliges* a, cf. § 192. | 35. 36. *Sembritarum regione* a. | 37. *enubsis* DFR (d ..*psisse*). | **255.** 1. *at* a, om.

— § 209.

rel. | *ptoenbani*, *tonenphani* a, *ptoenbani* Detl. | 2. 3. *arusbi* Rd. | 3. *archisarmis* DFR¹d. | 4. *marigerri* Rd, ..*geri* DF. | *casmari* DFRd. | 5. *sebobithi* R, *semboboti* rel. | 6. *seberritharum* DF, *sebertit.* d, *sebernit.* a. | 7. *darben* d. | *medoem* R (DF ..*eni*). | 8. 9. *garroen inde* a, *garodeinde* rel. | 9. *Nauos* DFRd. | *Madum*, *Demadatin* a, *madunde mandatim* d, *modumdem adatim* rel. | *secundum* DFRd. | 10. *collogat* a. | *nabettabet* DFRd. | *cum agro* J, *Cum*, *Agro* Detl. | *Psegipta* a, *sipse agitta* DF (d ..*tte*), *ripse agite* R. | 10. 11. *Candragori* a, ..*drogari* codd. Gelen., *eanelago* DF, *andago* Rd. | 11. *summarum* a. | *siruidum* a. | 13. *nisacaethas* DFRd. | 13. *nisittos* d, *nisytos* R, *nisytis* F (D *nysi.*). | 16. *que* om. Rd. | *dalio* Rd. | 17. *vacathos* a, *vocathos* DF (Rdv ..*tos*). | 17. 18. *longomporos* DFRd. | 18. *eocalicibus* codd., cf. 5, 44. | *usibalcos* DFRd. | *isuelos* a, *isbelus* rel. (d ..*llus*). | 19. *uallios* a, *ballio* F. | *cispio* DF. | *deinde* Rv. | *fabulosius* Detl. (a ..*ossias*), *fabulosis* R², *fabulis* rel. | 20. *Nigroe* a, *nigroae* rel. | 22. *carne* Rd. | 23. *anthab.* a. | 24. 25. *hesperiae* FR¹d, ..*ria* R², *hespirica* a. | 30. *XI* DF. | *XCVII* RDF, *XCVIII* dv. | 31. *XI* DFR. | 32. *XV* DFRd. | 37. *hiberno* Detl. (Solin. 30, 14 *hieme*), *hae vero* a, *hebeno* rel. | **256.** 1. *Graecis* (om. *a*) R. | 5. *Eoo* Detl., *eo* codd. v. | 7. *regi renuntiatam* a, *rege renunciat* rel. | 18. *a cont.* $\overline{X}$ R. | 20. $\overline{II}$ *dierum* Detl. tac. | *praenavigationi* d, *pernavigationis* R. | **257.** 3. *imbribus* R, ..*ri* rel. | 7. *CXL* a, *CXIIII* rel. | 8. *meridiem* a (d add. *quoque*), ..*die quoque* rel. | 9. *DCCXXII* a. | 11. *Ombrion* a, *ondrion* rel. | 18. 19. *vocari am* a, om. rel. | 20. *ibi* a, om. rel. | 24. 25. *expuantur aestu* coni. Detl. coll. Solin. 56, 19; sed cf. 9, 93; 36, 141; 37, 42. | 25. *putresc.* R (sic M 11, 277; B 32, 68. 76. 126; 35, 189.), *putesc.* d Detl. | 30. *ad orientem recto cursu* F²R²a, d²R²a om. rel. | $\overline{XII}$. $\overline{LX}$ *D* a. | 31. *CCCCLXXXV* F¹. | 32. *CCXXII* a. | 34. $\overline{XXIIII}$ DF. | 36. $\overline{XXXXIIII}$ a. | 38. $\overline{XII}$ a. | **258.** 1. *ad* av, *intra* rel. | 2. |$\overline{CLV}$| *VIIII* Detl. coll. sqq. cum 4, 78, *CLIII* a, *CLVIIII* rel. | 9. |$\overline{LXXXI}$|. *XLVIII* a, $\overline{LXXII}$. *XI* . $\overline{XCIIII}$ DF, $\overline{LXXXII}$. $\overline{XII}$. *XCIIII* Rd. | 11. *XCVIII* a, *XCIIII* rel. | 12. *a cyr.* R. | 15. *comput.* a, *compar.* rel. | 16. 17. |$\overline{LX}$| $\overline{III}$. *DCCL* Detl. coll. 5, 47, $\overline{LX}$. $\overline{III}$. $\overline{DCCL}$ a, $\overline{LXIII}$. *DCCL* DF,

Codd. *DFR a d.*

LXIII.DCC R, *LXIII.DCCCL* d. | 29. *quam cuique eorum* (om. *cum*) a, *quaecunque eorum* Rob. | 31. *terraque universa* Detl. (a?), sed cf. § 219. 220. | 32. *digeretur* Detl. | 33. *autem* Rob., *haec* (i. e. *h' autem*) DFRa (d *segm. haec*). | **259.** 1. *Alexandriae* Rv, sed cf. 13, 42. | 13. *Phoenices* R. | 17. *XXXII* a. | *XXIII* a. | 19. *accedente bis* R^2 (D^2 in ras., a .. *tes*, d om. *bis*), *accedentibus* rel. | 21. *proxima* a (D^1 .. *uma///*), .. *imam* FRd, .. *imae* D^2. | *Cataoniam* D^2a, .. *niae* rel. | 23. *Pamphyliae* dv. | 24. *pataram* Rd. | 25. *Gythium* dv, *chit.* DF, *cit.* a, *scith.* R. | 26. *messaniam* R (d .. *nam*). | 27. *peloponnensis* Rd. | 28. *Gadis* R, .. *des* d Detl. v. | *cunctae* a, *cuuniciae* DF (R .. *cie*, d .. *ce*). | *LXXIIII* a. | 34. *miletos* R. | **260.** 8. *Edessa* Brot. Sill. | 16. *chalchad.* D^1F (D^2 .. *aed.*), cf. 5, 150; 6, 3; *calced.* a, *chalced.* Rdv. | *Lysimachiam* Rv. | 27. *adversa* Rd. | 30. *Pael.* Detl. | 31. *ab* om. codd. | 37. *supra* D^2a, om. rel. | **261.** 1. *continui orientur* a.

ADDENDA VEL CORRIGENDA.

Pag. 33, lin. 35: scr. *nascentes.*
" 47 " 12: verba *med. V* om. R lib. 1, sed exhibet in indice qui librum 26 antecedit post verba *fucus marinus.*
" 65 " 35: *aut in cor hominis cadere* Haupt Hermes IV, p. 145.
" 68 " 22: *vix probe est iudicare* id. ib.
" 98 " 20: *ultra brevitatem aevi* id. ib.
" 163 " 33: scr. *Sialetae.*
" 167 " 8: scr. *Calauria L pass.*
" 189 " 14. 20: scr. *Ptolemais.*

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBRI XXXVII.

PLINIUS SECUNDUS
VESPASIANO SUO S.

Libros Naturalis Historiae, novicium Camenis Quiritium 1
tuorum opus, natos apud me proxima fetura licentiore epi-
stula narrare constitui tibi, iucundissime imperator — sit
enim haec tui praefatio, verissima, dum 'maxime' consenescit
in patre — *namque tu solebas nugas esse aliquid
meas putare*, ut obiter emolliam Catullum, conterraneum
meum (agnoscis et hoc castrense verbum). ille enim, ut
scis, permutatis prioribus Saetabis duriusculum se fecit quam
volebat existimari a Veranniolis suis et Fabullis. simul ut 2
hac mea petulantia fiat quod proxime non fieri questus es
in alia procaci epistula nostra, ut in quaedam acta exeat,
sciantque omnes quam ex aequo tecum vivat imperium.
Triumphalis et censorius tu sexiensque consul ac tribuniciae 3
potestatis particeps et, quod his nobilius fecisti, dum illud
patri pariter et equestri ordini praestas, praefectus praetori
eius, omniaque haec rei publicae, et nobis quidem qualis in
castrensi contubernio, nec quicquam in te mutavit fortunae
amplitudo, nisi ut prodesse tantundem posses ut velles. Ita- 4
que cum ceteris in venerationem tui pateant omnia illa, nobis
ad colendum te familiarius audacia sola superest. hanc igitur
tibi inputabis, et in nostra culpa tibi ignosces. Perfricui
faciem, nec tamen profeci, quoniam alia via occurris ingens
et longius etiam submoves ingeni fascibus. Fulgurat in nullo 5
umquam verius dicta vis eloquentiae, tribuniciae potestatis
facundiae. Quanto tu ore patris laudes tonas! quanto fratris
famas! quantus in poetica es! o magna fecunditas animi!
quemadmodum fratrem quoque imitareris excogitasti. Sed 6
haec quis possit intrepidus aestimare subiturus ingeni tui
iudicium, praesertim lacessitum? Neque enim similis est con-
dicio publicantium et nominatim tibi dicantium. Tum possem
dicere: Quid ista legis, imperator? humili vulgo scripta

sunt, agricolarum, opificum turbae, denique studiorum otio-
sis. quid te iudicem facis? cum hanc operam condicerem,
non eras in hoc albo. maiorem te sciebam quam ut descen-
7 surum huc putarem. praeterea est quaedam publica etiam
eruditorum reiectio. utitur illa et M. Tullius extra omnem
ingeni aleam positus, et (quod miremur) per advocatum de-
fenditur: nec doctissimis. Manium Persium haec
legere nolo, Iunium Congum volo. quod si hoc Lu-
cilius, qui primus condidit stili nasum, dicendum sibi putavit,
Cicero mutuandum, praesertim cum de re publica scribe-
8 ret, quanto nos causatius ab aliquo iudice defendimus? Sed
haec ego mihi nunc patrocinia ademi nuncupatione, quoniam
plurimum refert sortiatur aliquis iudicem an eligat, multum-
que apparatus interest apud invitatum hospitem et oblatum.
9 Cum apud Catonem, illum ambituus hostem et repulsis tam-
quam honoribus inemptis gaudentem, flagrantibus comitiis
pecunias deponerent candidati, hoc se facere quod tum pro
innocentia rebus humanis summum esset profitebantur. Inde
illa nobilis M. Ciceronis suspiratio: O te felicem, M.
Porci, a quo rem inprobam petere nemo audet!
10 Cum tribunos appellaret L. Scipio Asiaticus, inter quos erat
Gracchus, hoc adtestabatur vel inimico iudici se probari
posse. adeo summum quisque causae suae iudicem facit
11 quemcumque, cum eligit, unde provocatio appellatur. Te qui-
dem in excelsissimo generis humani fastigio positum, summa
eloquentia, summa eruditione praeditum, religiose adiri etiam
a salutantibus scio, et ideo [subit] cura, ut quae tibi dicantur
te digna sint. Verum dis lacte rustici multaeque gentes, et
mola tantum salsa litant qui non habent tura, nec ulli fuit vitio
12 deos colere quoquo modo posset. Meae quidem temeritati
accessit hoc quoque, quod levioris operae hos tibi dedicavi
libellos. nam nec ingeni sunt capaces, quod alioquin nobis
perquam mediocre erat, neque admittunt excessuus aut ora-
tiones sermonesve aut casuus mirabiles vel eventuus varios,
13 iucunda dictu aut legentibus blanda, sterili materia. Rerum
natura, hoc est vita, narratur, et haec sordidissima sui parte ut
plurimarum rerum aut rusticis vocabulis aut externis, immo
14 barbaris, etiam cum honoris praefatione ponendis. Praeterea

iter est non trita auctoribus via nec qua peregrinari animus
expetat. nemo apud nos qui idem temptaverit, nemo apud
Graecos qui unus omnia ea tractaverit. magna pars studio-
rum amoenitates quaerimus, quae vero tractata ab aliis di-
cuntur inmensae subtilitatis obscuris rerum tenebris premun-
tur. iam omnia attingenda quae Graeci τῆς ἐγκυκλοπαιδείας
vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta, alia vero
ita multis prodita ut in fastidium sint adducta. Res ardua 15
vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nito-
rem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus
vero naturam et naturae sua omnia. nobis itaque etiam non
assecutis voluisse abunde pulchrum atque magnificum est.
Equidem ita sentio, peculiarem in studiis causam eorum esse 16
qui difficultatibus victis utilitatem iuvandi praetulerunt gratiae
placendi, idque iam et in aliis operibus ipse feci, et profiteor
mirari T. Livium, auctorem celeberrimum, in historiarum
suarum quas repetit ab origine urbis quodam volumine sic
orsum: satis iam sibi gloriae quaesitum, et potuisse se desi-
dere, ni animus in quiete pasceretur opere. Profecto enim
populi gentium victoris et Romani nominis gloriae, non suae,
conposuisse illa decuit. maius meritum esset operis amore,
non animi causa, perseverasse, et hoc populo Romano prae-
stitisse, non sibi. Viginti milia rerum dignarum cura (quo- 17
niam, ut ait Domitius Piso, thesauros oportet esse, non libros)
ex lectione voluminum circiter duum milium, quorum pauca
admodum studiosi attingunt propter secretum materiae, ex
exquisitis auctoribus centum inclusimus triginta sex volumini-
bus, adiectis rebus plurimis quas aut ignoraverant priores aut
postea invenerat vita. Nec dubitamus multa esse quae et nos 18
praeterierint. homines enim sumus et occupati officiis, sub-
sicivisque temporibus ista curamus, id est nocturnis. ne quis
vestrum putet his cessatum horis. dies vobis inpendimus, cum
somno valetudinem conputamus, vel hoc solo praemio contenti
quod, dum ista, ut ait M. Varro, musinamur, pluribus horis vi-
vimus. profecto enim vita vigilia est. Quibus de causis atque 19
difficultatibus nihil auso promittere hoc ipsum tu praestas
quod ad te scribimus. haec fiducia operis, haec est indicatura.
multa valde pretiosa ideo videntur quia sunt templis dicata.

20 Vos quidem omnes, patrem te fratremque, diximus opere
iusto, temporum nostrorum historiam orsi a fine Aufidi Bassi.
ubi sit ea quaeres? iam pridem peracta sancitur, et alioquin
statutum erat heredi mandare, ne quid ambitioni dedisse vita
iudicaretur. proinde occupantibus locum faveo, ego vero et
posteris quos scio nobiscum decertaturos sicut ipsi fecimus
21 cum prioribus. Argumentum huius stomachi mei habebis
quod in his voluminibus auctorum nomina praetexui. est
enim benignum, ut arbitror, et plenum ingenui pudoris fateri
per quos profeceris, non ut plerique ex iis quos attigi fece-
22 runt. Scito enim conferentem auctores me deprehendisse a
iuratissimis et proximis veteres transscriptos ad verbum ne-
que nominatos, non illa Vergiliana virtute, ut certarent, non
Tulliana simplicitate, qui de re publica Platonis se comi-
tem profitetur, in consolatione filiae Crantorem, inquit,
sequor, item Panaetium de officiis, quae volumina edi-
23 scenda, non modo in manibus cotidie habenda nosti. Obnoxii
profecto animi et infelicis ingeni est deprehendi in furto
malle quam mutuum reddere, cum praesertim sors fiat ex
24 usura. Inscriptionis apud Graecos mira felicitas. *κηρίον* in-
scripsere, quod volebant intellegi favom, alii *κέρας Ἀμαλ-
θείας*, quod copiae cornu, ut vel lactis gallinacei sperare
possis in volumine haustum, *ἰωνιά, Μοῦσαι, πανδέκται, ἐγχει-
ρίδια, λειμών, πίναξ, σχεδίων*, inscriptiones propter quas va-
dimonium deseri possit. at cum intraveris, di deaeque, quam
nihil in medio invenies! Nostri grossiores, Antiquitatum,
Exemplorum Artiumque facetissimi, Lucubrationem puto
quia Vivaculus erat et vocabatur. paulo minus adserit Varro
25 in satiris suis Sesculixe et Flextabula. Apud Graecos desiit
nugari Diodorus et *βιβλιοθήκης* historiam suam inscripsit.
Apion quidem grammaticus (hic quem Tiberius Caesar cym-
balum mundi vocabat, cum propriae famae tympanum potius
videri posset) inmortalitate donari a se scripsit ad quos ali-
26 qua conponebat. Me non paenitet nullum festiviorem exco-
gitasse titulum. et ne in totum videar Graecos insectari, ex
illis mox velim intellegi pingendi fingendique conditoribus,
quos in libellis his invenies absoluta opera et illa quoque
quae mirando non satiamur pendenti titulo inscripsisse, ut

Apelles faciebat aut Polyclitus, tamquam inchoata
semper arte et inperfecta, ut contra iudiciorum varietates
superesset artifici regressus ad veniam velut emendaturo
quidquid desideraretur, si non esset interceptus. quare plenum 27
verecundiae illud est, quod omnia opera tamquam novissima
inscripsere, et tamquam singulis fato adempti. Tria non am-
plius, ut opinor, absolute traduntur inscripta: Ille fecit,
quae suis locis reddam. quo apparuit summam artis securita-
tem auctori placuisse, et ob id magna invidia fuere omnia ea.
Ego plane meis adici posse multa confiteor, nec his solis, 28
sed et omnibus quos edidi, ut obiter caveam istos Homero-
mastigas (ita enim verius dixerim), quoniam audio et Stoicos
et dialecticos, Epicureos quoque (nam de grammaticis sem-
per expectavi) parturire adversus libellos quos de gramma-
tica edidi, et subinde abortuus facere iam decem annis, cum
celerius etiam elephanti pariant. ceu vero nesciam adversus 29
Theophrastum, hominem in eloquentia tantum ut nomen divi-
num inde invenerit, scripsisse etiam feminam, et proverbium
inde natum suspendio arborem eligendi. Non queo mihi tem- 30
perare quo minus ad hoc pertinentia ipsa censorii Catonis
verba ponam, ut appareat etiam Catoni de militari disciplina
commentanti, qui sub Africano, immo vero et sub Hannibale,
didicisset militare et ne Africanum quidem ferre potuisset,
qui imperator triumphum reportasset, paratos fuisse istos qui
obtrectatione alienae scientiae famam sibi aucupantur. Quid
enim? ait in eo volumine, scio ego, quae scripta sunt
si palam proferantur, multos fore qui vitilitigent,
sed ii potissimum qui verae laudis expertes sunt.
eorum ego orationes sivi praeterfluere. Nec Plan- 31
cus inlepide, cum diceretur Asinius Pollio orationes in eum
parare quae ab ipso aut liberis post mortem Planci ederentur,
ne respondere posset: cum mortuis non nisi larvas luctari. quo
dicto sic repercussit illas, ut apud eruditos nihil inpudentius
iudicetur. Ergo securi etiam contra vitilitigatores, quos Cato 32
eleganter ex vitiis et litigatoribus conposuit (quid enim illi
aliud quam litigant aut litem quaerunt?), exsequemur reliqua
propositi. Quia occupationibus tuis publico bono parcendum 33
erat, quid singulis contineretur libris huic epistulae subiunxi,

summaque cura ne legendos eos haberes operam dedi. Tu per hoc et aliis praestabis ne perlegant, sed, ut quisque desiderabit aliquid, id tantum quaerat et sciat quo loco inveniat. Hoc ante me fecit in litteris nostris Valerius Soranus in libris quos *ἐποπτίδων* inscripsit.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE

LIBER I.

Libro II. continentur: (1) An finitus mundus et an unus. (2) de forma eius. (3) de motu. cur mundus dicatur. (4) De elementis. (5) De deo. (6) De siderum errantium natura. (7) de lunae et solis defectibus. de nocte. (8) de magnitudine siderum. (9. 10) quae quis invenerit in observatione caelesti. (11) de lunae motu. (12) Errantium motus et luminum canonica. (13. 14) quare eadem altiora *alias*, alias propiora videantur. (15) catholica siderum errantium. (16) quae ratio colores eorum mutet. (17) solis motus. dierum inaequalitatis ratio. (18) Quare fulmina Iovi adsignentur. (19) Intervalla siderum. (20) de sideribus musica. (21) de mundo geometrica. (22. 23) De repentinis sideribus. de cometis. natura et situs et genera eorum. (24) Hipparchea de sideribus agnoscendis. (25) De caelestibus prodigiis per exempla historica. faces, lampades, bolides, (26) trabes caelestes, chasma caeli. (27) De caeli coloribus. de flamma caelesti. (28. 29) de coronis caelestibus. de circulis repentinis. (31) Plures soles. (32) plures lunae. (33) dierum noctibus lux. (34) clipei ardentes. 35) ostentum caeli semel notatum (36) De discursu stellarum. (37) De stellis quae Castores vocantur. (38) De aere et quare lapidibus pluat. (39—41) De statis tempestatibus (40. de caniculae ortu. 41. vis temporum anni stata). (42) De incertis tem-

pestatibus. de imbribus. (43) de tonitribus et fulgetris. (44—48) Qua ratione echo reddatur. Ventorum genera, naturae, observationes. (49) Ecnephias, typhon, (50) turbines, presteres, vortices, alia prodigiosa genera tempestatum. (51—56) De fulminibus (quibus in terris non cadant, et quare. 52. genera fulgurum et miracula. 53. Etrusca observatio in his et Romana. 54. de fulminibus evocandis. 55. catholica fulgurum. 56. quae numquam feriantur). (57) Lacte pluvisse, sanguine, carne, ferro, lana, lateribus coctis, frumento. (59) De lapidibus caelo cadentibus. Anaxagorea de his. (60) Arcus caelestis. (61) Natura grandinis, nivis, pruinae, nebulae, roris. Nubium imagines. (62) Proprietates caeli in locis. (63) Natura terrae. (64) de forma eius. (65. 66) An sint antipodes. Quomodo aqua terrae innexa. quae ratio fluminum. (67) an circumdatus terrae oceanus. (68) quae portio terrae habitetur. (69) Mediam esse mundi terram. (70) De obliquitate zonarum. (71) de inaequalitate climatum. (72) Ubi eclipsis non appareant, et quare. (73) Quae ratio diurnae lucis in terris. (74) gnomonica de ea re. (75. 76) Ubi et quando nullae umbrae, ubi bis anno. ubi in contrarium umbrae ferantur. (77) Ubi longissimi dies, ubi brevissimi. (78) De primo horologio. (79) Quomodo observentur dies. (80) Differentia gentium ad rationem mundi. (81—83) De terrae motibus. de terrae hiatibus. signa motuus futuri. (84) auxilia contra motuus futuros. (85) portenta terrarum semel tradita. (86) miracula terrae motuus. (87. 88) Quibus locis maria recesserint. Insularum enascentium ratio. (89) quae et quibus temporibus enatae sint. (90) quas terras interruperint maria. (91) quae insulae continenti adiunctae sint. (92) quae terrae in totum mari permutatae. (93) quae terrae ipsae se minuerint. (94) urbes haustae mari. (95) De spiraculis. (96) De terris semper trementibus. de insulis semper fluctuantibus. (97) Quibus locis non inpluat. (98) Acervata terrarum miracula. (99) Qua ratione aestuus maris accedant et recedant. (100) ubi aestuus extra rationem idem faciant. (101—105) Miracula maris (102. quae potentia lunae ad terrena et marina, 103. quae solis. 104. quare salsum mare. 105. ubi altissimum

mare). 106. Mirabilia fontium et fluminum. (107--110) Ignium et aquarum iuncta miracula (108. de maltha. 109. de naphtha. 110. quae loca semper ardeant). (111) Ignium per se miracula. (112) Terrae universae mensura. (113) Harmonica mundi ratio. Summa: res et historiae et observationes CCCCXVII.

Ex auctoribus: M. Varrone, Sulpicio Gallo, Tito Caesare imperatore, Q. Tuberone, Tullio Tirone, L. Pisone, T. Livio, Cornelio Nepote, Seboso, Caelio Antipatro, Fabiano, Antiate, Muciano, Caecina qui de Etrusca disciplina, Tarquitio qui item, Iulio Aquila qui item, Sergio Paullo. Externis: Hipparcho, Timaeo, Sosigene, Petosiri, Nechepso Pythagoricis, Posidonio, Anaximandro, Epigene, Eudoxo, Democrito, Critodemo, Thrasyllo, Serapione gnomonico, Euclide, Coerano philosopho, Dicaearcho, Archimede, Onesicrito, Eratosthene, Pythea, Herodoto, Aristotele, Ctesia, Artemidoro Ephesio, Isidoro Characeno, Theopompo.

Libro III. continentur situus, gentes, maria, oppida, portuus, montes, flumina, mensurae, populi qui sunt aut qui fuerunt (3) Baeticae, (4) Hispaniae citerioris, (5) Narbonensis provinciae, (6—10) Italiae usque Locros (9. Tiberis, Roma), (11—14) insularum LXIIII (in his 11. Baliarium, 12. Corsicae, 13. Sardiniae, 14. Siciliae), (15—20) Italiae a Locris usque Ravennam (20. de Pado), (21. 22) Italiae trans Padum, (23) Histriae, (24) Alpium et gentium Alpinarum, (25) Illyrici, Liburniae, (26) Delmatiae, (27) Noricorum, (28) Pannoniae, (29) Moesiae, (30) insularum Ionii et Hadriatici. Summa: oppida et gentes * * Summa: flumina clara * *. Summa: montes clari * *. Summa: insulae * *. Summa: quae intercidere oppida aut gentes * *. Summa: res et historiae et observationes * *.

Ex auctoribus: Turranio Gracile, Cornelio Nepote, T. Livio, Catone censorio, M. Agrippa, M. Varrone, divo Augusto, Varrone Atacino, Antiate, Hygino, L. Vetere, Pomponio Mela, Curione patre, Caelio, Arruntio, Seboso, Licinio Muciano, Fabricio Tusco, L. Ateio, *Ateio* Capitone, Verrio Flacco, L. Pisone, Gelliano, Valeriano. Externis: Artemidoro, Alexandro polyhistore, Thucydide, Theophrasto,

Isidoro, Theopompo, Metrodoro Scepsio, Callicrate, Xenophonte Lampsaceno, Diodoro Syracusano, Nymphodoro, Calliphane, Timagene.

Libro IIII. continentur situus, gentes, maria, oppida, portuus, montes, flumina, mensurae, populi qui sunt aut fuerunt (1—4) Epiri, (5—10) Achaiae, (11—13) Graeciae, (14. 15) Thessaliae, (16) Magnesiae, (17) Macedoniae, (18) Thraciae, (19—23) insularum ante eas terras (inter quas 20. Cretae, 21. Euboeae, 22. Cycladum, 23. Sporadum), (24) Hellesponti, Ponti, Maeotidis, (25. 26) Daciae, Sarmatiae, Scythiae, (27) insularum Ponti, (28. 29) Germaniae, (30) insularum in Gallico oceano XCVI, quas inter Britanniae, (31) Belgicae Galliae, (32) Lugdunensis Galliae, (33) Aquitanicae Galliae, (34) citerioris Hispaniae ab oceano Gallico, (35) Lusitaniae, (36) insularum in mari Atlantico. (37) Universae Europae mensura. Summa: oppida et gentes **. Summa: flumina clara **. Summa: montium clari **. Summa: insulae **. Summa: quae intercidere oppida aut gentes **. Summa: res, historiae et observationes **.

Ex auctoribus: Catone censorio, M. Varrone, M. Agrippa, divo Augusto, Varrone Atacino, Cornelio Nepote, Hygino, L. Vetere, Mela Pomponio, Licinio Muciano, Fabricio Tusco, Ateio Capitone, Ateio philologo. Externis: Polybio, Hecataeo, Hellanico, Damaste, Eudoxo, Dicaearcho, Timosthene, Eratosthene, Ephoro, Cratete grammatico, Serapione Antiochense, Callimacho, Artemidoro, Apollodoro, Agathocle. [Eumacho], Timaeo Siculo, Myrsilo, Alexandro polyhistore, Thucydide, Dosiade, Anaximandro, Philistide Mallote, Dionysio, Aristide, Callidemo, Menaechmo, Aglaosthene, Anticlide, Heraclide, Philemone, Xenophonte, Pythea, Isidoro, Philonide, Xenagora, Astynomo, Staphylo, Aristocrito, Metrodoro, Cleobulo, Posidonio.

Libro V. continentur situus, gentes, maria, oppida, portuus, montes, flumina, mensurae, populi qui sunt aut fuerunt (1) Mauretaniarum, (2) Numidiae, (3) Africae, (4) Syrtium, (5. 6) Cyrenaicae, (7) insularum circa Africam, (8) aversorum Africae, (9—11) Aegypti (Chorae, Thebaidis, Nili), (12) Arabiae quae est ad mare Aegyptium, (13. 14) Idu-

maeae, Syriae, Palaestines, Samariae, (15) Iudaeae, (17) Phoenices, (18. 19) Syriae Coeles, Syriae Antiochiae, (20. 21) Euphratis, (22) Ciliciae et adiunctarum gentium, (23) Isauricae, Omanadum, (24) Pisidiae, (25) Lycaoniae, (26) Pamphyliae, (27) Tauri montis. (28) Lyciae, (29) Cariae, (31) Ioniae, (32) Aeolidis, (33) Troadis et adiunctarum gentium, (34—39) insularum ante Asiam CCXII (in his 35. Cypri, 36. Rhodi, Coi, 37. Sami, 38. Chii, 39. Lesbi). (40) Hellespontus, Mysia, (41) Phrygia, (42) Galatia et adiunctae gentes. (43) Bithynia. Summa: oppida et gentes **. Summa: flumina clara **. Summa: montium clari **. Summa: insulae CXVIII. Summa: quae intercidere oppida aut gentes **. Summa: res et historiae et observationes **.

Ex auctoribus: Agrippa, Suetonio Paulino, M. Varrone, Varrone Atacino, Cornelio Nepote, Hygino, L. Vetere, Mela, Domitio Corbulone, Licinio Muciano, Claudio Caesare, Arruntio, Livio filio, Seboso, actis triumphorum. Externis: Iuba rege, Hecataeo, Hellanico, Damaste, Dicaearcho, Baetone, Timosthene, Philonide, Xenagora, Astynomo, Staphylo, Dionysio, Aristotele, Aristocrito, Ephoro, Eratosthene, Hipparcho, Panaetio, Serapione Antiocheno, Callimacho, Agathocle, Polybio, Timaeo mathematico, Herodoto, Myrsilo, Alexandro polyhistore, Metrodoro, Posidonio qui *περίπλουν* aut *περιήγησιν*, Sotade, Periandro, Aristarcho Sicyonio, Eudoxo, Antigene, Callicrate, Xenophonte Lampsaceno, Diodoro Syracusano, Hannone, Himilcone, Nymphodoro, Calliphane, Artemidoro, Megasthene, Isidoro, Cleobulo, Aristocreonte.

Libro VI. continentur situus, gentes, maria, oppida, portuus, montes, flumina, mensurae, populi qui sunt aut fuerunt (1) Ponti, Mariandynorum, (2) Paphlagonum, (3 et 8) Cappadocum. (4) Themiscyrena regio et in ea gentes, Heniochi, (5) regio Colica et gentes, Achaeorum gentes, ceterae eodem tractu gentes, (6) Bosporus Cimmerius, (7) Maeotis et gentes circa Maeotim, (9) Armenia minor, Armenia maior, (10) Cyrus fluvius, Araxes fluvius, (11) Albania, Iberia et iunctae gentes, (12) portae Caucasiae, (13) insulae in Ponto, (14) gentes a Scythico oceano, (15) Caspium et Hyrcanium

mare, (16) Adiabene, (17) Media, portae Caspiae, (18) gentes circa Hyrcanium mare, (19) Scytharum gentes, (20) situus ab oceano Eoo, Seres, (21—23) Indi (22. Ganges, 23. Indus), (24) Taprobane, (25) Ariani et iunctae gentes, (26) navigationes in Indiam, (27) Carmania, (28) sinus Persicus, (29) Parthorum regna, (30. 31) Mesopotamia (31. Tigris), (32) Arabia, (33) sinus maris rubri, (34) Trogodytice, (35) Aethiopia, (36) insulae Aethiopici maris. (37) De insulis fortunatis. (38) Terrae per mensuras conparatae, (39) digestio terrarum in parallelos et umbras pares. Summa: oppida MCXCV. Summa: gentes DLXXVI. Summa: flumina clara CXV. Summa: montes clari XXXVIII. Summa: insulae CVIII. Summa: quae intercidere oppida aut gentes XCV. Summa: res et historiae et observationes MMCCXIIII.

Ex auctoribus: M. Agrippa, M. Varrone, Varrone Atacino, Cornelio Nepote, Hygino, L. Vetere, Mela Pomponio, Domitio Corbulone, Licinio Muciano, Claudio Caesare, Arruntio, Seboso, Fabricio Tusco, T. Livio F., Seneca, Nigidio. Externis: Iuba rege, Hecataeo, Hellanico, Damaste, Eudoxo, Dicaearcho, Baetone, Timosthene, Patrocle, Demodamante, Clitarcho, Eratosthene, Alexandro magno, Ephoro, Hipparcho, Panaetio, Callimacho, Artemidoro, Apollodoro, Agathocle, Polybio, [Eumacho], Timaeo Siculo, Alexandro polyhistore, Isidoro, Amometo, Metrodoro, Posidonio, Onesicrito, Nearcho, Megasthene, Diogneto, Aristocreonte, Bione, Dalione, Simonide minore, Basile, Xenophonte Lampsaceno.

Libro VII. continentur (2) gentium mirabiles figurae. (3) prodigiosi partuus. (4) De homine generando. pariendi tempora, perinlustria exempla a mensibus VII ad XIII. (5) signa sexuus in gravidis pertinentia ante partum. (6) monstruosi partuus; (7) excisi utero. (8) qui sint vopisci. (9) de conceptu hominum, de generatione hominum. (10) similitudinum exempla, (11) numerosissimae subolis exempla. (12) Ad quos annos generatio. (13) Mensum in feminis miracula. (14) Quae ratio generandi. (15) Historica circa dentes. Historica circa infantes. (16) Magnitudinum exempla. (17) Praeproperi infantes. (18) Insignia corporum, (19)

vires eximiae, (20) velocitas praecipua, (21) visuus eximii, (22) audituus miraculum, (23) patientia corporis, (24) memoria, (25) vigor animi, (26) clementia, animi magnitudo. (27) Rerum gestarum claritas summa. (28) Tres summae virtutes in eodem, innocentia summa, (29) fortitudo summa, (30) ingenia praecipua. (31) qui sapientissimi. (32) Praecepta vitae utilissima. (33) De divinatione. (34) Vir optimus iudicatus, (35) matronae pudicissimae. (36) Summae pietatis exempla. (37—39) Artibus excellentes (astrologia, grammatica, medicina, 38. geometria, architectura, 39. pictura, scalptura marmoraria, eboraria, caelatura). (40) Pretia hominum insignia. (41) De felicitate summa. (42) raritas continuationis in familiis. (43) varietatis exempla mirabilia. bis proscriptus. (44) Honorum exempla mirabilia. (45) decem res in uno felicissimae. (46) divi Augusti adversa. (47) Quos di felicissimos iudicaverint, (48) quem viventem ut deum coli iusserint. Fulgur mirabile. (49) De spatiis vitae longissimis. (50) De varietate nascendi. (51) In morbis exempla varia. (52) De morte. (53) qui elati revixerint. (54) subitae mortis exempla. (55) de sepultura, (56) de manibus, de anima. (57) Quae quis in vita invenerit, (58) in quibus rebus primi gentium consensuus. de antiquis litteris. (59) Quando primum tonsores, (60) quando primum horologia. Summa: res et historiae et observationes DCCXLVII.

Ex auctoribus: Verrio Flacco, Gnaeo Gellio, Licinio Muciano, Masurio Sabino, Agrippina Claudi, M. Cicerone, Asinio Pollione, M. Varrone, Messala Rufo, Cornelio Nepote, Vergilio, T. Livio, Cordo, Melisso, Seboso, Cornelio Celso, Maximo Valerio, Trogo, Nigidio Figulo, Pomponio Attico, Pediano Asconio, Fabiano, Catone censorio, actis, Fabio Vestale. Externis: Herodoto, Aristea, Baetone, Isigono, Cratete, Agatharchide, Calliphane, Aristotele, Nymphodoro, Apollonide, Phylarcho, Damone, Megasthene, Ctesia, Taurone, Eudoxo, Onesicrito, Clitarcho, Duride, Artemidoro, Hippocrate medico, Asclepiade medico, Hesiodo, Anacreonte, Theopompo, Hellanico, Damaste, Ephoro, Epigene, Beroso, Petosiri, Nechepso, Alexandro polyhistore,

Xenophonte, Callimacho, Democrito, Diyllo historico, Stratone qui contra Ephori εὑρήματα scripsit, Heraclide Pontico, Asclepiade qui τραγῳδούμενα, Philostephano, Hegesia, Archemacho, Thucydide, Mnesigitone, Xenagora, Metrodoro Scepsio, Anticlide, Critodemo.

Libro VIII. continentur: (1—11) De elephantis (de sensu eorum, 2. quando primum iuncti, 3. de docilitate eorum, 4. mirabilia in factis eorum. 5. de natura ferarum ad pericula sua intellegenda. 6. quando primum in Italia visi elephanti. 7. pugnae eorum. 8. quibus modis capiantur, 9. quibus domentur. 10. de partu eorum et reliqua natura. 11. ubi nascantur. discordia eorum et draconum). (12) De sollertia animalium. (13) De draconibus. (14) Mirae magnitudines serpentium. (15) De Scythicis animalibus, de bisontibus, uris. (16) de septentrionalibus, alce, achli, bonaso. (17—21) De leonibus (quomodo gignantur. 18. quae genera eorum. 19. quae propria naturae. 20. quis primus leontomachiam Romae, quis plurimos in ea leones donaverit. 21. quis primus leones domuerit, quis primus Romanorum iunxerit. mirabilia in leonum factis). (22) A dracone agnitus et servatus. (23. 24) De pantheris (24. senatusconsultum et leges de Africanis. quis primus Romae Africanas et quando, quis plurimas). (25) de tigribus. quando primum Romae visa tigris. de natura earum. (26) de camelis. genera eorum. (27) de camelopardali. quando primum Romae visa. (28) de chama. de cephis. (29) de rhinocerote. (30) de lynce et sphingibus. de crocottis. de cercopithecis. (31) Indiae terrestria animalia, (32) item Aethiopiae. bestia visu interficiens. (33) De basiliscis serpentibus. (34) De lupis. unde fabula versipellium. (35) Serpentium genera. (36) De ichneumone. (37) de crocodilo. (38) de scinco. (39) de hippopotamo. (40) quis primus ostenderit eum Romae et crocodilum. (41) Medicinae ab animalibus repertae. (42) Prognostica periculorum ex animalibus. (43) Gentes ab animalibus sublatae. (44—45) De hyaenis (45. de corocottis. de mantichoris). (46) De onagris. (47—49) De aquaticis et iisdem terrestribus (de fibris, de lutris, [48. de ranis rubetis,] 49. de vitulo marino, de stelionibus). (50)

De cervis. (51) de chamaeleonte. (52) de reliquis colorem mutantibus, tarandro, lycaone, thoe. (53) de hystrice. (54) de ursis. de fetu eorum. (55) de muribus Ponticis et Alpinis. (56) de irenaceis. (57) de leontophono. Lynces. (58) meles, sciuri. (59) De cocleis. (60) de lacertis. (61—63) Canum natura (exempla eorum circa dominos. qui proeliorum causa canes habuerint. 62. de generatione eorum. 63. contra rabiem remedia). (64—67) Equorum natura (65. de ingeniis eorum. mirabilia quadrigarum. 66. generatio equorum. 67. vento concipientes). (68) De asinis. generatio in his. (69) Mularum natura et reliquorum iumentorum. (70. 71) De bubus (generatio eorum, 71. Apis in Aegypto). (72—75) Pecorum natura (generatio eorum, 73. genera lanae et colorum, 74. genera vestium). (76) Caprarum natura et generatio, (77) suum item. (78) De feris subus. Quis primus vivaria bestiarum instituerit. (79) De semiferis animalibus. (80) De simiis. (81) De leporum generibus. (82) De nec placidis nec feris animalibus. (33) Quae quibus locis animalia non sint. (84) Ubi et quae advenis tantum noceant, ubi et quae indigenis tantum. Summa: res et historiae et observationes DCCLXXXVII.

Ex auctoribus: Muciano, Procilio, Verrio Flacco, L. Pisone, Cornelio Valeriano, Catone censorio, Fenestella, Trogo, actis, Columella, Vergilio, Varrone, Lucilio, Metello Scipione, Cornelio Celso, Nigidio, Trebio Nigro, Pomponio Mela, Mamilio Sura. Externis: Iuba rege, Polybio, Herodoto, Antipatro, Aristotele, Demetrio physico, Democrito, Theophrasto, Euanthe, Scopa qui 'Ολυμπιονίκας, Hierone rege, Attalo rege, Philometore rege, Ctesia, Duride, Philisto, Archyta, Phylarcho, Amphilocho Athenaeo, Anaxipoli Thasio, Apollodoro Lemnio, Aristophane Milesio, Antigono Cymaeo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Aristandro Athenaeo, Bacchio Milesio, Bione Solense, Chaerea Athenaeo, Diodoro Prienaeo, Dione Colophonio, Epigene Rhodio, Euagone Thasio, Euphronio Athenaeo, Hegesia Maroneo, Menandris Prienaeo et Heracleote, Menecrate poeta, Androtione qui de agricultura scripsit, Aeschrione qui item, Lysimacho

qui item, Dionysio qui Magonem transtulit, Diophane qui ex Dionysio epitoma fecit, Archelao rege, Nicandro.

Libro VIIII. continetur aquatilium natura. (1) Quare maxima in mari animalia. (2) Indici maris beluae. (3) Quae in quoque oceano maximae. (4) De Tritonum et Nereidum figuris. de elephantorum marinorum figuris. (5) de balaenis, de orcis. (6) An spirent pisces, an dormiant. (7—10) De delphinis (8. quos amaverint, 9. quibus in locis societate cum hominibus piscentur, 10. alia circa eos mira). (11) De tursionibus. (12. 13) De testudinibus (quae genera aquatilium testudinum et quomodo capiantur, 13. quis primus testudinem secare instituerit). (14) Digestio aquatilium per species. (15) De vitulis marinis sive phocis. Quae pilo careant et quomodo pariant. (16) Quot genera piscium. (17) Qui maximi pisces. (18) cordylae, pelamydes, thynni. membratim ex his salsura. [melandrya,] apolecti, cybia. (19) amiae, scombri. (20) Qui non sint pisces in Ponto, qui intrent, qui alia redeant. (21) Quare pisces extra aquam exsiliant. gladius piscis. (22) Esse auguria ex piscibus. (23) In quo genere piscium mares non sint. (24) Qui calculum in capite habeant. qui lateant hieme. qui hieme non capiantur nisi statis diebus. (25) qui aestate lateant. qui siderentur pisces. (26) De mugile, (27) de acipensere, (28) de lupo, de asello, (29) de scaro, de mustela. (30) Mullorum genera. Sargus. (31) Mirabilia piscium pretia. (32) Non ubique eadem genera placere. (33) Geminatis de branchiis. de squamis. (34) Vocales et sine branchiis pisces. (35) Qui in terram exeant. tempora capturae. (36) Digestio piscium in figuras corporis. rhomborum et passerum differentia. de longis piscibus. (37) De piscium pinnis et natandi ratione. (38) Anguillae. (39) murenae. (40) Planorum piscium genera. (41) Echeneis et effectus eius. (42) Qui pisces colorem mutent. (43) De hirundine. de pisce qui noctibus lucet. de cornuto. de dracone marino. (44) De piscibus sanguine carentibus. qui piscium molles appellentur. de saepia. (45) de loligine, de pectunculis, qui volent extra aquam. (46—48) De polypis (47. de navigatore polypo). (49) De navigatore nauplio. (50—52) Crusta in-

tecti. (de locustis, 51. cancrorum genera, de pinotere, de echinis, de cocleis, de pectinibus, 52. concharum genera.) (53) Quanta luxuriae materia mari sit. (54—59) De margaritis (quomodo nascantur et ubi. 55. quomodo inveniantur. 56. quae genera unionum. 57. quae observanda in his. quae natura eorum. 58. exempla circa eos. 59. quando primum in usum venerint Romae). (60—64) Muricum naturae (de purpuris. 61. quae nationes purpurae. 62. quomodo ex his lanae tinguantur. 63. quando purpurae usus Romae, quando lati clavi et praetextae. 64. de conchyliatis vestibus. 65. de amethysto tinguendo, de Tyrio, de hysgino, de cocco). (66) De pina et pinotere. (67) De sensu aquatilium. torpedo, pastinaca, scolopendrae, glanis. de ariete pisce. (68) De his quae tertiam naturam habent animalium et fruticum. de urticis, (69) de spongeis. quae genera earum et ubi nascantur. animal esse eas. (70) De caniculis. (71) De his quae silicea testa cluduntur. Quae sine sensu ullo in mari. De reliquis sordium animalibus. (72) De venenatis marinis. (73) De morbis piscium. (74—77) De generatione eorum (mira generationum. 75. qui intra se et ova pariant et animal. 76. quorum in partu rumpatur venter, dein coeat. 77. qui volvas habeant, qui ipsi se ineant). (78) Quae longissima vita piscium. (79. 80) quis primus vivaria piscium instituerit. de ostreis. (81) quis murenarum vivaria instituerit. (82) quis primus coclearum vivaria instituerit. (83) Pisces terreni. (84) De muribus in Nilo. (85) Quomodo capiantur anthiae pisces. (86) De stellis marinis. (87) De dactylorum miraculis. (88) De inimicitiis inter se aquatilium et amicitiis. Summa: res et historiae et observationes DCL.

Ex auctoribus: Turranio Gracile, Trogo, Maecenate, Alfio Flavo, Cornelio Nepote, Laberio mimographo, Fabiano, Fenestella, Muciano, Aelio Stilone, Seboso, Melisso, Seneca, Cicerone, Macro Aemilio, Messala Corvino, Trebio Nigro, Nigidio. Externis: Aristotele, Archelao rege, Callimacho, Democrito, Theophrasto, Thrasyllo, Hegesidemo, Sudine, Alexandro polyhistore.

Libro X. continentur volucrum naturae. (1) De strutho-

camelo. (2) [de] phoenice. (3) Aquilarum genera. (4) natura earum. (5) quando legionum signa esse coeperint. (6) de aquila quae in rogum virginis se misit. (7) Voltur. (8) Avis sanqualis, inmusulus. (9—11) Accipitres (buteo. 10. in quibus locis societate accipitres et homines aucupentur. 11. quae avis sola a suo genere interimatur. quae avis singula ova pariat). (12) Milvi. (13) Digestio avium per genera. (14) De inauspicatis avibus. cornices quibus mensibus non sint inauspicatae. (15) De corvis. (16) De bubone. (17) De avibus quarum vita aut notitia intercidit. (18) Quae a cauda nascantur. (19) De noctuis. (20) De pico Martio. (21) De his quae uncos ungues habent. (22—25) De his quae digitos habent. (22. 23) de pavonibus (23. quis primus pavonem cibi causa occiderit. quis farcire instituerit). (24. 25) de gallinaceis (25. quomodo castrentur. de gallinaceo locuto). (26—28) de ansere (27. quis primum iecur anserinum instituerit. 28. de Commageno). (29) chenalopeces, chenerotes, tetraones, otides. (30) grues. (31) de ciconiis. (32) de palmipede reliquo genere. de oloribus. (33) De avibus peregrinis quae veniunt. coturnices, glottides, cychramus, otus. (34. 35) De avibus nostris quae discedunt, et quo abeant. hirundines, turdi, merulae, sturni. De avibus quae plumas amittunt in occultatione. turtur, palumbes. [sturnorum et hirundinum volatus.] (36) Quae avium perennes, quae semestres, quae trimestres. galguli, upupae. (37) Memnonides. (38) Meleagrides. (39) Seleucides. (40) Ibis. (41) Quae quibus locis aves non sint. (42—45) Quae mutent colorem et vocem. de oscinum genere (43. de lusciniis, 44. de melancoryphis, erithacis, phoenicuris. 45. oenanthe, chlorio). (46) Tempus avium geniturae. (47) Halcyones. dies earum navigabiles. (48) De reliquo aquaticarum genere. (49—51) Sollertia avium in nidis (hirundinum opera mira. ripariae. 50. acanthyllis. 51. merops. de perdicibus). (52. 53) De columbis. opera earum mirabilia et pretia. (54. 55) Differentiae volatuus et incessuus (55. apodes sive cypseli). (56) De pastu avium. caprimulgi, platea. (57) De ingeniis avium. carduelis, taurus, anthus. (58—60) De avibus quae locuntur (psittaci,

59. picae glandares. 60. propter corvum loquentem seditio populi Romani). (61) Diomediae. (62) Quae animalia nihil discant. (63) De potu avium. de porphyrione. (64) Himantopodes. (65. 66) De pastu avium (66. onocrotali). (67. 68) De peregrinis avibus (Phalerides, Phasianae, Numidicae, 68. phoenicopteri, attagenae, phalacrocoraces, pyrrhocoraces, lagopodes). (69) De novis avibus. bibiones. (70) De fabulosis avibus. (71) Qui gallinas farcire instituerint, qui primi [censores] vetuerint. (72) quis primus aviaria instituerit. de Aesopi patina. (73—80) Generatio avium (quae praeter aves ova gignant. 74. ovorum genera et naturae. 75. vitia et remedia incubantium. 76. Augustae ex ovis augurium. 77. quales gallinae optimae. 78. morbi earum et remedia. 79. ardiolarum genera. 80. quae sint ova urina, quae cynosura, quae hypenemia. quomodo optime serventur ova). (81) Quae volucrum sola animalia pariat et lacte nutriat. (82) Quae terrestrium ova pariant. serpentium generatio. (83—87) Terrestrium omnium generatio (84. quae sit animalium in uteris positio. 85. quorum animalium origo adhuc incerta sit, 86. de salamandris. 87. quae nascantur ex non genitis. quae nata nihil gignant. in quibus neuter sexus sit). (88—90) De sensibus animalium (tactuus hominibus esse, item gustatuus, quibus visus, quibus odoratus, quibus auditus. de talpis. an ostreis auditus. 89. qui ex piscibus clarissime audiant. 90. qui ex piscibus maxime odorentur). (91—93) Diversitas animalium in pastu (92. quae venenis vivant, 93. quae terra, quae fame aut siti non intereant). (94) de diversitate potuus. (95) Quae inter se dissideant. (96) amicitiam animalium esse et affectuus animalium. exempla affectuus serpentium. (97—98) De somno animalium (98. quae somnient). Summa: res et historiae et observationes DCCXCIIII.

Ex auctoribus: Manilio, Cornelio Valeriano, actis, Umbricio Meliore, Masurio Sabino, Antistio Labeone, Trogo, Cremutio, M. Varrone, Macro Aemilio, Melisso, Muciano, Nepote, Fabio Pictore, T. Lucretio, Cornelio Celso, Horatio, Deculone, Hygino, Sasernis, Nigidio, Mamilio Sura. Externis: Homero, Phemonoe, Philemone, Boetho qui ὀρνιθογονίαν,

Hyla qui de auguriis, Aristotele, Theophrasto, Callimacho, Aeschylo, Hierone rege, Philometore rege, Archyta Tarentino, Amphilocho Atheniense, Anaxipoli Thasio, Apollodoro Lemnio, Aristophane Milesio, Antigono Cymaeo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Aristandro Athenaeo, Bacchio Milesio, Bione Solense, Chaerea Atheniense, Diodoro Prienaeo, Dione Colophonio, Democrito, Diophane Nicaeense, Epigene Rhodio, Euagone Thasio, Euphronio Athenaeo, Iuba, Androtione qui de agricultura, Aeschrione qui item, Lysimacho qui item, Dionysio qui Magonem transtulit, Diophane qui ex Dionysio epitoma fecit, Nicandro, Onesicrito, Phylarcho, Hesiodo.

Libro XI. continentur insectorum animalium genera. (1) Subtilitas in his rebus naturae. (2) An spirent, an habeant sanguinem. (3) De corpore eorum. (4—23) De apibus (5. qui ordo in opere earum. 6. quid sit in eo commosis, quid sit pissoceros, quid sit propolis, 7. quid erithace sive sandaraca sive cerinthos, 8. ex quibus floribus opera fiant. 9. apium studio capti. [10. ratio operis.] 11. de fucis. 12. quae natura mellis, 13. quae optima mella, 14. quae genera mellis in singulis locis, 15. quomodo probentur. de erice sive tetralice sive sisyro. 16. quomodo apes generent. 17. quae regiminis ratio. 18. aliquando et laetum omen esse examinum. 19. genera apium. 20. de morbis apium. 21. quae inimica apibus. 22. de continendis apibus, 23. de reparandis). (24) De vespis et crabronibus. quae animalia ex alieno suum faciant. (25—27) De bombyce Assyria (26. de bombyliis, necydalis. quae prima invenerit bombycinam vestem. 27. de bombyce Coa. quomodo conficiatur Coa vestis). (28. 29) De araneis (qui ex his texant. quae materiae natura ad texendum. 29. generatio araneorum). (30) De scorpionibus. (31) de stellionibus. (32) de cicadis. sine ore esse, sine exitu cibi. (33) de pinnis insectorum. (34) de scarabaeis. lampyrides, reliqua scarabaeorum generis, asilus, papiliones. (35) de locustis. (36) de formicis. (37) Chrysallides. (38) De iis animalibus quae ex ligno aut in ligno nascuntur. (39) Sordium hominis animalia. quod animal minimum. aestatis animalia. (40) Animal cui

cibi exitus non sit. (41) Tineae, cantharides, culices. nivis animal. (42) ignium animal, pyrallis sive pyrota. (43) hemerobion. (44—97) Animalium omnium per singula membra naturae et historiae. (44) quae apices habeant, quae cristas. (45) cornuum genera. quibus mobilia. (46) de capitibus. quibus nulla. (47) de capillo. (48) de ossibus capitis. (49) de cerebro. (50) de auribus. quae aures non habeant. quae sine auribus et sine foraminibus audiant. (51) de facie, de fronte, de superciliis. (52—57) de oculis (quae sine oculis animalia. quae singulos tantum oculos habeant. 53. de diversitate oculorum. 54. quae ratio visuus. noctu videntes. 55. de natura pupillae. quae non coniveant. quibus eruti oculi renascantur. 56. de palpebris, quibus non sint, quibus ab altera parte tantum sint. 57. quibus genae non sint). (58) de malis, 59. de naribus, (60) buccis, labris, mento, maxillis, (61—64) de dentibus (quae genera eorum. quibus non utraque parte sint, quibus cavi. 62. de serpentium dentibus, de veneno earum. cui volucri dentes. 63. mirabilia dentium. 64. aetas ruminantium ab his). (65) de lingua, quae sine ea. de ranarum sono. de palato, (66) de tonsillis. uva, epiglossis, arteriae, gula, (67) cervix, collum, spina, (68) guttur, fauces, stomachus. (69—71) de corde (sanguine, animo. 70. quibus maxima corda, quibus minima, quibus bina. 71. quando in extis adspici coepta). (72) de pulmone, quibus maximus, quibus minimus. quibus nihil aliud quam pulmo intus. quae causa velocitatis animalium. (73—76) de iocinere (de capite extorum, haruspicum circa ea observationes. quibus animalibus et in quibus locis bina iocinera. 74. de felle. ubi et quibus geminum. quibus animalium non sit, quibus aliubi quam in iocinere. 75. quae vis eius. 76. quibus crescat cum luna et decrescat iocur. haruspicum circa ea observationes et prodigia mira). (77) praecordia. risuus natura. (78) de ventre, quibus nullus. quae sola vomant. (79) lactes, hillae, alvus, colon. quare quaedam insatiabilia animalia. (80) de omento, de splene, quibus animalium non sit. (81) de renibus. ubi quaterni animalibus, quibus nulli. (82) pectus, costae, (83) vesica, quibus animalibus non sit, ilia. de

membranis. (84) uterus. de locis, de volvis, de suum volva, sumine. (85) quae adipem, quae sebum habeant. de natura utriusque. quae non pinguescant. (86) de medullis, quibus non sint. (87) de ossibus et spinis. quibus nec ossa nec spinae. cartilagines. (88) de nervis. quae sine nervis. (89—92) arteriae, venae. (quae nec venas nec arterias habeant. de sanguine, de sudore. 90. quorum celerrime sanguis spissetur, quorum non coeat. quibus crassissimus, quibus tenuissimus, quibus nullus, 91. quibus certis temporibus anni nullus. 92. an in sanguine principatus). (93) de tergore. (94) de pilis et vestitu tergoris. quibus os intus et pedes subtus hirti. (95) de mammis. quae volucrum mammas habeant. notabilia animalium in uberibus. (96. 97) de lacte (quod solum animal sugat in cursu. de colostris, de caseis, ex quibus non fiant. de coagulo. genera alimenti ex lacte. 97. genera caseorum). (98—113) Differentiae membrorum hominis a reliquis animalibus. (99) de digitis, de bracchiis. (100) de simiarum similitudine. (101) de unguibus, (102) de genibus et poplitibus. (103) in quibus membris corporis humani sit religio. (104) varices. (105) de gressu, de pedibus et cruribus. (106) de ungulis. (107) volucrum pedes, (108) pedes animalium a binis ad centenos. de pumilionibus. (109. 110) de genitalibus (de hermaphroditis, 110. de testibus. trium generum semiviri). (111) de caudis. (112) de vocibus animalium. (113) de agnascentibus membris. (114) Vitalitatis et morum notae ex membris hominum. (115) De anima. de victu. (116) quae veneno pasta ipsa non pereant et gustata necent. (117) Quibus de causis homo non concoquat. de remediis cruditatum. (118) Quemadmodum corpulentia contingat, quemadmodum minuatur. (119) Quae gustu famem et sitim sedent. Summa: res et historiae et observationes MMDCC.

Ex auctoribus: M. Varrone, Hygino, Scrofa, Saserna, Celso Cornelio, Aemilio Macro, Vergilio, Columella, Iulio Aquila qui de Etrusca disciplina scripsit, Tarquitio qui item, Umbricio Meliore qui item, Catone censorio, Domitio Calvino, Trogo, Melisso, Fabiano, Muciano, Nigidio, Mamilio, Oppio. Externis: Aristotele, Democrito, Neoptolemo qui μελιτουϱ-

γικά, Aristomacho qui item, Philisco qui item, Nicandro, Menecrate, Dionysio qui Magonem transtulit, Empedocle, Callimacho, Attalo rege, Apollodoro qui de bestiis venenatis, Hippocrate, Herophilo, Erasistrato, Asclepiade, Themisone, Posidonio Stoico, Menandris Prienaeo et Heracliense, Euphronio Athenaeo, Theophrasto, Hesiodo, Philometore rege.

Libro XII. continentur arborum naturae. (1. 2) Honor earum. (3—63) De peregrinis arboribus. (3—5) platanus (quando primum in Italiam et unde. 4. natura earum, 5. miracula ex iis). (6) chamaeplatani. Quis primum viridiaria tondere instituerit. (7) Malum Assyrium quomodo seratur. (8—17) Indiae arbores. (9. quando primum hebenus Romae visa. quae genera eius. 10. spina Indica. 11. ficus Indica. 12. arbor pala, pomum ariera. 13. Indicarum arborum formae sine nominibus. liniferae Indorum arbores. 14. piperis arbores, genera piperis, bregma, zingiberi sive zimpiberi, 15. caryophyllon, lycium sive pyxacanthum Chironium, 16. machir, 17. saccaron). (18) Arbores Arianae gentis, item Gedrosiae, item Hyrcaniae, (19) item Bactriae. bdellium sive brochum sive malacham sive maldacum, scordasti. In omnibus odoribus aut condimentis dicuntur adulterationes, experimenta, pretia. (20) Persidis arbores. (21) Persici maris insularum arbores. gossypinum arbor. (22) Cynas arbor. Ex quibus arboribus lintea in oriente fiant. (23) Quo in loco arborum nullis folia decidant. (24) Quibus modis constent arborum fructuus. (25) De costo. (26) de nardo. differentiae eius XII. (27) Asaron. (28) amomum, amomis, (29) cardamomum. (30—32) De turifera regione (31 de arboribus quae tus ferunt. 32. quae natura turis et quae genera). (33—35) De murra (34. de arboribus que ferunt eam. 35. natura et genera murrae). (36) de mastiche. (37. de ladano, storbo, (38) enhaemo. (39) bratus arbor. (40) stobrum arbor. (41) De felicitate Arabiae. (42) De cinnamo, cinnamomo, xylocinnamo. (43) casia. (44) cancamum, tarum. (45) serichatum, gabalium. (46) myrobalanus. (47) phoenicobalanus. (48) De calamo odorato, de iunco odorato. (49) Hammoniacum. (50) sphagnos. (51) cypros. (52) aspalathos sive erysisceptrum. (53) maron. (54) De

balsamo, opobalsamo, xylobalsamo. (55) Styrax. (56) galbanum. (57) De panace. (58) Spondylion. (59) De malobathro. (60) de omphacio. (61) Bryon, oenanthe, massaris. (62) elate vel spathe. (63) cinnamum comacum. Summa: res et historiae et observationes CCCCLXVIII.

Ex auctoribus: M. Varrone, Muciano, Vergilio, Fabiano, Seboso, Pomponio Mela, Flavio Procilio, Hygino, Trogo, Claudio Caesare, Cornelio Nepote, Sextio Nigro qui Graece de medicina, Cassio Hemina, L. Pisone, Tuditano, Antiate. Externis: Theophrasto, Herodoto, Callisthene, Isigono, Clitarcho, Anaximene, Duride, Nearcho, Onesicrito, Polycrito, Olympiodoro, Diogneto, Nicobulo, Anticlide, Charete Mytilenaeo, Menaechmo, Dorotheo Athenaeo, Lyco, Antaeo, Ephippo, Dinone, Adimanto, Ptolemaeo Lagi, Marsya Macedone, Zoilo item, Democrito, Amphilocho, Aristomacho, Alexandro polyhistore, Iuba, Apollodoro qui de odoribus, Heraclide medico, Archedemo item, Dionysio item, Democede item, Euphrone item, Mneside item, Diagora item, Iolla item, Heraclide Tarentino, Xenocrate Ephesio.

Libro XIII. continentur: De peregrinis arboribus. (1—5) De unguentis (quando coeperint. 2. genera eorum et compositiones XII. 3. diapasmata, magmata et probatio unguenti. 4. quanta in unguentis luxuria. 5. quando primum Romanis in usu). (6—9) De palmis (7. de natura earum. 8. quomodo serantur. 9. genera fructuum earum et insignia XVIII). (10) Syriae arbores. pistacia, cottana, Damascena, myxa. (11) Cedrus. Quae arbores trium annorum fructum pariter habeant. (12) Terebinthus. (13) rhus. (14) Aegypti arbores. ficus Alexandrina. (15) ficus Cypria. (16) siliqua ceraunia. (17) Persica arbor et quibus arboribus subnascatur fructus. (18) Cuci. (19) spina Aegyptia. (20) Cummium genera VIII, sarcocolla. (21—27) De papyro (de chartae usu. quando coeperit. 22. quomodo fiat. 23. genera eius VIIII. 24. probatio chartarum, 25. vitia chartarum. 26. de glutino chartarum. 27. de libris Numae). (28) Aethiopiae arbores. (29) Atlantica arbor. (29—31) De citri arbore (de citreis mensis. 30. quae probentur aut vituperentur in his. 31. malum citreum). (32) Lotos. (33) Cyrenaicae arbores. paliurus.

(34) Punici mali genera VIIII. balaustium. (35—47) Asiae et Graeciae arbores (epicactis, erice, granum Cnidium sive thymelaea sive chamelaea sive pyrosachne sive cnestor sive cneorum, 36. tragion, tragacantha, 37. tragos sive scorpio, myrice sive brya, ostrys, 38. euonymus, 39. leon arbor, 40. andrachle, 41. coccygia. apharce, 42. ferula, 43. Thapsia, 44. capparis sive cynosbaton sive ophiostaphyle, 45. saripha, 46. spina regia, 47. cytisus). (48. 49) Arbores et frutices in mari nostro (phycos sive grasson sive zoster, 49. bryon marinum), (50) item in rubro, (51) item in Indico, (52) item in Trogodytico. Isidos plocamos, Chariton blepharon. Summa: res et historiae et observationes CCCCLXVIII.

Ex auctoribus: M. Varrone, Muciano, Vergilio, Fabiano, Seboso, Pomponio Mela, Flavio Procilio, Hygino, Trogo, Claudio Caesare, Cornelio Nepote, Sextio Nigro qui Graece de medicina scripsit, Cassio Hemina, L. Pisone, Tuditano, Antiate. Externis: Theophrasto, Herodoto, Callisthene, Isigono, Clitarcho, Anaximene, Duride, Nearcho, Onesicrito, Polycrito, Olympiodoro, Diogneto, Nicobulo, Anticlide, Charete Mytilenaeo, Menaechmo, Dorotheo Atheniense, Lyco, Antaeo, Ephippo, Dinone, Adimanto, Ptolemaeo Lagi, Marsya Macedone, Zoilo item, Democrito, Amphilocho, Aristomacho, Alexandro polyhistore, Iuba, Apollodoro qui de odoribus scripsit, Heraclide medico, Botrye item, Archedemo item, Dionysio item, Democede item, Euphrone item, Mneside item, Diagora item, Iolla item, Heraclide Tarentino, Xenocrate Ephesio.

Libro XIIII. continentur frugiferae arbores. (2. 3) De vitium natura et quibus modis serantur. de uvarum natura et cura. (4) vitium et uvarum genera XCI. (5) insignia culturae et vinearum. (6) de inventione mulsi. (7) de natura vini. (8) vina generosa L, (9) vina transmarina XXXVIII, (10) vini salsi genera VII. (11) de passo et hepsemate et dulcium generibus XVII, (12) secundarii vini genera III. (13) quam nuper coeperint vina generosa in Italia. (14) de vino observationes a Romulo rege. (15) quibus vinis usi antiqui. (16) notabilia circa apothecas. de vino Opimiano. (17) quando

primum vini quattuor genera posita. (18) ex labrusca usuusV. qui frigidissimus natura sucus. (19) vini ficticii genera LXVI. (20) hydromeli sive apomeli sive melicraton, (21) oxymeli. (22) vini prodigiosi genera XII. (23) quibus vinis ad sacra uti fas non sit. (24. 25.) quibus generibus musta condiant (25. de pice, resinis). (26) de aceto, de faece. (27) de vasis vinariis, de cellis. (28) de ebrietate. (29) ex aqua et frugibus vini vim fieri. Summa: res et historiae et observationes DX.

Ex auctoribus: Cornelio Valeriano, Vergilio, Celso, Catone censorio, Sasernis patre et filio, Scrofa, M. Varrone, D. Silano, Fabio Pictore, Trogo, Hygino, Flacco Verrio, Graecino, Attico Iulio, Columella, Masurio Sabino, Fenestella, Tergilla, Maccio Plauto, Fabio Dosseno, Scaevola, L. Aelio, Ateio Capitone, Cotta Messalino, L. Pisone, Pompeio Lenaeo, Fabiano, Sextio Nigro, Vibio Rufino. Externis: Hesiodo, Theophrasto, Aristotele, Democrito, Hierone rege, Philometore rege, Attalo rege, Archyta, Xenophonte, Amphilocho Athenaeo, Anaxipoli Thasio, Apollodoro Lemnio, Aristophane Milesio, Antigono Cymaeo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Aristandro Athenaeo,[Botrye item,]Bacchio Milesio, Bione Solense, Chaerea Atheniense, Chaeristo item, Diodoro Prienaeo, Dinone Colophonio, Epigene Rhodio, Euagone Thasio, Euphronio Athenaeo, Androtione qui de agricultura scripsit, Aeschrione qui item, Lysimacho qui item, Dionysio qui Magonem transtulit, Diophane qui ex Dionysio epitoma fecit, Asclepiade medico, Erasistrato item, Commiade qui de conditura vini scripsit, Aristomacho qui item, Hicesio qui item, Themisone medico, Onesicrito, Iuba rege.

Libro XV. continentur naturae frugiferarum arborum. (1—8) De olea (quamdiu apud Graecos tantum fuerit. quando primum in Italia, Hispania, Africa esse coeperit. 2. de oleo. nationes et bonitates olei. 3. quae natura olivae et olei incipientis. 4. olivarum genera XV. 5. de natura olei. 6. cultura olearum. de servandis olivis. quomodo faciendum oleum. 7. olei ficticii genera XLVIII. cici arbor sive croto sive sili sive sesamon. 8. de amurca). (9—34) Pomorum omnium genera et natura (nucum pinearum genera IIII, 10. cotoneorum genera IIII, struthiorum genera IIII, 11. Persicorum

genera VII, 12. prunorum genera XII. 13. de persea. 14. malorum genera XXX. quo quaeque tempore externa poma venerint in Italiam et unde, 15. quae novissime. 16. pirorum genera XLI. 17. de insitorum varietate et fulgurum piatione. 18. de pomis servandis et uvis. 19. ficorum genera XXVIIII. 20. de ficis historica, 21. de caprificatione. 22 mespilae genera III, 23. sorvorum genera IIII, 24. nucum genera XI, 25. castanearum genera XVIII. 26. siliquae. 27. de carnosis pomis. de moris. 28. de unedone. 29. acinorum naturae. bacarum naturae. 30. cerasorum genera VIIII. 31. corna, lentisci, 32. 33. sucorum differentiae XIII). (35—38) Myrtus (36. historica de myrto. 37. genera eius XI). 39. 40) Laurus. genera eius XIII. Summa: res et historiae et observationes DXX.

Ex auctoribus: Fenestella, Fabiano, Vergilio, Cornelio Valeriano, Celso, Catone censorio, Sasernis patre et filio, Scrofa, M. Varrone, D. Silano, Fabio Pictore, Trogo, Hygino, Flacco Verrio, Graecino, Attico Iulio, Columella, Masurio Sabino, Tergilla, Cotta Messalino, L. Pisone, Pompeio Lenaeo, Maccio Plauto, Fabio Dosseno, Scaevola, L. Aelio, Ateio Capitone, Sextio Nigro, Vibio Rufino. Externis: Hesiodo, Theophrasto, Aristotele, Democrito, Hierone rege, Philometore rege, Attalo rege, Archyta, Xenophonte, Amphilocho Athenaeo, Anaxipoli Thasio, Apollodoro Lemnio, Aristophane Milesio, Antigono Cymaeo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Aristandro Athenaeo, Bacchio Milesio, Bione Solense, Chaerea Athenaeo, Chaeristo item, Diodoro Prienaeo, Dinone Colophonio, Epigene Rhodio, Euagone Thasio, Euphronio Athenaeo, Androtione qui de agricultura scripsit, Aeschrione qui item, Lysimacho qui item, Dionysio qui Magonem transtulit, Diophane qui ex Dionysio epitoma fecit, Asclepiade medico, Erasistrato item, Commiade qui de conditura vini scripsit, Aristomacho qui item, Hicesio qui item, Themisone medico, Onesicrito, Iuba rege.

Libro XVI. continentur silvestrium arborum naturae. (1) Gentes sine arbore. (2) Miracula in septentrionali regione arborum. (3—13) De glandiferis. (de civica corona. 4. de coronarum origine. 5. qui frondea corona donati. 6. glan-

dium genera XIII. 7. de fago. 8. de reliquis glaudibus. de carbone. 9. de galla. 10—13. quam multa praeter glandem ferant eaedem arbores. 11. cachrys, 12. coccum, 13. agaricum.) (14) Quarum arborum cortices in usu. (15) De scandulis. (16) De pinu, (17) pinastro, (18) picea, abiete, (19) larice, taeda, (20) taxo. (21) Quibus modis fiat pix liquida. quomodo cedrium fiat. (22) quibus modis spissa pix fiat, quibus cogatur resina. (23) zopissa. (24—29) Quarum arborum materiae in pretio (fraxini genera IIII, 25. tiliae genera II, 26. aceris genera X, 27. bruscum, molluscum, staphylodendron, 28. buxi genera III, 29. ulmorum genera IIII). (30. 31) Arborum natura per situus (quae montanae, quae campestres, 31. quae siccaneae, quae aquaticae, quae communes). (32) Divisio generum. (33) Quibus folia non decidant. de rhododendro. quibus non omnia folia cadant. quibus in locis nulli arborum. (34.) de natura foliorum cadentium. (35) quibus foliorum varii colores. populorum genera III. quorum foliorum figura mutetur. (36) quae folia versentur omnibus annis. (37) foliorum e palmis cura et usus. (38) foliorum mirabilia. (39) Ordo naturae in satis. (40) Quae arbores numquam floreant. de iunipiris. (41) De conceptu arborum, de germinatione, de partu. (42) quo ordine floreant. (43) de cornu. quo quaeque tempore ferant. (44) anniferae, in triennium ferentes. (45) quae fructum non ferant. quae infelices existimentur. (46) quae facillime perdant fructum aut florem. (47) quae ubi non ferant. (48) quomodo quaeque ferant. (49) quibus fructus ante quam folium nascatur. (50) biferae; triferae. (51) Quae celerrime senescant, quae tardissime. praecoces fructuus, serotini. (52) In quibus plura rerum genera gignantur. crataegum. (53—56) Differentiae arborum per corpora et ramos. (lotos sive faba Graeca. 54. de ramis. 55. de cortice. 56. de radicibus.) (57) Arbores quae sponte resurrexerint. (58) Quibus modis sponte nascantur arbores. (58—60) Naturae differentiae non omnia ubique generantis (59 ubi quae non nascantur. 60. de cupressis). (61) Nasci saepe ex terra quae ante nata non sint. (62) De hedera. genera eius XX. (63) Zmilax. (64—71) De aquaticis (de calamis. harundinum genera

XXVIII. 65. de sagittariis et 64. scriptoriis et 66. fistulatoriis calamis. de Orchomenia harundine et aucupatoria et piscatoria. 67. de vinitoria harundine. de alno. 68. de salice. genera eius VII. 69. quae praeter salicem ad ligandum utilia. 70. de scirpis, candelis, cannis, tegulo. 71. de sabucis, de rubis). (72) De arborum sucis. (73) de natura materiarum. (74) De arboribus caedendis. (76) De sappino. De magnitudine arborum. (77) Igniaria e ligno. (78) Quae cariem non sentiant, quae rimam. (79) Historica de perpetuitate materiarum. (80) Teredinum genera. (81) De materiis architectonica. (82) de materiis fabrilia. (83) de glutinanda materia. (84) de lamnis sectilibus. (85—89) Arborum durantium vetustas (ab Africano priore sata. in urbe Roma D annorum arbor. 86. ab urbe condita arbores, 87. vetustiores urbe in suburbanis. 88. ab Agamemnone satae arbores. a primo anno belli Troiani arbores. ab Ili appellatione arbores apud Troiam antiquiores bello Troiano. 89. item Argis ab Hercule satae, ab Apolline satae. arbor antiquior quam Athenae). (90) Quae genera arborum minime durent. (91) Arbores ex eventu nobiles. (92) Quae sedem nascendi suam non habeant. quae in arboribus vivant et in terra nasci possint. genera earum VIIII. cassytas, polypodion, phaunos, hippophaeston, (93) visci tria genera, hyphear, stelis. de visci et similium natura. (94) de visco faciendo. Summa: res et historiae et observationes MCXXXV.

Ex auctoribus: M. Varrone, Fetiale, Nigidio, Cornelio Nepote, Hygino, Masurio, Catone, Muciano, L. Pisone, Trogo, Calpurnio Basso, Cremutio, Sextio Nigro, Cornelio Boccho, Vitruvio, Graecino. Externis: Alexandro polyhistore, Hesiodo, Theophrasto, Democrito, Homero, Timaeo mathematico.

Libro XVII. continentur sativarum arborum naturae. (1) Arborum pretia mirabilia. (2) Caeli natura ad arbores. quam partem caeli spectare vineae debeant. (3) Qualis terra optima. (4) De terra qua Graeci et Galliae laetant. genera VIII. (5) de cineris usu. (6) de fimo. (7) quae sata uberiorem terram faciant, quae urant. (8) quibus modis fimo utendum. (9—21) Quibus modis arbores serantur (10 semine nascentia. 11. quae numquam degenerent. 12. plantis nascentia,

13. avolsione nascentia, surculo. 14. de seminariis, de transferendis seminariis. 15. de ulmis serendis, 16. de scrobibus, 17. de intervallis arborum, 18. de umbra, 19. de stillicidiis. 20. quae tarde crescant, quae celeriter. 21. propagine nascentia). (22—26) de insitione (quomodo inventa sit, 23. inoculatio. 21. genera insitionum. 25. de vite inserenda. 26. emplastratio). (27) ramo nascentia. (28) quae taleis et quomodo serantur. (29. 30) Olearum cultura, (30) operum surcularium per tempora anni digestio, (31) de ablaqueandis et adcumulandis. (32) De salicto. (33) harundineta. (34) de ceteris ad perticas et palos caeduis. (35. 36) Vinearum ratio et arbustorum (36. ne uvae ab animalibus infestentur). (37) Morbi arborum. (38) prodigia ex arboribus. (39—47) Medicinae arborum (40. quomodo rigandum. 41. mirabilia de riguis. 42. castratio arborum. 43. quomodo circumfodiendum. 44. caprificatio. 45. quae putationis vitia. 46. 47. de stercoratione, arboribus medicamenta). Summa: res et historiae et observationes MCCCLXXX.

Ex auctoribus: Cornelio Nepote, Catone censorio, M. Varrone, Celso, Vergilio, Hygino, Sasernis patre et filio Scrofa, Calpurnio Basso, Trogo, Aemilio Macro, Graecino, Columella, Attico Iulio, Fabiano, Mamilio Sura, Dessio Mundo, C. Epidio, L. Pisone. Externis: Hesiodo, Theophrasto, Aristotele, Democrito, Theopompo, Hierone rege, Philometore rege, Attalo rege, Archyta, Xenophonte, Amphilocho Atheniense, Anaxipoli Thasio, Apollodoro Lemnio, Aristophane Milesio, Antigono Cymaeo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Bacchio Milesio, Bione Solense, Chaerea Atheniense, Chaeristo item, Diodoro Prienaeo, Dinone Colophonio, Epigene Rhodio, Euagone Thasio, Euphronio Athenaeo, Androtione qui de agricultura scripsit, Aeschrione qui item, Lysimacho qui item, Dionysio qui Magonem transtulit, Diophane qui ex Dionysio epitoma fecit, Aristandro qui de portentis.

Libro XVIII. continentur naturae frugum. (1) Antiquorum studium in agricultura. (2) Quae prima Romae corona. de spicea corona. (3) De iugero. (4) Quotiens et quibus temporibus fuerit summa vilitas annonae. (5) Qui inlustres

de agricultura. (6) Quae observanda in agro parando. (7) De villarum positione. (8) Praecepta antiquorum de agro colendo. (9) Genera frugum. (10—29) Naturae per genera frumenti (11. de farre, 12 et 16. 17. 20. 21. tritico, 13—15 et 18. hordeo (14. polenta, 15. tisana), 16. trago, 17. amylo, 19 et 29. semine sive zea, arinca sive olyra, reliquis in oriente generibus, 20. siligine, similagine, 22. de sesima, de erysimo sive irione, de hormino. 23. de pisturis. 24. milio, 25. panico. 26. de fermentis. 27. panis faciendi ratio et genera. 28. quando pistorum initium Romae). (30—33. 36) De leguminibus (de faba, 31. de lente, de piso. 32. ciceris genera. 33. faseoli). (34) de rapis, (35) napis, (36) lupino. (37—43) Pabularia (vicia, 38. erbum, 39. silicia, 40. secale sive asia, 41. farrago, [cracca]. 42. de ocimo. ervilia, 43. Medica). 44. De avena. morbi frugum. (45) remedia. (46) Quid in quoque terrae generum debeat seri. (47) Diversitas gentium in sationibus. (48) Vomerum genera. (49) Ratio arandi. (50) de occando, runcando, sariendo. de cratitione. (51) De summa fertilitate soli. (52) Ratio saepius anno serendi idem arvum. (53) Stercoratio. (54) Seminum probatio. (55) Quantum ex quoque genere frumenti in iugero serendum. (56—61) De temporibus serendi (57. digestio siderum in dies et notae terrestres. (60. 61) rerum in agro agendarum. de papavere). (62—74) Quid quoque mense in agro fieri oporteat (67. de faeno. 69. causae sterilitatum. 70. remedia. 72. de messibus, 73. de frumento servando, 74. de vindemia et autumni operibus). (75) Lunaris ratio, (76) ventorum ratio. (77) Limitatio agrorum. (78—90) Prognostica (a sole, 79. a luna, 80. stellis, 81. tonitribus, 82. nubibus, 83. nebulis, 84. ignibus terrestribus, 85. aquis, 86. ab ipsis tempestatibus, 87. 88. ab animalibus (ab aquatilibus, a volucribus, 88. a quadripedibus), [89. ab herbis, 90. a cibis]). Summa: res et historiae et observationes MMLX.

Ex auctoribus: Masurio Sabino, Cassio Hemina, Verrio Flacco, L. Pisone, Cornelio Celso, Turranio Gracile, D. Silano, M. Varrone, Catone censorio, Scrofa, Sasernis patre et filio, Domitio Calvino, Hygino, Vergilio, Trogo, Ovidio,

Graecino, Columella, Tuberone, L. Tarutio qui Graece de astris scripsit, Caesare dictatore qui item, Sergio Paulo, Sabino Fabiano, M. Cicerone, Calpurnio Basso, Ateio Capitone, Mamilio Sura, Attio qui praxidica scripsit. Externis: Hesiodo, Theophrasto, Aristotele, Democrito, Hierone rege, Philometore rege, Attalo rege, Archelao rege, Archyta, Xenophonte, Amphilocho Athenaeo, Anaxipoli Thasio, Aristophane Milesio, Apollodoro Lemnio, Antigono Cymaeo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Aristandro Athenaeo, Bacchio Milesio, Bione Solense, Chaerea Atheniense, Chaeristo item, Diodoro Prienaeo, Dinone Colophonio, Epigene Rhodio, Euagone Thasio, Euphronio Athenaeo, Androtione qui de agricultura scripsit, Aeschrione qui item, Lysimacho qui item, Dionysio qui Magonem transtulit, Diophane qui ex Dionysio epitoma fecit, Thalete, Eudoxo, Philippo, Calippo, Dositheo, Parmenisco, Metone, Critone, Oenopide, Conone, Euctemone, Harpalo, Hecataeo, Anaximandro, Sosigene, Hipparcho, Arato, Zoroastre, Archibio.

Libro XVIIII. continentur: (1—6) Lini natura et miracula (2. genera eius excellentia XXVII, quomodo seratur, 3. et perficiatur. 6. quando primum in theatris vela). (7—9) De sparti natura (8. quomodo perficiatur, 9. quando primus usus eius). (10) De eriophoro bulbo. (11) Quae sine radice nascantur et vivant. quae nascantur et seri non possint. (12) misy, iton, geranion. (13) de tuberibus. (14) pezicae. (15. 16) de laserpicio et lasere (maspetum, magydaris). (17) de rubia. (18) de radicula. (19. 20) Hortorum gratia. (21. 22) Digestio terra enascentium praeter fruges et frutices. (23—43) Natura et genera et historiae nascentium in hortis rerum XX (31. de omnium earum radicibus, floribus, foliis. quibus hortensiorum folia cadant. 35. quoto quaeque die nascantur. 36. seminum natura. quomodo quaeque serantur. 37. quorum singula genera, quorum plura sint). (44—55) Natura et genera et historiae ad condimenta in horto satarum rerum XXIII. (48. lacrima enascentis). (56) Ferulacea genera quattuor. cannabis. (57) Morbi hortensiorum. (58. 59) remedia (quibus modis formicae necentur. contra urucas remedia, contra culices. quibus salsae aquae

prosint). (60) Ratio rigandi hortos. (61. 62) De sucis et saporibus hortensiorum. de piperitide et libanotide et zmyrnio. Summa: res et historiae et observationes MCXLIIII.

Ex auctoribus: Maccio Plauto, M. Varrone, D. Silano, Catone censorio, Hygino, Vergilio, Muciano, Celso, Columella, Calpurnio Basso, Mamilio Sura, Sabino Tirone, Licinio Macro, Q. Birrio, Vibio Rufino, Caesennio qui κηπουρικὰ scripsit, Castricio item, Firmo item, Potito item. Externis: Herodoto, Theophrasto, Democrito, Aristomacho, Menandro qui βιόχρηστα scripsit, Anaxilao.

Libro XX. continentur medicinae ex his quae in hortis seruntur. (2) cucumere silvestri XXVI, (3) elaterio XXVII, (4) anguino cucumere sive erratico V, (5) cucumere sativo VIIII, (6) pepone XI, (7) cucurbita sive sompho I, (8) colocynthide X, (9) rapis VIIII, (10) rapo silvestri I, (11) napis sive bunio sive buniade V, (12. 13) raphano sativo XLIII, armoracia I, (14) pastinaca V, hibisco sive plistolochia sive moloche agria XI, (15) staphylino sive pastinaca erratica XXII, (16) gingidio I, (17) sisere XI, (18) sile XII, (19) inula XI, (20) cepa XXVII, (21) porro sectivo XXXII, (22) porro capitato XXXVIIII, (23) alio LXI, (24) lactuca XLII, caprina IIII, (25) caesapo I, isati I, lactuca silvatica VII, (26) hieracia XVII, (27) beta XXIIII, (28) limonio sive neuroide III, (29) intubo, quae ambubaia, IIII, (30) cichorio sive chresto sive pancratio XII, (31) hedypnoide IIII. (32—38) seris gen. III, medicinae VII. (33. brassica LXXXVII, 35. cyma, 36. brassica silvestri XXVII, 37. lapsana I, 38. marina brassica I). (39) scilla XXIII, (40) bulbis XXX, (41) bulbine I, bulbo vomitorio, (42. 43) asparago sativo (43. corruda sive ormino sive Libyco XXIIII), (44) apio XVII, (45) apiastro sive melissophyllo, (46) olusatro sive hipposelino XI, oreoselino II, heleoselino I, (47) petroselino I, buselino I, (48) ocimo XXXV, (49) eruca XII, (50) nasturtio XLII, (51) ruta LXXXIIII, (52) mentastro XX, (53) menta XLI, (54) puleio XXV, (55) puleio silvestri XVII, (56) nepeta VIIII, (57) cumino XLVIII, cumino silvestri XXVII, (58) ami X, (59) cappari XVIII, (60) Ligustico sive panace IIII, (61) cunila bubula V, (62) cunila gallinacea

sive origano V, (63) cunilagine VIII, (64) cunila molli III, libanotide III, (65) cunila sativa III, cunila montana VII, (66) piperitide sive siliquastro V, (67) origano oniti sive prasio VI. (68) tragorigano VIIII, (69) Heraclio, gen. III, medicinae XXX, (70) lepidio III, (71) git sive melanthio XXIII, (72. 73) aneso sive aniceto LXI, (74) anetho VIIII, (75) sacopenio sive sagapeno XIII, (76) papavere albo III, papavere nigro VIII (de sopore, de opio I. contra potiones quas ἀνωδύνους et ληξιπυρέτους et πεπτικὰς et κοιλιακὰς vocant). meconio I, (77) papavere rhoea II, (78) papavere silvestri ceratiti sive glaucio sive paralio VI, (79) papavere [silvestri] Heraclio sive aphro IIII (diacodion), (80) papavere tithymalo sive paralio III. (81) porcilaca, quae et peplis, XXV, (82) coriandro XXI, (83) atriplice XIIII, (84) malva malope XIII, malva malache I, malva althaea sive plistolochia LVIIII. (85) lapatho silvestri sive oxalide sive lapatho cantherino sive rumice I, hydrolapatho II, hippolapatho VI, oxylapatho IIII, (86) lapatho sativo XXI, bulapatho I. (87) sinapi, gen. III, medicinae XLIIII, (88) adarca XLVIII, (89) marrubio sive prasio sive linostropho sive philopaede sive philochare XXVIIII. (90) serpyllo XVIII, (91) sisymbrio sive Thymbraeo XXIII, (92) lini semine XXX, (93) blito VI, (94) meo Athamantico VII, (95) feniculo XXII, (96) hippomarathro sive myrsineo V, (97) cannabi VIIII, (98) ferula VIII, (99) carduo sive scolymo VI. (100) Theriacae conpositio. Summa: res et historiae et observationes MDCVI.

Ex auctoribus: Catone censorio, M. Varrone, Pompeio Lenaeo, C. Valgio, Hygino, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Celso, Antonio Castore. Externis: Democrito, Theophrasto, Orpheo, Menandro qui βιόχρηστα scripsit, Pythagora, Nicandro. Medicis: Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Praxagora, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophanto, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Dalione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXI. continentur naturae florum et coronamentorum. (2) De strophiolis. serta. (3) Qui invenerint miscere flores. quando primum corollae appellatae et quare. (4) Quis primum coronas foliis argenteis et aureis dederit. quare corollaria dicta. De lemniscis. quis primum caelaverit eos. (5) Quantus honor coronarum apud antiquos fuerit. (6) severitas antiquorum in coronis. (7) quem floribus coronaverit populus Romanus. (8) Pactiles coronae. de sutilibus coronis, de nardinis, de Sericis. (9) Cleopatrae reginae factum in coronis. (10) De rosa, genera eius XII (73. medicinae XXXII). (11) Lili genera III (74. medicinae XXI). (12) Narcissi genera III (75. medicinae XVI). (13) Quorum semen tinguatur, ut infecta nascantur. (14—37) Quemadmodum quaeque nascantur, serantur, colantur, sub singulis generibus. Violae colores III (38. 76. medicinae XVII). luteae genera V (76. medicinae X). (15) De caltha. regius flos. (16) Baccar (77. medicinae XVII). combretum (77. medicina I). de asaro. (17) crocum (81. medicinae XX). Ubi optimi flores. qui flores Troianis temporibus in usu. (18) De natura odorum. (19) Iris (83. medicinae XLI). (20) saliunca (83. medicinae III). (21) polium sive theuthrion (84. medicinae XVIIII), qui flos alium colorem mane habeat, alium meridie, alium occidente. (22) Vestium aemulatio cum floribus. (23) Amarantus. (24) cyanos (medicinae II). holochrysos (85. medicinae III). (25) petilium, bellio. (26) chrysocome sive chrysitis (85. medicinae VI). (27) Qui frutices flore coronent, (28) qui folio. (29) Melothron, spiraea, origanum, cneorum sive casia, genera II, melissophyllum sive melittaena (86. medicinae XXI). (29. 37) melilotos, quae sertula Campana, sive melilotum (87. medicinae XIII). (30) Trifoli genera III (88. medicinae IIII). Myophonum. (31) thymi genera III (89. medicinae XXVIII). flore nascentia, non semine. (32) conyza. (33) Iovis flos. hemerocalles (90. medicinae IIII). Helenium (91. medicinae V). phlox. quae ranis et foliis odorata. (34) habrotonum (92. medicinae XXII). Adonium, genera II. ipsa se propagantia. leucanthemum (93. medicina I). (35) Amaraci genera II (93. medicinae LX). (36) Nyctegreton sive chenamyche sive nycta-

lops. (38. 39) Quo ordine temporum flores nascantur. Anemone coronaria sive phrenion (94. medicinae X), oenanthe herba (95. medicinae VI), melanthium, heliochrysos (96. medicinae XI), gladiolus, hyacinthus (97. medicinae VIII), (39) lychnis (98. medicinae VII), tiphyon, pothi genera II, orsinae genera II, vicapervica sive chamaedaphne (99. medicinae IIII), quae semper vireat herba. (40) Quam longa cuique vita florum. (41) Quae propter apes serenda inter flores. cerintha. (42. 43) de pabulo apium, de morbis earum et remediis. (44) de venenato melle et remediis eius, (45) de melle insano, (46) de melle quod muscae non attingunt. (47) de alvariis, de alvis et cura eorum. (48) si famem apes sentiant. (49) de cera facienda. quae optima eius genera. de cera Punica. (50—108) Sponte nascentium herbarum in quibuscumque gentibus usus, naturae, miracula. fraga, tamnum, ruscum (100. medicinae IIII). batis. genera II (101. medicinae II), pastinaca pratensis, lupus salictarius, (51) colocasia (102. medicinae II), (52) [de cichorio.] anthalium sive anticellium sive anthyllum (103. medicinae VI), oetum. quae radices nihil supra terram gignant. arachidna, aracos. candryala, hypochoeris, caucalis, anthriscum, scandix, eadem tragopogon, parthenium sive leucanthes sive amaracus sive perdicium sive muralis (104. medicinae VIII), trychnum sive strychnum sive halicacabum sive calitha sive dorycnion sive manicon sive peritton sive neuras sive morio sive moly (105. medicinae VIII), corchorus (106. medicinae VI), aphace, acynopos, epipetron. quae numquam floreant, quae semper. (53) cneci genera IIII (107. medicinae III). (54—58) Aculeati generis herbae (erynge, glycyrrhiza, 54 et 58. tribulus, 58. anonis, 54. pheos sive stoebe, hippophaes, 55. urticae genera IIII, lamium, scorpio, 56. acorna sive phonos, leucacanthos, chalceos, cnecos, polyacanthos, onophycos, helxine, scolymos, chamaeleon, tetralix (acanthice mastiche, 57. cactus, ternica, pappum, ascalia). (59) Herbarum genera per caules. coronopus, anchusa, anthemis, phyllanthes, crepis, lotos. (60) Differentiae herbarum per folia. quibus non cadant. quae particulatim floreant. heliotropium, adiantum, herbae quarum

medicinae sequenti libro (29. 30) dicentur. (61) Spicatarum genera. stanyops, alopecuros, stelephuros sive ortyx sive plantago, thryallis. (62) perdicium, ornithogale. (63) Post annum nascentes. a summo florentes, item ab imo. (64) Lappa herba quae intra se parit, Opuntia e folio radicem faciens. (65) Iasione, condrylla, picris quae toto anno floret. (66) Quibus flos antequam caules exeant. quibus caulis antequam flos. quae ter floreat. (67) Cypiros, medicinae VIII. Thesium. (68) Asphodelus sive hastula regia (anthericus sive albucum). (69) Iunci genera VI, medicinae IIII. (70) cyperus, medicinae XIIII, cyperis, cypira. (71) holoschoenos. .(72) Medicinae ex iunco odorato sive teuchite X, (78) medicinae ex asaro VIII, (79) medicinae ex Gallico nardo VIII, (80) medicinae ex herba quam phun vocant IIII. (82) Syrium crocomagma, medicinae II, (108) pesoluta, medicina I. (109) Graecorum nominum in ponderibus et mensuris interpretatio. Summa: medicinae et historiae et observationes DCCXXX.

Ex auctoribus: Catone censorio, M. Varrone, Masurio, Antiate, Caepione, Vestino, Vibio Rufino, Hygino, Pomponio Mela, Pompeio Lenaeo, Cornelio Celso, Calpurnio Basso, C. Valgio, Licinio Macro, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Antonio Castore. Externis: Theophrasto, Democrito, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui *βιόχρηστα* scripsit, Nicandro, Homero, Hesiodo, Musaeo, Sophocle, Anaxilao. Medicis: Mnesitheo qui de coronis, Callimacho qui item, Phania physico, Simo, Timaristo, Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Praxagora, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophanto, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Dalione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXII. continetur auctoritas herbarum. (2) Gentes herbis formae gratia uti. (3) Herbis infici vestes, item pigmento de oleo chortino (23). De sagminibus, de verbenis et clarigatione. (4) De corona graminea. de raritate eius.

(5) qui soli corona ea donati, (6) qui solus centurio. (7) Medicinae ex reliquis coronamentis. (8. 9) Eryngo, sive eryngion sive centum capita XXX. (10) acanos I, (11) glycyrrhiza sive adipsos XV. stomatice I. (12) tribuli genera II, medicinae XII. (13) stoebe sive pheos. (14) hippophaes. genera II, medicinae II. (15) urtica LXI, (16) lamium VII. (17) scorpionis genera II, medicina I. (18) leucacantha sive phyllos sive ischas sive polygonatos IIII. (19) helxine XII. (20) perdicium sive Parthenium sive siderite, quae urceolaris sive astercum, XI. (21) *de* chamaeleone sive ixia sive ulophyto sive cynozolo, genera II, medicinae XII, mastiche, (22) coronopode, (23) anchusa XIIII, (24) pseudoanchusa sive echis sive doris III. (25) *de* onochilo sive archebio sive onocheli sive rhexia sive enchrysa XXX, cuius radices colorem mutent, (26) anthemide sive leucanthemide sive leucanthemo sive chamaemelo sive melanthio, genera III, medicinae XI, (27) loto herba IIII. (28) lotometra II. (29) heliotropio sive helioscopio sive verrucaria XII, heliotropio sive tricocco sive scorpiuro XIIII, (30) adianto sive callitricho sive trichomane sive polytricho sive saxifraga. genera II, medicinae XXVIII, (31) picride I, Thesio I, (32) asphodelo LI, (33) alimo XIIII, (34) acantho sive paederote sive melamphyllo V, (35) bupleuro V, (36) bupresti I, (37) elaphobosco VIIII, (38) scandice VIIII, enthrysco II, (39) iasione IIII, (40) caucalide XII, (41) sio XI, (42) sillybo, (43) scolymo sive limonio V, (44) sonco, genera II, medicinae XV, (45) condrio sive condrille III. (46) De boletis. proprietas eorum in nascendo. (47) De fungis. notae venenatorum, medicinae ex his VIIII. (48) silphio VII, (49) laseri XXXVIIII. (50) propolis V, mellis XVI, (51. 52) aquae mulsae XVIII. quo genere ciborum mores quoque mutentur. (53) mulsum VI, (54) melitites III, (55) cera VIII. (56) Contra conpositiones medicorum. (57—76) Medicinae ex frugibus (siligine I, tritico I, palea II, farre I, furfuribus I, arinca, athera II, 58. farina per genera, medicinae XXVIIII, 59. polenta VIII, 60. polline V, pulte I, farina chartaria I, 61. alica VI, 62. milio VI, 63. panico IIII, 64. sesima VII, sesimoide III, Anticyrico III, 65. hordeo VIIII, hordeo mu-

rino, quam Graeci Phoeniciam, I, 66. tisana IIII, 67. amylo VIII, avena I, 68. pane XXI, 69. faba XVI, 70. lente XVII, φάκῳ ἐπὶ τελμάτων III, 71. elelisphaco sive sphaco, quae salvia, XIII, 72. cicere et cicercula XXIII, 73. ervo XX, 74. lupino XXXV, 75. irione sive erysimo, quod Galli velam, XV, 76. hormino VI). (77) lolio V, (78) miliaria herba I, (79) bromo I, (80) orobanche sive cynomorio I. (81) Contra leguminum bestiolas. (82) Spuma de zytho. Summa: medicinae et historiae et observationes DCCCCVI.

Ex auctoribus iisdem quibus priore libro et praeter eos Chrysermo, Eratosthene, Alcaeo.

Libro XXIII. continentur medicinae ex arboribus cultis. (2) vitibus XX, (3) foliis vitium [et pampinis] VII, (4) omphacio vitium XIIII, (5) oenanthe XXI, (6) uvis recentibus, (7) uvarum servatarum generibus med. XI, (8) sarmentis uvarum I, (9) nucleis acinorum VI, (10) vinaceis VIII, (11) uva theriace IIII, (12) uva passa sive astaphide XIIII, (13) astaphide agria sive staphide sive pituitaria XII, (14) labrusca, uva taminia, quae et ampelos agria XII, (15) salicastro XII, (16) ampeloleuce sive staphyle sive melothro sive psilothro sive archezosti sive cedro sive mado XXXI, (17) vite nigra sive bryonia sive Chironia sive gynaecacanthe sive apronia XXXV, (18) musto XV, (20) Surrentino III, Albano II, Falerno VI, (21) Setino I, Statano I, Signino I, (22) ceteris vinis LXIIII. (23) Observationes circa vina LXI, (24—26) quibus aegris danda, quando danda, quomodo danda. observationes circa ea XCI. (27) aceto XXVIII, (28) aceto scillino XVI, (29) oxymelite VII, (30) sapa VII, (31) faece vini XII, (32) faece aceti XVII, (33) faece sapae IIII. (34) foliis oleae XXIII, (35) flore IIII, olea ipsa VI, (36) olivis albis IIII, olivis nigris III, (37) amurca XXI, (38) foliis oleastri XVI, (39) omphacio III, (40) oenanthino oleo XXVIII, (41) cicino XVI, (42) amygdalino XVI, (43) laureo VIIII, (44) myrteo XX, (45) chamaemyrsinae sive oxymyrsinae, cupressino, citreo, caryino, Cnidio, lentiscino, balanino, (46) cyprino et cypro ipsa XVI, gleucino I, (47) balsamino V, (48) malobathro V, (49) hyoscyamino II,

thermino I, narcissino I, raphanino V, sesamino III, lilino I, Selgitico I, Iguino I, (50) elaeomeli II, pissino II. (51) palmis VIIII. (52) palma myrobalano III, (53) palma elate XVII. (54—83) Medicinae ex singulorum generum flore, foliis, fructu, ramis, cortice, suco, ligno, radice, cinere (malorum observationes VI, cotoneorum XXII, struthiorum I, 55. dulcium malorum VI, austerorum IIII, 56. citreorum V, 57. 58. Punicorum XXVI. (58. stomatice XIIII), 59. cytino VIII, 60. balaustio XII, [61. Punico silvestri.] 62. pirorum observationes XIII, 63. ficorum CXI, 64. caprificorum XLII. 65. erineo herba III, 66. prunis IIII, 67. Persicis II, 68. prunis silvestribus II, 69. lichene arborum II, 70. 71. moris XXXVIIII (71. stomatice sive arteriace sive panchrestos IIII), 72. cerasis V, 73. mespilis II, sorvis II, 74. nucibus pineis XIII, 75. amygdalis XXVIIII, 76. nucibus Graecis I, 77. iuglandibus XXIIII, (antidoto). 78. abellanis III, pistaciis VIII, castaneis V, 79. siliquis V, cornu I, unedonibus, 80. lauris LXVIIII, 81. myrtis LX, 82. myrtidano XIII, 83. [myrto silvestri sive] oxymyrsine sive chamaemyrsine sive rusco VI). Summa: medicinae et historiae et observationes MCCCCXVIII.

Ex auctoribus: C. Valgio, Pompeio Lenaeo, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Antonio Castore, M. Varrone, Cornelio Celso, Fabiano. Externis: Theophrasto, Democrito, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui βιόρχηστα, Nicandro, Homero, Hesiodo, Musaeo, Sophocle, Anaxilao. Medicis: Mnesitheo, Callimacho, Phania physico, Timaristo, Simo, Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophante, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Dalione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXIIII. continentur medicinae ex arboribus silvestribus. (2) loto Italica VI, (3) glandibus XIII, (4) cocco ilicis III, (5) galla XXIII, (6) visco XI, (7) pilulis glan-

diferarum I, cerro VIII, (8) sabere II, 9) fago IIII, (10) cupresso XXIII, (11) cedro XIII, (12) cedride X, (13) galbano XXIII, (14) Hammoniaco XXIIII, (15) styrace X, (16) spondylio XVII, (17) sphagno sive sphaco sive bryo V, (18) terebintho VI, (19) picea [et larice] VIII, (20) chamaepity X, (21) pityusa VI, (22) resinis XXII, (23) pice XXXIIII, (24) pisselaeo sive palimpissa XVI, (25) pissasphalto II, (26) zopissa I, (27) taeda I, (28) lentisco XXII, (29) platano XXV, (30) fraxino V, (31) acere I, (32) populo VIII, (33) ulmo XVI, (34) tilia V, (35) sabuco XV, (36) iunipiro XXI, (37) salice XIIII, Amerina I, (38) vitice XXXIII, (39) erice I, (40) genista V, (41) myrice, quae et tamarica III, (42) brya XXVIIII, (43) virga sanguinea I, (44) silere III, (45) ligustro VIII, (46) alno I, (47) hederis XXXVIIII, (48) cisto V, (49) cisso erythrano II, chamaecisso II, milace III, clematide III, (50) harundine XVIII, (51) papyro, charta III, (52) hebeno V, (53) rhododendro I, (54) rhus, gen. II, medicinae VIII (stomatice), (55) rhu erythro VIIII, (56) erythrodano XI, (57) alysso II, (58) radicula sive struthio XIII, apocyno II, (59) rore marino XVIII (60) cachry IIII, (61) herba Sabina VII, (62) selagine II, (63) samolo II, (64) cummi XI, (65) spina Aegyptia sive Arabica IIII, (66) spina alba II, acanthio I, (67) acacia XVIII, (68. 69) aspalatho sive erysisceptro sive adipsatheo sive diaxylo VIII, (70) spina appendice II, pyracantha I, (71) paliuro X, (72) aquifolia I, taxo I, (73) rubis LI ([de moris] stomatice), (74) cynosbato III, (75) Idaeo rubo, (76) rhamni gen. II, medic. V, (77) Lycio XVIII, (78) sarcocolla II, (79) oporice II, (80) trixagine sive chamaedrye sive chamaerope sive Teucria XVI, (81) chamaedaphne V, (82) chamelaea VI, (83) chamaesyce VIII, (84) chamaecisso herba I, (85) chamaeleuce sive farfaro sive farfugio I, (86) chamaepeuce V, chamaecyparisso II, ampelopraso VI, stachye I, (87) clinopodio sive cleopiceto sive zopyrontio sive ocimoide III, (88) clematide centunculo III, (89) clematide sive aetite sive lagine, (90) clematide Aegyptia sive daphnoide sive polygonoide II, (91. 92) aro XIII, (93) dracunculo II, (94)

ari III, (95) millefolio sive myriophyllo VII, (96) pseudobunio IIII, (97) myrrhide sive myrrha sive myriza VII, (98) oenobreche III. (99—102) Magica de herbis (coracesia et calicia, 100. Minyade sive Corinthia I, 101. aproxi (Pythagoria de recidivis morborum), 102. aglaophotide sive marmaritide, Achaemenide sive hippophobade, theombrotio sive semnio, adamantide, Arianide, theronarca, Aethiopide sive Meroide, ophiusa, thalassaegle sive potamaugide, theangelide, gelotophyllide, hestiateride sive protomedia sive casignete sive Dionysonymphade, helianthe sive heliocallide, hermesiade, aeschynomene, crocide, onothuride, anacampserote). (103) Eriphia, (104) herba lanaria I, lactoris I, militaris I, (105) stratiotes V, (106) herba de capite statuae I, (107) herba de fluminibus I, (108) lingua herba I, (109) herba de cribro I, (110) herba de fimetis I, (111) herba a canum urina I, (112) rodarum III, (113) inpia II, (114) Veneris pectine I, (115) exedo, notia II, (116) philanthropo I, lappa canaria II, (117) tordylon sive syraeon III, (118) gramen XVII, (119) dactylos V, (120) fenum Graecum, quae silicia, XXXI. Summa: medicinae et historiae et observationes MCLXXVI.

Ex auctoribus: C. Valgio, Pompeio Lenaeo, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Antonio Castore, Cornelio Celso. Externis: Theophrasto, Apollodoro, Democrito, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui βιόχρηστα, Nicandro, Homero, Hesiodo, Musaeo, Sophocle, Anaxilao. Medicis: Mnesitheo, Callimacho, Phania physico, Timaristo, Simo, Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Praxagora, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophanto, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXV. continentur naturae herbarum sponte nascentium. auctoritas herbarum. (1) De origine usuus earum. (2) qui Latine usuus earum scripserint. (3) quando ad Romanos ea notitia pervenerit. (4) [De Graecis auctoribus qui herbas

pinxerunt.] (5) qui primi Graecorum de his conposuerint. (6) Quare minus exerceantur ea remedia. herbae mirabiliter inventae. cynorrhodum, medicinae II, dracunculus caulis I [de fonte stomacace], Britannica V. (7) De maximo dolore. (7—39) Nobilium herbarum inventores. (8) moly III, (9) dodecatheon I, (10) Paeonia, quae pentorobos sive glycysides, I, (11) panaces Asclepion II, (12) panaces Heraclion III, (13) panaces Chironion IIII, (14) panaces Centaurion sive Pharnacion III, (15) Heraclion siderion IIII, (16) [de ampelo Chironia,] (17) hyoscyamos, quae Apollinaris sive altercum, genera II, medicinae III, (18) linozostis sive parthenion sive Hermupoa, quae Mercurialis, genera II, medicinae XXII, (19) Achillea sideritis sive panaces Heraclium, quae millefolium sive scopa regia, gen. VI, med. III, (20) Teucria sive hermione sive splenios II, (21) Melampodium sive elleborum, quod veratrum, genera III. quomodo colligatur, quomodo probetur. (22) medicinae ex nigro XXIIII. quomodo sumendum. (23) item in albo. medicinae ex eo XXIII, (24) observationes circa utrumque genus LXXXVIII, (25) quibus non dandum. (26.) Mithridatia II, (27) scordotis sive scordion IIII, (28) Polemonia sive Philetaeria sive chiliodynamus VI, (29) Eupatoria I, (30) Centaurion sive Chironion XX, (31) Centaurion lepton sive libadeon, quod fel terrae, XXII, (32) Centauris triorchis II, (33) Clymenos II, (34) Gentiana XIII, (35) Lysimachia VIII, (36) Artemisia sive parthenis sive botrys sive ambrosia V, (37) nymphaea sive Heraclion sive rhopalon sive mallos, genera II, medicinae XIIII, (38) Euphorbiae genera II, medicinae IIII, (39) plantaginis genera II, medicinae XLVI, (40) buglossos III, (41) cynoglossos III, (42) buphthalmos sive calcha I. (43—49) Herbae quas gentes invenerunt (Scythice III, 44. hippace III, 45. ischaemon II, 46. cestros sive psychrotrophon, quae Vettonica sive serratula, XLVIII. 47. Cantabrica II, 48. consiligo I, 49. Iberis VII). (50—53) Herbae ab animalibus repertae (chelidonia VI, canaria I, 53. dictamnon VIII, pseudodictamnon sive chondris). (53) Quibus locis potentissimae herbae. Propter herbas in Arcadia lac potari. (54) Aristolochia sive clematitis sive

Cretica sive plistolochia sive lochia polyrrhizos, quae malum terrae, XXII. (56) argemonia IIII, (57) agaricum XXXIII, (58) echios, genera III, medicinae II, (59) hierabotane sive peristereon, quae verbenaca, genera II, medicinae X, (60) blattaria I, (61) molemonium I, (62) pentapetes sive pentaphyllon sive chamaezelon, quae quinquefolium, medicinae XXXIII, (63) sparganion I, (64) dauci genera IIII, medicinae XVIII, (65) theronarca II, (66) persollata sive arcion VIII, (67) cyclaminos, quae tuber terrae, XII, (68) cyclaminos cissanthemos IIII, (69) cyclaminos chamaecissos III, (70) peucedanum XXVIII, (71) ebulum VI, (72) polemonia I. (73) phlomos quae verbascum XV, (74) phlomides II, lychnitis sive thryallis, (75) thelyphonon sive scorpio I, (76) phrynion sive neuras sive poterion I, (77) alisma sive damasonium sive lyron XVII, (78) peristereos VI, (80) antirrhinon sive paranarrhinon sive lychnis agria III, (81) euplia I, (82) pericarpum, genera II, medicinae II, (83) nymphaea Heraclia II, (84) lingulaca I, (85) cacalia sive leontice III, (86) callithrix I, (87) hyssopum X, (88) lonchitis IIII, (89) xiphion sive phasganion IIII, (90) psyllion sive cynois sive chrysallion sive Sicelicon sive cynomyia XVI. (91—103) Remedia oculorum (92. anagallis sive acoron, quae felis oculus, genera II, medicinae III, 93. aegilops II, (94. mandragoras sive Circeion sive morion sive hippophlomon, genera II, medicinae XXIIII, 95. cicuta XIII, 96. crethmos agrios I, 97. molybdaena I, 98. capnos trunca, quae pedes gallinacei, I, 99. capnos fruticosa III, 100. acoron sive acorion XIIII, 101. cotyledon, genera II, medicinae LXI, 102. aizoum maius sive buphthalmon sive zoophthalmon sive stergethron sive hypogeson sive ambrosion* sive amerimnon, quae sedum magnum aut oculus aut digitellus, medicinae XXXI, aizoum minus sive erithales sive trithales sive erysithales, quae isoetes aut sedum, medicinae XXXII, 103. andrachle agria, quae inlecebra, XXXII). (106) Erigeron sive pappos sive acanthis, quae senecio, VIII, (107) Ephemeron II, (108) labrum Venereum I, (109) batrachion, quae ranunculus sive strumos, genera IIII, me-

dicinae XIIII. (110) Stomatice, genera II. Summa: medicinae et historiae et observationes MCCXCII.

Ex auctoribus: C. Valgio, Pompeio Lenaeo, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Antonio Castore, Cornelio Celso, Fabiano. Externis: Theophrasto, Apollodoro, Democrito, Iuba, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui βιόχρηστα, Nicandro, Homero, Hesiodo, Musaeo, Sophocle, Xantho, Anaxilao. Medicis: Mnesitheo, Callimacho, Phania physico, Timaristo, Simo, Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Praxagora, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophanto, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXVI. continentur reliquae per genera medicinae. (1) De novis morbis. (2) Quid sint lichenes. (3) quando primum in Italia coeperint. (4) item carbunculus, (5) item elephantiasis, (6) item colum. (7) De nova medicina. de Asclepiade medico. (8) Qua ratione medicinam veterem mutaverint. (9) Contra Magos. (10) Lichen, medicinae V, (11) Proserpinaca I, (13) bellis II, (14) condurdum I, (16) bechion sive arcion sive chamaeleuce, quae tussilago, III, (17) bechion, quae salvia, IIII, (19) molon sive syron, amomon III, (20) ephedra sive anabasis III, (21) geum III, (22) tripolion III, (23) gromphaena, (24) malundrum II, (25) chalcetum II, molemonium I, (26) halus sive cotonea V, (27) chamaerops I, stoechas I, (29) astragalus VI, (30) ladanum VIII, (31) chondris sive pseudodictamnum I, hypocisthis sive orobethron, genera II, medicinae VIII, (32) laver sive sion II, (33) potamogiton VIII, statice III, (34) ceratia II, leontopodion sive leuceoron sive doribethron sive thorybethron, lagopus III, (35) epithymon sive hippopheos VIII, (36) pycnocomon IIII, (37) polypodion III, (38) scammonia VIII, (39) tithymalos characias, (40) tithymalos myrtites sive caryites XXI, (41) tithymalos paralius sive tithymalis IIII, (42) tithymalos helioscopios

XVIII, (43) tithymalos cyparissias XVIII, (44) tithymalos platyphyllos sive corymbites sive amygdalites III, (45) tithymalos dendroides sive cobios sive leptophyllos XVIII, (46) apios ischas sive raphanos agria II, (50) crethmon XI, cachry, (51) anthyllion II, anthyllis II, (52) cepaea I, (53) hypericon sive chamaepitys sive corisson VIIII, (54) caros sive hypericon X, (55) callithrix I, perpressa I, chrysanthemum I, anthemis I, (56) silaus I, (57) herba Fulviana, (59) inguinalis sive argemo, (60) Chrysippeos I, (62) orchis sive Serapia V, (63) Satyrion III, satyrion Erythraicon IIII, (65) lappago sive mollugo I, asperugo I, (66) phycos, quod fucus marinus, genera III, med. V, lappa boaria, (68) geranion sive myrrhis sive myrtis, genera III, medicinae VI, (69) onothera sive onear III, (73) acte sive ebulum, chamaeacte, (83) hippuris sive ephedron sive anabasis, quae equisaetum, genera III, medicinae XVIII, (84) stephanomelis, (85) erysithales I, (88) polycnemon I, (91) arsenogonon I, thelygonon I, (92) mastos I, (93) ophrys. Summa: medicinae et historiae et observationes MCXVIIII.

Ex auctoribus: M. Varrone, C. Valgio, Pompeio Lenaeo, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Antonio Castore, Cornelio Celso. Externis: Theophrasto, Apollodoro, Democrito, Iuba, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui βιόχρηστα, Nicandro, Homero, Hesiodo, Musaeo, Sophocle, Xantho, Anaxilao. Medicis: Mnesitheo, Callimacho, Phania physico, Timaristo, Simo, Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Praxagora, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophanto, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXVII. continentur reliqua genera herbarum, medicinae ex his. (2) Aconitum sive thelyphonon sive cammaron sive pardalianches sive scorpion, medicinae IIII, (3) Aethiopis IIII, (4) ageraton IIII, (5) aloe XXVIIII, (6) alcea I, (7) alypon I, (8) alsine ad eadem quae helxine V, (9)

androsaces VI, (10) androsaemon sive ascyron VI, (11) ambrosia sive botrys sive Artemisia III, (12) anonis sive ononis V, (13) anagyros sive acopon III, (14) anonymos II, (15) aparine sive omphacocarpos sive philanthropos III, (16) arction sive arcturon V, (17) asplenos sive hemionios II, (18) Asclepias II, (19) aster sive bubonion III, (20) ascyron et ascyroides III, (21) aphaca III, (22) alcibium I, (23) alectorolophus, quae crista, II, (24) alum, quod symphyton petraeum, XIIII, (25) alga rufa I, (26) actaea I, (27) ampelos agria IIII, (28) apsinthium, genera IIII, medicinae XLVIII, (29) apsinthium marinum sive seriphum, (30) ballotes sive porrum nigrum III, (31) botrys sive ambrosia sive Artemisia I, (32) brabyla I, (33) bryon marinum V, (34) bupleuron I, (35) catanance I, cemos I, (36) calyx III, (37) calyx sive anchusa sive rhinoclia II, (38) Circaea III, (39) cirsion I, (40) crataeogonon, genera II, medicinae VIII, (41) crocodileon II, (42) cynosorchis sive orchis IIII, (43) chrysolachanum, genera II, medicinae III, coagulum terrae II, (44) cucullus sive strumus sive strychnos VI, (55) conferva II, (46) coccum Cnidium II, (47) dipsacos III, (48) dryopteris II, (49) drabe I, (50) elatine II, (51) empetros, quam nostri calcifragam, VIIII, (52) epicactis sive elleborine II, (53) epimedion III, (54) enneaphyllon III, (55) felicis genera duo, quam Graeci pterim, alii blachron, item thelypterim, nymphaeam pterim vocant, XI, (56) femur bubulum, (57) galeopsis sive galeobdolon sive galion VI, (58) glaux I, (59) glaucion III (collyrion, medicinae II), (60) glycyside sive Paeonia sive pentorobon XX, (61) gnaphalium sive chamaezelon VI, (62) gallidraga I, (63) holcus sive aristis, (64) hyoseris I, (65) holosteon III, (66) hippophaeston VIII, (67) hypoglossa I, (68) hypecoon, (69) Idaea IIII, (70) isopyron sive phaselion II, (71) lathyris II, (72) leontopetalon, alii rhaphanidion, II, (73) lycapsos II, (74) lithospermon sive exonychon sive diospyron sive Heracleos II, (75) lapidis muscus I, (76) limeum I, (77) leuce sive mesoleucium sive leucas III, (78) leucographis V, (79) medion III, (80) myosota sive myosotis III, (81) myagros I, (82) nyma I, (83) natrix I, (84) odontitis I,

(85) othonna I, (86) onoma I, (87) onopradon V, (88) osyris IIII, (89) oxys II, (90) polyanthemum sive batrachion III, (91) polygonos sive polygonatos sive thalattas sive carcinothron sive clema sive myrtopetalos, quae sanguinaria sive orios, genera IIII, medicinae XL. (92) pancratium XII, (93) peplis sive syce sive meconion sive mecon aphrodes III, (94) periclymenon V, (95) pelecinos I, (96) polygala I, (97) poterion sive phrynion sive neuras IIII, (98) phalangites sive phalangion sive leucacanthon IIII, (99) phyteuma I, (100) phyllon I, (101) phellandrion II, (102) phaleris II, (103) polyrrhizon V, (104) Proserpinaca V, (105) rhecoma XXXVI, (106) reseda II, (107) stoechas III, (108) solanum, quam Graeci strychnon, II, (109) Smyrnion XXXII, Sinon II, (110) Telephion IIII, (111) trichomanes V, (112) thalictrum I, (113) thlaspi sive Persicon napy IIII, (114) Trachinia I, (115) tragonis sive tragion I, (116) tragos sive scorpio IIII, (117) tragopogon sive come I. (118) De aetatibus herbarum. (119) Quomodo cuiusque vires efficaciores. (120) Gentium vitia diversa. Summa: medicinae et historiae et observationes DCII.

Ex auctoribus: C. Valgio, Pompeio Lenaeo, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Iulio Basso qui item, Antonio Castore, Cornelio Celso. Externis: Theophrasto, Apollodoro, Democrito, Aristogitone, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui βιόχρηστα scripsit, Nicandro. Medicis: Mnesitheo, Callimacho, Timaristo, Simo, Hippocrate, Chrysippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hicesio, Dionysio, Apollodoro Citiense, Apollodoro Tarentino, Praxagora, Plistonico, Medio, Dieuche, Cleophanto, Philistione, Asclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Erasistrato, Diagora, Andrea, Mneside, Epicharmo, Damione, Sosimene, Tlepolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Philino, Petricho, Miccione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXVIII. continentur medicinae ex animalibus. (2) Ex homine remedia. Contra magos. (3) An sit in medendo verborum aliqua vis. (4. 5) Ostenta et sanciri et depelli. (6—19) Ex viro medicinae et observationes CCXXVI, puero VIII, (20—23) muliere XLI, (24—32) ex peregrinis ani-

malibus (elephanto VIII, 25. leone X, 26. camelo X, 27. hyaena LXXVIIII, 28. crocodilo XVIIII, crocodilea XI, 29. chamaeleone XV, 30. scinco IIII, 31. hippopotamio VII, 32. lynce V). (33—41) Medicinae communes ex animalibus feris aut eiusdem generis placidis (lactis usuus et observationes LIIII, 34. de caseis XII, 35. butyro XXV, 36. oxygala I, 37. adipis usuus et observationes LII, 38. de sebo, 39. de medulla, 40. de felle, 41. de sanguine). (42—80) Privatae ex animalibus medicinae digestae in morbos, ex apro XII, sue LX, cervo III, lupo XXVII, urso XXIIII, onagro XII, asino LXXVI, polea III, equifero XI, eculei coagulo I, equo XLII, hippace I, bubus feris II, bove LXXXI, tauro LIII, vitulo LVIIII, lepore LXIIII, volpe XX, mele II, fele V, capra CXVI, hirco XXXI, hoedo XXI. (71) De glutino taurino probando, et medicinae ex eo VII. Summa: medicinae et historiae et observationes MDCLXXXII.

Ex auctoribus: M. Varrone, L. Pisone, Antiate, Fabio, Verrio, Fabiano, Catone censorio, Servio Sulpicio, Licinio Macro, Celso, Masurio, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Bytho Durracheno, Rabirio medico, Ofilio medico, Granio medico. Externis: Democrito, Apollonio qui et Mys, Meleto, Artemone, Sextilio Antaeo, Homero, Theophrasto, Lysimacho, Attalo, Xenocrate, Orpheo qui ἰδιοφυῆ, Archelao qui item, Demetrio, Sotira, Laide, Elephantide, Salpe, Olympiade Thebana, Diotimo Thebano, Iolla, Andrea, Marcione Zmyrnaeo, Aeschine medico, Hippocrate, Aristotele, Metrodoro Scepsio, Hicetida medico, Apelle medico, Hesiodo, Bialcone, Caecilio Bione qui περὶ δυνάμεων, Anaxilao, Iuba rege.

Libro XXVIIII. continentur medicinae ex animalibus. (1) De origine medicinae. (2) De Hippocrate. Quando primum clinice, quando primum iatraliptice. (3) De Chrysippo medico, de Erasistrato. (4) De empirice. (5) De Herophilo. De reliquis inlustribus medicis. Quotiens ratio medicinae mutata sit. (6) Quis primus Romae medicus et quando. (7) Quid de medicis antiquis Romani iudicaverint. (8) Vitia medicinae. (9) Remedia ex lanis XXXV et sequenti libro XXV =LX, (10) oesypo XXXII, sequenti libro XX=LII, (11) ovis XXII, sequenti libro *XLIII=LXV. Quae sit ista ova,

quomodo fiant tota lutea. (12) De serpentium ovis. (13) De Commageno conficiendo. medicinae ex eo IIII et sequenti libro V=VIIII. (14—40) Remedia ex animalibus quae placida non sint aut fera (ariete V et sequenti libro VII=XII, pecude *II et sequenti libro *XV=*XVII, mulis I et sequenti libro V=VI, caballis I et sequenti libro III=IIII, cane XVI et sequenti libro XLI=LVII, cane rabioso III et sequenti libro II=V, ichneumone I, mure XIIII et sequenti libro XXVIII=XLII, mure araneo IIII et sequenti libro I=V, glire II et sequenti libro VI=VIII, sorice I et sequenti libro II=III, mustela XVIIII et sequenti libro XXV=XLIIII, stelione IIII et sequenti libro XII=XVI, irenaceo VI et sequenti libro XIII=XVIIII, hystrice I et sequenti libro II=III, lacerta XIII et sequenti libro XXX=XLIII, salamandra I et sequenti libro *III=*IIII, coclea XXVII et sequenti libro *XVIIII=*XLVI, aspide I et sequenti libro III=IIII, basilisco IIII, dracone *IIII et sequenti libro *VI=*X, vipera XIIII et sequenti libro XXI=XXXV (21 et 38. de viperino sale theriace. 38. echeon), angue *IIII et sequenti libro XXVII=XXXV, hydro I, bova IIII et sequenti libro III=VII, enhydride I et sequenti libro II=III, serpentibus ceteris VIII et sequenti libro VII=XV, scorpione IIII et sequenti libro II=VI, araneorum et phalangiorum genera XII, medicinae ex his IX et sequenti libro XXVII=XXXVI, gryllo sive tauro I et sequenti libro VII=VIII, scolopendra sive multipeda sive millepeda sive centipeda sive onisco sive iulo I et sequenti libro *XX=*XXI, (17. admiratio naturae nihil sine usu gignentis.) limace I et sequenti libro III=IIII, uruca I et sequenti libro II=III, verme terreno II et sequenti libro *XX=*XXII, verme ex arboribus I et sequenti libro IIII=V, ex volucribus aquila IIII et sequenti libro III=VII, vulture *VIIII et sequenti libro *VII=*XVI, gallinaceo *XXI et sequenti libro *XXXV=*LVI, gallina X et sequenti libro XXII=XXXII, **ansere VII et sequenti libro XV=XXII, cygno I et sequenti libro V=VI, (13. de adipe avium conficiendo.) corvo II et sequenti libro IIII=VI, cornice I et sequenti libro II=III, accipitre II et sequenti libro II=*IIII, milvo II et sequenti libro VI=

VIII, cenchride II, ciconia II et sequenti libro I=III, anate II et sequenti libro IIII=VI, perdice VII et sequenti libro X=XVII, columba VII et sequenti libro XXV= XXII, palumbe II et sequenti libro XIIII=XVI, pico Martio I, turture IIII et sequenti libro V=VIIII, hirundine VIIII et sequenti libro XXIIII=*XXXIII, noctua IIII et sequenti libro V=VIIII, ulula I et sequenti libro I=*II, bubone II et sequenti libro V=VII, vespertilione IIII et sequenti libro *VIIII=XIII, apibus V et sequenti libro VII=XII, bupresti III et sequenti libro III=VI, pityocampe II et sequenti libro IIII=VI, (17. naturae benignitatem etiam foedis animalibus inseruisse magna remedia.) scarabaeo I et sequenti libro VII=VIII, blatta IIII et sequenti libro XIII=XVII. 30. de genere cantharidum. medicinae ex his V et sequenti libro XI =XVI, cimice *VIIII et sequenti libro V=XIIII, musca VII et sequenti libro V=XII, locustis IIII et sequenti libro III= VII, attelebis I, formicis III et sequenti libro V=VIII). Summa: medicinae et historiae et observationes DCXXI.

Ex auctoribus: M. Varrone, L. Pisone, Flacco Verrio, Antiate, Nigidio, Cassio Hemina, Cicerone, Plauto, Celso, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Caecilio medico, Metello Scipione, Ovidio poeta, Licinio Macro. Externis: Palaephato, Homero, Aristotele, Orpheo, Democrito, Anaxilao. Medicis: Botrye, Apollodoro, Archedemo, Aristogene, Xenocrate, Democrate, Diodoro, Chrysippo, Philippo, Oro, Nicandro, Apollonio Pitanaeo.

Libro XXX. continentur medicinae ex animalibus reliquae prioribus libris. (1) De origine magices. (2) quando et a quo coeperit. a quibus celebrata sit. (3) an exercuerit eam Italia. quando primum senatus vetuerit hominem immolari. (4) de Galliarum Druidis. (5. 6) de generibus magices. (7) opinio magorum de talpis. medicinae V. (8—53) Reliquae medicinae per morbos digestae in animalibus quorum genera non sunt placida aut fera (pecude *XV et priore libro *II =*XVII, ariete VII et priore libro V=XII, lana XXV et priore libro XXXV=LX, oesypo XX et priore libro XXXII =LII, mulis V et priore libro I=VI, caballis III et priore libro I=IIII, cane XLI et priore libro XVI=LVII, cane

rabioso II et priore libro III=V, viverra I, mure XXVIII et priore libro XIIII=XLII, mure araneo I et priore libro IIII=V, glire *III et priore libro *II=V, sorice II et priore libro I=III, mustela XXV et priore libro XVIIII=XLIIII, stelione XII et priore libro IIII=XVI, irenaceo XIII et priore libro V=XVIII, hystrice *II et priore libro *I=III, lacerta XXX et priore libro XIII=XLIII, salamandra III et priore libro I=IIII, coclea XVIIII et priore libro XXVII=XLVI (43. ageraton medicamentum), aspide III et priore libro I=IIII, dracone VI et priore libro IIII=X, vipera XXI et priore libro XIIII=XXXV, angue XXVII et priore libro VIII=XXXV, bova III et priore libro IIII=VII, enhydride II et priore libro I=III, amphisbaena III, serpentibus ceteris VII et priore libro VIII=XV, scorpione II et priore libro IIII=VI, araneorum et phalangiorum genera *XII, medicinae XXVII. et priore libro *VIIII=*XXXVI, troxalide III, phryganione I, **scolopendra sive multipeda sive millipeda, sive centipeda sive onisco sive iulo XX et priore libro I=XXI, (admiratio naturae nihil sine usu gignentis.) limace III et priore libro I=IIII, uruca II et priore libro I =III, verme terreno XX et priore libro II=XXII, verme ex arboribus IIII et priore libro I=V, verme ex herba VIII, herpete I, ricino III, ex volucribus aquila III et priore libro IIII=VII, vulture *VII et priore libro VIIII=XVI, ossifrago VI, gallinaceo *XXXV et priore libro XXI=LVI, gallina *XXII et priore libro X=XXXII, ovis XLIII et priore libro XXII=LXV, Commageno V et priore libro *IIII=*VIIII, cygno V et priore libro I=VI, otide II, corvo IIII et priore libro II=VI, cornice II et priore libro I=III, accipitre II et priore libro II=IIII, milvo VI et priore libro II=VIII, grue I, ciconia I et priore libro II=III, ibide IIII, ardiola I, anate IIII et priore libro II=VI, mergo II, perdice X et priore libro VII=XVII, **palumbe XIIII et priore libro *II=XVI, galerita IIII, cuculo I, pico Martio I, turture V et priore libro IIII=VIIII, turdis III, merula I, hirundine XXIIII et priore libro VIIII=XXXIII, noctua V et priore libro IIII=VIIII, ulula I et priore libro I=II, upupa I, bubone V et priore libro II=VII, passere V, galgulo II, vespertilione VIIII et

priore libro IIII=XIII, cicadis I, apibus VII et priore libro V=XII, vespis II, bupresti III et priore libro III=VI, pityocampis IIII et priore libro II=VI (naturae benignitatem et foedis animalibus magna inseruisse remedia). scarabaeo VII et priore libro VIIII=XVI, blatta XIII et priore libro IIII=XVII. de genere cantharidum. medicinae ex his XI et priore libro V=XVI, cimice V et priore libro VIIII=XIIII, musca V et priore libro *VII=XII, locustis III et priore libro IIII=VII, formicis V et priore libro III=VIII). Summa: medicinae et historiae et observationes DCCCLIIII.

Ex auctoribus: M. Varrone, Nigidio, M. Cicerone, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Licinio Macro. Externis: Eudoxo, Aristotele, Hermippo, Homero, Apione, Orpheo, Democrito, Anaxilao. Medicis: Botrye, Apollodoro, Menandro, Archedemo, Aristogene, Xenocrate, Diodoro, Chrysippo, Philippo, Oro, Nicandro, Apollonio Pitanaeo.

Libro XXXI. continentur medicinae ex aquatilibus. (1) Aquarum mirabilia, (2) aquarum differentiae, (3—16) medicinae, observationes CCLXVI (3. quales oculis aquae prosint. 4. quales fecunditatem faciant, quales insaniae medeantur, 5. quales calculosis, 6. quales vulneribus, 7. quales partum custodiant, 8. quales vitiliginem tollant, 9. quae colorem lanis faciant, 10. quae hominibus, 11. quae memoriam, quae oblivionem, 12. quae sensuus subtilitatem, quae tarditatem, quae canoram vocem, 13. quae vini taedium, quae inebrient, 14. quae olei vicem praestent, 15. quae salsae et amarae. 16. saxa egerentes, risum aut ploratum facientes. quae amorem sanare dicantur). (17) Per triduum calentes haustuus. (18—20) Aquarum miracula (in quibus omnia mergantur, in quibus nihil. 19. aquae necantes, pisces venenati. 20. quae lapideae fiant aut lapidem faciant). (21) De salubritate aquarum. (22) de vitiis aquarum. (23) probatio aquarum. (24) De aqua Marcia, (25) de aqua Virgine. (26) Aquas inveniendi ratio. (27) signa aquarum. (28) Differentiae aquarum per genera terrae, (29) ratio aquarum per tempora anni. (30) Aquarum subito nascentium aut desinentium observatio historica. (31) Ratio aquae ducendae. (32) Quomodo medicatis utendum et ad quae genera valitudinum. (33) item

marinis XXVIIII. quid prosit navigatio, V. (34) Quomodo marina aqua in mediterraneo fieri possit, (35) quomodo thalassomeli, (36) quomodo hydromeli. (37) Remedium contra peregrinas aquas. (38) Ex musco medicinae VI. Medicinae ex harenis. (39—45) De salis generibus et confecturis et medicinis observationes CCIIII (40. de muria. 41. de salis auctoritate historica CXX. 42. flos salis XX, salsugo II. 43. de garo XV. 44. de alece VIII. 45. de natura salis. de spuma salis). (46) De nitri generibus et confecturis et medicinis observationibus CCXXI. (47) De spongeis medicinae et observationes XCII. Summa: medicinae et historiae et observationes DCCCCXXIIII.

Ex auctoribus: M. Varrone, Cassio Parmense, Cicerone, Muciano, Caelio, Celso, Trogo, Ovidio, Polybio, Sornatio. Externis: Callimacho, Ctesia, Eudico, Theophrasto, Eudoxo, Theopompo, Polyclito, Iuba, Lyco, Apione, Epigene, Pelope, Apelle, Democrito, Thrasyllo, Nicandro, Menandro comoedo, Attalo, Sallustio Dionysio, Andrea, Nicerato, Hippocrate, Anaxilao.

Libro XXXII. continentur medicinae ex aquatilibus. (1) Summa naturae vis in antipathia. de echeneide II, (2) de torpedine VII, (3) de lepore marino V. (4) Mirabilia Rubri maris. (5—9) De ingeniis piscium. proprietates piscium mirabiles (7. ubi ex manu edant, 8. ubi responsa dentur ex piscibus, ubi vocem agnoscant, 9. ubi amari sint, ubi salsi, ubi dulces, ubi non muti. esse et locorum sympathiam et antipathiam). (10) Quando marini pisces in usu P. R. esse coeperint. Numae regis constitutio de piscibus (11) De curalio medicinae et observationes XLIII. (12) De discordia inter se marinorum, pastinaca VIIII, galeo, mullo XV. (13. 14) De iis quibus in aqua et in terra victus est. de castoreis medicinae et observationes LVI, (14) de testudine medicinae et observationes LXVI, (16) aurata IIII, stella marina VII, (17) dracone marino III, salsamento XXV, sardis I. cybia. (18) Rana marina VI, fluviatiles LII, rana rubeta. observationes circa eas XXXII. (19) enhydris VI, cancri fluviatiles XIIII, cancri marini VII, cocleae fluviatiles VII, coracini IIII, porco pisce II, (20) vitulo marino X, murena

I, hippocampo VIIII, echinis XI. (21) Ostreorum genera et observationes et medicinae LVIIII, purpura VIIII, (22) alga marina II, (23) mus marinus II, scorpio marinus XII, sanguisugae VI, murices XIII, conchylia V, (24) piscium adips II, callionymi III, coracini fel I, pectunculi I, sepiae XXIIII, ichthyocolla V, (25) batia I, bacchus sive myxon II, marini peduculi II, (26) canicula IIII, cetum I, (27) delphinus VIIII, coluthia sive coryphia III, alcyoneum VII, thynnus V, (28) menae XIII, scolopendra II, saurus I, [conchis I,] silurus XV, (30) strombus sive concha longa VI, tethea V, (31) holus marinum I, myaces XXV, mituli VIII, pelorides I, seriphum II, erythinis II, (32) solea pisce I, rhombo I, blendia I, urtica marina VII, pulmo marinus VI, onyches IIII. ex colubra aquatica I, ex hydro I, mugile I, ex pelamyde IIII, (34) sciaena I, perca IIII, ex squatina III, zmarides III, (35) ophidio I, (36) ex fibro IIII. bryon I. (38) ex asello pisce I, phagro I, ex balaena I, (42) polypo I. (45) ex glano I, (46) glaucisco I, (49) rubellio I, anguilla I, uva marina I, (50) hippopotamio I, crocodilo I, (52) adarca sive calamochnus III, calamo VIII. (53) Animalium omnium in mari viventium nomina CLXXVI. Summa: medicinae et historiae et observationes DCCCCXC.

Ex auctoribus: Licinio Macro, Trebio Nigro, Sextio Nigro qui Graece scripsit, Ovidio poeta, Cassio Hemina, Maecenate, Iaccho, Sornatio. Externis: Iuba, Andrea, Salpe, Apione, Pelope, Apelle, Thrasyllo, Nicandro.

Libro XXXIII. continentur metallorum naturae. (2—25) De auro (3. quae prima commendatio eius. 4. de anulorum aureorum origine. 5. de modo auri apud antiquos. 6—9. de equestri ordine, de iure anulorum aureorum, 7. de decuriis iudicum. 9. quotiens nomen equestris ordinis mutatum. 10. de donis militaribus aureis et argenteis. 11. quando primum corona aurea data. 12. de reliquo usu auri, feminarum. 13. de nummo aureo. quando primum signatum aes, argentum, aurum. antequam ea signarentur, quis mos in aere. quae maxima pecunia primi censuus. quotiens et quibus temporibus aucta sit aeris aut nummi signati aestimatio. 14. de cupiditate auri. 15. qui plurimum auri et argenti possederint. 16.

quando primum argentum apparuerit in harena, quando in scaena. 17. quibus temporibus plurimum in aerario populi Romani auri et argenti fuerit. 18. quando primum lacunaria inaurata. 19. quibus de causis praecipua auctoritas auro. 20. ratio inaurandi. 21. de inveniendo auro. 22. de auripigmento. 23. de electro. 24. primae aureae statuae. 25. medicinae ex auro VIII). (26—29) De chrysocolla (27. ratio eius in picturis. 28. medicinae ex chrysocolla VII, 29. de aurificum chrysocolla sive santerna). (30) Mirabilia naturae glutinandis inter se et perficiendis metallicis rebus. (31) De argento. (32) De argento vivo. (33) De stimi sive stibi sive alabastro sive larbasi sive platyophthalmo. (34) medicinae ex eo VII. (35) De scoria argenti. medicinae ex ea VI. De spuma argenti. medicinae ex ea VII. (36—41) De minio (quam religiosum apud antiquos fuerit. 37. de inventione eius et origine. 38. 39. de cinnabari, ratio eius in medicina et in picturis. 40. genera mini, ratio eius in picturis. 41. medicina ex minio. de hydrargyro). (42) de argento inaurando. (43) De coticulis aurariis. (44—55) Argenti genera et experimenta (45. de speculis. 46. de Aegyptio argento. 47. de inmodica pecunia. quorum maximae opes fuerint. 48. quando primum populus Romanus stipem sparserit. 49. de luxuria in vasis argenteis. 50. frugalitatis antiquae in argento exempla. 51. quando primum lectis argentum additum. 52. quando lances inmodicae factae. quando repositoriis argentum additum. quando tympana facta. 53. inmodica argenti pretia. 54. de statuis argenteis. 55. nobilitates operum et artificum in argento). (56) De sile. qui primi sile pinxerint et qua ratione. (57. 58) De caeruleo. medicinae ex eo II. Summa: medicinae et historiae et observationes CCLXXXVIII.

Ex auctoribus: Domitiano Caesare, Iunio Gracchano, L. Pisone, M. Varrone, Corvino, Attico Pomponio, Calvo Licinio, Cornelio Nepote, Muciano, Boccho, Fetiale, Fenestella, Valerio Maximo, Iulio Basso qui de medicina Graece scripsit, Sextio Nigro qui item. Externis: Theophrasto, Democrito, Iuba, Timaeo historico qui de medicina metallica scripsit, Heraclide, Andrea, Diagora, Botrye, Archedemo, Dionysio, Aristogene, Democle, Mneside, Attalo medico, Xe-

nocrate item, Theomnesto, Nymphodoro, Iolla, Apollodoro, Pasitele qui mirabilia opera scripsit, Antigono qui de toreutice scripsit, Menaechmo qui item, [Xenocrate qui item, Duride qui item,] Menandro qui de toreutis, [Heliodoro qui de Atheniensium anathematis scripsit, Metrodoro Scepsio.]

Libro XXXIIII. continentur: (1—38) Aeris metalla. (2—5. genera aeris. 3. quae Corinthia, 4. quae Deliaca, 5. quae Aeginetica. 6. de candelabris. 7. de templorum ornamentis ex aere. 8. de tricliniis aeratis. 9. quod primum dei simulacrum Romae ex aere factum. de origine statuarum et honore. 10. statuarum genera et figurae. 11. quae primae statuae Romae, quibus primum publice positae, quibus primum in columna. quando rostra. antiquas statuas togatas sine tunicis fuisse. 12. quibus externis Romae publice positae, 13. quibus Romae mulieribus in publico positae, quae prima Romae statua equestris publice posita, 14. quando omnes privatim positae statuae ex publico sublatae, 15. quae prima ab externis publice posita. 16. fuisse antiquitus et in Italia statuarios. 17. de pretiis signorum inmodicis. 18. de colossis in urbe celeberrimis. 19. nobilitates ex aere operum et artificum CCCLXVI. 20. differentiae aeris et mixturae. de pyropo, de Campano aere. 21. de servando aere. 22. de cadmia. 23. medicinae ex ea XV. aeris usti effectuus in medicina X. 24. 25. de scoria aeris, de flore aeris, squama aeris, stomomate aeris. medicinae ex iis XLVII. 26. aerugo. medicinae ex ea XVIII. 27. hieracium. 28. scolex aeris. medicinae ex eo XVIII. 29. de chalcitide. medicinae ex ea VII. psoricon. 30. sory. medicinae ex eo III. 31. misy. medicinae ex eo XIIII. 32. chalcanthum sive atramentum sutorium. medicinae ex eo XVI. 33. 34. pompholyx, spodium, medicinae ex iis VI. 35. antispodi genera XV. 36. smegma. 37. de diphryge. 38. de triente Servilio). (39—46) De ferri metallis (40. simulacra ex ferro. caelaturae ex ferro. 41. differentiae ferri et temperatura. 42. de ferro quod vivum appellant. 43. robiginis remedia. 44. medicinae ex ferro VII, 45. medicinae ex robigine XIIII, 46. medicinae ex squama ferri XVII, hygremplastrum). (47—56) De plumbi metallis (de plumbo albo, 48. de stagno, de argentario, 49. de plumbo ni-

gro. 50. medicinae ex plumbo XV. 51. medicinae ex scoria plumbi XV. 52. spodium ex plumbo. 53. de molybdaena. medicinae ex ea XV. 54. psimythium sive cerussa, medicinae ex ea VI. 55. sandaraca, medicinae ex ea XI. 56. arrhenicum). Summa: medicinae CCLVIII. Ex iis ad canis morsuus, ad caput, alopecias, oculos XXV, aures, nares, oris vitia, lepras, gingivas, dentes, uvam, pituitam, fauces, tonsillas, anginam, tussim, vomitiones, pectus, stomachum, suspiria, lateris dolores, splenem, ventrem, tenesmum, dysenteriam, sedem, verenda, sanguinem sistendum, podagras, hydropicos, ulcera, vulnera XXVI, suppurata, ossa, paronychia, ignem sacrum, haemorrhoidas, fistulas, callum, pusulas, scabiem, cicatrices, infantes, muliebria vitia, psilotrum, Venerem inhibendam, ad vocem, contra lymphationes. Summa: res et historiae et observationes DCCCCXV.

Ex auctoribus: L. Pisone, Antiate, Verrio, M. Varrone, Cornelio Nepote, Messala, Rufo, Marso poeta, Boccho, Iulio Basso, qui de medicina Graece scripsit, Sextio Nigro qui item, Fabio Vestale. Externis: Democrito, Metrodoro Scepsio, Menaechmo qui de toreutice scripsit, Xenocrate qui item, Antigono qui item, Duride qui item, Heliodoro qui Atheniensium anathemata scripsit, Pasitele qui mirabilia opera scripsit, Timaeo qui de medicina metallica scripsit, Nymphodoro, Iolla, Apollodoro, Andrea, Heraclide, Diagora, Botrye, Archedemo, Dionysio, Aristogene, Democle, Mneside, Xenocrate Zenonis, Theomnesto.

Libro XXXV. continentur: (1) Honos picturae, (2) honos imaginum. (3) quando primum clupei imagines instituti. quando primum in publico positi, (4) quando in domibus. (5) de picturae initiis, de monochromatis picturis, de primis pictoribus. (6) antiquitas picturarum in Italia. (7) de pictoribus Romanis. (8) quando primum externis picturis dignitas Romae. (9) quando primum dignitas picturae et quibus ex causis Romae. (10) qui victorias suas pictas proposuerint. (11) Ratio pingendi. (12—30) De pigmentis praeter metallica. de coloribus ficticiis (13. de Sinopide. medicinae ex ea XI. 14. de rubrica. de terra Lemnia. medicinae ex ea VIIII. 15. de Aegyptia terra. 16. de ochra. medicinae ex rubrica III.

17. leucophorum. 18. Paraetonium. 19. Melinum. medicinae ex eo VI. cerussa. 20. usta. 21. Eretria terra. medicinae ex ea VI. 22. sandaraca. 23. sandyx. 24. Syricum. 25. atramentum. 26. purpurissum. 27. Indicum. medicinae ex eo IIII. 28. Armenium, medicina ex eo I, 29. viride Appianum. 30. anulare). (31) Qui colores udo non inducantur. (32) Quibus coloribus antiqui pinxerint. (33) Quando primum gladiatorum pugnae pictae et propositae sint. (34—41) De aetate picturae. operum et artificum in pictura nobilitates CCCCV (35. picturae primum certamen. 36. 37. qui penicillo pinxerint. 38. de avium cantu conpescendo. 39. 40. 41. qui encausto aut ceris vel cestro vel penicillo pinxerint. quae quis primus invenerit in pictura. quid difficillimum in pictura. de generibus picturae. quis primus lacunaria pinxerit, quando primum camarae pictae. pretia mirabilia picturarum. de talento). (43) Plastices primi inventores. (44) quis primus ex facie imaginem expresserit. (45) nobilitates artificum in plastice XIIII. (46) De figlinis operibus. de Signinis. (47—58) Terrae varietates (de pulvere Puteolano et aliis terrae generibus quae in lapidem vertuntur. 48. de parietibus formaceis, 49. de latericiis et de laterum ratione. 50. de sulpure et generibus eius, medicinae XIIII. 51. de bitumine et generibus eius, medicinae XXVII. 52. de alumine et generibus eius, medicinae ex eo XXXVIII. 53. de terra Samia, medicinae ex ea III. 54. Eretriae terrae genera. 55. de terra ad medicinam lavanda. 56. de Chia terra, medicinae ex ea III. de Selinusia, medicinae ex ea III. de pnigitide, medicinae ex ea VIIII. de ampelitide, medicinae ex ea IIII. 57. cretae ad vestium usuus. Cimolia, medicinae ex ea VIIII, Sarda, Umbrica, saxum. 58. argentaria. qui et quorum liberti praepotentes. 59. terra ex Galata, terra Clupea, terra Baliarica, terra Ebusitana, medicinae ex eis IIII). Summa: medicinae et historiae et observationes DCCCCLVI.

Ex auctoribus: Messala oratore, Messala sene, Fenestella, Attico, M. Varrone, Verrio, Nepote Cornelio, Deculone, Muciano, Melisso, Vitruvio, Cassio Severo, Longulano, Fabio Vestale qui de pictura scripsit. Externis: Pasitele, Apelle, Melanthio, Asclepiodoro, Euphranore, Heliodoro

qui *ἀναθήματα* Atheniensium scripsit, Metrodoro qui de architectonice, Democrito, Theophrasto, Apione grammatico qui de metallica medicina scripsit, Nymphodoro, Iolla, Apollodoro, Andrea, Heraclide, Diagora, Botrye, Archedemo, Dionysio, Aristogene, Democle, Mneside, Xenocrate Zenonis, Theomnesto.

Libro XXXVI. continentur naturae lapidum. (1—11) Luxuria in marmoribus (2. quis primus in publicis operibus ostenderit. 3. quis primus peregrino marmore columnas habuerit Romae. 4. qui primi laudati in marmore scalpendo et quibus temporibus (9. de Mausoleo Cariae). nobilitates operum et artificum in marmore CCXXV. 5. quando primum marmorum in aedificiis usus. 6. qui primi marmora secuerint et quando. 7. quis primus Romae crustaverit parietes. 8. quibus aetatibus quaeque marmora in usum venerint Romae. 9. ratio secandi marmora. de harenis quibus secantur. 10. de Naxio, de Armenio. 11. de Alexandrinis marmoribus). (12) de onyche, de alabastrite. medicinae ex eis VI. (13) de lygdino, corallitico, Alabandico, Thebaico, Syenite. (14. 15) de obeliscis (de eo qui pro gnomone in campo Martio est). (16—23) Opera mirabilia in terris (pyramides, 17. Sphinx Aegyptia, 18. Pharos, 19. labyrinthi, 20. pensiles horti, pensile oppidum, 21. de templo Ephesiae Dianae, 22. aliorum templorum admirabilia, 23. de lapide fugitivo, echo septiens resonans, sine clavo aedificia). (24) Romae miracula operum XVIII. (25) De magnete lapide. medicinae ex eo III. (26) Syrius lapis. (27) de sarcophago sive Assio. medicinae ex eo X. (28) de chernite, de poro. (29) de lapidibus osseis, de palmatis, de Taenariis, de Coranis, de nigris marmoribus. (30) de molaribus lapidibus. pyrites, medicinae ex eo VII. (31) ostracites, medicinae ex eo IIII. amiantus, medicinae ex eo II. (32) geodes, medicinae ex eo III. (33) melitinus, medicinae ex eo VI. (34) gagates, medicinae ex eo VI. (35) spongites, medicinae ex eo II. (36) Phrygius. (37) haematites, medicinae ex eo V. schistos, medicinae ex eo VII. (38) androdamas, medicinae ex eo II. Arabicus, miltites sive hepatites, anthracites, (39) aetites, Taphiusius, callimus. (40) Samius, medicinae ex eo VIII.

(41) Arabus, medicinae ex eo VI. (42) de pumice, medicinae ex eo VIIII. (43) de mortariis medicinalibus et aliis. Etesius lapis, chalazius, (44) Siphnius, lapides molles, (45) lapides speculares, (46) phengites. (47) De cotibus, (48) de tophis, (49. 50) de silicum natura, de reliquis ad structuram lapidibus. (51) Genera structurae. (52) de cisternis. (53) de calce. (54) harenae genera, harenae et calcis mixturae. (55) vitia structurae. de tectoriis. (56) De columnis, genera columnarum. (57) Medicinae ex calce V. (58) De maltha, (59) de gypso. (60—64) De pavimentis (asarotos oecos. 61. quod primum pavimentum Romae. 62. de subdialibus pavimentis. 63. Graecanica pavimenta. 64. quando primum lithostrotum). Quando primum camarae vitreae. (65) origo vitri, (66) genera eius et ratio faciendi. (67) de Obsianis. (68) Miracula ignium, (69) medicinae ex igni et cinere III, (70) prodigia foci. Summa: medicinae ex his LXXXVIIII, ad serpentes III, bestiarum morsuus, ad venena, caput, oculos, epinyctidas, dentes, dentifricia, fauces, strumas, stomachum, iocinera, pituitam, testes, vesicam, calculos, panos, haemorrhoidas, podagras, sanguini sistendo, sanguinem reicientibus, luxata, phreneticos, lethargicos, comitiales, melancholicos, vertigines, ulcera, volnera urenda, secanda, convolsa, contusa, maculas, usta, phthisin, mammas, muliebria vitia, carbunculos, pestilentia. Summa omnis: res et historiae CCCCXXXIIII.

Ex auctoribus: M. Varrone, Galba, Cincio, Muciano, Nepote Cornelio, L. Pisone, Q. Tuberone, Fabio Vestale, Annio Fetiale, Fabiano, Seneca, Catone censorio, Vitruvio. Externis: Theophrasto, Pasitele, Iuba rege, Nicandro, Sotaco, Sudine, Alexandro polyhistore, Apione Plistonico, Duride, Herodoto, Euhemero, Aristagora, Dionysio, Artemidoro, Butorida, Antisthene, Demetrio, Demotele, Lycea.

Libro XXXVII. continentur: (1) Origo gemmarum. (2) de Polycratis tyranni gemma. (3) de Pyrrhi gemma. (4) qui scalptores optimi. nobilitates scalpturae. (5) quae prima Romae dactyliothece. (6) gemmae in Pompei M. triumpho translatae. (7) Quando primum myrrhina invecta. luxuria circa ea. (8) natura eorum. (9. 10) De crystallo (medicina

ex eo, 10. luxuria in eo). (11. 12) de sucino (quae de eo mendacia, 12. genera eius, medicinae ex eo). (13) lyngurium. medicinae II. (15) de adamante, genera eius VI, medicinae II. (16—19) de zmaragdis, (17. genera eorum XII, 18. vitia eorum. 19. tanos gemma, chalcozmaragdos). (20) de berullis. genera eorum VIII, vitia eorum. (21. 22) de opalis (genera eorum VII, 22. vitia eorum, experimenta eorum). (23) de sardonyche. genera eius, vitia eius. (24) de onyche. genera eius. (25. 26) de carbunculis (genera eorum XII, 26. vitia eorum et experimenta). (27) anthracitis. (28) de sandastro, sandareso. (29) lychnis, genera eius IIII. (30) Carchedonia. (31) Sarda, genera eius V. (32) de topazo, genera eius II. (33) de callaina. (34) de prasio, genera eius III. (35) Nilion. (36) Molochitis. (37) de iaspide, genera eius XIIII, vitia eorum. (38) de cyano, genera eius. (39) de sappiro, (40) amethysto, genera eius IIII. socondion, sapenos, pharanitis, Aphrodites blepharon sive anteros sive paederos. (41) hyacinthus. (42—45) de chrysolitho (genera eius VII. 43. de chryselectro. 44. leucochrysos, genera eius IIII, 45. melichrysi, xuthi). (46) paederos sive sangenos sive tenites. (47) asteria, (48) astrion, (49) astriotes, (50) astolon. (51) ceraunia, genera eius IIII. baetylos. (52) Iris. (53) leros. (54) achatae, genera eorum. acopos, medicinae ex ea. alabastritis, medicinae ex ea. alectoriae, androdamas, argyrodamas, antipathes, Arabica, aromatitis, asbestos, aspisatis, atizoe, augitis, amphidanes sive chrysocolla, Aphrodisiaca, apsyctos, Aegyptilla, (55) balanitae, batrachitis, baptes, Beli oculus, Belus, baroptenus sive baripe, botryitis, bostrychitis, bucardia, brontea, boloe, (56) cadmitis, callais, capnitis, Cappadocia, callaica, catochitis, catoptritis, cepitis sive cepolatitis, ceramitis, cinaediae, ceritis, circos, corsoides, coralloachates, corallis, crateritis, crocallis, cyitis, chalcophonos, chelidoniae, cheloniae, chelonitis, chloritis, Choaspitis, chrysolampis, chrysopis, cetionides, (57) Daphnea, diadochos, diphyes, Dionysias, dracontitis, (58) encardia sive ariste, enorchis, exhebenus, erythallis, erotylos sive amphicomos sive hieromnemon, eumeces, eumithres, eupe-

talos, eureos, eurotias, eusebes, epimelas, (59) galaxias, galactitis sive leucogaea sive leucographitis sive synechitis, gallaica, gassinnade, glossopetra, Gorgonia, goniaea, (60) heliotropion, Hephaestitis, Hermuaedoeon, hexecontalithos, hieracitis, hammitis, Hammonis cornu, hormiscion, hyaeniae, haematitis, menui sive xuthos. (61) Idaei dactyli, icterias, Iovis gemma sive drosolithos, Indica, Ion, (62) lepidotis, Lesbias, leucophthalmos, leucopoecilos, libanochrus, limoniatis, liparea, lysimachos, leucochrysos, (63) Memnonia, Media, meconitis, mithrax, morochthos, mormorion sive promnium sive Alexandrinum, myrrhitis, myrmecias, myrsinitis, mesoleucos, mesomelas, (64) Nasamonitis, nebritis, Nipparena, (65) oica, ombria sive notia, onocardia, oritis sive sideritis, ostracias sive ostracitis, ostritis, ophicardelos, Obsiana, (66) panchrus, pangonus, paneros sive panerastos, Ponticae genera IIII, phloginos sive chrysitis, phoenicitis, phycitis, perileucos, Paeanitis sive gaeanis, (67) solis gemma, sagda, Samothracia, sauritis, sarcitis, selenitis, sideritis, sideropoecilos, spongitis, synodontitis, Syrtitis, syringitis, (68) trichrus, thelyrrhizos, thelycardios sive mulc, Thracia, genera III, tephritis, tecolithos, (69) Veneris crines, Veientana, (70) zathene, zmilampis, zoraniscaea. (71) Hepatitis, steatitis. Adadu nephros, Adadu ophthalmos, Adadu dactylos, triophthalmos. (72) carcinias, echitis, scorpitis, scaritis, triglitis, aegophthalmos, hyophthalmos, geranitis, aetitis, myrmecitis, cantharias, lycophthalmos, taos, timictonia. (73) hammochrysos, cenchritis, dryitis, cissitis, narcissitis, cyamias, pyren, phoenicitis, chalazias, pyritis, polyzonos, astrapaea, phlogitis, anthracitis, enygros, polytrichos, leontios, pardalios, drosolithos, melichrus, melichloros, polias, spartopolia, rhoditis, melitis, chalcitis, sycitis, bostrychitis, chernitis, anancitis, synochitis, dendritis. (74) cochlides. (75) De figura gemmarum. (76) ratio probandi. (77) Conparatio naturae per terras. conparatia rerum per pretia. laus Italiae et Hispaniae. Summa: res et historiae et observationes MCCC.

Ex auctoribus: M. Varrone, actis triumphorum, Maecenate, Iaccho, Cornelio Boccho. Externis: Iuba rege, Xenocrate Zenonis, Sudine, Aeschylo, Philoxeno, Euripide, Nican-

dro, Satyro, Theophrasto, Charete, Philemone, Demostrato, Zenothemi, Metrodoro, Sotaco, Pythea, Timaeo Siculo, Nicia, Theochresto, Asaruba, Mnasea, Theomene, Ctesia, Mithridate, Sophocle, Archelao rege, Callistrato, Democrito, Ismenia, Olympico, Alexandro polyhistore, Apione, Oro, Zoroastre, Zachalia.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER II.

Cap. 1. (Sect. 1.) Mundum et hoc quodcumque nomine 1
alio caelum appellare libuit, cuius circumflexu degunt cuncta,
numen esse credi par est, aeternum, inmensum, neque genitum
neque interiturum umquam. Huius extera indagare nec in-
terest hominum, nec capit humanae coniectura mentis. Sacer 2
est, aeternus, inmensus, totus in toto, immo vero ipse totum,
infinitus ac finito similis, omnium rerum certus et similis in-
certo, extra intra cuncta conplexus in se, idemque rerum
naturae opus et rerum ipsa natura. Furor est mensuram eius 3
animo quosdam agitasse atque prodere ausos, alios rursus
occasione hinc sumpta aut his data innumerabiles tradidisse
mundos, ut totidem rerum naturas credi oporteret, aut, si
una omnes incubarent, totidem tamen soles totidemque lunas
et cetera etiam in uno et inmensa et innumerabilia sidera,
quasi non eadem quaestione semper in termino cogitationis
occursura desiderio finis alicuius aut, si haec infinitas natu-
rae omnium artifici possit adsignari, non idem illud in uno
facilius sit intellegi, tanto praesertim opere. furor est, pro- 4
fecto furor, egredi ex eo et, tamquam interna eius cuncta
plane iam nota sint, ita scrutari extera, quasi vero mensuram
ullius rei possit agere qui sui nesciat aut (miror!) homines
videre quae mundus ipse non capiat.

2. (2.) Formam eius in speciem orbis absoluti globatam 5
esse nomen in primis et consensus in eo mortalium orbem

appellantium, sed et argumenta rerum docent, non solum
quia talis figura omnibus sui partibus vergit in sese ac sibi
ipsa toleranda est seque includit et continet nullarum egens
conpagium nec finem aut initium ullis sui partibus sentiens,
nec quia ad motum, quo subinde verti mox adparebit, talis
aptissima est, sed oculorum quoque probatione, quod con-
vexus mediusque quacumque cernatur, cum id accidere in
alia non possit figura.

6 3. (3.) Hanc ergo formam eius aeterno et inrequieto amb-
itu, inenarrabili celeritate, viginti quattuor horarum spatio
circumagi solis exortuus et occasuus haut dubium reliquere.
An sit inmensus et ideo sensum aurium excedens tantae mo-
lis rotatae vertigine adsidua sonitus non equidem facile di-
xerim, non, Hercule, magis quam circumactorum simul tinni-
tus siderum suosque volventium orbes an dulcis quidam et
incredibili suavitate concentus. nobis qui intus agimus iuxta
7 diebus noctibusque tacitus labitur mundus. Esse innumeras
ei effigies animalium rerumque cunctarum inpressas nec, ut
in volucrum notamus ovis, levitate continua lubricum cor-
pus, quod clarissimi auctores dixere, rerum argumentis in-
dicatur, quoniam inde deciduis rerum omnium seminibus in-
numerae, in mari praecipue, ac plerumque confusis monstri-
ficae gignantur effigies, praeterea visuus probatione, alibi
ursi, tauri alibi, alibi litterae figura, candidiore medio per
8 verticem circulo. 4. Equidem et consensu gentium moveor.
nam quem *κόσμον* Graeci nomine ornamenti appellavere eum
et nos a perfecta absolutaque elegantia mundum. caelum
quidem haut dubie caelati argumento diximus, ut interpreta-
9 tur M. Varro. Adiuvat rerum ordo descripto circulo qui
signifer vocatur in duodecim animalium effigies et per illas
solis cursuus congruens tot saeculis ratio.

10 5. (4.) Nec de elementis video dubitari quattuor esse ea.
ignium summum, inde tot stellarum illos conlucentium oculos,
proxumum spirituus, quem Graeci nostrique eodem vocabulo
aera appellant, vitalem hunc et per cuncta rerum meabilem
totoque consertum. huius vi suspensam cum quarto aquarum
11 elemento librari medio spati tellurem. Ita mutuo conplexu
diversitatis effici nexum et levia ponderibus inhiberi quo

minus evolent, contraque gravia ne ruant suspendi levibus
in sublime tendentibus. sic pari in diversa nisu in suo quae-
que consistere inrequieto mundi ipsius constricta circuitu, quo
semper in se currente imam atque mediam in toto terram,
eandemque universo cardinem stare pendentem, librantem
per quae pendeat, ita solam inmobilem circa eam volubili
universitate, eandemque ex omnibus necti eidemque omnia
inniti. 6. Inter hanc caelumque eodem spiritu pendent certis 12
discreta spatiis septem sidera quae ab incessu vocamus er-
rantia, cum errent nulla minus illis. Eorum medius sol fer-
tur amplissima magnitudine ac potestate, nec temporum modo
terrarumque sed siderum etiam ipsorum caelique rector.
Hunc esse mundi totius animum ac planius mentem, hunc 13
principale naturae regimen ac numen credere decet opera
eius aestimantes. hic lucem rebus ministrat aufertque tene-
bras, hic reliqua sidera occultat inlustrat, hic vices temporum
annumque semper renascentem ex usu naturae temperat,
hic caeli tristitiam discutit atque etiam humani nubila animi
serenat, hic suum lumen ceteris quoque sideribus fenerat,
praeclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens,
ut principi litterarum Homero placuisse in uno eo video.

7. (5.) Quapropter effigiem dei formamque quaerere in- 14
becillitatis humanae reor. Quisquis est deus, si modo est
alius, et quacumque in parte, totus est sensuus, totus visuus,
totus audituus, totus animae, totus animi, totus sui. Innumeros
quidem credere atque etiam ex vitiis hominum, ut Pudici-
tiam, Concordiam, Mentem, Spem, Honorem, Clementiam,
Fidem, aut (ut Democrito placuit) duos omnino, Poenam et
Beneficium, maiorem ad socordiam accedit. Fragilis et labo- 15
riosa mortalitas in partes ista digessit infirmitatis suae memor,
ut portionibus coleret quisque quo maxime indigeret. itaque
nomina alia aliis gentibus et numina in iisdem innumerabilia
invenimus, inferis quoque in genera discriptis, morbisque
et multis etiam pestibus, dum esse placatas trepido metu cu-
pimus. ideoque etiam publice Febris fanum in Palatio dica- 16
tum est, Orbonae ad aedem Larum et ara Malae Fortunae
Esquiliis. quamobrem maior caelitum populus etiam quam
hominum intellegi potest, cum singuli quoque ex semetipsis

totidem deos faciant Iunones Geniosque adoptando sibi, gen-
tes vero quaedam animalia et aliqua etiam obscena pro dis
habeant ac multa dictu magis pudenda, per fetidas cepas,
17 alia et similia iurantes. Matrimonia quidem inter deos credi
tantoque aevo ex his neminem nasci, et alios esse grandae-
vos semper canosque, alios iuvenes atque pueros, atri colo-
ris, aligeros, claudos, ovo editos et alternis diebus viventes
morientesque, puerilium prope deliramentorum est. sed super
omnem inpudentiam adulteria inter ipsos fingi, mox iurgia et
18 odia, atque etiam furtorum esse et scelerum numina. Deus
est mortali iuvare mortalem, et haec ad aeternam gloriam
via. hac proceres iere Romani, hac nunc caelesti passu cum
liberis suis vadit maximus omnis aevi rector Vespasianus
19 Augustus fessis rebus subveniens. Hic est vetustissimus re-
ferendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus ad-
12 scribant. quippe et aliorum nomina deorum et quae supra
retuli siderum ex hominum nata sunt meritis. Iovem quidem
aut Mercurium aliterve alios inter se vocari et esse caele-
20 stem nomenclaturam quis non interpretatione naturae fa-
teatur inridendum? agere curam rerum humanarum illud quid-
quid est summum? anne tam tristi atque multiplici ministerio
non pollui credamus? dubitemusne? Vix prope est iudicare,
utrum magis conducat generi humano, quando aliis nullus
21 est deorum respectus aliis pudendus. Externis famulantur
sacris, ac digitis deos gestant, monstra quoque colunt, dam-
nant et excogitant cibos, imperia dira in ipsos ne somno
quidem quieto inrogant. non matrimonia, non liberos, non deni-
que quicquam aliud nisi iuvantibus sacris deligunt. alii in Ca-
pitolio fallunt ac fulminantem peierant Iovem, et hos iuvant
22 scelera, illos sacra sua poenis agunt. Invenit tamen inter has
utrasque sententias medium sibi ipsa mortalitas numen, quo
minus etiam plana de deo coniectatio esset. toto quippe mundo
et omnibus locis omnibusque horis omnium vocibus Fortuna
sola invocatur ac nominatur, una accusatur, una agitur rea, una
cogitatur, sola laudatur, sola arguitur. et cum conviciis colitur,
volubilis, a plerisque vero et caeca existimata, vaga, incon-
stans, incerta, varia, indignorumque fautrix. huic omnia ex-
pensa, huic omnia feruntur accepta, et in tota ratione mor-

talium sola utramque paginam facit, adeoque obnoxiae sumus
sortis, ut sors ipsa pro deo sit, qua deus probatur incertus.
Pars alia et hanc pellit astroque suo eventuus adsignat na- 23
scendi legibus, semelque in omnes futuros umquam deo de-
cretum, in reliquum vero otium datur. Sedere coepit sen-
tentia haec, pariterque et eruditum vulgus et rude in eam
cursu vadit. Ecce fulgurum monituus, oraculorum praescita, 24
haruspicum praedicta, atque etiam parva dictu in auguriis,
sternumenta et offensiones pedum. divus Augustus prodidit
laevum sibi calceum praepostere inductum quo die seditione
militari prope adflictus est. Quae singula inprovidam morta- 25
litatem involvunt, solum ut inter ista vel certum sit nihil esse
certi nec quicquam miserius homine aut superbius. Ceteris
quippe animantium sola victuus cura est, in quo sponte na-
turae benignitas sufficit, uno quidem vel praeferenda cunctis
bonis, quod de gloria, de pecunia, ambitione, superque de
morte non cogitant. Verum in his deos agere curam rerum 26
humanarum credi ex usu vitae est, poenasque maleficiis ali-
quando seras occupato deo in tanta mole, numquam autem
inritas esse, nec ideo proximum illi genitum hominem ut vi-
litate iuxta beluas esset. Inperfectae vero in homine naturae 27
praecipua solatia, ne deum quidem posse omnia, — namque
nec sibi potest mortem consciscere, si velit, quod homini
dedit optimum in tantis vitae poenis, nec mortales aeterni-
tate donare aut revocare defunctos, nec facere ut qui vixit
non vixerit, qui honores gessit non gesserit, — nullumque
habere in praeterita ius praeterquam oblivionis, atque (ut
facetis quoque argumentis societas haec cum deo copuletur)
ut bis dena viginti non sint aut multa similiter efficere non
posse, per quae declaratur haut dubie naturae potentia, id-
que esse quod deum vocemus. In haec divertisse non fuerit
alienum, vulgata propter adsiduam quaestionem de deo.

8. (6.) Hinc redeamus ad reliqua naturae. Sidera, quae 28
adfixa diximus mundo, non illa, ut existimat vulgus, singu- 7-9
lis attributa nobis, et clara divitibus, minora pauperibus,
obscura defectis, ac pro sorte cuiusque lucentia adnumerata
mortalibus, nec cum suo quaeque homine orta moriuntur nec
aliquem exstingui decidua significant. Non tanta caelo so- 29

cietas nobiscum est ut nostro fato mortalis sit ibi quoque
siderum fulgor. illa nimio alimento tracti umoris ignea vi
abundantiam reddunt, cum decidere creduntur, ut apud nos
quoque luminibus accensis liquore olei notamus accidere.
30 Ceterum aeterna caelestibus est natura intexentibus mundum
intextuque concretis, potentia autem ad terram magnopere
eorum pertinens, quae propter effectuus claritatemque et
18, 210 sqq. magnitudinem in tanta subtilitate nosci potuerunt, sicut suo
demonstrabimus loco. Circulorum quoque caeli ratio in ter-
6, 211 sqq. rae mentione aptius dicetur, quando ad eam tota pertinet,
31 signiferi modo inventionibus non dilatis. Obliquitatem eius
intellexisse, hoc est rerum fores aperuisse, Anaximander
Milesius traditur primus Olympiade quinquagesima octava,
signa deinde in eo Cleostratus, et prima arietis ac sagittari,
sphaeram ipsam ante multo Atlas. Nunc relicto mundi ipsius
32 corpore reliqua inter caelum terrasque tractentur. Summum
esse quod vocant Saturni sidus ideoque minimum videri et
maximo ambire circulo ac tricesimo anno ad brevissima sedis
suae principia regredi certum est, omnium autem errantium
siderum meatuus, interque ea solis et lunae, contrarium mundo
agere cursum, id est laevum, illo semper in dextram prae-
33 cipiti. Et quamvis adsidua conversione inmensae celeritatis
attollantur ab eo rapianturque in occasum, adverso tamen
ire motu per suos quaeque passuus. ita fieri ne convolutus
aer eandem in partem aeterna mundi vertigine ignavo globo
torpeat, sed fundatur adverso siderum verbere discretus et
34 digestus. Saturni autem sidus gelidae ac rigentis esse natu-
rae, multumque ex eo inferiorem Iovis circulum et ideo motu
celeriore duodenis circumagi annis. Tertium Martis, quod
quidam Herculis vocant, igne ardens solis vicinitate binis
fere annis converti, ideoque huius ardore nimio et rigore
Saturni interiectum ambobus ex utroque temperari Iovem sa-
35 lutaremque fieri. Dein solis meatum esse partium quidem
trecentarum sexaginta, sed ut observatio umbrarum eius red-
eat ad metas quinos annis dies adici superque quartam par-
tem diei. quam ob causam quinto anno unus intercalaris dies
36 additur, ut temporum ratio solis itineri congruat. Infra solem
ambit ingens sidus appellatum Veneris, alterno meatu vagum

ipsisque cognominibus aemulum solis ac lunae. praeveniens
quippe et ante matutinum exoriens luciferi nomen accipit ut
sol alter diemque maturans, contra ab occasu refulgens nun-
cupatur vesper ut prorogans lucem vicemque lunae reddens.
Quam naturam eius Pythagoras Samius primus deprehendit 37
Olympiade circiter XLII, qui fuit urbis Romae annus CXLII.
Iam magnitudine extra cuncta alia sidera est, claritatis qui-
dem tantae ut unius huius stellae radiis umbrae reddantur.
itaque et in magno nominum ambitu est. alii enim Iunonis,
alii Isidis, alii Matris Deum appellavere. Huius natura cuncta 38
generantur in terris. namque in alterutro exortu genitali rore
conspergens non terrae modo conceptuus inplet, verum ani-
mantium quoque omnium stimulat. signiferi autem ambitum
peragit trecenis et duodequinquagenis diebus, a sole num-
quam absistens partibus sex atque quadraginta longius, ut
Timaeo placet. Simili ratione, sed nequaquam magnitudine 39
aut vi, proximum illi Mercuri sidus, a quibusdam appellatum
Apollinis, inferiore circulo fertur novem diebus ociore amb-
itu, modo ante solis exortum modo post occasum splendens,
numquam ab eo viginti tribus partibus remotior, ut Cidenas
et Sosigenes docent. Ideo et peculiaris horum siderum ratio
est neque communis cum supra dictis. nam ea et quarta parte 40
caeli a sole abesse et tertia, et adversa soli saepe cernuntur,
maioresque alios habent cuncta plenae conversionis ambituus
in magni anni ratione dicendos. 10, 5

9. Sed omnium admirationem vincit novissimum sidus, 41
terris familiarissimum et in tenebrarum remedium ab natura
repertum lunae. Multiformis haec ambage torsit ingenia con-
templantium et proximum ignorari maxime sidus indignan-
tium, crescens semper aut senescens et modo curvata in cor- 42
nua falcis, modo aequa portione divisa, modo sinuata in or-
bem, maculosa eademque subito praenitens, inmensa orbe
pleno ac repente nulla, alias pernox alias sera et parte diei
solis lucem adiuvans, deficiens et in defectu tamen conspicua,
quae mensis exitu latet, cum laborare non creditur. iam vero 43
humilis excelsa, et ne id quidem uno modo, sed alias admota
caelo alias contigua montibus, nunc in aquilonem elata nunc
in austros deiecta, quae singula in ea deprehendit hominum

primus Endymion, ob id amore eius captus fama traditus.
Non sumus profecto grati erga eos qui labore curaque lucem
nobis aperuere in hac luce, miraque humani ingeni peste
sanguinem et caedes condere annalibus iuvat, ut scelera ho-
44 minum noscantur mundi ipsius ignaris. Proxima ergo car-
dini, ideoque minimo ambitu, vicenis diebus septenisque et
tertia diei parte, peragit spatia eadem quae Saturni sidus
32 altissimum triginta, ut dictum est, annis. dein morata in coitu
solis biduo, cum tardissime, a tricesima luce rursus ad eas-
dem vices exit, haut scio an omnium quae in caelo pernosci
potuerunt magistra, in duodecim mensium spatia oportere di-
vidi annum, quando ipsum totiens solem redeuntem ad prin-
45 cipia consequitur. solis fulgore * * reliqua siderum regi,
siquidem in totum mutuata ab eo luce fulgere, qualem in re-
percussu aquae volitare conspicimus. ideo molliore et inper-
fecta vi solvere tantum umorem atque etiam augere, quem
solis radii absumant, ideo et inaequali lumine adspici, quia
ex adverso demum plena reliquis diebus tantum ex se terris
ostendat quantum ex sole ipsa concipiat. in coitu quidem
non cerni, quoniam haustum omnem lucis aversa illo rege-
46 rat unde acceperit. sidera vero haut dubie umore terreno
pasci, quia dimidio orbe nonnumquam maculosa cernatur,
scilicet nondum suppetente ad hauriendum ultra iusta vi, ma-
culas enim non aliud esse quam terrae raptas cum umore
47 sordes. 10. defectuus autem suos et solis, rem in tota con-
templatione naturae maxime miram et ostento similem, ma-
gnitudinum umbraeque indices exsistere. (7) quippe mani-
festum est solem interventu lunae occultari lunamque terrae
obiectu, ac vices reddi eosdem solis radios luna interpositu
suo auferente terrae terraque lunae. hac subeunte repenti-
nas obduci tenebras rursumque illius umbra sidus hebetari,
neque aliud esse noctem quam terrae umbram, figuram autem
umbrae similem metae ac turbini inverso, quando mucrone
tantum ingruat neque lunae excedat altitudinem, quoniam
nullum aliud sidus eodem modo obscuretur et talis figura
48 semper mucrone deficiat. Spatio quidem consumi umbras in-
dicio sunt volucrum praealti volatuus. ergo confinium illis
est aeris terminus initiumque aetheris. supra lunam pura

omnia ac diurnae lucis plena. a nobis autem per noctem
cernuntur sidera ut reliqua lumina e tenebris, et propter
has causas nocturno tempore deficit luna. stati autem atque
menstrui non sunt utrique defectuus propter obliquitatem signi-
feri lunaeque multivagos, ut dictum est, flexuus, non semper 48
in scripulis partium congruente siderum motu.

11. (8.) Haec ratio mortales animos subducit in caelum, 49
ac velut inde contemplantibus trium maximarum rerum na-
turae partium magnitudinem detegit. non posset quippe totus
sol adimi terris intercedente luna, si terra maior esset quam
luna. tertia ex utroque vastitas solis oculorum argumentis
aperitur, ut non sit necesse amplitudinem eius oculorum
argumentis atque coniectura animi scrutari: inmensum esse, 50
quia arborum in limitibus porrectarum in quotlibet passuum
milia umbras paribus iaciat intervallis tamquam toto spatio
medius, et quia per aequinoctium omnibus in meridiana plaga
habitantibus simul fiat a vertice, item quia circa solstitialem
circulum habitantium meridie ad septentrionem umbrae ca-
dant, ortu vero ad occasum, quae fieri nullo modo possent
nisi multo quam terra maior esset, nec quod montem Idam
exoriens latitudine exsuperet, dextra laevaque large ample-
ctens, praesertim tanto discretus intervallo. Defectus lunae 51
magnitudinem eius haut dubia ratione declarat, sicut terrae
parvitatem ipse deficiens. namque cum sint tres umbrarum
figurae, constetque, si par lumini sit materia quae iaciat,
umbram columnae effigie iaci nec habere finem, si vero maior
materia quam lumen, turbinis recti, ut sit imum eius angustis-
simum et simili modo infinita longitudo, si minor materia quam
lux, metae exsistere effigiem in cacuminis finem desinentem,
talemque cerni umbram deficiente luna, palam fit, ut nulla 52
amplius relinquatur dubitatio, superari magnitudinem terrae,
id quidem et tacitis naturae ipsius indiciis. cur enim partitis
vicibus anni brumalis abscedit aut noctium opacitate terras
reficit? exusturus haut dubie, et sic quoque exurens quadam
in parte. tanta magnitudo est.

12. (9.) Et rationem quidem defectuus utriusque primus 53
Romani generis in vulgum extulit Sulpicius Gallus, qui consul
cum M. Marcello fuit, sed tum tribunus militum, sollicitudine

exercitu liberato, pridie quam Perseus rex superatus a Paulo est, in concionem ab imperatore productus ad praedicendam eclipsim, mox et conposito volumine. apud Graecos autem investigavit primus omnium Thales Milesius Olympiadis XLVIII anno quarto praedicto solis defectu qui Alyatte rege factus est urbis conditae anno CLXX. post eos utriusque sideris cursum in sexcentos annos praececinit Hipparchus, menses gentium diesque et horas ac situus locorum et visuus populorum conplexus, aevo teste haut alio modo quam consilio-
54 rum naturae particeps. Viri ingentes, supraque mortalium naturam tantorum numinum lege deprehensa et misera hominum mente absoluta in defectibus scelera aut mortem aliquam siderum pavente, quo in metu fuisse Stesichori et Pindari vatum sublimia ora palam est deliquio solis, at in luna veneficia arguente mortalitate et ob id crepitu dissono auxiliante, quo pavore ignarus causae Nicias Atheniensium imperator veritus classem portu educere opes eorum adflixit, macti ingenio este, caeli interpretes rerumque naturae capaces,
55 argumenti repertores quo deos hominesque vicistis! Quis enim haec cernens et statos siderum quoniam ita appellare placuit labores non suae necessitati mortales genitos ignoscat? Nunc confessa de iisdem breviter atque capitulatim attingam ratione admodum necessariis locis strictimque reddita, nam neque instituti operis talis argumentatio est, neque omnium rerum adferri posse causas minus mirum est quam constare in aliquis.

56 13. (10.) Defectuus CCXXIII mensibus redire in suos orbes certum est, solis defectuus non nisi novissima primave fieri luna, quod vocant coitum, lunae autem non nisi plena, semperque citra quam proxime fuerint. omnibus autem annis fieri utriusque sideris defectuus statis diebus horisque sub terra, nec tamen, cum superne fiant, ubique cerni, aliquando propter nubila, saepius globo terrae obstante convexitatibus
57 mundi. Intra ducentos annos Hipparchi sagacitate conpertum est et lunae defectum aliquando quinto mense a priore fieri, solis vero septimo. eundem bis in triginta diebus supra terras occultari, sed ab aliis hoc cerni, quaeque sunt in hoc miraculo maxime mira, cum conveniat umbra terrae lunam

hebetari, nunc ab occasuus parte hoc ei accidere, nunc ab exortuus, quanam ratione, cum solis exortu umbra illa hebetatrix sub terra esse debeat, semel iam acciderit ut in occasu luna deficeret utroque super terram conspicuo sidere. nam ut XV diebus utrumque sidus quaereretur et nostro aevo accidit imperatoribus Vespasianis patre III. filio iterum consulibus.

14. (11.) Lunam semper aversis a sole cornibus, si cre- 58
scat, ortuus spectare, si minuatur, occasuus, haut dubium est. lucere dodrantes semuncias horarum ab secunda adicientem usque ad plenum orbem detrahentemque in deminutionem, intra quattuordecim autem partes solis semper occultam esse. Quo argumento amplior errantium stellarum quam lunae magnitudo colligitur, quando illae et a septenis interdum partibus emergant. sed altitudo cogit minores videri, sicut adfixas caelo solis fulgore interdiu non cerni, cum aeque ac noctu luceant, idque manifestum fiat defectu solis et praealtis puteis.

15. (12.) Errantium autem tres, quas supra solem dixi- 59
mus sitas, occultantur meantes cum eo, exoriuntur vero ma- 32 sqq.
tutino discedentes partibus numquam amplius undenis. postea radiorum eius contactu reguntur, et in triquetro a partibus centum viginti stationes matutinas faciunt, quae et primae vocantur, mox in adverso a partibus centum octoginta exortuus vespertinos, iterumque in centum viginti ab alio latere adpropinquantes stationes vespertinas, quas et secundas vocant, donec adsecutus in partibus duodenis occultet illas, qui vespertini occasuus appellantur. Martis stella ut propior etiam 60
ex quadrato sentit radios, a nonaginta partibus, unde et nomen accepit motus primus et secundus nonagenarius dictus ab utroque exortu. eadem stationalis senis mensibus conmoratur in signis, alioqui bimestris, cum ceterae utraque statione quaternos menses non inpleant. Inferiores autem 61
duae occultantur in coitu vespertino simili modo, relictaeque a sole totidem in partibus faciunt exortuus matutinos, ad quos a longissimis distantiae suae metis solem insecuntur, adeptaeque occasu matutino conduntur ac praetereunt. mox eodem intervallo vespere exoriuntur usque ad quos diximus 38

terminos. ab hisce retrogradiuntur ad solem et occasu ve-
spertino delitescunt. Veneris stella et stationes duas, matu-
tinam vespertinamque, ab utroque exortu facit a longissimis
distantiae suae finibus. Mercuri stationes breviore momento
quam ut deprehendi possint.
62 (13.) Haec est luminum occultationumque ratio, perple-
xior motu multisque involuta miraculis. siquidem magnitudi-
nes suas et colores mutant, et eaedem ad septentrionem acce-
dunt abeuntque ad austrum, terrisque propiores aut caelo
repente cernuntur. in quibus aliter multa quam priores tra-
dituri fatemur ea quoque illorum esse muneris qui primi quae-
rendi vias demonstraverint, modo ne quis desperet saecula
63 proficere semper. Pluribus de causis haec omnia accidunt.
prima circulorum quos Graeci ἀψῖδας in stellis vocant (etenim
Graecis utendum erit vocabulis). sunt autem hi sui cuique
earum, aliique quam mundo, quoniam terra a verticibus duo-
bus quos appellaverunt polos centrum caeli nec non et
signiferi est oblique inter eos siti. omnia autem haec con-
stant ratione circini semper indubitata. ergo ab alio cuique
centro apsides suae exsurgunt, ideoque diversos habent orbes
motuusque dissimiles, quoniam interiores apsidas necesse est
64 breviores esse. 16. Igitur a terrae centro apsides altissimae
sunt Saturno in scorpione, Iovi in virgine, Marti in leone,
soli in geminis, Veneri in sagittario, Mercurio in capricorno,
mediis omnium partibus, et e contrario ad terrae centrum
humillimae atque proximae. Sic fit ut tardius moveri videan-
tur, cum altissimo ambitu feruntur, non quia adcelerent tar-
dentve naturales motuus, qui certi ac singuli sunt illis, sed
quia deductas ab summa apside lineas coartari ad centrum
necesse est sicut in rotis radios, idemque motus alias maior
65 alias minor centri propinquitate sentitur. Altera sublimitatium
causa, quoniam a suo centro apsidas altissimas habent in aliis
signis, Saturnus in librae parte vicesima, Iuppiter cancri
quinta decima, Mars capricorni vicesima octava, sol arietis
vicesima nona, Venus piscium septima decima, Mercurius
virginis quinta decima, luna tauri quarta. Tertia altitudinum
ratio caeli mensura, non circuli, intellegitur, subire eas aut
66 descendere per profundum aeris oculis aestimantibus. Huic

conexa latitudinum signiferi obliquitatisque causa est. Per
hunc stellae quas diximus feruntur, nec aliud habitatur in 21 sq.
terris quam quod illi subiacet, reliqua a polis squalent. Ve-
neris tantum stella excedit eum binis partibus, quae causa
intellegitur efficere ut quaedam animalia et in desertis mundi
nascantur. Luna quoque per totam latitudinem eius vagatur,
sed omnino non excedens eum. Ab his Mercuri stella laxis-
sime, ut tamen e duodenis partibus (tot enim sunt latitudinis)
non amplius octonas pererret, neque has aequaliter, sed duas
medio eius et supra quattuor infra duas. Sol deinde medio 67
fertur inter duas partes flexuoso draconum meatu inaequalis,
Martis stella quattuor mediis, Iovis media et super eam dua-
bus, Saturni duabus ut sol. Haec erit latitudinum ratio ad
austrum descendentium aut ad aquilonem subeuntium. hac
constare et tertiam illam a terra subeuntium in caelum, et
pariter scandi eam quoque existimavere plerique falso. qui
ut coarguantur, aperienda est subtilitas inmensa et omnes eas
conplexa causas. Convenit stellas in occasu vespertino pro- 68
ximas esse terrae et altitudine et latitudine, exortuusque ma-
tutinos in initio cuiusque fieri, stationes in mediis latitudinum
articulis, quae vocant ecliptica. Perinde confessum est mo-
tum augeri quamdiu in vicino sint terrae, cum abscedant in
altitudinem, minui. quae ratio lunae maxime sublimitatibus
adprobatur. Aeque non est dubium in exortibus matutinis
etiamnum augeri atque a stationibus primis tres superiores
diminuere usque ad stationes secundas. Quae cum ita sint, ma- 69
nifestum erit ab exortu matutino latitudines scandi, quoniam
in eo primum habitu incipiat parcius adici motus, in stationi-
bus vero primis et altitudinem subiri, quoniam tum primum
incipiant detrahi numeri stellaeque retroire. cuius rei ratio
privatim reddenda est. Percussae in qua diximus parte et
triangulo solis radio inhibentur rectum agere cursum, et ignea
vi levantur in sublime. Hoc non protinus intellegi potest visu 70
nostro, ideoque existimantur stare, unde et nomen accepit
statio. Progreditur deinde eiusdem radi violentia, et retroire
cogit vapore percussas. Multo id magis in vespertino earum
exortu, toto sole adverso cum in summas apsidas expelluntur,
minimaeque cernuntur, quoniam altissime absunt, et minimo

feruntur motu, tanto minores, cum hoc in altissimis apsidum
71 evenit signis. Ab exortu vespertino latitudo descenditur parcius iam se minuente motu, non tamen ante stationes secundas augente, cum et altitudo descenditur, superveniente ab alio latere radio eademque vi rursus ad terras deprimente qua sustulerat in caelum e priore triquetro. tantum interest, subeant radii an superveniant, multoque eadem magis in vespertino occasu accidunt. Haec est superiorum stellarum ratio, difficilior reliquarum et a nullo ante nos reddita.

72 17. (14.) Primum igitur dicatur, cur Veneris stella numquam longius XLVI portibus, Mercuri XXIII ab sole abscedant, saepe citra eas ad solem reciprocent. Conversas habent utraeque apsidas ut infra solem sitae, tantumque circulis earum sub terra est quantum superne praedictarum, et ideo non possunt abesse amplius, quoniam curvatura apsidum ibi non habet longitudinem maiorem. ergo utrique simili ratione modum statuunt apsidum suarum margines ac spatia longitu-
73 dinis latitudinum evagatione pensant. At enim cur non semper ad quadraginta sex et ad partes viginti tres perveniunt? mmo vero, sed ratio canonicos fallit. namque adparet apsidas quoque earum moveri, quod numquam transeant solem. Itaque cum in partem ipsam eius incidere margines alterutro latere, tum et stellae ad longissima sua intervalla pervenire intelleguntur. cum citra fuere margines, totidem partibus et ipsae ocius redire creduntur, cum sit illa semper utrique
74 extremitas summa. Hinc et ratio motuum conversa intellegitur. superiores enim celerrime feruntur in occasu vespertino, hae tardissime. illae a terra altissime absunt, cum tardissime moventur, hae, cum ocissime. Quia sicut in illis propinquitas centri adcelerat ita in his extremitas circuli, illae ab exortu matutino minuere celeritatem incipiunt, hae vero augere. illae retro cursum agunt a statione matutina usque ad vespertinam, Veneris a vespertina usque ad matutinam.
75 Incipit autem ab exortu matutino latitudinem scandere, altitudinem vero ac solem insequi a statione matutina, ocissima in occasu matutino et altissima, degredi autem latitudine motumque minuere ab exortu vespertino, retro quidem ire simulque altitudine degredi a statione vespertina. Mercuri

rursus stella utroque modo scandere ab exortu matutino, degredi vero latitudine a vespertino, consecutoque sole ad quindecim partium intervallum consistit quatriduo prope inmobilis. mox ab altitudine descendit retroque graditur ab 76 occasu vespertino usque ad exortum matutinum, tantumque haec et luna totidem diebus quot subiere descendunt. Veneris quindecies pluribus subit, rursus Saturni et Iovis duplicato degrediuntur, Martis etiam quadruplicato. tanta est naturae varietas, sed ratio evidens. nam quae in vaporem solis nituntur etiam descendunt aegre.

(15.) Multa promi amplius circa haec possunt secreta 77 naturae legesque quibus ipsa serviat. exempli gratia in Martis sidere, cuius est maxime inobservabilis cursus, numquam id stationem facere Iovis sidere triquetro, raro admodum sexaginta partibus discreto, qui numerus sexangulas mundi efficit formas, nec exortuus nisi in duobus signis tantum, cancri et leonis, simul edere. Mercuri vero sidus exortuus vespertinos in piscibus raros facere, creberrimos in virgine, in libra matutinos, item matutinos in aquario, rarissimos in leone, retrogradum in tauro et in geminis non fieri, in cancro vero non citra vicesimam quintam partem. lunam bis coitum 78 cum sole in nullo alio signo facere quam geminis, non coire aliquando in sagittario tantum, novissimam vero primamque eadem die vel nocte nullo alio in signo quam ariete conspici. (id quoque paucis mortalium contigit, et inde fama cernendi Lynceo). non conparere in caelo Saturni sidus et Martis, cum plurimum, diebus centum septuaginta, Iovis triginta sex aut, cum minimum, denis detractis diebus omnia, Veneris sexaginta novem aut, cum minimum, quinquaginta duobus, Mercuri tredecim aut, cum plurimum, septemdecim.

18. (16.) Colores ratio altitudinum temperat, siquidem 79 earum similitudinem trahunt in quarum aera venere subeundo, tinguitque adpropinquantes utralibet alieni meatuus circulus, frigidior in pallorem, ardentior in ruborem, ventosus in horrorem, sol atque conmissurae apsidum extremaeque orbitae atram in obscuritatem. suus quidem cuique color est, Saturno candidus, Iovi clarus, Marti igneus, lucifero candens, vesperi refulgens, Mercurio radians, lunae blandus, soli, cum oritur,

ardens, post radians, his causis conexo visu et earum quae
80 caelo continentur. namque modo multitudo conferta inest circa dimidios orbes lunae, placida nocte leniter inlustrante eas, modo raritas, ut fugisse miremur, plenilunio abscondente aut cum solis suprave dictarum radii visuus perstrinxere nostros. et ipsa autem luna ingruentium solis radiorum haut dubie differentias sentit, hebetante cetero inflexos mundi convexitate eos praeterquam ubi recti angulorum conpetant ictuus. itaque in quadrato solis dividua est, in triquetro seminani ambitur orbe, inpletur autem in adverso, rursusque minuens easdem effigies paribus edit intervallis, simili ratione qua supra solem tria sidera.

81 19. (17.) Sol autem ipse quattuor differentias habet, bis aequata nocte diei, verno et autumno, in centrum incidens terrae octavis in partibus arietis ac librae, bis permutatis spatiis, in auctum diei bruma, octava in parte capricorni, noctis vero solstitio, totidem in partibus cancri. Inaequalitatis causa obliquitas signiferi, cum pars aequa mundi super subterque terras omnibus fiat momentis. sed quae recta in exortu suo consurgunt signa longiore tractu tenent lucem, quae vero obliqua ociore transeunt spatio.

82 20. (18.) Latet plerosque magna caeli adsectatione conpertum a principibus doctrinae viris superiorum trium siderum ignes esse qui decidui ad terras fulminum nomen habeant, sed maxime ex his medio loco siti, fortassis quoniam contagium nimii umoris ex superiori circulo atque ardoris ex subiecto per hunc modum egerat, ideoque dictum Iovem fulmina iaculari. ergo ut e flagrante ligno carbo cum crepitu, sic a sidere caelestis ignis exspuitur praescita secum adferens, ne abdicata quidem sui parte in divinis cessante operibus. idque maxime turbato fit aere, quia collectus umor abundantiam stimulat aut quia turbatur quodam ceu gravidi sideris partu.

83 21. (19.) Intervalla quoque siderum a terra multi indagare temptarunt, et solem abesse a luna undeviginti partes quantam lunam ipsam a terra prodiderunt. Pythagoras vero, vir sagacis animi, a terra ad lunam centum viginti sex milia stadiorum esse collegit, ad solem ab ea duplum, inde ad duo-

decim signa triplicatum, in qua sententia et Gallus Sulpicius
fuit noster.
22. (20.) Sed Pythagoras interdum ex musica ratione ap- 84
pellat tonum quantum absit a terra luna, ab ea ad Mercurium
dimidium eius spati, et ab eo ad Venerem fere tantundem, a
qua ad solem sescuplum, a sole ad Martem tonum, id est
quantum ad lunam a terra, ab eo ad Iovem dimidium, et ab
eo ad Saturnum dimidium, et inde sescuplum ad signiferum.
ita septem tonis effici quam diapason harmoniam vocant, hoc
est universitatem concentuus. in ea Saturnum Dorio moveri
phthongo, Iovem Phrygio, et in reliquis similia, iucunda ma-
gis quam necessaria subtilitate.
23. (21.) Stadium centum viginti quinque nostros efficit 85
passuus, hoc est pedes sexcentos viginti quinque. Posidonius
non minus quadraginta stadiorum a terra altitudinem esse in
quam nubila ac venti nubesque perveniant, inde purum liqui-
dumque et inperturbatae lucis aera, sed a turbido ad lunam
viciens centum milia stadiorum, inde ad solem quinquiens
miliens, et spatio fieri ut tam inmensa eius magnitudo non
exurat terras. plures autem nubes nongentis in altitudinem
subire prodiderunt. inconperta haec et inextricabilia, sed
prodenda, quia sunt prodita, in quis tamen una ratio geome-
tricae collectionis numquam fallacis possit non repudiari,
si cui libeat altius ista persequi, nec ut mensura (id enim
velle paene dementis oti est), sed ut tantum aestimatio con-
iectandi constet animo. Nam cum trecentis sexaginta et fere 86
sex partibus orbis solis ex circuitu eius patere appareat cir-
culum per quem meat, semperque dimetiens tertiam partem
ambituus et tertiae paulo minus septimam colligat, apparet
dempta eius dimidia (quoniam terra centralis interveniat)
sextam fere partem huius inmensi spati quod circa terram
circuli solaris animo conprehenditur inesse altitudinis spatio,
lunae vero duodecimam, quoniam tanto breviore quam sol
ambitu currit. ita fieri eam in medio solis ac terrae. Mirum 87
quo procedat improbitas cordis humani parvolo aliquo invi-
tata successu, sicut in supra dictis occasionem inpudentiae
ratio largitur. ausique divinare solis ad terram spatia eadem
ad caelum agunt, quoniam sit medius sol, ut protinus mundi

quoque ipsius mensura veniat ad digitos. quantas enim dime-
tiens habeat septimas, tantas habere circulum duo et vicesi-
mas, tamquam plane a perpendiculo mensura caeli constet.
88 Aegyptia ratio, quam Petosiris et Nechepsos ostendere, sin-
44 gulas partes in lunari circulo, ut dictum est, minimo triginta
tribus stadiis paulo amplius patere colligit, in Saturni amplis-
35 simo duplum, in solis, quem medium esse diximus, utriusque
mensurae dimidium. quae conputatio plurimum habet pudo-
ris, quoniam ad Saturni circulum addito signiferi ipsius inter-
vallo nec numerabilis multiplicatio efficitur.

89 24. (22.) Restant pauca de mundo. namque et in ipso
caelo stellae repente nascuntur. Plura earum genera. 25.
Cometas Graeci vocant, nostri crinitas, horrentis crine san-
guineo et comarum modo in verticem hispidas. iidem po-
gonias quibus inferiore ex parte in speciem barbae longae
promittitur iuba. Acontiae iaculi modo vibrantur. ocissimo
significatu haec fuit de qua quinto consulatu suo Titus impe-
rator Caesar praeclaro carmine perscripsit, ad hunc diem
novissime visa. Easdem breviores et in mucronem fastigatas
xiphias vocavere, quae sunt omnium pallidissimae et quo-
dam gladi nitore ac sine ullis radiis, quos et disceus, suo no-
mini similis, colore autem electro, raros e margine emittit.
90 Pitheus doliorum cernitur figura in concavo fumidae lucis.
Ceratias cornus speciem habet, qualis fuit cum Graecia apud
Salamina depugnavit. Lampadias ardentes imitatur faces, hip-
peus equinas iubas, celerrimi motuus atque in orbem circa
se euntes. Fit et candidus cometes argenteo crine ita reful-
gens ut vix contueri liceat, specieque humanae faciei effigiem
in se ostendens. fiunt et hirti villorum specie et nube aliqua
circumdati. semel adhuc iubae effigies mutata in hastam est,
Olympiade CVIII, urbis anno CCCCVIII. Brevissimum quo
cernerentur spatium VII dierum adnotatum est, longissimum
CLXXX.

91 (23.) Moventur autem aliae errantium modo, aliae inmo-
biles haerent, omnes ferme sub ipso septentrione, aliqua
eius parte non certa, sed maxime in candida quae lactei cir-
culi nomen accepit. Aristoteles tradit et simul plures cerni,
nemini conpertum alteri, quod equidem sciam, ventos autem

ab his graves aestuusve significari. Fiunt et hibernis mensi-
bus et in austrino polo, sed ibi citra ullum iubar. diraque
conperta Aethiopum et Aegypti populis, cui nomen aevi eius
rex dedit Typhon, ignea specie ac spirae modo intorta, visu
quoque torvo, nec stella verius quam quidam igneus nodus.
Sparguntur aliquando et errantibus stellis ceterisque crines. 92
sed cometes numquam in occasura parte caeli est, terrificum
magna ex parte sidus atque non leviter piatum, ut civili motu
Octavio consule iterumque Pompei et Caesaris bello, in nostro
vero aevo circa veneficium quo Claudius Caesar imperium
reliquit Domitio Neroni ac deinde principatu eius adsiduum
prope ac saevum. Referre arbitrantur, in quas partes sese
iaculetur aut cuius stellae vires accipiat, quasque similitudi-
nes reddat et quibus in locis emicet. Tibiarum specie musi- 93
cae arti portendere, obscenis autem moribus in verendis
partibus signorum, ingeniis et eruditioni, si triquetram figu-
ram quadratamve paribus angulis ad aliquos perennium stel-
larum situus edant, venena fundere in capite septentrionalis
austrinaeve serpentis. Cometes in uno totius orbis loco co-
litur in templo Romae, admodum faustus divo Augusto iudi-
catus ab ipso, qui incipiente eo apparuit ludis quos faciebat
Veneri Genetrici non multo post obitum patris Caesaris in col-
legio ab eo instituto. namque his verbis in gaudium prodit: 94
Iis ipsis ludorum meorum diebus sidus crinitum
per septem dies in regione caeli quae sub septen-
trionibus est conspectum. id oriebatur circa un-
decimam horam diei clarumque et omnibus e ter-
ris conspicuum fuit. eo sidere significari volgus
credidit Caesaris animam inter deorum inmorta-
lium numina receptam, quo nomine id insigne
simulacro capitis eius, quod mox in foro conse-
cravimus, adiectum est. haec ille in publicum. interiore
gaudio sibi illum natum seque in eo nasci interpretatus est,
et, si verum fatemur, salutare id terris fuit. Sunt qui et haec
sidera perpetua esse credant, suoque ambitu ire, sed non
nisi relicta a sole cerni, alii vero qui nasci umore fortuito
et ignea vi, ideoque solvi. 57

26. (24.) Idem Hipparchus numquam satis laudatus, ut 95

quo nemo magis adprobaverit cognationem cum homine siderum animasque nostras partem esse caeli, novam stellam et aliam in aevo suo genitam deprehendit, eiusque motu qua die fulsit ad dubitationem est adductus, anne hoc saepius fieret moverenturque et eae quas putamus adfixas. ideoque ausus rem etiam deo inprobam, adnumerare posteris stellas ac sidera ad nomen expungere organis excogitatis per quae singularum loca atque magnitudines signaret, ut facile discerni posset ex eo, non modo an obirent ac nascerentur, sed an omnino aliquae transirent moverenturque, item an crescerent minuerenturque, caelo in hereditate cunctis relicto, si quisquam qui cretionem eam caperet inventus esset.

96 (25.) Emicant et faces non nisi cum decidunt visae, qualis Germanico Caesare gladiatorum spectaculum edente praeter ora populi meridiano transcucurrit. Duo genera earum. lampadas vocant plane faces, alterum bolidas, quale Mutinensibus malis visum est. distant quod faces vestigia longa faciunt priore ardente parte, bolis vero perpetua ardens longiorem trahit limitem.

(26.) Emicant et trabes simili modo, quas δοκοὺς vocant, qualis cum Lacedaemonii classe victi imperium Graeciae amisere. Fit et caeli ipsius hiatus, quod vocant chasma.

97 27. (27.) Fit et sanguinea specie et, quo nihil terribilius mortalium timori est, incendium ad terras cadens inde, sicut Olympiadis CVII. anno tertio, quum rex Philippus Graeciam quateret. Atque ego haec statis temporibus naturae ut cetera arbitror existere, non, ut plerique, variis de causis quas ingeniorum acumen excogitat. quippe ingentium malorum fuere praenuntia, sed ea accidisse non quia haec facta sunt arbitror, verum haec ideo facta quia incasura erant illa. raritate autem occultam eorum esse rationem, ideoque non sicut exortuus supra dictos defectuusque et multa alia nosci.

98 28. (28.) Cernuntur et stellae cum sole totis diebus, plerumque et circa solis orbem ceu spiceae coronae et versicolores circuli, qualiter Augusto Caesare in prima iuventa urbem intrante post obitum patris ad nomen ingens capessendum. 29. Existunt eaedem coronae circa lunam et circa nobilia astra caeloque inhaerentia.

(29.) Circa solem arcus apparuit L. Opimio Q. Fabio, orbis L. Porcio M'. Acilio, circulus rubri coloris L. Iulio P. Rutilio coss.

30. (30.) Fiunt prodigiosi et longiores solis defectuus, qualis occiso dictatore Caesare et Antoniano bello totius paene anni pallore continuo.

31. (31.) Et rursus soles plures simul cernuntur, nec 99 supra ipsum nec infra, sed ex obliquo, numquam iuxta nec contra terram nec noctu, sed aut oriente aut occidente. semel et meridie conspecti in Bosporo produntur, qui ab matutino tempore duraverunt in occasum. Trinos soles antiqui saepius videre, sicut Sp. Postumio Q. Mucio et Q. Marcio M. Porcio et M. Antonio P. Dolabella et M. Lepido L. Planco coss., et nostra aetas vidit divo Claudio principe, consulatu eius Cornelio Orfito collega. plures quam tres simul visi ad hoc aevi numquam produntur.

32. (32.) Lunae quoque trinae, ut Cn. Domitio C. Fannio consulibus, apparuere.

33. (33.) Quod plerique appellaverunt soles nocturnos, 100 lumen de caelo noctu visum est C. Caecilio Cn. Papirio consulibus et saepe alias, ut diei species nocte luceret.

34. (34.) Clipeus ardens ab occasu ad ortum scintillans transcucurrit solis occasu L. Valerio C. Mario consulibus.

35. (35.) Scintillam e stella cadere et augeri terrae adpropinquantem** at postquam lunae magnitudine facta sit, inluxisse ceu nubilo die, dein, cum in caelum se reciperet, lampadem factam semel umquam proditur Cn. Octavio C. Scribonio consulibus. vidit id Silanus proconsul cum comitatu suo.

36. (36.) Fieri videntur et discursuus stellarum numquam temere, ut non ex ea parte truces venti cooriantur.

37. (37.) Existunt stellae et in mari terrisque. Vidi no- 101 cturnis militum vigiliis inhaerere pilis pro vallo fulgorem effigie ea, et antemnis navigantium aliisque navium partibus ceu vocali quodam sono insistunt ut volucres sedem ex sede mutantes, graves, cum solitariae venere, mergentesque navigia et, si in carinae ima deciderint, exurentes, geminae autem salutares et prosperi cursuus prae nuntiae, quarum adventu

fugari diram illam ac minacem appellatamque Helenam ferunt, et ob id Polluci et Castori id numen adsignant, eosque in mari deos invocant. Hominum quoque capita vespertinis magno praesagio circumfulgent. omnia incerta ratione et in naturae maiestate abdita.

102 38. (38.) Hactenus de mundo ipso sideribusque. nunc reliqua caeli memorabilia. namque et hoc caelum appellavere maiores quod alio nomine aera, omne quod inani simile vitalem hunc spiritum fundit. Infra lunam haec sedes, multoque inferior, ut animadverto propemodum constare, infinitum ex superiore natura aeris, infinitum et terreni halituus miscens utraque sorte confunditur. Hinc nubila, tonitrua et alia fulmina, hinc grandines, pruinae, imbres, procellae, turbines, hinc plurima mortalium mala et rerum naturae pugna
103 secum. Terrena in caelum tendentia deprimit siderum vis, eademque quae sponte non subeant ad se trahit. decidunt imbres, nebulae subeunt, siccantur amnes, ruunt grandines, torrent radii et terram in medio mundi undique inpellunt, iidem infracti resiliunt et quae potuere auferunt secum. vapor ex alto cadit rursumque in altum redit. venti ingruunt inanes, iidemque cum rapina remeant. tot animalium haustus spiritum e sublimi trahit, at ille contra nititur, tellusque ut inani
104 caelo spiritum fundit. Sic ultro citro conmeante natura ut tormento aliquo mundi celeritate discordia accenditur. nec stare pugnae licet, sed adsidue rapta convolvitur et circa terram inmenso rerum causas globo ostendit, subinde per nubes caelum aliud obtexens. Ventorum hoc regnum. itaque praecipua eorum natura ibi et ferme reliquas conplexa se causas, quoniam et tonitruum et fulminum iactuus horum violentiae plerique adsignant, quin et ideo lapidibus pluere interim, quia vento sint rapti, et multa similiter. quam ob rem simul plura dicenda sunt.

105 39. (39.) Tempestatum rerumque quasdam statas esse causas, quasdam vero fortuitas aut adhuc rationis inconpertae, manifestum est. quis enim aestates et hiemes quaeque in temporibus annua vice intelleguntur siderum motu fieri dubitet? Ut solis ergo natura temperando intellegitur anno, sic reliquorum quoque siderum propria est quibusque vis et

ad suam cuique naturam fertilis. alia sunt in liquorem soluti umoris fecunda, alia concreti in pruinas aut coacti in nives aut glaciati in grandines, alia flatuus, alia teporis, alia vaporis, alia roris, alia rigoris. nec vero haec tanta debent existimari quanta cernuntur, cum esse eorum nullum minus luna tam inmensae altitudinis ratio declaret. Igitur in suo 106
quaeque motu naturam suam exercent, quod manifestum Saturni maxime transituus imbribus faciunt. nec meantium modo siderum haec vis est sed multorum etiam adhaerentium caelo, quotiens errantium accessu inpulsa aut coniectu radiorum exstimulata sunt, qualiter in suculis sentimus accidere, quas Graeci ob id pluvio nomine appellant. quin et sua sponte quaedam statisque temporibus, ut haedorum exortus. arcturi vero sidus non ferme sine procellosa grandine emergit.

40. (40.) Nam caniculae exortu accendi solis vapores 107
quis ignorat, cuius sideris effectuus amplissimi in terra sentiuntur? fervent maria exoriente eo, fluctuant in cellis vina, moventur stagna. orygem appellat Aegyptus feram quam in exortu eius contra stare et contueri tradit ac velut adorare, cum sternuerit. canes quidem toto eo spatio maxime in rabiem agi non est dubium.

41. (41.) Quin partibus quoque signorum quorundam 108
sua vis inest, ut autumnali aequinoctio brumaque, cum tempestatibus confici sidus intellegimus, nec imbribus tantum tempestatibusque sed multis et corporum et ruris experimentis. adflantur alii sidere, alii conmoventur statis temporibus alvo, nervis, capite, mente, olea et populus alba et salices solstitio folia circumagunt, floret ipso brumali die suspensa in tectis arentis herba pulei, rumpuntur intentae spiritu membranae. miretur hoc qui non observet cotidiano 109
experimento herbam unam, quae vocatur heliotropium, abeuntem solem intueri semper omnibusque horis cum eo verti vel nubilo obumbrante. iam quidem lunari potestate ostrearum conchyliorumque et concharum omnium corpora augeri ac rursus minui, quin et soricum fibras respondere numero lunae exquisivere diligentiores, minimumque animal, formicam, sentire vires sideris interlunio semper cessantem. Quo 110
turpior homini inscitia est fatenti praecipue iumentorum quo-

rundam in oculis morbos cum luna increscere ac minui. patrocinatur vastitas rei. inmensa discreta altitudine duo atque septuaginta signa sunt, rerum aut animantium effigies in quas digessere caelum periti. in his quidam mille sexcentas adnotavere stellas, insignes scilicet effectu visuve, exempli gratia in cauda tauri septem quas appellavere vergilias, in fronte suculas, booten qui sequitur septemtriones.

111 42. (42.) Extra has causas non negaverim existere imbres ventosque, quoniam umidam a terra, alias vero propter vaporem fumidam exhalari caliginem certum est, nubesque liquore egresso in sublime aut ex aere coacto in liquorem gigni. densitas earum corpusque haut dubio coniectatur argumento, cum solem obumbrent perspicuum alias etiam urinantibus in quamlibet profundam aquarum altitudinem.

112 43. (43.) Igitur non eam infitias posse in has et ignes superne stellarum decidere, quales sereno saepe cernimus, quorum ictu concuti aera verum est, quando et tela vibrata stridunt. cum vero in nubem perveniunt, vaporem dissonum gigni ut candente ferro in aquam demerso et fumidum verticem volvi. hinc nasci procellas. et si in nube luctetur flatus aut vapor, tonitrua edi. si erumpat ardens, fulmina, si longiore tractu nitatur, fulgetras. his findi nubem, illis perrumpi, et esse tonitrua inpactorum ignium plagas, ideoque protinus
113 coruscare igneas nubium rimas. posse et repulsu siderum depressum qui a terra meaverit spiritum nube cohibitum tonare, natura strangulante sonitum, dum rixetur, edito fragore, cum erumpat, ut in membrana spiritu intenta. posse et attritu, dum praeceps feratur, illum quisquis est spiritum accendi. posse et conflictu nubium elidi, ut duorum lapidum, scintillantibus fulgetris. sed haec omnia esse fortuita. hinc bruta fulmina et vana, ut quae nulla veniant ratione naturae. his percuti montes, his maria, omnesque alios inritos iactuus. illa vero fatidica ex alto statisque de causis et ex suis venire sideribus.

114 (44.) Simili modo ventos vel potius flatus posse et arido siccoque anhelitu terrae gigni non negaverim. posse et aquis

aera exspirantibus qui neque in nebulam densetur nec crassescat in nubes. posse et solis inpulsa agi, quoniam ventus haut aliud intellegatur quam fluctus aeris, pluribusque etiam modis. namque et e fluminibus ac nivibus et e mari videmus, et quidem tranquillo, et alios quos vocant altanos et e terra consurgere. qui, cum e mari redeunt, tropaei vocantur, si pergunt, apogei.

44. Montium vero flexuus crebrique vertices et conflexa 115 cubito aut fracta in numeros iuga, concavi vallium sinuus scindentes inaequalitate ideo resultantem aera (quae causa etiam voces multis in locis reciprocas facit) sine fine ventos generant. 45. iam quidam et specuus, qualis in Delmatiae ora, vasto praeceps hiatu in quem deiecto levi pondere quamvis tranquillo die turbini similis emicat procella. nomen loco est Senta. Quin et in Cyrenaica provincia rupes quaedam austro traditur sacra, quam profanum sit attrectari hominis manu confestim austro volvente harenas. In domibus etiam multa manu facta inclusa opacitate conceptacula auras suas habent. adeo causa non deest.

(45.) Sed plurimum interest, flatus sit an ventus. Illos 116 statos atque perspirantes, quos non tractus aliquis verum terrae sentiunt, qui non aura, non procella, sed mares appellatione quoque ipsa venti sunt, sive adsiduo mundi incitu et contrario siderum occursu nascuntur, sive hic est ille generabilis rerum naturae spiritus huc illuc tamquam in utero aliquo vagus, sive disparili errantium siderum ictu radiorumque multiformi iactu flagellatus aer, sive a suis sideribus exeunt his propioribus sive ab illis caelo adfixis cadunt, palam est illos quoque legem naturae habere non ignotam etiamsi nondum percognitam. 46. Viginti amplius auctores Graeci 117 veteres prodidere de his observationes. quo magis miror orbe discordi et in regna, hoc est in membra, diviso tot viris curae fuisse tam ardua inventu, inter bella praesertim et infida hospitia, piratis etiam omnium mortalium hostibus transituus ferme tenentibus, ut hodie quaedam in suo quisque tractu ex eorum commentariis qui numquam eo accessere verius noscat quam indigenarum scientia. nunc vero pace tam festa, tam gaudente proventu rerum artiumque principe, omnino

nihil addisci nova inquisitione, immo ne veterum quidem in-
118 venta perdisci. non erant maiora praemia in multos dispersa
fortunae magnitudine, et ista plures sine praemio alio quam
posteros iuvandi eruerunt. mores hominum senuere, non
fructuus, et inmensa multitudo aperto, quaecumque est, mari
hospitalique litorum omnium adpulsu navigat, sed lucri, non
scientiae gratia. nec reputat caeca mens et tantum avari-
tiae intenta id ipsum scientia posse tutius fieri. quapropter
scrupulosius quam instituto fortassis conveniat operi tractabo
ventos, tot milia navigantium cernens.
119 47. (46.) Veteres quattuor omnino servavere per toti-
dem mundi partes, ideo nec Homerus plures nominat, hebeti,
ut mox iudicatum est, ratione. secuta aetas octo addidit nimis
subtili atque concisa, proximis inter utramque media placuit
ad brevem ex numerosa additis quattuor. Sunt ergo bini in
quattuor caeli partibus, ab oriente aequinoctiali subsolanus,
ab oriente brumali volturnus, illum apelioten, hunc Graeci
eurum appellant. a meridie auster et ab occasu brumali Afri-
cus, notum et Liba nominant. ab occasu aequinoctiali favo-
nius, ab occasu solstitiali corus, zephyrum et argesten vocant.
septentrionibus septentrio, interque eum et exortum solsti-
120 tialem aquilo, aparctias et boreas dicti. Numerosior ratio
quattuor his interiecerat, thrascian media regione inter se-
ptentrionem et occasum solstitialem, itemque caecian media
inter aquilonem et exortum aequinoctialem ab ortu solstitiali,
Phoenica media regione inter ortum brumalem et meridiem,
item inter Liba et notum conpositum ex utroque medium in-
ter meridiem et hibernum occidentem Libonotum. Nec finis,
alii quippe mesen nomine etiamnum addidere inter borean et
caecian, et inter eurum notumque euronotum. Sunt etiam
quidam peculiares quibusque gentibus venti, non ultra certum
procedentes tractum, ut Atheniensibus sciron, paulo ab ar-
geste deflexus, reliquae Graeciae ignotus. aliubi flatus idem
121 Olympias vocatur. Consuetudo omnibus his nominibus ar-
gesten intellegi, et caecian aliqui vocant Hellespontian, et
eosdem alii aliter. item in Narbonensi provincia clarissimus
ventorum est circius, nec ullo violentia inferior, Ostiam ple-
rumque recta Ligustico mari perferens, idem non modo in

reliquis partibus caeli ignotus est, sed ne Viennam quidem eius-
dem provinciae urbem attingens, paucis ante milibus iugi mo-
dici occursu tantus ille ventus coercitus. et austros in Aegy-
ptum penetrare negat Fabianus, quo fit manifesta lex naturae
ventis etiam et tempore et fine dicto.

(47.) Ver ergo aperit navigantibus maria, cuius in prin- 122
cipio favonii hibernum molliunt caelum sole aquari XXV.
optinente partem. is dies sextus Februarias ante iduus. Con-
petit ferme et hoc omnibus quos deinde ponam per singulas
intercalationes uno die anticipantibus rursusque lustro se-
quenti ordinem servantibus. Favonium quidam a. d. VIII.
calendas Martii chelidonian vocant ab hirundinis visu, non-
nulli vero ornithian, ab adventu avium, uno et LXX. die post
brumam flantem per dies novem. favonio contrarius est quem 119
subsolanum appellavimus. Dat aestatem exortus vergiliarum 123
in totidem partibus tauri sex diebus ante Maias iduus, quod
tempus austrinum est, huic vento septentrione contrario. ar-
dentissimo autem aestatis tempore exoritur caniculae sidus
sole primam partem leonis ingrediente, qui dies XV. ante
Augustas calendas est. huius exortum diebus octo ferme aqui-
lones antecedunt, quos prodromos appellant. Post biduum 124
autem exortuus iidem aquilones constantius perflant diebus
XXX, quos etesias appellant. mollire eos creditur solis va-
por geminatus ardore sideris, nec ulli ventorum magis stati
sunt. Post eos rursus austri trequentes usque ad sidus ar-
cturi quod exoritur undecim diebus ante aequinoctium au-
tumni. cum hoc corus incipit, corus autumnat. huic est con-
trarius volturnus. Post id aequinoctium diebus fere quattuor 125
et quadraginta vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod
tempus in III. iduus Novembres incidere consuevit, hoc est
aquilonis hiberni multumque aestivo illi dissimilis, cuius ex
adverso est Africus. Et ante brumam autem septem diebus
totidemque post eam sternitur mare alcyonum feturae, unde
nomen dies traxere, reliquom tempus hiemat. nec tamen
saevitia tempestatum concludit mare. piratae primum coegere
mortis periculo in mortem ruere et hiberna experiri maria.
nunc idem hoc avaritia cogit.

(48.) Ventorum etiam frigidissimi sunt uuos a septen- 126

119 trione diximus spirare et vicinus his corus, hi et reliquos conpescunt et nubes abigunt. umidi Africus et praecipue auster Italiae. narrant et in Ponto caecian in se trahere nubes. sicci corus et vulturnus praeterquam desinentes. nivales aquilo et septentrio. grandines septentrio inportat et corus. aestuosus auster, tepidi volturnus et favonius. iidem subsolano sicciores, et in totum omnes a septentrione et occidente siccio-
127 res quam a meridie et oriente. Saluberrimus autem omnium aquilo, noxius auster et magis siccus, fortassis quia umidus frigidior est. minus esurire eo spirante creduntur animantes Etesiae noctu desinunt fere et a tertia diei hora oriuntur. in Hispania et Asia ab oriente flatus est eorum, in Ponto ab aquilone, reliquis in partibus a meridie. spirant autem et a bruma, cum vocantur ornithiae, sed leniores et paucis diebus. Permutant et duo naturam cum situ, auster Africae serenus.
128 aquilo nubilus. Omnes venti vicibus suis spirant maiore ex parte ita ut contrarius desinenti incipiat. cum proximi cadentibus surgunt, a laevo latere in dextrum ut sol ambiunt. De ratione eorum menstrua quarta maxime luna decernit. Iisdem autem ventis in contrarium navigatur prolatis pedibus, ut noctu plerumque adversa vela concurrant. Austro maiores fluctuus eduntur quam aquilone, quoniam ille infernus ex imo mari spirat, hic summo. ideoque post austros noxii praecipue
129 terrae motuus. Noctu auster, interdiu aquilo vehementior, et ab ortu flantes diuturniores sunt ab occasu flantibus. septentriones inpari fere desinunt numero, quae observatio et in aliis multis rerum naturae partibus valet. mares itaque existimantur inpares numeri. Sol et auget et conprimit flatuus, auget exoriens occidensque, conprimit meridianus aestivis temporibus itaque medio diei aut noctis plerumque sopiuntur qui aut nimio frigore aut aestu solvuntur. Et imbribus venti sopiuntur. exspectantur autem maxime unde nubes dis-
130 cussae adaperuere caelum. Omnium quidem (si libeat observare minimos ambituus) redire easdem vices quadriennio exacto Eudoxus putat, non ventorum modo verum et reliquarum tempestatum magna ex parte. et est principium lustri eius semper intercalario anno caniculae ortu. De generalibus ventis haec.

48. (49.) Nunc de repentinis flatibus, qui exhalante terra, 131
ut dictum est, coorti, rursusque deiecti interim obducta nu- 111
bium cute, multiformes existunt. vagi quippe et ruentes
torrentium modo, ut aliquis placere ostendimus, tonitrua et 112
fulgura edunt. maiore vero inlati pondere incursuque, si late
siccam rupere nubem, procellam gignunt quae vocatur a
Graecis ecnephias. sin vero depresso sinu arctius rotati ef-
fregerunt, sine igne, hoc est sine fulmine, verticem faciunt
qui typhon vocatur, id est vibratus ecnephias. Defert hic 132
secum aliquid abruptum e nube gelida, convolvens versans-
que et ruinam suam illo pondere adgravans et locum ex loco
mutans rapida vertigine, praecipua navigantium pestis, non
antemnas modo verum ipsa navigia contorta frangens, tenui
remedio aceti in advenientem effusi, cui frigidissima est na-
tura. idem inlisu ipse repercussus conrepta secum in caelum
refert sorbetque in excelsum.

(50.) Quod si maiore depressae nubis eruperit specu, 133
sed minus lato quam procella nec sine fragore, turbinem vo-
cant proxima quaeque prosternentem. idem ardentior accen-
susque, dum furit, prester vocatur amburens contacta pariter
et proterens. 49. Non fit autem aquilonius typhon, nec ni-
valis aut nive iacente ecnephias. Quod si simul rupit nubem
exarsitque et ignem habuit, non postea concepit, fulmen est.
distat a prestere quo flamma ab igni. hic late funditur flatu, 134
illud conglobatur impetu. Vertex autem remeando distat a
turbine et quo stridor a fragore, procella latitudine ab utro-
que, disiecta nube verius quam rupta. Fit et caligo nebulae
simili nube dira navigantibus. Vocatur et columna, cum spis-
satus umor rigensque ipse se sustinet. ex eodem genere et
in longum veluti fistula nubes aquam trahit.

50. (51.) Hieme et aestate rara fulmina contrariis de 135
causis, quoniam hieme densatus aer nubium crassiore corio
spissatur, omnisque terrarum exhalatio rigens ac gelida quid-
quid accipit ignei vaporis exstinguit. quae ratio inmunem Scy-
thiam et circa rigentia a fulminum casu praestat, e diverso
nimius ardor Aegyptum, siquidem calidi siccique halituus ter-
rae raro admodum tenuisque et infirmas densantur in nubes.
Vere autem et autumno crebriora fulmina, corruptis in utro- 136

que tempore aestatis hiemisque causis. qua ratione crebra in Italia, quia mobilior aer mitiore hieme et aestate nimbosa semper quodammodo vernat vel autumnat. Italiae quoque partibus iis quae a septentrione discedunt ad teporem, qualis est urbis et Campaniae tractus, iuxta hieme et aestate fulgurat, quod non in alio situ.

137 51. (52.) Fulminum ipsorum plura genera traduntur. quae sicca veniunt non adurunt sed dissipant, quae umida non urunt sed infuscant. tertium est quod clarum vocant, mirificae maxime naturae, quo dolia exhauriuntur intactis operimentis nulloque alio vestigio relicto. aurum et aes et argentum liquatur intus, sacculis ipsis nullo modo ambustis ac ne confuso quidem signo cerae. Marcia princeps Romanarum icta gravida partu exanimato ipsa citra ullum aliud incommodum vixit. In Catilinianis prodigiis Pompeiano ex municipio M. Herennius decurio sereno die fulmine ictus est.

138 52. (53.) Tuscorum litterae novem deos emittere fulmina existimant, eaque esse undecim generum, Iovem enim trina iaculari. Romani duo tantum ex iis servavere, diurna attribuentes Iovi, nocturna Summano, rariora sane eadem de causa frigidioris caeli. Etruria erumpere terra quoque arbitratur quae infera appellat, brumali tempore facta, saeva maxime et exsecrabilia, cum sint omnia quae terrena existimant non illa generalia, nec a sideribus venientia sed ex proxima atque turbidiore natura. argumentum evidens, quod omnia superiore caelo decidentia obliquos habent ictuus,
139 haec autem quae vocant terrena rectos. sed quia ex propiore materia cadunt, ideo creduntur e terra exire, quoniam ex repulsu nulla vesigia edunt, cum sit illa ratio non inferi ictuus sed adversi. A Saturni ea sidere proficisci subtilius ista consectati putant, sicut cremantia a Martis, qualiter cum Volsinii oppidum Tuscorum opulentissimum totum concrematum est fulmine. Vocant et familiaria in totam vitam fatidica, quae prima fiunt familiam suam cuique indepto. Ceterum existimant non ultra decem annos portendere privata praeterquam aut primo patrimonio facta aut natali die, publica non ultra tricesimum annum praeterquam in deductione oppidi.

140 53. (54.) Exstat annalium memoria sacris quibusdam et

precationibus vel cogi fulmina vel inpetrari. Vetus fama Etruriae est inpetratum, Volsinios urbem depopulatis agris subeunte monstro quod vocavere Voltam, evocatum a Porsina suo rege. Et ante eum a Numa saepius hoc facilitatum in primo annalium suorum tradit L. Piso, gravis auctor, quod imitatum parum rite Tullium Hostilium ictum fulmine. Lucosque et aras et sacra habemus, interque Statores ac Tonantes et Feretrios Elicium quoque accepimus Iovem. Varia in hoc 141
vitae sententia et pro cuiusque animo. Imperare naturae sacra audacis est credere, nec minus hebetis veneficiis abrogare vires, quando in fulgurum quoque interpretatione eo profecit scientia ut ventura alia finito die praecinat et an peremptura sint fatum aut apertura prius alia fata quae lateant, innumerabilibus in utroque publicis privatisque experimentis. quamobrem sint ista ut rerum naturae libuit, alias certa alias dubia, aliis probata aliis damnanda, nos de cetero quae sunt in his memorabilia non omittemus.

54. (55.) Fulgetrum prius cerni quam tonitrum audiri, 142
cum simul fiant, certum est, nec mirum, quoniam lux sonitu velocior. ictum autem et sonitum congruere ita modulante natura, sed sonitum profecti esse fulminis, non inlati. etiamnum spiritum ociorem fulmine, ideo quati prius omne et adflari quam percuti, nec quemquam tangi qui [prior] viderit fulmen aut tonitrum audierit. Laeva prospera existimantur, quoniam laeva parte mundi ortus est. nec tam adventus spectatur quam reditus, sive ab ictu resilit ignis sive opere confecto aut igne consumpto spiritus remeat. In sedecim 143
partes caelum in eo spectu divisere Tusci. prima est a septentrionibus ad aequinoctialem exortum, secunda ad meridiem, tertia ad aequinoctialem occasum, quarta optinet quod reliquum est ab occasu ad septentrionem. has iterum in quaternas divisere partes, ex quibus octo ab exortu sinistras, totidem e contrario appellavere dextras. ex his maxime dirae quae septentrionem ab occasu attingunt. itaque plurimum refert unde venerint fulmina et quo concesserint. optimum est in exortivas redire partes. ideo cum a prima caeli 144
parte venerint et in eandem concesserint, summa felicitas portenditur, quale Sullae dictatori ostentum datum accepi-

mus. cetera ipsius mundi portione minus prospera aut dira. Quaedam fulgura enuntiare non putant fas nec audire, praeterquam si hospiti indicentur aut parenti. Magna huius observationis vanitas tacta Iunonis aede Romae deprehensa est Scauro consule qui mox princeps fuit. Noctu magis quam
145 interdiu sine tonitribus fulgurat. Unum animal, hominem, non semper exstinguit, cetera ilico, hunc videlicet natura tribuente honorem, cum tot beluae viribus praestent. omnia contrarias incubant partes, homo nisi convertatur in percussas non exspirat, superne icti considunt. vigilans ictus conivente oculis, dormiens patentibus reperitur. Hominem ita exanimatum cremari fas non est, condi terra religio tradidit. Nullum animal nisi exanimatum fulmine accenditur. vulnera fulminatorum frigidiora sunt reliquo corpore.

146 55. (56.) Ex his quae terra gignuntur lauri fruticem non icit, nec umquam quinque altius pedibus descendit in terram. Ideo pavidi altiores specuus tutissimos putant aut tabernacula pellibus beluarum quas vitulos appellant, quoniam hoc solum animal ex marinis non percutiat, sicut nec e volucribus aquilam, quae ob hoc armigera huius teli fingitur. In Italia inter Tarracinam et aedem Feroniae turres belli Caesariani temporibus desiere fieri nulla non earum fulmine diruta.

147 55. (57.) Praeter haec inferiore caelo relatum in monumenta est lacte et sanguine pluvisse M'. Acilio C. Porcio coss. et saepe alias, sicut carne P. Volumnio Servio Sulpicio coss., exque ea non putruisse quod non diripuissent aves. item ferro in Lucanis anno antequam M. Crassus a Parthis interemptus est omnesque cum eo Lucani milites, quorum magnus numerus in exercitu erat. Effigies quae pluit spongearum ferri similis fuit. haruspices praemonuerunt superna vulnera. L. autem Paulo C. Marcello coss. lana pluit circa castellum Compsanum, iuxta quod post annum T. Annius Milo occisus est. eodem causam dicente lateribus coctis pluisse in acta eius anni relatum est.

148 57. (58.) Armorum crepituus et tubae sonituus auditos e caelo Cimbricis bellis accepimus, crebroque et prius et postea. tertio vero consulatu Mari ab Amerinis et Tudertibus spectata arma caelestia ab ortu occasuque inter se concur-

rentia pulsis quae ab occasu erant. Ipsum ardere caelum
minime mirum est et saepius visum maiore igni nubibus con-
reptis.

58. (59.) Celebrant Graeci Anaxagoran Clazomenium 149
Olympiadis septuagesimae octavae secundo anno praedixisse
caelestium litterarum scientia quibus diebus saxum casurum
esset e sole, idque factum interdiu in Thraciae parte ad Ae-
gos flumen qui lapis etiamnunc ostenditur magnitudine vehis,
colore adusto comete quoque illis noctibus flagrante. Quod
si quis praedictum credat, simul fateatur necesse est maioris
miraculi divinitatem Anaxagorae fuisse, solvique rerum na-
turae intellectum et confundi omnia, si aut ipse sol lapis esse
aut umquam lapidem in eo fuisse credatur. decidere tamen
crebro non erit dubium. In Abydi gymnasio ex ea causa co- 150
litur hodieque modicus quidem sed quem in media terrarum
casurum idem Anaxagoras praedixisse narratur. colitur et
Cassandriae, quae Potidaea vocitata est ob id deducta. ego
ipse vidi in Vocontiorum agro paulo ante delatum.

59 (60.) Arcuus vocamus extra miraculum frequentes et
extra ostentum, nam ne pluvios quidem aut serenos dies cum
fide portendunt. Manifestum est radium solis inmissum cavae
nubi repulsa acie in solem refringi, colorumque varietatem
mixtura nubium, ignium, aeris fieri. certe nisi sole adverso
non fiunt, nec umquam nisi dimidia circuli forma, nec noctu,
quamvis Aristoteles prodat aliquando visum, quod tamen fa-
tetur idem non nisi tricesima luna posse. Fiunt autem hieme 151
maxime ab aequinoctio autumnali die decrescente, quo rur-
sus crescente ab aequinoctio verno non existunt, nec circa
solstitium longissimis diebus, bruma vero, id est brevissimis,
frequenter. iidem sublimes humili sole humilesque sublimi,
et minores oriente aut occidente, sed in latitudinem demissi,
meridie exiles, verum ambituus maioris. aestate autem per
meridiem non cernuntur, post autumni aequinoctium quacum-
que hora, nec umquam plures simul quam duo.

(61.) Cetera eiusdem naturae non multis dubia esse vi- 152
deo. 60. grandinem conglaciato imbre gigni et nivem eodem
umore mollius coacto, pruinam autem ex rore gelido, per hie-
mem nives cadere, non grandines, ipsasque grandines inter-

diu saepius quam noctu, et multo celerius resolvi quam nives, nebulas nec aestate nec maximo frigore existere, rores neque gelu neque ardoribus neque ventis nec nisi serena nocte, gelando liquorem minui, solutaque glacie non eundem inveniri modum. 61. varietates colorum figurarumque in nubibus cerni, prout admixtus ignis superet aut vincatur.

153 62. (62.) Praeterea quasdam proprietates quibusdam locis esse, roscidas aestate Africae noctes, in Italia Locris et in lacu Velino nullo non die apparere arcuus, Rhodi et Syracusis numquam tanta nubila obduei ut non aliqua hora sol cernatur, qualia aptius suis referentur locis. Haec sint dicta de aere.

154 63. (63.) Sequitur terra, cui uni rerum naturae partium eximia propter merita cognomen indidimus maternae venerationis. sic hominum illa, ut caelum dei, quae nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper, novissime conplexa gremio iam a reliqua natura abdicatos tum maxime ut mater operiens, nullo magis sacra merito quam quo nos quoque sacros facit, etiam monimenta ac titulos gerens nomenque prorogans nostrum et memoriam extendens contra brevitatem aevi, cuius numen ultimum iam nullis precamur irati grave, tamquam nesciamus hanc esse solam quae num-
155 quam irascatur homini. Aquae subeunt in imbres, rigescunt in grandines, tumescunt in fluctuus, praecipitantur in torrentes. aer densatur nubibus, furit procellis. at haec benigna, mitis, indulgens, usuusque mortalium semper ancilla, quae coacta generat, quae sponte fundit, quos odores saporesque, quos sucos, quos tactuus: quos colores! quam bona fide creditum foenus reddit! quae nostra causa alit! pestifera enim animantia, vitali spiritu habente culpam, illi necesse est seminata excipere et genita sustinere, sed in malis generantium noxa est. illa serpentem homine percusso amplius non recipit, poenasque etiam inertium nomine exigit, illa medicas fundit herbas
156 et semper homini parturit. Quin et venena nostri miseritam instituisse credi potest, ne in taedio vitae fames, mors terrae meritis alienissima, lenta nos consumeret tabe, ne lacerum corpus abrupta dispergerent, ne laquei torqueret poena praepostera incluso spiritu cui quaereretur exitus, ne in profundo

quaesita morte sepultura pabulo fieret, ne ferri cruciatus scinderet corpus. ita est, miserita genuit id cuius facillimo haustu inlibato corpore et cum toto sanguine extingueremur nullo labore, sitientibus similes, qualiter defunctos non volucris, non ferae attingerent, terraeque servaretur qui sibi ipsi perisset. Verum fateamur. terra nobis malorum remedium 157 genuit, nos illud vitae fecimus venenum. non enim et ferro, quo carere non possumus, simili modo utimur? nec tamen quereremur merito, etiamsi malefici causa tulisset. adversus unam quippe naturae partem ingrati sumus. Quas non ad delicias quasque non ad contumelias servit homini? in maria iacitur, aut ut freta admittamus eroditur. aquis, ferro, ligno, igni, lapide, fruge, omnibus cruciatur horis, multoque plus ut deliciis quam ut alimentis famuletur nostris. et tamen 158 quae summa patiatur atque extrema cute tolerabilia videantur, penetramus in viscera auri argentique venas et aeris ac plumbi metalla fodientes, gemmas etiam et quosdam parvulos quaerimus lapides scrobibus in profundum actis. viscera eius extrahimus. ut digito gestetur, gemma petitur. quot manuus atteruntur, ut unus niteat articulus! si ulli essent inferi, iam profecto illos avaritiae atque luxuriae cuniculi refodissent! et miramur si eadem ad noxam genuit aliqua? ferae enim, 159 credo, custodiunt illam arcentque sacrilegas manuus. non inter serpentes fodimus et venas auri tractamus cum veneni radicibus? placatiore tamen dea ob haec, quod omnes hi opulentiae exituus ad scelera caedesque et bella tendunt, quodque sanguine nostro rigamus insepultisque ossibus tegimus, quibus tamen velut exprobrato furore tandem ipsa se obducit et scelera quoque mortalium occultat. inter crimina ingrati animi et hoc duxerim quod naturam eius ignoramus.

64. (64.) Est autem figura prima de qua consensus iudi- 160 cat. Orbem certe dicimus terrae, globumque verticibus includi fatemur. neque enim absoluti orbis est forma in tanta montium excelsitate, tanta camporum planitie, sed cuius amplexus, si capita liniarum conprehendantur ambitu, figuram absoluti orbis efficiat, id quod ipsa rerum natura cogit, non iisdem causis quas attulimus in caelo. namque in illo cava in se convexitas vergit, et cardini suo, hoc est terrae,

undique incumbit. haec ut solida atque conferta adsurgit in-
tumescenti similis extraque protenditur. mundus in centrum
vergit, at terra exit a centro inmensum eius globum in for-
mam orbis adsidua circa eam mundi volubilitate cogente.
161 65. (65.) Ingens hic pugna litterarum contraque volgi,
circumfundi terrae undique homines, conversisque inter se pe-
dibus stare, et cunctis similem esse caeli verticem, simili modo
ex quacumque parte mediam calcari, illo quaerente, cur non
decidant contra siti, tamquam non ratio praesto sit ut nos non
decidere mirentur illi. Intervenit sententia quamvis indocili
probabilis turbae, inaequali globo, ut si sit figura pineae
162 nucis, nihilominus terram undique incoli. Sed quid hoc refert
alio miraculo exoriente, pendere ipsam ac non cadere no-
biscum, ceu spirituus vis, mundo praesertim inclusi, dubia sit,
aut possit cadere natura repugnante et quo cadat negante.
nam sicut ignium sedes non est nisi in ignibus, aquarum nisi
in aquis, spirituus nisi in spiritu, ita terrae arcentibus cunctis
nisi in se locus non est. Globum tamen effici mirum est in
tanta planitie maris camporumque. cui sententiae adest Di-
caearchus, vir in primis eruditus, regum cura permensus
montes, ex quibus altissimum prodidit Pelion MCCL passuum
ratione perpendiculi, nullam esse eam portionem universae
rotunditatis colligens. mihi incerta haec videtur coniectatio,
haud ignaro quosdam Alpium vertices longo tractu nec bre-
163 viore quinquaginta milium passuum adsurgere. Sed volgo
maxima haec pugna est, si coactam in verticem aquarum
quoque figuram credere cogatur. atqui non aliud in rerum
natura adspectu manifestius, namque et dependentes ubique
guttae parvis globantur orbibus et pulveri inlatae frondium-
que lanugini inpositae absoluta rotunditate cernuntur, et in
poculis repletis media maxime tument, quae propter subtili-
tatem umoris mollitiamque in se residentem ratione facilius
quam visu deprehenduntur. idque etiam magis mirum, in po-
culis repletis addito umore minimo circumfluere quod super-
sit, contra evenire ponderibus additis ad vicenos saepe de-
narios, scilicet quia intus recepta liquorem in verticem attol-
164 lant, at cumulo eminenti infusa delabantur. eadem est causa
propter quam e navibus terra non cernatur e navium malis

conspicua, ac procul recedente navigio, si quid quod fulgeat religetur in mali cacumine, paulatim descendere videatur et postremo occultetur. denique oceanus, quem fatemur ultimum, quanam alia figura cohaereret atque non decideret nullo ultra margine includente? Id ipsum ad miraculum redit, quonam modo, etiamsi globetur, extremum non decidat mare. contra quod, ut sint plana maria et qua videntur figura, non posse id accidere magno suo gaudio magnaque gloria inventores Graeci subtilitate geometrica docent. namque cum e 165 sublimi in inferiora aquae ferantur, et sit haec natura earum confessa, nec quisquam dubitet in litore ullo accessisse eas quo longissime devexitas passa sit, procul dubio apparere quo quid humilius sit propius a centro esse terrae, omnesque linias quae emittantur ex eo ad proximas aquas breviores fieri quam quae ad extremum mare a primis aquis, ergo totas omnique ex parte aquas vergere in centrum, ideoque non decidere, quoniam in interiora nitantur.

(66.) Quod ita formasse artifex natura credi debet, 166 ut, cum terra arida et sicca constare per se ac sine umore non posset, nec rursus stare aqua nisi sustinente terra, mutuo inplexu iungerentur, hac sinuus pandente, illa vero permeante totam, intra extra supra, venis ut vinculis discurrentibus, atque etiam in summis iugis erumpente, quo spiritu acta et terrae pondere expressa siphonum modo emicat, tantumque a periculo decidendi abest, ut in summa quaeque et altissima exsiliat. qua ratione manifestum est quare tot fluminum cotidiano accessu maria non crescant. 66. Est igitur in toto suo globo tellus medio ambitu praecincta circumfluo mari, nec argumentis hoc investigandum, sed iam experimentis cognitum.

67. (67.) A Gadibus columnisque Herculis Hispaniae et 167 Galliarum circuitu totus hodie navigatur occidens. septentrionalis vero oceanus maiore ex parte navigatus est auspiciis divi Augusti Germaniam classe circumvecta ad Cimbrorum promunturium et inde inmenso mari prospecto aut fama cognito Scythicam ad plagam et umore nimio rigentia. propter quod minime verisimile est illic maria deficere ubi umoris vis superet. iuxta vero ab ortu ex Indico mari sub eodem

sidere pars tota vergens in Caspium mare pernavigata est
Macedonum armis Seleuco atque Antiocho regnantibus qui
168 et Seleucida et Antiochida ab ipsis appellari voluere. et
circa Caspium multa oceani litora explorata parvoque brevius
quam totus hinc aut illinc septentrio eremigatus, ut tamen con-
iecturae locum sic quoque non relinquat. ingens argumentum
paludis Maeoticae, sive ea illius oceani sinus est, ut multos
adverto credidisse, sive angusto discreti situ restagnatio.
alio latere Gadium ab eodem occidente magna pars meridiani
sinuus ambitu Mauretaniae navigatur hodie. maiorem quidem
eius partem et orientis victoriae magni Alexandri lustravere
usque in Arabicum sinum, in quo res gerente C. Caesare Au-
gusti filio signa navium ex Hispaniensibus naufragiis feruntur
169 agnita. et Hanno Carthaginis potentia florente circumvectus
a Gadibus ad finem Arabiae navigationem eam prodidit scri-
pto, sicut ad extera Europae noscenda missus eodem tem-
pore Himilco. qraeterea Nepos Cornelius auctor est Eudo-
xum quendam sua aetate, cum Lathyrum regem fugeret, Ara-
bico sinu egressum Gades usque pervectum, multoque ante
eum Caelius Antipater vidisse se qui navigasset ex Hispania
170 in Aethiopiam conmerci gratia. Idem Nepos de septentrio-
nali circuitu tradit Quinto Metello Celeri Afrani in consu-
latu collegae, sed tum Galliae proconsuli, Indos a rege Sue-
vorum dono datos, qui ex India conmerci causa navigantes
tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Sic maria cir-
cumfusa undique dividuo globo partem orbis auferunt nobis
nec inde huc nec hinc illo pervio tractu. puae contemplatio
apta detegendae mortalium vanitati poscere videtur ut totum
hoc quicquid est in quo singulis nihil satis est ceu subiectum
oculis quantum sit ostendam.

171 68. (68.) Iam primum in dimidio conputari videtur, tam-
quam nulla portio ipsi decidatur oceano, qui toto circumdatus
medio et omnis ceteras fundens recipiensque aquas et quic-
quid exit in nubes, ac sidera ipsa tot et tantae magnitudinis
pascens, quo tandem amplitudinis spatio credetur habitare? in-
172 proba et infinita debet esse tam vastae molis possessio. Adde
quod ex relicto plus abstulit caelum. nam cum sint eius quin-
que partes, quas vocant zonas, infesto rigore et aeterno gelu

premitur omne quicquid est subiectum duabus extremis utrim-
que circa vertices, hunc qui trionum septem vocatur eumque
qui adversus illi austrinus appellatur. perpetua caligo utrobi-
que et alieno molliorum siderum adspectu maligna ac pruina
tantum albicans lux. vero media terrarum, qua solis orbita
est, exusta flammis et cremata comminus vapore torrentur.
circa duae tantum inter exustam et rigentis temperantur, eae-
que ipsae inter se non perviae propter incendium sideris.
ita terrae tres partes abstulit caelum, oceani rapina in incerto 173
est, sed et relicta nobis una portio haud scio an etiam in
maiore damno sit, idem siquidem oceanus infusus in multos,
ut dicemus, sinuus adeo vicino accessu interna maria adlatrat lib. 8 sqq.
ut centum quindecim milibus passuum Arabicus sinus distet
ab Aegyptio mari, Caspius vero CCCLXXV milibus a Pon-
tico, idem interfusus intrat per tot maria quibus Africam, Eu-
ropam, Asiam dispescit, quantum terrarum occupat? conpu- 174
tetur etiam nunc mensura tot fluminum, tantarum paludium,
addantur et lacuus, stagna, iam elata in caelum ac ardua ad-
spectu quoque iuga, iam silvae vallesque praeruptae et soli-
tudines et mille causis deserta. detrahantur hae tot portiones
terrae, immo vero, ut plures tradidere, mundi puncto (neque
enim aliud est terra in universo): haec est materia gloriae
nostrae, haec sedes. hic honores gerimus, hic exercemus
imperia, hic opes cupimus, hic tumultuamur humanum genus,
hic instauramus bella etiam civilia, mutuisque caedibus laxio-
rem facimus terram. et ut publicos gentium furores trans- 175
eam, haec in qua conterminos pellimus furtoque vicini cae-
spitem nostro solo adfodimus, ut qui latissime rura metatus
fuerit ultraque famam exegerit adcolas quota terrarum parte
gaudeat vel, cum ad mensuram avaritiae suae propagaverit,
quam tandem portionem eius defunctus optineat!

69. (69.) Mediam esse terram mundi totius haut dubiis 176
constat argumentis, sed clarissime aequinocti paribus horis.
nam nisi in medio esset, aequales dies noctesque haberi non
possent. deprehendere et dioptrae, quae vel maxime id
confirmant, cum aequinoctiali tempore ex eadem linia ortus
occasusque cernatur, solstitiali exortus per suam liniam, bru-

mali occasus, quae accidere nullo modo possent, nisi in centro
sita esset.
177 70. (70.) Tres autem circuli supra dictis zonis inplexi
inaequalitates temporum distingunt, solstitialis a parte signi-
feri excelsissima nobis ad septentrionalem plagam versus,
contraque ad alium polum brumalis, item medio ambitu signi-
feri orbis incedens aequinoctialis.
(71.) Reliquorum quae miramur causa in ipsius terrae
figura est, quam globo similem et cum ea aquas iisdem intel-
legitur argumentis. sic enim fit haut dubie ut nobis septen-
trionalis plagae sidera numquam occidant, contra meridianae
numquam oriantur, rursusque haec illis non cernantur attol-
178 lente se contra medios visuus terrarum globo. Septentriones
non cernit Trogodytice et confinis Aegyptus, nec canopum
Italia et quem vocant Berenices crinem, item quem sub divo
Augusto cognominavere Caesaris thronon, insignes ibi stellas.
adeoque manifesto adsurgens fastigium curvatur, ut canopus
quartam fere partem signi unius supra terram eminere Alexan-
driae intuentibus videatur, eadem a Rhodo terram quodam-
modo ipsam stringere, in Ponto omnino non cernatur, ubi
maxime sublimis septentrio. idem a Rhodo absconditur, ma-
gisque Alexandriae, in Arabia novembri mense prima vigilia
occultus secunda se ostendit, in Meroe solstitio vesperi pau-
lisper apparet paucisque ante exortum arcturi diebus pariter
179 cum die cernitur. Navigantium haec maxime cursuus depre-
hendunt, in alia adverso in alia prono mari, subitoque con-
spicuis atque ut e freto emergentibus quae in amfractu pilae
latuere sideribus. neque enim, ut dixere aliqui, mundus hoc
polo excelsiore se attolit, ita ut undique cernerentur haec si-
dera. verum haec eadem quibusque proximis sublimiora cre-
duntur, eademque demersa longinquis, utque nunc sublimis
in deiectu positis videtur hic vertex, sic in illam terrae de-
vexitatem transgressis illa se attollunt residentibus quae hic
excelsa fuerant, quod nisi in figura pilae accidere non posset.
180 (72.) Ideo defectuus solis ac lunae vespertinos orientis
incolae non sentiunt, nec matutinos ad occasum habitantes,
meridianos vero saepius. Nobili apud Arbilam magni Alexan-
dri victoria luna defecisse noctis secunda hora est prodita,

eademque in Sicilia exoriens. solis defectum Vipstano et Fonteio coss., qui fuere ante paucos annos, factum pridie kalendas Maias Campania hora diei inter septimam et octavam sensit, Corbulo dux in Armenia inter horam diei decimam et undecimam prodidit visum circuitu globi alia aliis detegente et occultante. quod si plana esset terra, simul omnia apparerent cunctis, noctesque non fierent inaequales, nam aeque aliis quam in medio sitis paria duodecim horarum intervalla cernerentur, quae nunc non in omni parte simili modo congruunt.

71. (73.) Ideo nec nox diesque, quamvis eadem, toto 181 orbe simul est, opposita globi noctem aut ambitu diem adferente. Multis hoc cognitum experimentis, in Africa Hispaniaque turrium Hannibalis, in Asia vero propter piraticos terrores simili specularum praesidio excitato, in quis praenuntios ignes sexta hora diei accensos saepe conpertum est tertia noctis a tergo ultimis visos. eiusdem Alexandri cursor Philonides ex Sicyone Elin mille et ducenta stadia novem diei confecit horis, indeque, quamvis declivi itinere, tertia noctis hora remensus est saepius. causa, quod eunti cum sole iter erat, eundem remeans obvium contrario praetervertebat occursu. qua de causa ad occasum navigantes, quamvis brevissimo die, vincunt spatia nocturnae navigationis ut solem ipsum comitantes.

72. (74.) Vasaque horoscopica non ubique eadem sunt 182 usui, in trecenis stadiis, aut ut longissime in quingentis, mutantibus semet umbris solis. itaque umbilici (quem gnomonem appellant) umbra in Aegypto meridiano tempore aequinocti die paulo plus quam dimidiam gnomonis mensuram efficit, in urbe Roma nona pars gnomonis deest umbrae, in oppido Ancona superest quinta tricesima, in parte Italiae quae Venetia appellatur iisdem horis umbra gnomoni par fit.

73. (75.) Simili modo tradunt in Syene oppido, quod 183 est supra Alexandriam quinque milibus stadium, solstiti die medio nullam umbram iaci, puteumque eius experimenti gratia factum totum inluminari. ex quo apparere tum solem illi loco supra verticem esse, quod et in India supra flumen Hypasim fieri tempore eodem Onesicritus scribit. constatque in

Berenice urbe Trogodytarum, unde stadiis quattuor milibus DCCCXX in eadem gente Ptolemaide oppido, quod in margine rubri maris ad primos elephantorum venatuus conditum est, hoc idem ante solstitium quadragenis quinis diebus totidemque postea fieri, et per eos XC dies in meridiem umbras
184 iaci. rursus in Meroe (insula haec caputque gentis Aethiopum quinque milibus stadium a Syene in amne Nilo habitatur) bis anno absumi umbras, sole duodevicesimam tauri partem et quartamdecimam leonis tunc optinente. In Indiae gente Oretum mons est Maleus nomine iuxta quem umbrae aestate in austrum, hieme in septentrionem iaciuntur. quindecim tantum noctibus ibi apparet septentrio. in eadem India Patalis, celeberrimo portu, sol dexter oritur, umbrae in meridiem cadunt.
185 septentrionem ibi Alexandro morante adnotatum prima tantum parte noctis adspici. Onesicritus, dux eius, scripsit quibus in locis Indiae umbrae non sint septentrionem non conspici, et ea loca appellari ascia, nec horas dinumerari ibi.

74. (76.) Et tota Trogodytice umbras bis quadraginta quinque diebus in anno Eratosthenes in contrarium cadere prodidit.

186 75. (77.) Sic fit ut vario lucis incremento in Meroe longissimus dies XII horas aequinoctiales et octo partes unius horae colligat, Alexandriae vero XIIII horas, in Italia XV, in Britannia XVII, ubi aestate lucidae noctes haut dubitare permittunt, id quod cogit ratio credi, solstiti diebus accedente sole propius verticem mundi angusto lucis ambitu subiecta terrae continuos dies habere senis mensibus, noctesque e
187 diverso ad brumam remoto. quod fieri in insula Thyle Pytheas Massiliensis scribit sex dierum navigatione in septentrionem a Britannia distante, quidam vero et in Mona, quae distat a Camaloduno Britanniae oppido circiter ducentis milibus, adfirmant.

76. (78.) Umbrarum hanc rationem et quam vocant gnomonicen invenit Anaximenes Milesius, Anaximandri (de quo
81 diximus) discipulus, primusque horologium quod appellant sciothericon Lacedaemone ostendit.

188 77. (79.) Ipsum diem alii aliter observavere. Babylonii inter duos solis exortuus, Athenienses inter duos occasuus,

Umbri a meridie in meridiem, volgus omne a luce ad tenebras, sacerdotes Romani et qui diem finiere civilem, item Aegyptii et Hipparchus, a media nocte in mediam. minora autem intervalla esse lucis inter ortuus solis iuxta solstitia quam aequinoctia apparet, quia positio signiferi circa media sui obliquior est, iuxta solstitium autem rectior.

78. (80.) Contexenda sunt his caelestibus nexa causis. 189
Namque et Aethiopas vicini sideris vapore torreri adustisque similes gigni barba et capillo vibrato non est dubium, et adversa plaga mundi candida atque glaciali cute esse gentes flavis promissas crinibus, truces vero ex caeli rigore has, illas mobilitate sapientes, ipsoque crurum argumento illis in supera sucum revocari natura vaporis, his in inferas partes depelli umore deciduo, hic graves feras, illic varias effigies animalium provenire et maxime alitum in multas figuras gigni volucres, corporum autem proceritatem utrobique, illic ignium nisu, hic umoris alimento. medio vero terrae salubri utrim- 190
que mixtura fertilis ad omnia tractuus modicos corporum habituus magna et in colore temperie, rituus molles, sensuus liquidos, ingenia fecunda totiusque naturae capacia, iisdem imperia, quae numquam extimis gentibus fuerint, sicut ne illae quidem his paruerint avolsae ac pro immanitate naturae urguentis illas solitariae.

79. (81.) Babyloniorum placita et motuus terrae hiatuus- 191
que qua cetera omnia siderum vi existimant fieri, sed illorum trium quibus fulmina adsignant, fieri autem meantium cum sole aut congruentium et maxime circa quadrata mundi. praeclara quaedam et inmortalis in eo, si credimus, divinitas perhibetur Anaximandro Milesio physico, quem ferunt Lacedaemoniis praedixisse ut urbem ac tecta custodirent, instare enim motum terrae, et tum urbs tota eorum conruit et Taygeti montis magna pars ad formam puppis eminens abrupta cladem eam insuper ruina pressit. perhibetur et Pherecydi Pythagorae doctori alia coniectatio, sed et illa divina, haustu aquae e puteo praesensisse ac praedixisse ibi terrae motum. Quae si 192
vera sunt, quantum a deo tandem videri possunt tales distare dum vivant? Et haec quidem arbitrio cuiusque existimanda relinquantur, ventos in causa esse non dubium reor. neque

enim umquam intremiscunt terrae nisi sopito mari caeloque adeo tranquillo ut volatuus avium non pendeant subtracto omni spiritu qui vehit, nec umquam nisi post ventos, condito scilicet in venas et cava eius occulta flatu. neque aliud est in terra tremor quam in nube tonitruum, nec hiatus aliud quam cum fulmen erumpit incluso spiritu luctante et ad libertatem exire nitente.

193 80. (82.) Varie itaque quatitur, et mira eduntur opera, alibi prostratis moenibus, alibi hiatu profundo haustis, alibi egestis molibus, alibi emissis amnibus, nonnumquam etiam ignibus calidisve fontibus, aliubi averso fluminum cursu. praecedit vero comitaturque terribilis sonus, alias murmuri similis, alias mugitibus aut clamori humano armorumve pulsantium fragori, pro qualitate materiae excipientis formaque vel cavernarum vel cuniculi per quem meet, exilius grassante in angusto, eodem rauco in recurvis, resultante in duris, fervente in umidis, fluctuante in stagnantibus, furente contra solida.
194 Itaque et sine motu saepe editur sonus. nec simplici modo quatitur umquam, sed tremit vibratque. hiatus vero alias remanet ostendens quae sorbuit, alias occultat ore conpresso rursusque ita inducto solo ut nulla vestigia exstent, urbibus plerumque devoratis agrorumque tractu hausto. maritima autem maxime quatiuntur, nec montuosa tali malo carent. explo-
195 ratum mihi est Alpes Appenninumque saepius tremuisse. Et autumno ac vere terrae crebrius moventur, sicut fulmina. ideo Galliae et Aegyptus minime quatiuntur, quoniam hic aestatis causa obstat, illic hiemis. item noctu saepius quam interdiu, maximi autem motuus exsistunt matutini vespertinique, sed propinqua luce crebri, interdiu autem circa meridiem. fiunt et solis lunaeque defectu, quoniam tempestates tunc sopiuntur, praecipue vero cum sequitur imbrem aestus imbresve aestum.

196 81. (83.) Navigantes quoque sentiunt non dubia coniectura sine flatu intumescente fluctu subito aut quatiente ictu. intremunt vero et in navibus posita aeque quam in aedificiis, crepituque praenuntiant. quin et volucres non inpavidae sedent. Est et in caelo signum praeceditque motu futuro aut

interdiu aut paulo post occasum sereno tenuis ceu linia nube in longum porrecta spatium.

82. (84.) Est et in puteis turbidior aqua nec sine odoris 197
taedio, sicut in iisdem est remedium, quale et crebri specuus praebent, conceptum enim spiritum exhalant, quod in totis notatur oppidis. minus quatiuntur crebris ad eluviem cuniculis cavata, multoque sunt tutiora in iisdem illis quae pendent, sicuti Neapoli in Italia intellegitur parte eius quae solida est ad tales casuus obnoxia. tutissimi sunt aedificiorum fornices, anguli quoque parietum postesque alterno pulsu renitente. et latere terreno facti parietes minore noxa quatiuntur. Magna diffe- 198
rentia est et in ipso genere motuus, pluribus siquidem modis quatitur. tutissimum est cum vibrat crispante aedificiorum crepitu et cum intumescit adsurgens alternoque motu residit, innoxium et cum concurrentia tecta contrario ictu arietant, quoniam alter motus alteri renititur. undantis inclinatio et fluctuus more quaedam volutatio infesta est, aut cum in unam partem totus se motus inpellit. Desinunt autem tremores, cum ventus emersit, sin vero duravere, non ante quadraginta dies sistuntur, plerumque et tardius, utpote cum quidam annuo et bienni spatio duraverint.

83. (85.) Factum est semel, quod equidem in Etruscae 199
disciplinae voluminibus invenio, ingens terrarum portentum L. Marcio Sex. Iulio coss. in agro Mutinensi. namque montes duo inter se concurrerunt crepitu maximo adsultantes recedentesque, inter eos flamma fumoque in caelum exeunte interdiu, spectante e via Aemilia magna equitum Romanorum familiarumque et viatorum multitudine. eo concursu villae omnes elisae, animalia permulta quae intra fuerant exanimata sunt, anno ante sociale bellum quod haud scio an funestius terrae ipsi Italiae fuerit quam bella civilia. Non minus mirum ostentum et nostra cognovit aetas anno Neronis principis supremo, sicut in rebus eius exposuimus, pratis oleisque intercedente publica via in contrarias sedes transgressis in agro Marrucino, praediis Vecti Marcelli equitis Romani res Neronis procurantis.

84. (86.) Fiunt simul cum terrae motu et inundationes 200
maris eodem videlicet spiritu infusi aut terrae residentis sinu

recepti. Maximus terrae memoria mortalium exstitit motus Tiberi Caesaris principatu, XII urbibus Asiae una nocte prostratis, creberrimus Punico bello intra eundem annum septiens ac quinquagiens nuntiatus Romam, quo quidem anno ad Trasimenum lacum dimicantes maximum motum neque Poeni sensere nec Romani. Nec vero simplex malum aut in ipso tantum motu periculum est, sed par aut maius ostento. numquam urbs Roma tremuit, ut non futuri eventuus alicuius id praenuntium esset.

201 85. (87.) Eadem nascentium causa terrarum est, cum idem ille spiritus attollendo potens solo non valuit erumpere. nascuntur enim, nec fluminum tantum invectu, sicut Echinades insulae ab Acheloo amne congestae maiorque pars Aegypti a Nilo in quam a Pharo insula noctis et diei cursum fuisse Homero credimus, nec recessu maris, sicut idem Circeis, quod accidisse et in Ambraciae portu decem milium passuum intervallo et Atheniensium quinque milium ad Piraeeum memoratur, et Ephesi ubi quondam aedem Dianae adluebat. Herodoto quidem si credimus, mare fuit supra Memphim usque ad Aethiopum montes, itemque a planis Arabiae, mare circa Ilium et tota Teuthranie quaque campos intulerit Maeander.

202 86. (88.) Nascuntur et alio modo terrae ac repente in aliquo mari emergunt velut paria secum faciente natura quaeque hauserit hiatus alio loco reddente.

87. (89.) Clarae iam pridem insulae Delos et Rhodos memoriae produntur enatae, postea minores, ultra Melon Anaphe, inter Lemnum et Hellespontum Neae, inter Lebedum et Teon Halone, inter Cycladas Olympiadis CXXXXV. anno quarto Thera et Therasia, inter easdem post annos CXXX Hiera eademque Automate, et ab ea duobus stadiis post annos CX in nostro aevo M. Iunio Silano L. Balbo coss. a. d. VIII. iduus Iulias Thia.

203 88. Ante nos et iuxta Italiam inter Aeolias insulas, item iuxta Cretam emersit MMD passuum una cum calidis fontibus, altera Olympiadis CLXIII. anno tertio in Tusco sinu, flagrans haec violento cum flatu, proditurque memoriae magna circa eam multitudine piscium fluitante confestim exspi-

rasse quibus ex his cibus fuisset. Sic et Pithecussas in Campano sinu ferunt ortas, mox in his montem Epopon, cum repente flamma ex eo emicuisset, campestri aequatum planitiae. in eadem et oppidum haustum profundo, alioque motu terrae stagnum emersisse, et alio provolutis montibus insulam exstitisse Prochytam.

(90.) Namque et hoc modo insulas rerum natura fecit. 204
avellit Siciliam Italiae, Cyprum Syriae, Euboeam Boeotiae, Euboeae Atalanten et Macrian, Besbicum Bithyniae, Leucosiam Sirenum promunturio.

89. (91.) Rursus abstulit insulas mari iunxitque terris, Antissam Lesbo, Zephyrium Halicarnaso, Aethusan Myndo, Dromiscon et Pernen Mileto, Narthecusam Parthenio promunturio. Hybanda quondam insula Ioniae CC nunc a mari abest stadiis. Syrien Ephesus in mediterraneo habet, Derasidas et Sapphoniam vicina ei Magnesia. Epidaurus et Oricum insulae esse desierunt.

90. (92.) In totum abstulit terras primum omnium ubi 205
Atlanticum mare est, si Platoni credimus, inmenso spatio. mox interno, quae videmus hodie, mersam Acarnaniam Ambracio sinu, Achaiam Corinthio, Europam Asiamque Propontide et Ponto. ad hoc perrupit mare Leucada, Antirrhium, Hellespontum, Bosporos duos.

91. (93.) Atque ut sinuus et stagna praeteream, ipsa se comest terra. devoravit Cibotum altissimum montem cum oppido Caryce, Sipylum in Magnesia et prius in eodem loco clarissimam urbem quae Tantalis vocabatur, Galenes et Galames urbium in Phoenice agros cum ipsis, Phegium Aethiopiae iugum excelsissimum, tamquam non infida grassarentur et litora.

92. (94.) Pyrrham et Antissam circa Maeotim Pontus 206
abstulit, Helicen et Buram sinus Corinthius, quarum in alto vestigia apparent. ex insula Cea amplius triginta milia passuum abrupta subito cum plurimis mortalium rapuit, et in Sicilia dimidiam Tyndarida urbem ac quicquid ab Italia deest, similiter in Boeotia Eleusina.

93. (95.) Motuus enim terrae sileantur et quicquid est ubi saltem busta urbium exstant, simul ut terrae miracula potius

dicamus quam scelera naturae. et, Hercule, non caelestia
207 enarratu difficiliora fuerint. metallorum opulentia tam varia, tam dives, tam fecunda, tot saeculis suboriens, cum tantum cotidie orbe toto populentur ignes, ruinae, naufragia, bella, fraudes, tantum vero luxuria et tot mortales conterant, gemmarum pictura tam multiplex, lapidum tam discolores maculae, interque eos candor alicuius praeter lucem omnia excludens, medicatorum fontium vis, ignium tot locis emicantium perpetua tot saeculis incendia, spiritus letales aliubi aut scrobibus emissi aut ipso loci situ mortiferi, aliubi volucribus tantum, ut Soracte vicino urbi tractu, aliubi praeter hominem
208 ceteris animantibus, nonnumquam et homini, ut in Sinuessano agro et Puteolano quae spiracula vocant, alii Charonea, scrobes mortiferum spiritum exhalantes. item in Hirpinis Ampsancti ad Mephitis aedem locum quem qui intravere moriuntur, simili modo Hierapoli in Asia Matris tantum Magnae sacerdoti innoxium. aliubi fatidici specuus, quorum exhalatione temulenti futura praecinant, ut Delphis nobilissimo oraculo. Quibus in rebus quid possit aliud causae adferre mortalium quispiam quam diffusae per omne naturae subinde aliter atque aliter numen erumpens?

209 94. (96.) Quaedam vero terrae ad ingressuus tremunt, sicut in Gaviensi agro non procul urbe Roma iugera ferme ducenta equitantium cursu, similiter in Reatino.

95. Quaedam insulae semper fluctuantur, sicut in agro Caecubo et eodem Reatino, Mutinensi, Statoniensi, in Vadimonis lacu, ad Cutilias aquas opaca silva quae numquam die ac nocte eodem loco visitur, in Lydia quae vocantur Calaminae non ventis solum sed etiam contis quo libeat inpulsae, multorum civium Mithridatico bello salus. sunt et in Nymphaeo parvae, Saliares dictae, quoniam in symphoniae cantu ad ictuus modulantium pedum moventur. in Tarquiniensi lacu magno Italiae duae nemora circumferunt, nunc triquetram figuram edentes nunc rotundam conplexu ventis inpellentibus, quadratam numquam.

210 96. (97.) Celebre fanum habet Veneris Paphos, in cuius quandam aram non inpluit, item in Nea oppido Troadis

circa simulacrum Minervae. in eodem et relicta sacrificia non putrescunt.

(98.) Iuxta Harpasa oppidum Asiae cautes stat horrenda 211 uno digito mobilis, eadem, si toto corpore inpellatur, resistens. In Taurorum paeninsula in civitate Parasino terra est qua sanantur omnia vulnera. at circa Asson Troadis lapis nascitur quo consumuntur omnia corpora, sarcophagus vocatur. Duo sunt montes iuxta flumen Indum. alteri natura ut ferrum omne teneat, alteri ut respuat, itaque, si sint clavi in calciamento, vestigia avelli in altero non posse, in altero sisti. Locris et Crotone pestilentiam numquam fuisse nec in illis terrae motum adnotatum est, in Lycia vero semper a terrae motu XL dies serenos esse. In agro Arpano frumentum satum non nascitur. ad aras Mucias in Veiente et apud Tusculanum et in silva Ciminia loca sunt in quibus in terram depacta non extrahuntur. in Crustumino natum faenum ibi noxium, extra salubre est.

97. (99.) Et de aquarum natura conplura dicta sunt, sed 212 aestuus maris accedere et reciprocare maxime mirum, pluribus quidem modis, verum causa in sole lunaque. bis inter duos exortuus lunae adfluunt bisque remeant vicenis quaternisque semper horis, et primum attollente se cum ea mundo intumescentes, mox a meridiano caeli fastigio vergente in occasum residentes, rursusque ab occasu subter ad caeli ima et meridiano contraria accedente inundantes, hinc donec iterum exoriatur se resorbentes, nec umquam eodem tempore quo 213 pridie reflui, ut ancillantes siderum avido trahenti secum haustu maria et adsidue aliunde quam pridie exorienti, paribus tamen intervallis reciproci senisque semper horis, non cuiusque diei aut noctis aut loci, sed ab aequinoctialibus, ideoque inaequales vulgarium horarum spatio, utcumque plures in eas aut diei aut noctis illarum mensurae cadunt, et aequinoctio tantum pares ubique. Ingens argumentum plenumque 214 lucis ac vocis etiam divinae hebetes esse qui negent subtermeare sidera ac rursus eadem exurgere, similemque terris, immo vero naturae universae, exinde faciem in iisdem ortuus occasuusque operibus, non aliter sub terra manifesto sideris cursu aliove effectu quam cum praeter oculos nostros feratur.

215 Multiplex etiamnunc lunaris differentia, primumque septenis
diebus, quippe modici a nova ad dividuam aestuus pleniores
ab ea exundant plenaqae maxime fervent. inde mitescunt,
pares ad septimam primis, iterumque alio latere dividua au-
gentur. in coitu solis pares plenae. eadem in aquilonia et a
terris longius recedente mitiores quam cum in austros digressa
propiore nisu vim suam exercet. per octonos quoque annos
ad principia motuus et paria incrementa centesimo lunae re-
vocantur ambitu augente ea cuncta, solis annuis causis duobus
aequinoctiis maxime tumentes, et autumnali amplius quam
216 verno, inanes vero bruma et magis solstitio. nec tamen in
ipsis quos dixi temporum articulis, sed paucis post diebus,
sicuti neque in plena aut novissima, sed postea, nec statim ut
lunam mundus ostendat occultetve aut media plaga declinet,
verum fere duabus horis aequinoctialibus serius, tardiore sem-
per ad terras omnium quae geruntur in caelo effectu cadente
217 quam visu, sicuti fulguris et tonitruus et fulminum. Omnes
autem aestuus in oceano maiora integunt spatia nudantque
quam in reliquo mari, sive quia in totum universitate animo-
sius quam parte est, sive quia magnitudo aperta sideris vim
laxe grassantis efficacius sentit, eandem angustiis arcentibus.
qua de causa nec lacuus nec amnes similiter moventur. octo-
genis cubitis supra Britanniam intumescere aestuus Pytheas
Massiliensis auctor est. et interiora autem maria terris clau-
218 duntur ut portu. quibusdam tamen in locis spatiosior laxitas
dicioni paret, utpote cum plura exempla sint in tranquillo
mari nulloque velorum pulsu tertio die ex Italia pervectorum
Uticam aestu fervente. Circa litora autem magis quam in alto
deprehenduntur hi motuus, quoniam et in corpore extrema
pulsum venarum, id est spirituus, magis sentiunt. in plerisque
tamen aestuariis propter dispares siderum in quoque tractu
exortuus diversi existunt aestuus tempore, non ratione, dis-
cordes, sicut in Syrtibus.
219 (100.) Et quorundam tamen privata natura est, velut
Tauromenitani euripi saepius et in Euboea septiens die ac
nocte reciprocantis. idem aestus triduo in mense consistit,
septima octava nonaque luna. Gadibus qui est delubro Her-
culis proximus fons inclusus ad putei modum alias simul cum

oceano augetur minuiturque, alias utrumque contrariis temporibus. eodem in loco alter oceani motibus consentit. In ripa Baetis oppidum est cuius putei crescente aestu minuuntur, augescunt decedente, mediis temporum inmobiles. eadem natura Hispali oppido uni puteo, ceteris vulgaris. Et Pontus semper extra meat in Propontidem, introrsus in Pontum numquam refluo mari.

98. (101.) Omnia plenilunio maria purgantur, quaedam 220 et stato tempore. circa Messanam et Mylas fimo similia exspuuntur in litus purgamenta, unde fabula est Solis boves ibi stabulari. His addit (ut nihil quod equidem noverim praeteream) Aristoteles nullum animal nisi aestu recedente expirare. observatum id multis in Gallico oceano et dumtaxat in homine conpertum.

90. (102.) Quo vera coniectatio existit haut frustra spi- 22 rituus sidus lunam existimari, hoc esse quod terras saturet, accedensque corpora inpleat, abscedens inaniat. ideo cum incremento eius augeri conchylia, et maxime spiritum sentire quibus sanguis non sit, sed et sanguinem hominum etiam cum lumine eius augeri ac minui, frondes quoque ac pabula (ut 18, 32 sqq. suo loco dicetur) sentire, in omnia eadem penetrante vi.

100. (103.) Itaque solis ardore siccatur liquor, et hoc 222 esse masculum sidus accepimus, torrens cuncta sorbensque. (104.) Sic mari late patenti saporem incoqui salis, aut quia exhausto inde dulci tenuique, quod facillime trahat vis ignea, omne asperius crassiusque linquatur (ideo summa aequorum aqua dulciorem profundam, hanc esse veriorem causam asperi saporis quam quod mare terrae sudor sit aeternus), aut quia plurimus ex arido misceatur illi vapor, aut quia terrae natura sicut medicatas aquas inficiat. Est in exemplis Dionysio Siciliae tyranno, cum pulsus est ea potentia, accidisse prodigium ut uno die in portu dulcesceret mare.

101. E contrario ferunt lunae femineum ac molle sidus 223 atque nocturnum solvere umorem et trahere, non auferre. id manifestum esse, quod ferarum occisa corpora in tabem visu suo resolvat, somnoque sopitis torporem contractum in caput revocet, glaciem refundat, cunctaque umifico spiritu laxet. ita pensari naturae vices semperque sufficere, aliis

siderum elementa cogentibus, aliis vero fundentibus. sed in dulcibus aquis lunae alimentum esse sicut in marinis solis.

224 102. (105.) Altissimum mare XV stadiorum Fabianus tradit. alii in Ponto ex adverso Coraxorum gentis (vocant βαθέα Ponti) trecentis fere a continenti stadiis inmensam altitudinem maris tradunt, vadis numquam repertis. 103. (106.) Mirabilius id faciunt aquae dulces iuxta mare ut fistulis emicantes. nam nec aquarum natura miraculis cessat. Dulces mari invehuntur, leviores haud dubie. ideo et marinae, quarum natura gravior, magis invecta sustinent. Quaedam vero et dulces inter se supermeant alias, ut in Fucino lacu invectus amnis, in Lario Addua, in Verbanno Ticinus, in Benaco Mincius, in Sebinno Ollius, in Lemanno Rhodanus, hic trans Alpes, superiores in Italia, multorum milium transitu hospitales suas tantum nec largiores quam intulere aquas evehentes.
225 proditum hoc et in Oronte amne Syriae multisque aliis. Quidam vero odio maris ipsa subeunt vada, sicut Arethusa, fons Syracusanus in quo redduntur iacta in Alpheum qui per Olympiam fluens Peloponnesiaco litori infunditur. Subeunt terras rursusque redduntur Lycus in Asia, Erasinus in Argolica, Tigris in Mesopotamia, et quae in Aesculapi fonte Athenis mersa sunt in Phalerico redduntur, et in Atinate campo fluvius mersus post XX M pass. exit, et in Aquileiensi Tima-
226 vus. Nihil in Asphaltite Iudaeae lacu qui bitumen gignit mergi potest, nec in Armeniae maioris Aritissa. is quidem nitrosus pisces alit. In Sallentino iuxta oppidum Manduriam lacus ad margines plenus neque exhaustis aquis minuitur neque infusis augetur. In Ciconum flumine et in Piceno lacu Velino lignum deiectum lapideo cortice obducitur, et in Surio Colchidis flumine adeo ut lapidem plerumque durans adhuc integat cortex. similiter in flumine Silero ultra Surrentum non virgulta modo inmersa verum et folia lapidescunt, alias salubri potu eius aquae. In exitu paludis Reatinae saxum crescit [et in rubro mari oleae virentesque frutices enascuntur].
227 Sed fontium plurimorum natura mira est fervore, idque etiam in iugis Alpium, ipsoque in mari, ut inter Italiam et Aenariam et in Baiano sinu, et in Liri fluvio multisque aliis. nam dulcis haustus in mari plurimis locis, ut ad Chelidonias

insulas et Aradum et in Gaditano oceano. Patavinorum aquis
calidis herbae virentes innascuntur, Pisanorum ranae, ad Ve-
tulonios in Etruria non procul a mari pisces. In Casinate
fluvius appellatur Scatebra, frigidus, abundantior aestate. in
eo ut in Arcadiae Stymphali nascuntur aquatiles musculi.
In Dodone Iovis fons cum sit gelidus et inmersas faces ex- 228
tinguat, si extinctae admoveantur, accendit. idem meridie
semper deficit, qua de causa ἀναπαυόμενον vocant. mox in-
crescens ad medium noctis exuberat, ab eo rursus sensim
deficit. In Illyricis supra fontem frigidum expansae vestes
accenduntur. Iovis Hammonis stagnum interdiu frigidum no-
ctibus fervet. In Trogodytis fons Solis appellatur dulcis et
circa meridiem maxime frigidus. mox paulatim tepescens ad
noctis media fervore et amaritudine infestatur. Padi fons 229
mediis diebus aestivis velut interquiescens semper aret. in
Tenedo insula fons semper a tertia noctis hora in sextam ab
aestivo solstitio exundat, et in Delo insula Inopus fons eodem
quo Nilus modo ac pariter cum eo decrescit augeturve. con-
tra Timavum amnem insula parva in mari est cum fontibus
calidis, qui pariter cum aestu maris crescunt minuunturque. in
agro Pitinate trans Appenninum fluvius Novanus omnibus sol-
stitiis torrens bruma siccatur. In Falisco omnis aqua pota 230
candidos boves facit. in Boeotia amnis Melas oves nigras,
Cephisus ex eodem lacu profluens albas, rursus nigras Pe-
nius, rufasque iuxta Ilium Xanthus, unde et nomen amni. In
Ponto fluvius Astaces rigat campos in quibus pastae nigro
lacte equae gentem alunt. In Reatino fons Neminie appella-
tus alio atque alio loco exoritur annonae mutationem signi-
ficans. Brundisi in portu fons incorruptas praestat aquas na-
vigantibus. Lyncestis aqua quae vocatur acidula vini modo
temulentos facit. item in Paphlagonia et in agro Caleno. An- 231
dro in insula, templo Liberi patris, fontem nonis Ianuariis
semper vini sapore fluere Mucianus ter consul credit. dies
Θεοδαισία vocatur. Iuxta Nonacrim in Arcadia Styx nec odore
differens nec colore epota ilico necat. item in Liberoso Tau-
rorum colle tres fontes sine remedio, sine dolore mortiferi.
In Carrinensi Hispaniae agro duo fontes iuxta fluunt, alter
omnia respuens, alter absorbens. in eadem gente alius aurei

coloris omnes ostendit pisces, nihil extra illam aquam dif-
232 ferentes. In Comensi iuxta Larium lacum fons largus ho-
ris singulis semper intumescit ac residit. in Cydonea insula
ante Lesbum fons calidus vere tantum fluit. Lacus Sannaus
in Asia circa nascente absinthio inficitur. Colophone in Apol-
linis Clari specu lacuna est cuius potu mira redduntur ora-
cula, bibentium breviore vita. Amnes retro fluere et nostra
vidit aetas Neronis principis supremis, sicut in rebus eius
233 retulimus. Iam omnes fontes aestate quam hieme gelidiores
esse quem fallit? sicut illa permira naturae opera, aes et
plumbum in massa mergi, dilatatum fluitare, eiusdemque pon-
deris alia sidere alia invehi, onera in aqua facilius moveri,
Syrium lapidem quamvis grandem innatare, eundemque con-
minutum mergi. recentia cadavera ad vadum labi, intume-
scentia attolli, inania vasa haut facilius quam plena extrahi,
pluvias salinis aquas utiliores esse quam reliquas, nec fieri
234 salem nisi admixtis dulcibus, marinas tardius gelare, celerius
accendi, hieme mare calidius esse, autumnale salsius, omne
oleo tranquillari, et ob id urinantes ore spargere, quoniam
mitiget naturam asperam lucemque deportet, nives in alto
mari non cadere, cum omnis aqua deorsum feratur, exsilire
fontes, atque etiam in Aetnae radicibus flagrantis in tantum
ut quinquagena, centena milia passuum harenas flammarum
globo eructet.

235 (107.) Iamque et ignium, quod est naturae quartum ele-
mentum, reddamus aliqua miracula, sed primum ex aquis.

104. (108.) In urbe Commagenes Samosata stagnum est emittens limum (maltham vocant) flagrantem. cum quid attigit solidi, adhaeret, praeterea tactu, et sequitur fugientes. sic defendere muros oppugnante Lucullo, flagrabatque miles armis suis. aquis etiam accenditur, terra tantum restingui docuere experimenta.

105. (109.) Similis est natura naphthae. ita appellatur circa Babylonem et in Astacenis Parthiae profluens bituminis liquidi modo. huic magna cognatio ignium, transiliuntque in eam protinus undecumque visam. ita fertur a Media paelicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne rapto.

106. (110.) Verum in montium miraculis ardet Aetna no- 236
ctibus semper, tantoque aevo ignium materia sufficit, nivalis
hibernis temporibus egestumque cinerem pruinis operiens.
nec illo tantum natura saevit exustionem terris denuntians,
flagrat in Phaselitis mons Chimaera, et quidem inmortali
diebus ac noctibus flamma. ignem eius accendi aqua, extin-
gui vero terra aut faeno Cnidius Ctesias tradit. eadem in Ly-
cia Hephaesti montes taeda flammante tacti flagrant, adeo
ut lapides quoque rivorum et harenae in ipsis aquis ardeant,
aliturque ignis ille pluviis. baculo si quis ex his accenso tra-
xerit sulcum, rivos ignium sequi narrant. flagrat in Bactris 237
Cophanti noctibus vertex, flagrat in Medis et in Cissia gente,
confinio Persidis, Susis quidem ad Turrim albam XV caminis,
maximo eorum et interdiu. campus Babylone flagrat quadam
veluti piscina iugeri magnitudine, Aethiopum iuxta Hesperium
montem stellarum modo campi noctu nitent. similiter in
Megalopolitanorum agro. nam si intermisit ille iucundus
frondemque densi supra se nemoris non adurens et iuxta ge-
lidum fontem semper ardens Nymphaei crater, dira Apollo-
niatis suis portendit, ut Theopompus tradidit. augetur imbribus
egeritque bitumen temperandum fonte illo ingustabili, alias
omni bitumine dilutius. Sed quis haec miretur? in medio 238
mari Hiera insula Aeolia iuxta Italiam cum ipso mari arsere
per aliquot dies sociali bello, donec legatio senatuus piavit.
maximo tamen ardet incendio Theon ochema dictum Aethio-
pum iugum, torrentisque solis ardoribus flammas egerit. Tot
locis, tot incendiis rerum natura terras cremat.

107. (111.) Praeterea cum sit huius unius elementi ra- 239
tio fecunda, seque ipsa pariat et minimis crescat scintillis,
quid fore putandus est in tot rogis terrae? quae est illa na-
tura quae voracitatem in toto mundo avidissimam sine damno
sui pascit? addantur his sidera innumera ingensque sol, ad-
dantur humani ignes et lapidum quoque insiti naturae, attritu-
que inter se ligni, iam nubium et origines fulminum. excedit
profecto miracula omnia ullum diem fuisse quo non cuncta
conflagrarent, cum specula quoque concava adversa solis
radiis facilius etiam accendant quam ullus alius ignis. Quid 240
quod innumerabiles parvi sed naturales scatent? in Nym-

phaeo exit e petra flamma quae pluviis accenditur. exit et ad
aquas Scantias, haec quidem invalida, cum transit, nec longe
in alia durans materia. viret aeterno hunc fontem igneum
contegens fraxinus. exit in Mutinensi agro statis Volcano die-
bus. Reperitur apud auctores subiectis Ariciae arvis, si carbo
deciderit, ardere terram, in agro Sabino et Sidicino unctum
flagrare lapidem, in Sallentino oppido Gnatia inposito ligno
in saxum quoddam ibi sacrum protinus flammam existere. in
Laciniae Iunonis ara sub diu sita cinerem inmobilem esse per-
241 flantibus undique procellis. quin et repentinos existere ignes
et in aquis et in corporibus etiam humanis, Trasimenum la-
cum arsisse totum, Servio Tullio dormienti in pueritia ex
capite flammam emicuisse. L. Marcio in Hispania interemptis
Scipionibus contionanti et milites ad ultionem exhortanti ar-
sisse simili modo Valerius Antias narrat. Plura mox et di-
stinctius, nunc enim quadam mixtura rerum omnium exhiben-
tur miracula. verum egressa mens interpretationem naturae
festinat legentium animos per totum orbem veluti manu ducere.
242 108. (112.) Pars nostra terrarum, de qua memoro, am-
166 bienti (ut dictum est) oceano velut innatans longissime ab
ortu ad occasum patet, hoc est ab India ad Herculis colu-
mnas Gadibus sacratas |LXXXV| LXXVIII mil. pass., ut Arte-
midoro auctori placet, ut vero Isidoro, |XCVIII| XVIII M.
Artemidorus adicit amplius a Gadibus circuitu sacri promun-
turi ad promunturium Artabrum, quo longissime frons procur-
243 rat Hispaniae, DCCCXC M D. mensura currit duplici via, a
Gange amne ostioque eius quo se in Eoum oceanum effundit
per Indiam Parthyenenque ad Myriandrum urbem Syriae in
Issico sinu positam |LII| XV M pass., inde proxima navigatione
Cyprum insulam, Patara Lyciae, Rhodum, Astypalaeam
in Carpathio mari insulam, Taenarum Laconicae, Lilybaeum
Siciliae, Caralim Sardiniae |XXI| III M pass., deinde Gades |XII|
L M pass., quae mensura universa ab Eoo mari efficit |LXXXV|
244 LXVIII M pass. alia via, quae certior itinere terreno maxime,
patet a Gange ad Euphraten amnem |LI| LXVIIII, inde Cap-
padociae Mazaca CCXLIIII M, inde per Phrygiam, Cariam,
Ephesum CCCCXCVIIII M, ab Epheso per Aegeum pelagus
Delum CC, Isthmum CCXII D. inde terra et Alcyonio mari

et Corinthiaco sinu Patras Peloponnesi CCII D, Leucadem
LXXXVII D, Corcyram totidem, Acroceraunia CXXXII D,
Brundisium LXXXVII D, Romam CCCLX M, Alpes usque
ad Scingomagum vicum DXVIIII, per Galliam ad Pyrenaeos
montes Illiberim CCCCLVI, ad oceanum et Hispaniae oram
DCCCXXXII, traiectu Gades VII. D, quae mensura Arte-
midori ratione |LXXXVIIII| XCV M efficit. Latitudo autem ter- 245
rae a meridiano situ ad septentriones dimidio fere minor
colligitur, |LIIII| LXII milia, quo palam fit quantum et hinc
vapor abstulerit et illinc rigor. neque enim deesse terris
arbitror aut non esse globi formam, sed inhabitabilia utrim-
que inconperta esse. haec mensura currit a litore Aethio-
pici oceani, qua modo habitatur, ad Meroen DCCV, inde
Alexandriam |XII| L, Rhodum DLXXXIII, Cnidum LXXXVI.
D, Coum XXV milia, Samum C milia, Chium LXXXXIIII
milia, Mytilenen LXV milia, Tenedum XLIX milia, Sigeum
promunturium XII milia quingenti, os Ponti CCCXII milia
quingenti, Carambin promunturium CCCL, os Maeotis
CCCXII milia quingenti, ostium Tanais CCLXV milia, qui
cursus conpendiis maris brevior fieri potest LXXXVIIII M.
ab ostio Tanais nihil modicum diligentissimi auctores fe- 246
cere. Artemidorus ulteriora inconperta existimavit, cum
circa Tanaim Sarmatarum gentes degere fateretur ad septen-
triones versus. Isidorus adiecit duodeciens centena milia
quinquaginta usque ad Thylen, quae coniectura divinationis
est. ego non minore quam proxime dicto spatio Sarmata-
rum fines nosci intellego. et alioqui quantum esse debet
quod innumerabiles gentes subinde sedem mutantes capiat?
unde ulteriorem mensuram inhabitabilis plagae multo esse
maiorem arbitror. nam et a Germania inmensas insulas non
pridem conpertas cognitum habeo. De longitudine ac lati- 247
tudine haec sunt quae digna memoratu putem. universum
autem hunc circuitum Eratosthenes in omnium quidem lit-
terarum subtilitate et in hac utique praeter ceteros sollers,
quem cunctis probari video, CCLII M stadiorum prodidit,
quae mensura Romana conputatione efficit trecentiens quin-
deciens centena milia pass., inprobum ausum, verum ita
subtili argumentatione conprehensum ut pudeat non credere

Hipparchus et in coarguendo eo et in reliqua omni diligentia mirus adicit stadiorum paulo minus XXVI M.

248 109. Alia Dionysodoro fides. neque enim subtraham exemplum vanitatis Graecae maximum Melius hic fuit geometrica scientia nobilis. senecta diem obiit in patria, funus duxere ei propinquae ad quas pertinebat hereditas. hae cum secutis diebus iusta peragerent, invenisse dicuntur in sepulchro epistulam Dionysodori nomine ad superos scriptam: pervenisse eum a sepulchro ad infimam terram. esse eo stadiorum quadraginta duo milia. nec defuere geometrae qui interpretarentur significare epistulam a medio terrarum orbe missam quo deorsum ab summo longissimum esset spatium et idem pilae medium. ex quo consecuta conputatio est ut circuitu esse CCLII M stadiorum pronuntiarent.

(113.) Harmonica ratio, quae cogit rerum naturam sibi ipsam congruere, addit huic mensurae stadiorum XII milia, terramque nonagesimam sextam partem totius mundi facit.

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBER III.

---

1 Cap. 1. Hactenus de situ et miraculis terrae aquarumque et siderum ac ratione universitatis atque mensura. nunc de partibus, quamquam infinitum id quoque existimatur nec temere sine aliqua reprehensione tractatum, haut ullo in genere venia iustiore, si modo minime mirum est hominem genitum non omnia humana novisse. quapropter auctorem neminem unum sequar, sed ut quemque verissimum in quaque parte arbitrabor, quoniam commune ferme omnibus fuit ut eos quisque diligentissime situs diceret in quibus ipse prodebat.
2 Ideo nec culpabo aut coarguam quemquam. locorum nuda nomina et quanta dabitur brevitate ponentur, claritate cau-

sisque dilatis in suas partes, nunc enim sermo de toto est.
quare sic accipi velim ut si vidua fama sua nomina, qualia
fuere primordio ante ullas res gestas, nuncupentur, et sit
quaedam in his nomenclatura quidem, sed mundi rerumque
naturae. Terrarum orbis universus in tres dividitur partes, 3
Europam Asiam Africam. origo ab occasu solis et Gaditano
freto, qua inrumpens oceanus Atlanticus in maria interiora
diffunditur. hinc intranti dextera Africa est, laeva Europa,
inter has Asia. termini amnes Tanais et Nilus. Quindecim
M pass. in longitudinem quas diximus fauces oceani patent,
quinque M in latitudinem, a vico Mellaria Hispaniae ad pro-
munturium Africae Album, auctore Turranio Gracile iuxta
genito. T. Livius ac Nepos Cornelius latitudinis tradiderunt 4
minus VII M pass., ubi vero plurimum, X M. tam modico ore
tam inmensa aequorum vastitas panditur. nec profunda alti-
tudo miraculum minuit, frequentes quippe taeniae candicantis
vadi carinas territant. qua de causa limen interni maris multi
eum locum appellavere. proximis autem faucibus utrimque
inpositi montes coercent claustra, Abyla Africae, Europae
Calpe, laborum Herculis metae, quam ob causam indigenae
columnas eius dei vocant, creduntque perfossas exclusa antea
admisisse maria et rerum naturae mutasse faciem.

(Sect. 1.) Primum ergo de Europa altrice victoris om- 5
nium gentium populi longeque terrarum pulcherrima, quam
plerique merito non tertiam portionem fecere verum aequam,
in duas partes ab amne Tanai ad Gaditanum fretum universo
orbe diviso. oceanus a quo dictum est spatio Atlanticum
mare infundens et avido meatu terras quaecunque venientem
expavere demergens resistentes quoque flexuoso litorum
amfractu lambit, Europam vel maxime recessibus crebris
excavans, sed in quattuor praecipuos sinuus, quorum primus
a Calpe Hispaniae extimo (ut dictum est) monte Locros, Brut- 4
tium usque promunturium, inmenso ambitu flectitur.

(2.) In eo prima Hispania terrarum est, ulterior appel- 6
lata eadem Baetica, mox a fine Murgitano citerior eademque
Tarraconensis ad Pyrenaei iuga. Ulterior in duas per longi-
tudinem provincias dividitur, siquidem Baeticae latere septen-
trionali praetenditur Lusitania amne Ana discreta. ortus hic

in Laminitano agro citerioris Hispaniae et modo in stagna se fundens modo in angustias resorbens aut in totum cuniculis condens et saepius nasci gaudens in Atlanticum oceanum effunditur. Tarraconensis autem adfixa Pyrenaeo totoque eius latere decurrens et simul ad Gallicum oceanum Hiberico a mari transversa se pandens Solorio monte et Oretanis iugis Carpetanisque et Asturum a Baetica atque Lusitania distinguitur.

7 (3.) Baetica a flumine eam mediam secante cognominata cunctas provinciarum diviti cultu et quodam fertili ac peculiari nitore praecedit. iuridici conventuus ei quattuor, Gaditanus Cordubensis Astigitanus Hispalensis. oppida omnia numero CLXXV. in iis coloniae VIIII, municipia c. R. X, Latio antiquitus donata XXVIII, libertate VI, foedere III, stipendiaria CXX. Ex his digna memoratu aut Latino sermone dictu facilia, a flumine Ana, litore oceani, oppidum Ossonoba, Aestuaria cognominatum, interfluentes Luxia et Urium, Hareni montes, Baetis fluvius, litus Curense inflexo sinu, cuius ex adverso Gadis inter insulas dicendae, promunturium Iunonis, portus Vaesippo, oppidum Baelo, Mellaria, fretum ex Atlantico mari, Carteia Tartesos a Graecis dicta, mons Calpe.
8 dein litore interno oppidum Barbesula cum fluvio, item Salduba, oppidum Suel, Malaca cum fluvio, foederatorum. dein Maenuba cum fluvio, Sexi Firmum cognomine Iulium, Sel, Abdara, Murgi Baeticae finis. Oram eam in universum originis Poenorum existimavit M. Agrippa. ab Ana autem Atlantico oceano obversa Bastulorum Turdulorumque est. in universam Hispaniam M. Varro pervenisse Hiberos et Persas et Phoenicas Celtasque et Poenos tradit. lusum enim Liberi patris aut lyssam cum eo bacchantium nomen dedisse Lusitaniae et Pana praefectum eius universae atque quae de Hercule ac Pyrene vel Saturno traduntur fabulosa in primis
9 arbitror. Baetis in Tarraconensis provinciae non, ut aliqui dixere, Mentesa oppido sed Tugiensi exoriens saltu (iuxta quem Tader fluvius qui Carthaginiensem agrum rigat) Ilorci refugit Scipionis rogum, versusque in occasum oceanum Atlanticum provinciam adoptans petit, modicus primo, sed multorum fluminum capax quibus ipse famam aquasque aufert.

Baeticae primum ab Ossigetania infusus amoeno blandus alveo
crebris dextra laevaque adcolitur oppidis. Celeberrima inter 10
hunc et oceani oram in mediterraneo Segida quae Augurina
cognominatur, Iulia quae Fidentia, Urgao quae Alba, Ebura
quae Cerialis, Iliberri quod Liberini, Ilipula quae Laus, Artigi
quod Iulienses, Vesci quod Faventia, Singili, Ategua, Arial-
dunum, Agla Minor, Baebro, Castra Vinaria, Cisimbrium, Hippo
Nova, Illurco, Osca, Oscua, Sucaelo, Unditanum, Tucci Ve-
tus, omnia Bastetaniae vergentis ad mare, conventuus vero
Cordubensis. circa flumen ipsum Ossigi quod cognominatur
Latonitum, Illiturgi quod Forum Iulium, Ipra, Isturgi quod
Triumphale, Sucia et XVII M passuum remotum in mediter-
raneo Obulco quod Pontificense appellatur, mox Ripa, Epora
foederatorum, Sacili Martialium, Onoba et dextra Corduba co-
lonia Patricia cognomine, inde primum navigabili Baete, op-
pida Carbula, Decuma, fluvius Singilis, eodem Baetis latere
incidens. oppida Hispalensis conventuus Celti, Axati, Arua, 11
Canama, Evia, Ilipa cognomine [Ilpa] Italica, et a laeva Hispal
colonia cognomine Romulensis, ex adverso oppidum Osset
quod cognominatur Iulia Constantia, Lurgentum quod Iuli Ge-
nius, Orippo, Caura, Siarum, fluvius Maenuba Baeti et ipse a
dextro latere infusus. at inter aestuaria Baetis oppidum Nebrissa
cognomine Veneria et Colobana, coloniae Hasta quae Regia
dicitur et in mediterraneo Asido quae Caesarina. Singilis 12
fluvius in Baetim quo dictum est ordine inrumpens, Astigita- 10
nam coloniam adluit cognomine Augustam Firmam, ab ea na-
vigabilis. Huius conventuus sunt reliquae coloniae inmunes
Tucci quae cognominatur Augusta Gemella, Ituci quae Virtus
Iulia, Ucubi quae Claritas Iulia, Urso quae Genua Urbano-
rum, inter quae fuit Munda cum Pompeio filio rapta. oppida
libera Astigi Vetus, Ostippo, stipendiaria Callet, Callicula,
Castra Gemina, Ilipula Minor, Marucca, Sacrana, Obulcula,
Oningis. Ab ora venienti prope Maenubam amnem et ipsum
navigabilem haut procul adcolunt Alontigicaeli, Alastigi. quae 13
autem regio a Baete ad fluvium Anam tendit extra praedicta
Baeturia appellatur in duas divisa partes totidemque gentes,
Celticos qui Lusitaniam attingunt, Hispalensis conventuus,
Turdulos qui Lusitaniam et Tarraconensem adcolunt, iura

Cordubam petunt. Celticos a Celtiberis ex Lusitania adve-
nisse manifestum est sacris, lingua, oppidorum vocabulis
14 quae cognominibus in Baetica distinguntur. Seriae adicitur
Fama Iulia, Nertobrigae Concordia Iulia, Segidae Restituta
Iulia, ** Contributa Iulia, Ugultuniacum quae et Curiga nunc
est, Lacinimurgi Constantia Iulia, Teresibus Fortunales et Cal-
lensibus Aeneanici- praeter haec in Celtica Acinippo, Arunda,
Arunci, Iturobriga, Lastigi, Salpesa, Saepone, Serippo. al-
13 tera Baeturia, quam diximus Turdulorum et conventuus Cor-
dubensis, habet oppida non ignobilia Arsam, Mellariam, Mi-
15 robrigam, regionis Osintiadis Sisaponem. Gaditani conventuus
civium Romanorum Regina, Latinorum Laepia, Ulia, Carisa
cognomine Aurelia, Urgia cognominata Castrum Iulium item
Caesaris Salutariensis. stipendiaria Besaro, Belippo, Barbe-
sula, Lacippo, Baesippo, Callet, Cappacum, Oleastro, Ituci,
16 Brona, Lascuta, Saguntia, Situdo, Usaepo. Longitudinem uni-
versam eius prodidit M. Agrippa CCCCLXXV M passuum,
latitudinem CCLVIII M, sed cum termini Carthaginem usque
procederent, quae causa magnos errores conputatione men-
surae saepius parit, alibi mutato provinciarum modo alibi iti-
nerum auctis aut diminutis passibus. incubuere maria tam
longo aevo, alibi processere litora, torsere se fluminum aut
correxere flexuus. praeterea aliunde aliis exordium mensurae
17 est et alia meatus. ita fit ut nulli duo concinant. 2. Baeticae
longitudo nunc a Castulonis oppidi fine Gadis CCL M et a
Murgi maritima ora XXV M pass. amplior, latitudo a Car-
teia Anam ora CCXXXIIII M pass. Agrippam quidem in tanta
viri diligentia praeterque in hoc opere cura, cum orbem ter-
rarum urbi spectandum propositurus esset, errasse quis cre-
dat et cum eo divum Augustum? is namque conplexam eum
porticum ex destinatione et commentariis M. Agrippae a so-
rore eius inchoatam peregit.

18 3. (4.) Citerioris Hispaniae sicut conplurium provinciarum
aliquantum vetus forma mutata est, utpote cum Pompeius Ma-
gnus tropaeis suis quae statuebat in Pyrenaeo DCCCLXXVI
oppida ab Alpibus ad fines Hispaniae ulterioris in dicionem
ab se redacta testatus sit. nunc universa provincia dividitur
in conventuus septem, Carthaginiensem Tarraconensem Cae-

saraugustanum Cluniensem Asturum Lucensem Bracarum. ac-
cedunt insulae, quarum mentione seposita civitates provin-
cia ipsa praeter contributas aliis CCXCIII continet oppida
CLXXVIIII, in iis colonias XII, oppida civium Romanorum
XIII, Latinorum veterum XVIII, foederatorum unum, stipen-
diaria CXXXV. Primi in ora Bastuli, post eos quo dicetur 19
ordine intus recedentes Mentesani, Oretani et ad Tagum
Carpetani, iuxta eos Vaccaei, Vettones et Celtiberi Arevaci.
Oppida orae proxima Aurci, adscriptumque Baeticae Barea,
regio Bastitania, mox Deitania, dein Contestania, Carthago
Nova colonia, cuius a promunturio quod Saturni vocatur Cae-
saream Mauretaniae urbem CLXXXXVII M pass. traiectus.
Reliqua in ora flumen Tader, colonia inmunis Ilici, unde Ili-
citanus sinus. in eam contribuuntur Icositani. mox Latinorum 20
Lucentum, Dianium stipendiarium, Sucro fluvius et quondam
oppidum, Contestaniae finis. Regio Edetania amoeno prae-
tendente se stagno, ad Celtiberos recedens. Valentia colonia
III M pass. a mari remota, flumen Turium, et tantundem a mari
Saguntum civium Romanorum oppidum fide nobile, flumen
Udiva. Regio Ilergaonum, Hiberus amnis navigabili commercio 21
dives, ortus in Cantabris haut procul oppido Iuliobriga, per
CCCCL M pass. fluens, navium per CCLX M a Vareia oppido
capax, quem propter universam Hispaniam Graeci appella-
vere Hiberiam. Regio Cessetania, flumen Subi, colonia Tar-
racon, Scipionum opus, sicut Carthago Poenorum. Regio
Ilergetum, oppidum Subur, flumen Rubricatum, a quo Laee-
tani et Indigetes. Post eos quo dicetur ordine intus receden- 22
tes radice Pyrenaei Ausetani, Fitani, Lacetani perque Pyre-
naeum Cerretani, dein Vascones. in ora autem colonia Bar-
cino cognomine Faventia, oppida civium Romanorum Baetulo,
Iluro, flumen Arnum, Blandae, flumen Alba, Emporiae, ge-
minum hoc veterum incolarum et Graecorum qui Phocaeen-
sium fuere suboles, flumen Ticer. ab eo Pyrenaea Venus in
latere promunturi altero XL M. [1.] Nunc per singulos con- 23
ventuus reddentur insignia praeter supra dicta. Tarracone
disceptant populi XLII, quorum celeberrimi civium Romano-
rum Dertosani, Bisgargitani, Latinorum Ausetani, Cerretani
qui Iuliani cognominantur et qui Augustani, Edetani, Gerun-

denses, Gessorienses, Teari qui Iulienses, stipendiariorum
24 Aquicaldenses, Aesonenses, Baeculonenses. [2.] Caesarau-
gusta colonia inmunis amne Hibero adfusa ubi oppidum antea
vocabatur Salduba, regionis Edetaniae, recipit populos LV, ex
his civium Romanorum Beblitanos, Celsenses ex colonia, Ca-
lagurritanos qui Nasici cognominantur, Ilerdenses Surdaonum
gentis iuxta quos Sicoris fluvius, Oscenses regionis Vesseta-
niae, Turiasonenses. Latinorum veterum Cascantenses, Erga-
vicenses, Graccuritanos, Leonicenses, Ossigerdenses. foedera-
tos Tarragenses. stipendiarios Arcobrigenses, Andelonenses,
Aracelitanos, Bursaonenses, Calagurritanos qui Fibularenses
cognominantur, Conplutenses, Carenses, Cincienses, Corto-
nenses, Damanitanos, Ispallenses, Ilursenses, Iluberitanos,
25 Lacetanos, Libienses, Pompelonenses, Segienses. [3.] Cartha-
ginem conveniunt populi LXV exceptis insularum incolis. ex
colonia Accitana Gemellenses et Libisosona cognomine Foro-
augustana, quibus duabus ius Italiae datum, ex colonia Sala-
riense oppidani Lati veteris Castulonenses qui Caesarivenales
appellantur, Saetabitani qui Augustani, Valerienses. stipendia-
riorum autem celeberrimi Alabanenses, Bastitani, Consabur-
renses, Dianenses, Egelestani, Ilorcitani, Laminitani, Mente-
sani qui et Oritani, Mentesani qui et Bastuli, Oretani qui et
Germani cognominantur, caputque Celtiberiae Segobrigenses,
Carpetaniae Toletani Tago flumini inpositi, dein Viatienses
26 et Virgilienses. [4.] In Cluniensem conventum Varduli ducunt
populos XIIII, ex quibus Alabanenses tantum nominare libeat,
Turmogidi quattuor, in quibus Segisamonenses et Segisa-
maiulienses. in eundem conventum Carietes et Vennenses
quinque civitatibus vadunt, quarum sunt Velienses. eodem
Pelondones Celtiberum quattuor populis, quorum Numantini
fuere clari, sicut in Vaccaeorum XVII civitatibus Interca-
27 tienses, Palantini, Lacobrigenses, Caucenses. nam in Can-
tabricis VII populis Iuliobriga sola memoratur, in Autrigonum
decem civitatibus Tritium et Virovesca. Arevacis nomen
dedit fluvius Areva. horum sex oppida, Secontia et Uxama,
quae nomina crebro aliis in locis usurpantur, praeterea Se-
govia et Nova Augusta, Termes ipsaque Clunia Celtiberiae
finis. ad oceanum reliqua vergunt Vardulique ex praedictis

et Cantabri. [5.] Iunguntur iis Asturum XXII populi divisi in 28
Augustanos et Transmontanos, Asturica urbe magnifica. in
his sunt Gigurri, Paesici, Lancienses, Zoelae. numerus omnis
multitudinis ad CCXL M liberorum capitum. [6.] Lucensis
conventus populorum est XVI praeter Celticos et Lemavos
ignobilium ac barbarae appellationis, sed liberorum capitum
ferme CLXVI M. [7.] Simili modo Bracarum XXIIII civitates
CCLXXXV M capitum, ex quibus praeter ipsos Bracaros Bi-
balli, Coelerni, Callaeci, Equaesi, Limici, Querquerni citra
fastidium nominentur. Longitudo citerioris Hispaniae est ad 29
finem Castulonis a Pyrenaeo sexcenta septem M pass. et ora
paulo amplius, latitudo a Tarracone ad litus Olarsonis CCCVII,
e radicibus Pyrenaei, ubi cuneatur angustiis inter duo maria.
paulatim deinde se pandens, qua contingit ulteriorem Hispa-
niam, tantundem et amplius latitudini adicit. Metallis plumbi 30
ferri aeris argenti auri tota ferme Hispania scatet, citerior et
specularis lapidis, Baetica et minio. sunt et marmorum lapi-
cidinae. Universae Hispaniae Vespasianus imperator Augu-
stus iactatum procellis rei publicae Latium tribuit. Pyrenaei
montes Hispanias Galliasque disterminant promunturiis in duo
diversa maria proiectis.

4. (5.) Narbonensis provincia appellatur pars Galliarum 31
quae interno mari adluitur, Bracata antea dicta, amne Varo
ab Italia discreta Alpiumque vel saluberrimis Romano impe-
rio iugis, a reliqua vero Gallia latere septentrionali montibus
Cebenna et Iuribus, agrorum cultu, virorum morumque digna-
tione, amplitudine opum nulli provinciarum postferenda bre-
viterque Italia verius quam provincia. In ora regio Sordonum 32
intusque Consuaranorum, flumina Tetum, Vernodubrum, op-
pida Eliseberae magnae quondam urbis tenue vestigium,
Ruscino Latinorum, flumen Atax e Pyrenaeo Rubrensem per-
means lacum, Narbo Martius decumanorum colonia XII M
pass. a mari distans, flumina Araris, Liria. oppida de cetero
rara praeiacentibus stagnis. Agatha quondam Massiliensium 33
et regio Volcarum Tectosagum atque ubi Rhoda Rhodiorum
fuit, unde dictus multo Galliarum fertilissimus Rhodanus amnis
ex Alpibus se rapiens per Lemannum lacum segnemque de-
ferens Ararem nec minus se ipso torrentes Isaram et Druan-

tiam. Lybica appellantur duo eius ora modica, ex his alterum
Hispaniense alterum Metapinum, tertium idemque amplissi-
mum Massalioticum. sunt auctores et Heracleam oppidum in
34 ostio Rhodani fuisse. Ultra fossae ex Rhodano C. Mari opere
et nomine insignes, stagnum Mastramela, oppidum Maritima
Abaticorum, superque Campi Lapidei, Herculis proeliorum
memoria, regio Anatiliorum et intus Dexuiatium Cavarumque,
rursus a mari Tricorium et intus Tritollorum Vocontiorumque
et Segovellaunorum, mox Allobrogum. at in ora Massilia
35 Graecorum Phocaeensium foederata, promunturium Zao, Ci-
tharista portus, regio Camactulicorum, dein Suelteri supra-
que Verucini. in ora autem Athenopolis Massiliensium, Fo-
rum Iuli octavanorum colonia quae Pacensis appellatur et
Classica, amnis inde Argenteus, regio Oxubiorum Ligauno-
rumque, super quos Suebri, Quariates, Adunicates. at in ora
oppidum Latinum Antipolis, regio Deciatium, amnis Varus
36 ex Alpium monte Caenia profusus. In mediterraneo coloniae
Arelate sextanorum, Beterrae septimanorum, Arausio secun-
danorum, in agro Cavarum Valentia, Vienna Allobrogum.
oppida Latina Aquae Sextiae Salluviorum, Avennio Cavarum,
Apta Iulia Vulgientium, Alebece Reiorum Apollinarium, Alba
Helvorum, Augusta Tricastinorum, Anatilia, Aerea, Bormani,
Comani, Cabellio, Carcasum Volcarum Tectosagum, Ces-
sero, Carbantoracte Meminorum, Caenicenses, Cambolectri
qui Atlantici cognominantur, Forum Voconi, Glanum Livi,
37 Lutevani qui et Foroneronienses, Nemausum Arecomicorum,
Piscinae, Ruteni, Samnagenses, Tolosani Tectosagum Aqui-
taniae contermini, Tasgoduni, Tarusconienses, Umbranici,
Vocontiorum civitatis foederatae duo capita Vasio et Lucus
Augusti. oppida vero ignobilia XVIIII sicut XXIIII Nemau-
siensibus attributa. Adiecit formulae Galba imperator ex
Inalpinis Acanticos atque Bodionticos, quorum oppidum Di-
nia. Longitudinem provinciae Narbonensis CCCLXX M pass.
Agrippa tradit, latitudinem CCXLVIII.
38 5. (6.) Italia dehinc primique eius Ligures, mox Etruria,
Umbria, Latium, ibi Tiberina ostia et Roma terrarum caput,
XVI M pass. intervallo a mari. Volscum postea litus et Cam-
paniae, Picentinum inde ac Lucanum Bruttiumque, quo lon-

gissime in meridiem ab Alpium paene lunatis iugis in maria
excurrit Italia. Ab eo Graeciae ora, mox Sallentini, Poediculi,
Apuli, Peligni, Frentani, Marrucini, Vestini, Sabini, Picentes,
Galli, Umbri, Tusci, Veneti, Carni, Iapudes, Histri, Liburni.
Nec ignoro ingrati ac segnis animi existimari posse merito, 39
si obiter atque in transcursu ad hunc modum dicatur terra
omnium terrarum alumna eadem et parens, numine deum
electa quae caelum ipsum clarius faceret, sparsa congregaret
imperia rituusque molliret et tot populorum discordes feras-
que linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia et
humanitatem homini daret, breviterque una cunctarum gentium
in toto orbe patria fieret. sed quid agam? tanta nobilitas 40
omnium locorum (quos quis attigerit?), tanta rerum singula-
rum populorumque claritas tenet. urbs Roma vel sola in ea et
digna tam iam festa cervice facies quo tandem narrari debet
opere? qualiter Campaniae ora per se felixque illa ac beata
amoenitas, ut palam sit uno in loco gaudentis opus esse na-
turae? iam vero tota ea vitalis ac perennis salubritas, caeli 41
temperies, tam fertiles campi, tam aprici colles, tam innoxii
saltuus, tam opaca nemora, tam munifica silvarum genera, tot
montium adflatus, tanta frugum vitiumque et olearum fertili-
tas, tam nobilia pecudi vellera, tam opima tauris colla, tot
lacuus, tot amnium fontiumque ubertas totam eam perfundens,
tot maria, portus gremiumque terrarum commercio patens
undique et tamquam iuvandos ad mortales ipsa avide in maria
procurrens. neque ingenia rituusque ac viros et lingua manu- 42
que superatas commemoro gentes. ipsi de ea iudicavere Grai,
genus in gloriam suam effusissimum, quotam partem ex ea
appellando Graeciam magnam! nimirum id quod in caeli men-
tione fecimus hac quoque in parte faciendum est, ut notas
quasdam et pauca sidera attingamus. legentes tantum quaeso
meminerint ad singula toto orbe edissertanda festinari. Est 43
ergo folio maxime querno adsimilata, multo proceritate am-
plior quam latitudine, in laevam se flectens cacumine et Ama-
zonicae figura desinens parmae, ubi a medio excursu Cocyn-
thos vocatur, per sinuus lunatos duo cornua emittens, Leuco-
petram dextra, Lacinium sinistra. Patet longitudine ab In-
alpino fine Praetoriae Augustae per urbem Capuamque cursu

meante Regium oppidum in umero eius situm, a quo veluti
cervicis incipit flexus, deciens centena et viginti milia pas-
suum, multoque amplior mensura fieret Lacinium usque, ni
44 talis obliquitas in latus digredi videretur. Latitudo eius varia
est, CCCCX milium inter duo maria inferum et superum am-
nesque Varum atque Arsiam, media autem ferme circa urbem
Romam ab ostio Aterni amnis in Hadriaticum mare influentis
ad Tiberina ostia CXXXVI, et paulo minus a Castro Novo
Hadriatici maris Alsium ad Tuscum aequor, haud ullo in loco
CC latitudinem excedens. universae autem ambitus a Varo
45 ad Arsiam |XX|. XLVIII milia passuum efficit. Abest a cir-
cumdatis terris Histria ab Liburnia quibusdam locis centena
M pass., ab Epiro et Illyrico L, ab Africa minus CC, ut auctor
est M. Varro, ab Sardinia CXX M, ab Sicilia MD, a Corcyra
minus LXXX, ab Issa LM. Incedit per maria caeli regione ad
meridiem quidem, sed, si quis id diligenti subtilitate exigat,
46 inter sextam horam primamque brumalem. Nunc ambitum
eius urbesque enumerabimus, qua in re praefari necessarium
est auctorem nos divum Augustum secuturos, descriptionem-
que ab eo factam Italiae totius in regiones XI, sed ordine
eo qui litorum tractu fiet urbium quidem vicinitates oratione
utique praepropera servari non posse, itaque interiore exin
parte digestionem in litteras eiusdem nos secuturos, colo-
niarum mentione signata quas ille in eo prodidit numero. nec
situus originesque persequi facile est Ingaunis Liguribus (ut
ceteri omittantur) agro triciens dato.
47 (7.) Igitur ab amne Varo Nicaea a Massiliensibus condi-
tum, fluvius Palo, Alpes populique Inalpini multis nomini-
bus, sed maxime Capillati, oppido Vediantiorum civitatis
Cemenilo portus Herculis Monoeci, Ligustina ora. Ligurum
celeberrimi ultra Alpes Sallui, Deciates, Oxubi, citra Veneni,
Esturri, Soti, Vagienni, Statielli, Binbelli, Maielli, Cuburria-
tes, Casmonates, Velleiates et quorum oppida in ora proxime
48 dicemus. flumen Rutuba, oppidum Album Intimilium, flumen
Merula, oppidum Album Ingaunum, portus Vadorum Sabatium,
flumen Porcifera, oppidum Genua, fluvius Fertor, portus Del-
phini, Tigullia intus, et Segesta Tigulliorum, flumen Macra,
Liguriae finis. a tergo autem supra dictorum omnium Ap-

penninus mons Italiae amplissimus perpetuis iugis ab Alpibus
tendens ad Siculum fretum. Ab altero eius latere ad Padum 49
amnem Italiae ditissimum omnia nobilibus oppidis nitent, Li-
barna, Dertona colonia, Iria, Vardacate, Industria, Pollentia,
Correa quod Potentia cognominatur, Foro Fulvi quod Valen-
tinum, Augusta Vagiennorum, Alba Pompeia, Hasta, Aquis
Statiellorum. Haec regio ex descriptione Augusti nona est.
patet ora Liguriae inter amnes Varum et Macram CCXI M
passuum.

(8.) Adnectitur septima, in qua Etruria est ab amne Ma- 50
cra, ipsa mutatis saepe nominibus. Umbros inde exegere
antiquitus Pelasgi, hos Lydi, a quorum rege Tyrrheni, mox
a sacrifico ritu lingua Graecorum Thusci sunt cognominati.
Primum Etruriae oppidum Luna portu nobile, colonia Luca
a mari recedens propiorque Pisae inter amnes Auserem et
Arnum ortae a Pelope Pisisque sive a Teutanis, Graeca gente.
Vada Volaterrana, fluvius Caecina, Populonium, Etruscorum
quondam hoc tantum in litore. hinc amnes Prile, mox Umbro 51
navigiorum capax, et ab eo tractus Umbriae portusque Te-
lamo, Cosa Volcientium a populo Romano deducta, Graviscae,
Castrum Novum, Pyrgi, Caeretanus amnis et ipsum Caere
intus M passuum VII Agylla a Pelasgis conditoribus di-
ctum, Alsium, Fregenae, Tiberis amnis a Macra CCLXXXIIII
M pass. intus coloniae Falisca Argis orta (ut auctor est
Cato) quae cognominatur Etruscorum, Lucus Feroniae, Ru-
sellana, Seniensis, Sutrina. de cetero Arretini Veteres, Ar- 52
retini Fidentiores, Arretini Iulienses, Amitinenses, Aquenses
cognomine Taurini, Blerani, Cortonenses, Capenates, Clusini
Novi, Clusini Veteres, Florentini praefluenti Arno adpositi,
Faesulae, Ferentinum, Fescennia, Hortanum, Herbanum, Ne-
pet, Novem Pagi, Praefectura Claudia Foroclodi, Pistorium,
Perusia, Suanenses, Saturnini qui antea Aurini vocabantur,
Subertani, Statones, Tarquinienses, Tuscanienses, Vetulo-
nienses, Veientani, Vesentini, Volaterrani, Volcentani cogno-
mine Etrusci, Volsinienses. in eadem parte oppidorum ve-
terum nomina retinent agri Crustuminus, Caletranus.

(9.) Tiberis antea Thybris appellatus et prius Albula e 53
media fere longitudine Appennini finibus Arretinorum pro-

fluit. tenuis primo nec nisi piscinis conrivatus emissusque na-
vigabilis, sicuti Tinia et Glanis influentes in eum, novenorum
ita conceptu dierum, si non adiuvent imbres. sed Tiberis
propter aspera et confragosa ne sic quidem praeterquam tra-
bibus verius quam ratibus longe meabilis fertur, per centum
quinquaginta milia passuum non procul Tiferno Perusiaque
et Ocriculo, Etruriam ab Umbris ac Sabinis, mox citra se-
decim milia passuum urbis Veientem agrum a Crustumino,
54 dein Fidenatem Latinumque a Vaticano dirimens, sed infra
Arretinum Glanim duobus et quadraginta fluviis auctus, prae-
cipuis autem Nare et Aniene, qui et ipse navigabilis Latium
includit a tergo, nec minus tamen aquis ac tot fontibus in
urbem perductis, et ideo quamlibet magnarum navium ex Italo
mari capax, rerum in toto orbe nascentium mercator placi-
dissimus, pluribus prope solus quam ceteri in omnibus terris
55 amnes adcolitur adspiciturque villis, nullique fluviorum mi-
nus licet inclusis utrimque lateribus. nec tamen ipse depugnat,
quamquam creber ac subitus incrementis et nusquam magis
aquis quam in ipsa urbe stagnantibus. quin immo vates in-
tellegitur potius ac monitor auctu semper religiosus verius
56 quam saevus. Latium antiquum a Tiberi Cerceios servatum
est M pass. L longitudine. tam tenues primordio imperi fuere
radices. colonis saepe mutatis tenuere alii aliis temporibus,
Aborigines, Pelasgi, Arcades, Siculi, Aurunci, Rutuli, et
ultra Cerceios Volsci, Osci, Ausones, unde nomen Lati pro-
cessit ad Lirim amnem. in principio est Ostia colonia a Ro-
mano rege deducta, oppidum Laurentum, lucus Iovis Indige-
tis, amnis Numicius, Ardea a Danae Persei matre condita.
57 dein quondam Aphrodisium, Antium colonia, Astura flumen et
insula, fluvius Nymphaeus, Clostra Romana, Cercei quondam
insula inmenso quidem mari circumdata, ut creditur Homero,
et nunc planitie. Mirum est quod hac de re tradere hominum
notitiae possumus. Theophrastus, qui primus externorum ali-
qua de Romanis diligentius scripsit (nam Theopompus, ante
quem nemo mentionem habuit, urbem dumtaxat a Gallis ca-
ptam dixit, Clitarchus ab eo proximus legationem tantum ad
58 Alexandrum missam, hic iam plus quam et fama), Cerceiorum
insulae et mensuram posuit stadia octoginta in eo volumine

quod scripsit Nicodoro Atheniensium magistratu, qui fuit ur-
bis nostrae CCCCXL. anno. quicquid ergo terrarum est prae-
ter decem milia passuum ambituus adnexum insulae post eum
annum accessit Italiae. Aliud miraculum a Cerceis palus Pom- 59
ptina est, quem locum XXIIII urbium fuisse Mucianus ter con-
sul prodidit. dein flumen Aufentum, supra quod Tarracina
oppidum lingua Volscorum Anxur dictum, et ubi fuere Amy-
clae sive Amunclae a serpentibus deletae, dein locus Spelun-
cae, lacus Fundanus, Caieta portus, oppidum Formiae Hormiae
dictum, ut existimavere, antiqua Laestrygonum sedes. ultra
fuit oppidum Pirae, est colonia Minturnae Liri amne divisa
Glanica appellata, Sinuessa, extremum in adiecto Latio, quam
quidam Sinopen dixere vocitatam. Hinc felix illa Campania. ab 60
hoc sinu incipiunt vitiferi colles et temulentia nobilis suco
per omnes terras incluto, atque (ut veteres dixere) summum
Liberi Patris cum Cerere certamen. hinc Setini et Caecubi
protenduntur agri, his iunguntur Falerni, Caleni, dein con-
surgunt Massici, Gaurani Surrentinique montes. ibi Leburini
campi sternuntur et in delicias alicae politur messis. Haec
litora fontibus calidis rigantur, praeterque cetera in toto mari
conchylio et pisce nobili adnotantur. nusquam generosior
oleae liquor, et hoc quoque certamen humanae voluptatis.
tenuere Osci, Graeci, Umbri, Tusci, Campani. In ora Savo 61
fluvius, Volturnum oppidum cum amne, Liternum, Cumae
Chalcidensium, Misenum, portus Baiarum, Bauli, lacus Lucri-
nus et Avernus, iuxta quem Cimmerium oppidum quondam,
dein Puteoli colonia Dicaearchea dicti, postque Phlegraei
campi, Acherusia palus Cumis vicina. litore autem Neapolis 62
Chalcidensium et ipsa, Parthenope a tumulo Sirenis appellata,
Herculaneum, Pompei haud procul spectato monte Vesuvio,
adluente vero Sarno amne, ager Nucerinus et novem milia
passuum a mari ipsa Nuceria, Surrentum cum promunturio
Minervae Sirenum quondam sede. navigatio a Cerceis duo-
deoctoginta milia passuum patet. Regio ea a Tiberi prima 63
Italiae servatur ex descriptione Augusti. Intus coloniae Ca-
pua ab XL M pass. campo dicta, Aquinum, Suessa, Venafrum,
Sora, Teanum Sidicinum cognomine, Nola. oppida Abellinum,
Aricia, Alba Longa, Acerrani, Allifani, Atinates, Aletrinates,

Anagnini, Atellani, Aefulani, Arpinates, Auximates, Abel-
lani, Alfaterni et qui ex agro Latino item Hernico item La-
bicano cognominantur, Bovellae, Calatiae, Casinum, Cale-
num, Capitulum Hornetum, Cernetani qui Mariani cognomi-
nantur, Corani a Dardano Troiano orti, Cubulterini, Castri-
64 monienses, Cingulani, Fabienses in monte Albano, Foropo-
pulienses ex Falerno, Frusinates, Ferentinates, Freginates,
Fabraterni Veteres, Fabraterni Novi, Ficolenses, Fregellani,
Forum Appi, Forentani, Gabini, Interamnates Sucasini qui et
Lirenates vocantur, Ilionenses, Lanuini, Norbani, Nomentani,
Praenestini urbe quondam Stephane dicta, Privernates, Se-
tini, Signini, Suessulani, Telesini, Trebulani cognomine Bal-
linienses, Trebani, Tusculani, Verulani, Veliterni, Ulubren-
65 ses, Urbanates, superque Roma ipsa, cuius nomen alterum
dicere arcanis caerimoniarum nefas habetur, optimaque et
salutari fide abolitum enuntiavit Valerius Soranus, luitque mox
poenas. Non alienum videtur inserere hoc loco exemplum
religionis antiquae, ob hoc maxime silentium institutae. nam-
que diva Angerona, cui sacrificatur a. d. XII. kalend. Ianuar.,
66 ore obligato obsignatoque simulacrum habet. Urbem tres por-
tas habentem Romulus reliquit, aut (ut plurimas tradentibus
credamus) quattuor. moenia eius collegere ambitu imperato-
ribus censoribusque Vespasianis anno conditae DCCCXXVI.
pass. XIII M CC, conplexa montes septem. ipsa dividitur in
regiones quattuordecim, compita Larum CCLXV. eiusdem
spatium mensura currente a miliario in capite Romani fori
statuto ad singulas portas, quae sunt hodie numero triginta
septem ita ut duodecim semel numerentur praetereanturque
ex veteribus septem quae esse desierunt, efficit passuum per
67 directum XX M DCCLXV. ad extrema vero tectorum cum
castris praetoriis ab eodem miliario per vicos omnium viarum
mensura colligit paulo amplius septuaginta milia passuum.
quod si quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto
aestimationem concipiat, fateaturque nullius urbis magnitu-
dinem in toto orbe potuisse ei comparari. clauditur ab oriente
aggere Tarquini Superbi inter prima opere mirabili, namque
eum muris aequavit qua maxime patebat aditu plano. cetero
munita erat praecelsis muris aut abruptis montibus, nisi quod

exspatiantia tecta multas addidere urbes. In prima regione 68
praeterea fuere in Latio clara oppida Satricum, Pometia,
Scaptia, Politorium, Tellena, Tifata, Caenina, Ficana, Cru-
stumerium, Ameriola, Medullum, Corniculum, Saturnia ubi
nunc Roma est, Antipolis quod nunc Ianiculum in parte Ro-
mae, Antemnae, Camerium, Collatia, Amitinum, Norbe, Sulmo,
et cum iis carnem in monte Albano soliti accipere populi 69
Albenses, Albani, Aesolani, Accienses, Abolani, Bubetani,
Bolani, Cusuetani, Coriolani, Fidenates, Foretii, Horten-
ses, Latinienses, Longani, Manates, Macrales, Munienses,
Numinienses, Olliculani, Octulani, Pedani, Poletaurini, Quer-
quetulani, Sicani, Sisolenses, Tolerienses, Tutienses, Vi-
mitellarii, Velienses, Venetulani, Vitellenses. Ita ex anti- 70
quo Latio LIII populi interiere sine vestigiis. in Campano
autem agro Stabiae oppidum fere usque ad Cn. Pompeium
et L. Catonem consules, pridie kalend. Mai, quo die L. Sulla
legatus bello sociali id delevit, quod nunc in villam abiit.
intercidit ibi et Taurania. sunt morientes Casilini reliquiae.
praeterea auctor est Antias oppidum Latinorum Apiolas ca-
ptum a L. Tarquinio rege, ex cuius praeda Capitolium is in-
choaverit. A Surrentino ad Silerum amnem triginta milia pas-
suum ager Picentinus fuit Tuscorum, templo Iunonis Argivae
ab Iasone condito insignis. intus oppidum Salerni, Picentia.

(10.) A Silero regio tertia et ager Lucanus Bruttiusque 71
incipit, nec ibi rara incolarum mutatione. Tenuerunt eum
Pelasgi, Oenotrii, Itali, Morgetes, Siculi, Graeciae maxime
populi, novissime Lucani a Samnitibus orti duce Lucio. Op-
pidum Paestum Graecis Posidonia appellatum, sinus Paesta-
nus, oppidum Elea quae nunc Velia, promunturium Palinu-
rum, a quo sinu recedente traiectus ad Columnam Regiam
centum M pass. proximum autem huic flumen Melpes, op- 72
pidum Buxentum Graeciae Pyxus, Laus amnis, fuit et oppi-
dum eodem nomine. ab eo Bruttium litus, oppidum Blanda,
flumen Baletum, portus Parthenius Phocensium, sinus Vibo-
nensis, locus Clampetiae, oppidum Tempsa a Graecis Temese
dictum et Crotoniensium Terina sinusque ingens Terinaeus.
oppidum Consentia intus. in peninsula fluvius Acheron, a quo 73
oppidani Acheruntini. Hippo, quod nunc Vibonem Valentiam

appellamus, portus Herculis, Metaurus amnis, Tauroentum
oppidum, portus Orestis et Medma. oppidum Scyllaeum, Cra-
taeis fluvius, mater (ut dixere) Scyllae. dein Columna Re-
gia, Siculum fretum ac duo adversa promunturia, ex Italia
Caenus, e Sicilia Pelorum, duodecim stadiorum intervallo,
74 unde Regium XCIII. Inde Appennini silva Sila, promuntu-
rium Leucopetra XV M pass., ab ea LI Locri cognominati a
promunturio Zephyrio, absunt a Silero CCCIII M passuum,
et includitur Europae sinus primus. In eo maria nuncupan-
tur, unde inrumpit, Atlanticum, ab aliis magnum. qua intrat,
Porthmos a Graecis, a nobis Gaditanum fretum. cum intravit,
Hispanum quatenus Hispanias adluit ab aliis Hibericum aut
Baliaricum, mox Gallicum ante Narbonensem provinciam, hinc
75 Ligusticum, ab eo ad Siciliam insulam Tuscum, quod ex Grae-
cis alii Notium alii Tyrrhenum, e nostris plurimi inferum
vocant. ultra Siciliam quod est ad Sallentinos Ausonium Po-
lybius appellat, Eratosthenes autem inter ostium oceani et
Sardiniam quicquid est Sardoum, inde ad Siciliam Tyrrhenum,
ab hac Cretam usque Siculum, ab ea Creticum.
76 (11.) Insulae per haec maria primae omnium Pityus-
sae a Graecis dictae a frutice pineo. nunc Ebusus voca-
tur utraque, civitate foederata, angusto freto interfluente.
patent XLVI M pass., absunt a Dianio septingentis stadiis,
totidem Dianium per continentem a Carthagine nova. tantun-
dem a Pityussis in altum Baliares duae et Sucronem versus
77 Colubraria. Baliares funda bellicosas Graeci Gymnasias di-
xere. maior centum mil. passuum est longitudine, circuitu
vero CCCCLXXV M. oppida habet civium Romanorum Pal-
mam et Pollentiam, Latina Cinium et Tucim, et foederatum
Bocchorum fuit. ab ea XXX M pass. distat minor, longitu-
dine XL M, circuitu CL M pass. civitates habet Labonem,
78 Saniseram, Magonem. A maiore XII M pass. in altum abest
Capraria insidiosa naufragiis, et e regione Palmae urbis Me-
nariae ac Tiquadra et parva Hannibalis. Ebusi terra serpentes
fugat, Colubrariae parit, ideo infesta omnibus nisi Ebusita-
nam terram inferentibus. Graeci Ophiussam dixere. nec cu-
79 niculos Ebusus gignit populantes Baliarium messes. Sunt aliae
XX ferme parvae mari vadoso, Galliae autem ora in Rhodani

ostio Metina, mox quae Blascorum vocatur, et tres Stoecha-
des a vicinis Massiliensibus dictae propter ordinem quo sitae
sunt. nomina singulis Prote, Mese quae et Pomponiana vo-
catur, tertia Hypaea. ab his Sturium, Phoenice, Phila, Lero
et Lerina adversum Antipolim, in qua Berconi oppidi memoria.

6. (12.) In Ligustico mari est Corsica quam Graeci Cyr- 80
non appellavere, sed Tusco propior, a septentrione in me-
ridiem proiecta, longa passuum CL milia, lata maiore ex
parte quinquaginta, circuitu CCCXXV M. abest a Vadis Vo-
laterranis LXII M pass., civitates habet XXXII et colonias
Marianam a C. Mario deductam, Aleriam a dictatore Sulla.
Citra est Oglasa, intra vero, et sexaginta milia passuum a
Corsica, Planasia a specie dicta, aequalis freto ideoque navi-
giis fallax. Amplior Urgo et Capraria, quam Graeci Aegilion 81
dixere, item Igilium et Dianium quam Artemisiam, ambae
contra Cosanum litus, et Barpana, Menaria, Columbaria,
Venaria, Ilva cum ferri metallis, circuitus centum milia, a
Populonio decem, a Graecis Aethalia dicta. ab ea Planasia
XXVIII M. Ab his ultra Tiberina ostia in Antiano Astura,
mox Palmaria, Sinonia et adversum Formias Pontiae. In Pu- 82
teolano autem sinu Pandateria, Prochyta, non ab Aeneae nu-
trice, sed quia profusa ab Aenaria erat, Aenaria a statione
navium Aeneae, Homero Inarime dicta, Pithecusa, non a si-
miarum multitudine (ut aliqui existimavere), sed a figlinis
doliorum. Inter Pausilypum et Neapolim Megaris, mox a Sur-
rento octo milibus passuum distantes Tiberi principis arce
nobiles Capreae circuitu XI M passuum. (13.) Leucothea, 83
extraque conspectum, pelagus Africum attingens, Sardinia
minus octo milibus passuum a Corsicae extremis, etiamnum
angustias eas artantibus insulis parvis quae Cuniculariae ap-
pellantur itemque Phintonis et Fossae, a quibus fretum ipsum
Taphros nominatur.

7. Sardinia ab oriente patens CLXXXVIII milia passuum, 84
ab occidente CLXXV milia, a meridie LXXVII milia, a se-
ptentrione CXXV, circuitu DLXV milia, abest ab Africa Ca-
ralitano promunturio ducenta milia, a Gadibus quattuordeciens
centena. habet et a Gorditano promunturio duas insulas quae
vocantur Herculis, a Sulcensi Enosim, a Caralitano Ficariam.

85 Quidam haut procul ab ea et Berelida ponunt et Callode et quam vocant Heras lutra. celeberrimi in ea populorum Ilienses, Balari, Corsi oppidorum XVIII, Sulcitani, Valentini, Neapolitani, Vitenses, Caralitani civium Romanorum, et Norenses, colonia autem una quae vocatur ad turrem Libisonis. Sardiniam ipsam Timaeus Sandaliotim appellavit ab effigie soleae, Myrsilus Ichnusam a similitudine vestigi. Contra Paestanum sinum Leucasia est a Sirene ibi sepulta appellata. contra Veliam Pontia et Isacia, utraeque uno nomine Oenotrides, argumentum possessae ab Oenotriis Italiae. contra Vibonem parvae quae vocantur Ithacesiae ab Ulixis specula.

86 8. (14.) Verum ante omnes claritate Sicilia, Sicania a Thucydide dicta, Trinacria a pluribus aut Trinacia a triangula specie, circuitu patens, ut auctor est Agrippa, DXXVIII M pass., quondam Bruttio agro cohaerens, mox interfuso mari avolsa XV M in longitudinem freto, in latitudinem autem MD pass. iuxta Columnam Regiam. ab hoc dehiscendi argumento Rhegium Graeci nomen dedere oppido in margine Italiae sito.
87 In eo freto est scopulus Scylla, item Charybdis, mare verticosum, ambo clara saevitia. Ipsius triquetrae, ut diximus, promunturium Pelorum vocatur adversus Scyllam vergens in Italiam, Pachynum in Graeciam, CCCCXL M ab eo distante Peloponneso, Lilybaeum in Africam CLXXX M intervallo a Mercuri promunturio et a Caralitano Sardiniae CXC M. inter se autem haec promunturia ac latera distant his spatiis: terreno itinere a Peloro Pachynum CLXXXVI M pass., inde
88 Lilybaeum CC M, inde Pelorum CXLII. coloniae ibi quinque, urbes ac civitates LXIII. A Peloro mare Ionium ora spectante oppidum Messana civium Romanorum qui Mamertini vocantur, promunturium Drepanum, colonia Tauromenium quae antea Naxos, flumen Asines, mons Aetna nocturnis mirus incendiis. crater eius patet ambitu stadia XX, favilla Tauromenium et Catinam usque pervenit fervens, fragor vero ad
89 Maroneum et Gemellos colles. scopuli tres Cyclopum, portus Ulixis, colonia Catina, flumina Symaethum, Terias, intus Laestrygonii campi. oppida Leontini, Megaris, amnis Pantagies, colonia Syracusae cum fonte Arethusa, quamquam et Temenitis et Archidemia et Magaea et Cyane et Milichie fontes

in Syracusano potantur agro, portus Naustathmus, flumen
Elorum, promunturium Pachynum, a qua fronte Siciliae flu-
men Hyrminum, oppidum Camarina, fluvius Gelas, oppidum
Acragas quod Agrigentum nostri dixere. Thermae colonia, 90
amnes Achates, Mazara, Hypsa, Selinuus, oppidum Lilybaeum,
ab eo promunturium, Drepana, mons Eryx, oppida Panhor-
mum, Soluus, Himera cum fluvio, Cephaloedis, Aluntium, Aga-
thyrnum, Tyndaris colonia, oppidum Mylae et unde coepimus
Pelorias. intus Latinae condicionis Centuripini, Netini, Se- 91
gestani, stipendiarii Assorini, Aetnenses, Agyrini, Acestaei,
Acrenses, Bidini, Cetarini, Cacyrini, Drepanitani, Erge-
tini, Echetlienses, Erycini, Entellini, Enini, Egguini, Ge-
lani, Galacteni Halesini, Hennenses, Hyblenses, Herbiten-
ses, Herbessenses, Herbulenses, Halicyenses, Hadranitani,
Imacarenses, Ipanenses, Ietenses, Mutustratini, Magellini,
Murgentini, Mutycenses, Menanini, Naxii, Noini, Petrini,
Paropini, Phintienses, Semelitani, Seschterni, Selinuntii, Sy-
maethii, Talarenses, Tissinenses, Triocalini, Tyracinenses,
Zanclaei Messeniorum in Siculo freto. Sunt insulae Afri- 92
cam versae Gaulos, Melita a Camerina LXXXVII M pass., a
Lilybaeo CXIII, Cosyra, Hieronnesos, Caene, Galata, Lepa-
dusa, Aethusa quam alii Aegusam scripserunt, Bucion et
a Solunte LXXV M Osteodes, contraque Paropinos Ustica.
citra vero Siciliam ex adverso Metauri amnis XXV milibus
ferme pass. ab Italia VII Aeoliae, appellatae eaedem Lipa-
raeorum, Hephaestiades a Graecis, a nostris Volcaniae, Aeo-
liae, quod Aeolus Iliacis temporibus ibi regnavit. 9. Lipara 93
cum civium Romanorum oppido, dicta a Liparo rege qui
successit Aeolo, antea Milogonis vel Meligunis vocitata, ab-
est XXV M pass. ab Italia, ipsa circuitu paulo minor VM. in-
ter hanc et Siciliam altera antea Therasia appellata, nunc Hiera,
quia sacra Volcano est colle in ea nocturnas evomente flam-
mas. tertia Strongyle a Lipara **M pass. ad exortum solis ver- 94
gens, in qua regnavit Aeolus, quae a Lipara liquidiore tantum
flamma differt, e cuius fumo quinam flaturi sint venti in triduum
praedicere incolae traduntur, unde ventos Aeolo paruisse
existimatum. quarta Didyme minor quam Lipara. quinta Eri-
phusa, sexta Phoenicusa pabulo proximarum relictae. novis-

sima eademque minima Evonymos. Hactenus de primo Europae sinu.

95 10. (15.) A Locris Italiae frons incipit Magna Graecia appellata, in tris sinuus recedens Ausonii maris, quoniam Ausones tenuere primi. patet LXXXVI M pass., ut auctor est Varro. plerique LXXV M fecere. In ea ora flumina innumera, sed memoratu digna a Locris Sagra, et vestigia oppidi Caulonis, Mustiae, Consilinum castrum, Cocynthum, quod esse longissimum Italiae promunturium aliqui existimant. dein sinus et Stolagium Scyllaceum, Scylletium Atheniensibus, cum conderent, dictum, quem locum occurrens Terinaeus sinus peninsulam efficit, et in ea portus qui vocatur Castra Hannibalis, nusquam angustiore Italia. XL M passuum latitudo est. itaque Dionysius maior intercisam eo loco adicere Sici-
96 liae voluit. amnes ibi navigabiles Carcinus, Crotalus, Semirus, Arogas, Thagines, oppidum intus Petilia, mons Clibanus, promunturium Lacinium, cuius ante oram insula X M pass. a terra Dioscoron, altera Calypsus quam Ogygiam appellasse Homerus existimatur, praeterea Tyris, Eranusa, Meloessa. ipsum a Caulone abesse LXX M pass. prodit Agrippa.

97 11. A Lacinio promunturio secundus Europae sinus incipit magno ambitu flexus et Acroceraunio Epiri finitus promunturio, a quo abest LXXV M pass. Oppidum Croto, amnis Neaethus, oppidum Thuri inter duos amnes Crathim et Sybarim, ubi fuit urbs eodem nomine. similiter est inter Sirim et Acirim Heraclia aliquando Siris vocitata. Flumina Acalandrum, Casuentum, oppidum Metapontum, quo tertia Italiae
98 regio finitur. Mediterranei Bruttiorum Aprustani tantum, Lucanorum autem Atinates, Bantini, Eburini, Grumentini, Potentini, Sontini, Sirini, Tergilani, Ursentini, Volcentani, quibus Numestrani iunguntur. praeterea interisse Thebas Lucanas Cato auctor est, et Mardoniam Lucanorum urbem fuisse Theopompus, in qua Alexander Epirotes occubuerit.

99 (16.) Conectitur secunda regio amplexa Hirpinos, Calabriam, Apuliam Sallentinos CCL M sinu qui Tarentinus appellatur ab oppido Laconum in recessu hoc intimo sito, contributa eo maritima colonia quae ibi fuerat. abest CXXXVI

M pass. a Lacinio promunturio adversam ei Calabriam in
peninsulam emittens. Graeci Messapiam a duce appellavere
et ante Peucetiam a Peucetio Oenotri fratre in Sallentino agro.
Inter promunturia C M pass. intersunt. latitudo peninsulae
a Tarento Brundisium terreno itinere XXXV M pass. patet,
multoque brevius a portu Sasine. oppida per continentem 100
a Tarento Varia cui cognomen Apulae, Messapia, Sarmadium,
in ora vero Senum, Callipolis quae nunc est Anxa LXXV M
pass. a Tarento. Inde XXXIII M promunturium quod Acran
Iapygiam vocant, quo longissime in maria excurrit Italia. ab
eo Basta oppidum et Hydruntum decem ac novem M passuum,
ad discrimen Ionii et Hadriatici maris, qua in Graeciam bre-
vissimus transitus, ex adverso Apolloniatum oppidi latitudine
intercurrentis freti quinquaginta M non amplius. hoc inter- 101
vallum pedestri continuare transitu pontibus iactis primum
Pyrrhus Epiri rex cogitavit, post eum M. Varro, cum classi-
bus Pompei piratico bello praeesset. utrumque aliae impe-
divere curae. Ab Hydrunte Soletum desertum, dein Fratuer-
tium, portus Tarentinus, statio Miltopes, Lupia, Balesium,
Caelia, Brundisium L M pass. ab Hydrunte in primis Italiae
portu nobile ac velut certiore transitu sic utique longiore,
excipiente Illyrici urbe Durrachio CCXXV M traiectu. Brun- 102
disio conterminus Poediculorum ager. VIIII adolescentes toti-
demque virgines ab Illyriis XVI populos genuere. Poedicu-
lorum oppida Rudiae, Gnatia, Barium, amnes Iapyx a Dae-
dali filio rege, a quo et Iapygia, ** Pactius, Aufidus ex Hir-
pinis montibus Canusium praefluens. Hinc Apulia Dauniorum 103
cognomine a duce Diomedis socero, in qua oppidum Salapia
Hannibalis meretricio amore inclutum, Sipontum, Uria, amnis
Cerbalus Dauniorum finis, portus Aggasus, promunturium
montis Gargani a Sallentino sive Iapygio CCXXXIIII M pass.
ambitu Gargani, portus Garnae, lacus Pantanus, flumen por-
tuosum Fertor. Teanum Apulorum itemque Larinum, Cliter-
nia, Tifernus amnis. inde regio Frentana. ita Apulorum ge- 104
nera tria: Teani a duce e Grais, Lucani subacti a Calchante,
quae nunc loca tenent Atinates, Dauniorum praeter supra
dicta coloniae Luceria, Venusia, oppida Canusium, Arpi ali-
quando Argos Hippium Diomede condente, mox Argyripa

dictum. Diomedes ibi delevit gentes Monadorum Dardorumque et urbes duas quae in proverbi ludicrum vertere, Apinam
105 et Tricam. Cetera intus in secunda regione Hirpinorum colonia una Beneventum auspicatius mutato nomine quae quondam appellata Maleventum, Auseculani, Aquilonii, Abellinates cognomine Protropi, Compsani, Caudini, Ligures qui cognominantur Corneliani et qui Baebiani, Vescellani. Aeculani, Aletrini, Abellinates cognominati Marsi, Atrani, Aecani, Alfellani, Atinates, Arpani, Borcani, Collatini, Corinenses et nobiles clade Romana Cannenses, Dirini, Forentani, Genusini, Herdonienses, Irini, Larinates cognomine Frentani, Merinates ex Gargano, Mateolani, Neretini, Rubustini, Silvini, Strapellini, Turnantini, Vibinates, Venusini, Ulurtini. Calabrorum mediterranei Aegetini, Apamestini, Argetini, Butuntinenses, Deciani, Grumbestini, Norbanenses, Palionenses, Stulnini, Tutini. Sallentinorum Aletini, Basterbini, Neretini, Ulentini, Veretini.

106 12. (17.) Sequitur regio quarta gentium vel fortissimarum Italiae. In ora Frentanorum a Tiferno flumen Trinium portuosum, oppida Histonium, Buca, Hortona, Aternus amnis. intus Anxani cognomine Frentani, Caretini Supernates et Infernates, Lanuenses. Marrucinorum Teatini. Pelignorum Corfinienses, Superaequani, Sulmonenses. Marsorum Anaxatini, Atinates, Fucentes, Lucenses, Marruvini. Albensium Alba ad
107 Fucinum lacum. Aequiculanorum Cliternini, Carseolani. Vestinorum Angulani, Pennenses, Peltuinates quibus iunguntur Aufinates Cismontani. Samnitium, quos Sabellos et Graeci Saunitas dixere, colonia Bovianum Vetus et alterum cognomine Undecumanorum, Aufidenates, Aesernini, Fagifulani, Ficolenses, Saepinates, Tereventinates. Sabinorum Amiternini, Curenses, Forum Deci, Forum Novum, Fidenates, Interamnates, Nursini, Nomentani, Reatini, Trebulani qui cognomi-
108 nantur Mutusci et qui Suffenates, Tiburtes, Tarinates. In hoc situ ex Aequicolis interiere Comini, Tadiates, Caedici, Alfaterni. Gellianus auctor est lacu Fucino haustum Marsorum oppidum Archippe conditum a Marsya duce Lydorum, item Vidicinorum in Piceno deletum a Romanis Valerianus. Sabini, ut quidam existimavere, a religione et deorum cultu

Sebini appellati, Velinos adcolunt lacuus, roscidis collibus.
Nar amnis exhaurit illos sulpureis aquis Tiberim ex his pe- 109
tens, replet e monte Fiscello Avens iuxta Vacunae nemora
et Reate. in eosdem conditus, at ex alia parte, Anio in monte
Trebanorum ortus lacuus tris amoenitate nobilis qui nomen
dedere Sublaqueo defert in Tiberim. in agro Reatino Cutiliae
lacum, in quo fluctuetur insula, Italiae umbilicum esse M.
Varro tradit. Infra Sabinos Latium est, a latere Picenum, a
tergo Umbria, Appennini iugis Sabinos utrimque vallantibus.

13. (18.) Quinta regio Piceni est, quondam uberrimae 110
multitudinis. CCCLX milia Picentium in fidem populi Ro-
mani venere. orti sunt a Sabinis voto vere sacro. tenuere
ab Aterno amne, ubi nunc ager Hadrianus et Hadria colonia
a mari VI M pass. Flumen Vomanum, ager Praetutianus Pal-
mensisque, item Castrum novum, flumen Batinum, Truentum
cum amne, quod solum Liburnorum in Italia relicum est,
flumen Albula, Tessuinum quo finitur Praetutiana regio et Pi-
centium incipit. Cupra oppidum, Castellum Firmanorum, et 111
super id colonia Asculum, Piceni nobilissima. intus Novana.
in ora Cluana, Potentia, Numana a Siculis condita. ab iisdem
colonia Ancona adposita promunturio Cunero in ipso flecten-
tis se orae cubito, a Gargano CLXXXIII M pass., intus Auxi-
mates, Beregrani, Cingulani, Cuprenses cognomine Montani,
Falarienses, Pausulani, Planinenses, Ricinenses, Septempe-
dani, Tollentinates, Treienses, Urbesalvia Pollentini.

14. (19.) Iungetur his sexta regio Umbriam conplexa 112
agrumque Gallicum citra Ariminum. Ab Ancona Gallica ora
incipit Togatae Galliae cognomine. Siculi et Liburni plurima
eius tractuus tenuere, in primis Palmensem, Praetutianum
Hadrianumque agrum. Umbri eos expulere, hos Etruria, hanc
Galli. Umbrorum gens antiquissima Italiae existimatur, ut
quos Ombrios a Graecis putent dictos, quod inundatione ter-
rarum imbribus superfuissent. Trecenta eorum oppida Tusci 113
debellasse reperiuntur. nunc in ora flumen Aesis, Senagallia,
Metaurus fluvius, coloniae Fanum Fortunae, Pisaurum cum
amne, et intus Hispellum, Tuder. de cetero Amerini, Atti-
diates, Asisinates, Arnates, Aesinates, Camertes, Casuentil-
lani, Carsulani, Dolates cognomine Sallentini, Fulginiates,

Foroflaminienses, Foroiulienses cognomine Concupienses, Forobrentani, Forosempronienses, Iguini, Interamnates cognomine Nartes, Mevanates, Mevanionenses, Matilicates, Narnienses, quod oppidum Nequinum antea vocatum est, Nuce-
114 rini cognomine Favonienses et Camellani, Ocriculani, Ostrani, Pitulani cognomine Pisuertes et alii Mergentini, Plestini, Sentinates, Sassinates, Spoletini, Suasani, Sestinates, Suillates, Tadinates, Trebiates, Tuficani, Tifernates cognomine Tiberini et alii Metaurenses, Vesinicates, Urbanates cognomine Metaurenses et alii Hortenses, Vettonenses, Vindinates, Visuentani. In hoc situ interiere Feliginates, et qui Clusiolum tenuere supra Interamnam, et Sarranates cum oppidis Acerris quae Vafriae cognominabantur, Turocaelo quod Vettiolum. item Solinates, Suriates, Falinates, Sapinates. interiere et Ariates cum Crinivolo et Usidicani et Plangenses, Paesinates, Caelestini. Ameriam supra scriptam Cato ante Persei bellum conditam annis DCCCCLXIIII prodit.

115 15. (20.) Octava regio determinatur Arimino, Pado, Appennino. In ora fluvius Crustumium, Ariminum colonia cum amnibus Arimino et Aprusa. fluvius Rubico, quondam finis Italiae. ab eo Sapis et Vitis et Anemo, Ravenna Sabinorum oppidum cum amne Bedese, ab Ancona CV M pass. nec procul a mari Umbrorum Butrium. intus coloniae Bononia, Felsina vocitatum, cum princeps Etruriae esset, Brixillum, Mutina,
116 Parma, Placentia. oppida Caesena, Claterna, Fora Clodi, Livi, Popili, Truentinorum, Corneli, Licini. Faventini, Fidentini, Otesini, Padinates, Regienses a Lepido, Solonates, Saltusque Galliani qui cognominantur Aquinates, Tannetani, Veleiates cognomine veteri Regiates, Urbanates. in hoc tractu interierunt Boi quorum tribus CXII fuisse auctor est Cato, item Senones qui ceperunt Romam.

117 16. Padus e gremio Vesuli montis celsissimum in cacumen Alpium elati finibus Ligurum Vagiennorum visendo fonte profluens condensque se cuniculo et in Forovibiensium agro iterum exoriens, nullo amnium claritate inferior, Graecis dictus Eridanus ac poena Phaethontis inlustratus, augetur ad canis ortuus liquatis nivibus, agris quam navigiis torrentior, nihil tamen ex rapto sibi vindicans atque ubi linquit ubertatem

largitor, trecentis M pass. a fonte addens meatu LXXXVIII, 118
nec amnes tantum Appenninos Alpinosque navigabiles capiens sed lacuus quoque inmensos in eum sese exonerantes, omni numero XXX flumina in mare Hadriaticum defert, celeberrima ex iis Appennini latere Iactum, Tanarum, Trebiam Placentinum, Tarum, Inciam, Gabellum, Scultennam, Rhenum. Alpium vero Sturam, Orgum, Durias duas, Sesitem, Ticinum, Lambrum, Adduam, Ollium, Mincium. nec alius amnium tam 119
brevi spatio maioris incrementi est. urguetur quippe aquarum mole et in profundum agitur, gravis terrae, quamquam deductus in flumina et fossas inter Ravennam Altinumque per CXX M pass., tamen qua largius vomit septem maria dictus facere. Augusta fossa Ravennam trahitur, ubi Padusa vocatur quondam Messanicus appellatus. Proximum inde ostium magnitudinem portuus habet qui Vatreni dicitur, qua Claudius Caesar e Britannia triumphans praegrandi illa domo verius quam nave intravit Hadriam. hoc ante Eridanum ostium di- 120
ctum est, ab aliis Spineticum ab urbe Spina quae fuit iuxta praevalens, ut Delphicis creditum est thesauris, condita a Diomede. auget ibi Padum Vatrenus amnis ex Forocorneliensi agro. Proximum inde ostium Caprasiae, dein Sagis, dein Volane quod ante Olane vocabatur. omnia ea fossa Flavia quam primi a Sagi fecere Tusci egesto amnis impetu per transversum in Atrianorum paludes quae Septem maria appellantur, nobili portu oppidi Tuscorum Atriae a quo Atriaticum mare ante appellabatur quod nunc Hadriaticum. Inde ostia 121
plena Carbonaria, fossiones Philistina, quod alii Tartarum vocant, omnia ex Philistinae fossae abundatione nascentia, accedentibus Atesi ex Tridentinis Alpibus et Togisono ex Patavinorum agris. pars eorum et proximum portum facit Brundulum, sicut Aedronem Meduaci duo ac fossa Clodia. His se Padus miscet ac per haec effunditur, plerisque, ut in Aegypto Nilus quod vocant Delta, triquetram figuram inter Alpes atque oram maris facere proditus stadiorum V M circuitu. Pu- 122
det a Graecis Italiae rationem mutuari, Metrodorus tamen Scepsius dicit, quoniam circa fontem arbor multa sit picea, quales Gallice vocentur padi, hoc nomen accepisse, Ligurum quidem lingua amnem ipsum Bodincum vocari, quod significet fundo

carentem. cui argumento adest oppidum iuxta Industriam vetusto nomine Bodincomagum, ubi praecipua altitudo incipit.

123 17. (21.) Transpadana appellatur ab eo regio undecima, tota in mediterraneo, cui maria cuncta fructuoso alveo inportat. Oppida Vibi Forum, Segusio, coloniae ab Alpium radicibus Augusta Taurinorum, inde navigabili Pado, antiqua Ligurum stirpe, dein Salassorum Augusta Praetoria iuxta geminas Alpium fores, Graias atque Poeninas, — his Poenos, Grais Herculem transisse memorant, — oppidum Eporedia Sibyllinis a populo Romano conditum iussis. eporedias Galli
124 bonos equorum domitores vocant. Vercellae Libiciorum ex Salluis ortae, Novaria ex Vertamacoris, Vocontiorum hodieque pago, non, ut Cato existimat, Ligurum, ex quibus Laevi et Marici condidere Ticinum non procul a Pado, sicut Boi Transalpibus profecti Laudem Pompeiam, Insubres Mediolanum. Orumboviorum stirpis esse Comum atque Bergomum et Licini Forum aliquot circa populos auctor est Cato, sed originem gentis ignorare se fatetur, quam docet Cornelius Alexander ortam a Graecia interpretatione etiam nominis
125 vitam in montibus degentium. In hoc situ interiit oppidum Orumboviorum Parra, unde Bergomates Cato dixit ortos, etiamnum prodente se altius quam fortunatius situm. interiere
120 et Caturiges Insubrum exsules et Spina supra dicta, item Melpum opulentia praecipuum, quod ab Insubribus et Bois et Senonibus deletum esse eo die quo Camillus Veios ceperit Nepos Cornelius tradidit.

126 18. (22.) Sequitur decima regio Italiae Hadriatico mari adposita, cuius Venetia, fluvius Silis ex montibus Tarvisanis, oppidum Altinum, flumen Liquentia ex montibus Opiterginis, et portus eodem nomine, colonia Concordia, flumina et portus Reatinum, Tiliaventum maius minusque, Anaxum quo Varamus defluit, Alsa, Natiso cum Turro, praefluentes Aqui-
127 leiam coloniam XV M pass. a mari sitam. Carnorum haec regio iunctaque Iapudum, amnis Timavos, castellum nobile vino Pucinum, Tergestinus sinus, colonia Tergeste, XXXIII M pass. ab Aquileia. ultra quam VI M pass. Formio amnis, ab Ravenna CLXXXVIIII M pass., anticus auctae Italiae terminus, nunc vero Histriae, quam cognominatam a flumine

Histro in Hadriam effluente e Danuvio amne eodemque Histro exadversum Padi fauces, contrario eorum percussu mari interiecto dulcescente, plerique dixere falso, et Nepos etiam Padi adcola. nullus enim ex Danuvio amnis in mare Hadria- 128
ticum effunditur. deceptos credo, quoniam Argo navis flumine in mare Hadriaticum descendit non procul Tergeste, nec iam constat quo flumine. umeris travectam Alpes diligentiores tradunt, subisse autem Histro, dein Savo, dein Nauporto, cui nomen ex ea causa est inter Aemonam Alpesque exorienti.

19. (23.) Histria ut peninsula excurrit. Latitudinem eius 129
XL M pass., circuitum CXXV M prodidere quidam, item adhaerentis Liburniae et Flanatici sinuus, alii CCXXV, alii Liburniae CLXXX M pass. nonnulli in Flanaticum sinum Iapudiam promovere a tergo Histriae CXXX M pass., dein Liburniam CL M fecere. Tuditanus qui domuit Histros in statua sua ibi inscripsit: Ab Aquileia ad Tityum flumen stad. M. Oppida Histriae civium Romanorum Aegida, Parentium, colonia Pola quae nunc Pietas Iulia, quondam a Colchis condita. abest a Tergeste C M pass. mox oppidum Nesactium et nunc finis Italiae fluvius Arsia. Polam ab Ancona traiectus CXX M pass. est. In mediterraneo regionis decimae coloniae 130
Cremona, Brixia Cenomanorum agro, Venetorum autem Ateste et oppida Acelum, Patavium, Opitergium, Belunum, Vicetia. Mantua Tuscorum trans Padum sola reliqua. Venetos Troiana stirpe ortos auctor est Cato, Cenomanos iuxta Massiliam habitasse in Volcis. Fertini et Tridentini et Beruenses, Raetica oppida, Raetorum et Euganeorum Verona, Iulienses Carnorum. dein, quos scrupulosius dicere non attineat, Alutrenses, Asseriates, Flamonienses Vanienses et alii cognomine Culici, Foroiulienses cognomine Transpadani, Foretani, Nedinates, Quarqueni, Tarvisani, Togienses, Varvari. In hoc situ in- 131
teriere per oram Irmene, Pellaon, Palsicium, ex Venetis Atina et Caelina, Carnis Segesta et Ocra, Tauriscis Noreia. et ab Aquileia ad duodecimum lapidem deletum oppidum etiam invito senatu a M. Claudio Marcello L. Piso auctor est. In hac regione et XI lacuus incluti sunt amnesque eorum partuus aut alumni, si modo acceptos reddunt, ut Adduam Larius, Tici-

num Verbannus, Mincium Benacus, Ollium Sebinnus, Lambrum
132 Eupilis, omnes incolas Padi. Alpis in longitudinem deciens
centena milia pass. patere a supero mari ad inferum Caelius
tradit, Timagenes XXV M pass. deductis, in latitudinem autem
Cornelius Nepos C M, T. Livius tria M stadiorum, uterque
diversis in locis. namque et C M excedunt aliquando, ubi
Germaniam ab Italia submovent, nec LXX M inplent reliqua
sui parte graciles, veluti naturae providentia. Latitudo Italiae
subter radices earum a Varo per Vada Sabatia, Taurinos,
Comum, Brixiam, Veronam, Vicetiam, Opitergium, Aquileiam,
Tergeste, Polam, Arsiam DCCXLV milia passuum colligit.
133 20. (24.) Incolae Alpium multi populi, sed inlustres a
Pola ad Tergestis regionem Secusses, Subocrini, Catali, Me-
noncaleni, iuxtaque Carnos quondam Taurisci appellati, nunc
Norici. His contermini Raeti et Vindelici, omnes in multas
civitates divisi. Raetos Tuscorum prolem arbitrantur a Gallis
pulsos duce Raeto. Verso deinde Italiam pectore Alpium
Latini iuris Euganeae gentes, quarum oppida XXXIIII enu-
134 merat Cato. Ex his Triumpilini, venalis cum agris suis po-
pulus, dein Camunni conpluresque similes finitimis adtributi
municipiis. Lepontios et Salassos Tauriscae gentis idem Cato
arbitratur. ceteri fere Lepontios relictos ex comitatu Hercu-
lis interpretatione Graeci nominis credunt praeustis in transitu
Alpium nive membris. eiusdem exercituus et Graios fuisse
Graiarum Alpium incolas praestantesque genere Euganeos,
135 inde tracto nomine. caput eorum Stoenos. Raetorum Ven-
nonenses Sarunetesque ortuus Rheni amnis adcolunt, Lepon-
ttiorum qui Uberi vocantur fontem Rhodani eodem Alpium
ractu. Sunt praeterea Latio donati incolae, ut Octodurenses
et finitimi Ceutrones, Cottianae civitates, Etturi Liguribus
orti, Vagienni Ligures et qui Montani vocantur, Capilla-
torumque plura genera ad confinium Ligustici maris. Non
136 alienum videtur hoc loco subicere inscriptionem e tropaeo
Alpium, quae talis est: Imperatori Caesari divi F.
Aug. pontifici maximo, imp. XIIII, tribuniciae po-
testatis XVII, S. P. Q. R., quod eius ductu auspiciis-
que gentes Alpinae omnes quae a mari supero ad
inferum pertinebant sub imperium pop. Rom. sunt

redactae. Gentes Alpinae devictae Triumpilini,
Camunni, Venostes, Vennonetes, Isarchi, Breuni,
Caenaunes, Focunates, Vindelicorum gentes 137
quattuor, Consuanetes, Rucinates, Licates, Cate-
nates, Ambisontes, Rugusci, Suanetes, Calucones,
Brixentes, Leponti, Uberi, Nantuates, Seduni,
Varagri, Salassi, Acitavones, Medulli, Ucenni, Ca-
turiges, Brigiani, Sogionti, Brodionti, Nemaloni,
Edenates, Esubiani, Veamini, Gallitae, Triulatti,
Ecdini, Vergunni, Eguituri, Nementuri, Oratelli,
Nerusi, Velauni, Suetri. Non sunt adiectae Cottianae 138
civitates XV, quae non fuerunt hostiles, item adtributae muni-
cipiis lege Pompeia. Haec est Italia diis sacra, hae gentes
eius, haec oppida populorum. super haec Italia quae L. Ae-
milio Paulo C. Attilio Regulo consulibus nuntiato Gallico
tumultu sola sine externis ullis auxiliis atque etiam tunc sine
Transpadanis equitum LXXX M, peditum DCC M armavit.
metallorum omnium fertilitate nullis cedit terris. sed inter-
dictum id vetere consulto patrum Italiae parci iubentium.

21. (25.) Arsiae gens Liburnorum iungitur usque ad flu- 139
men Tityum. Pars eius fuere Mentores, Himani, Encheleae,
Buni et quos Callimachus Peucetias appellat, nunc totum uno
nomine Illyricum vocatur generatim. populorum pauca effatu
digna aut facilia nomina. Conventum Scardonitanum petunt
Iapudes et Liburnorum civitates XIIII, e quibus Laciniensis,
Stulpinos, Burnistas, Olbonenses nominare non pigeat. Ius
Italicum habent eo conventu Alutae, Flanates a quibus sinus
nominatur, Lopsi, Varvarini, inmunesque Asseriates, et ex
insulis Fertinates, Curictae. Cetero per oram oppida a Ne- 140
sactio Alvona, Flanona, Tarsatica, Senia, Lopsica, Ortoplinia,
Vegium, Argyruntum, Corinium, Aenona, civitas Pasini, flu-
men Tedanium quo finitur Iapudia. Insulae eius sinuus cum
oppidis praeter supra significatas Absortium, Arba, Crexi,
Gissa, Portunata. rursus in continente colonia Iader quae a
Pola CLX M pass. abest, inde XXX M Colentum insula,
XVIII ostium Tityi fluminis.

22. (26.) Liburniae finis et initium Delmatiae Scardona 141
in amne eo XII M pass. a mari. dein Tariotarum antiqua

regio et castellum Tariona, promunturium Diomedis vel, ut alii, paeninsula Hyllis circuitu C M pass., Tragurium civium Romanorum marmore notum, Siculi in quem locum divus Claudius veteranos misit, Salona colonia ab Iader CXII M
142 pass. Petunt in eam iura viribus discriptis in decurias CCCXXXXII Delmatae, XXII Deuri, CCXXXVIIII Ditiones, CCLXVIIII Maezaei, LII Sardeates. In hoc tractu sunt Burnum, Andetrium, Tribulium, nobilitata proeliis castella. Petunt et ex insulis Issaei, Colentini, Separi, Epetini. Ab his castella Peguntium, Rateoneum. Narona colonia tertii conventuus a Salona LXXXV M pass., adposita cognominis sui fluvio a mari XX M pass. M Varro LXXXVIIII civitates eo
143 ventitasse auctor est. nunc soli prope noscuntur Cerauni decuriis XXIIII, Duersi XVII, Daesitiates CIII, Docleatae XXXIII, Deretini XIIII, Deraemestae XXX, Dindari XXXIII, Glinditiones XLIIII, Melcumani XXIIII, Naresii CII, Scirtari LXXII, Siculotae XXIIII, populatoresque quondam Italiae Vardaei non amplius quam XX decuriis. Praeter hos tenuere tractum eum Ozuaei, Partheni, Hemasini, Arthitae, Armistae. A Narone amne C M passuum abest Epidaurum colonia. ab
144 Epidauro sunt oppida civium Romanorum Rhizinium, Acruium, Butuanum, Olcinium quod antea Colchinium dictum est a Colchis conditum, amnis Dirino superque eum oppidum civium Romanorum Scodra a mari XVIII M pass. praeterea multorum Graeciae oppidorum deficiens memoria nec non et civitatium validarum. eo namque tractu fuere Labeatae, Endirudini, Sasaei, Grabaei proprieque dicti Illyrii et Taulantii et Pyraei. retinet nomen in ora Nymphaeum promunturium. Lissum oppidum civium Romanorum ab Epidauro C M pas-
145 suum. 23. A Lisso Macedonia provincia. gentes Partheni et a tergo eorum Dassaretae. montes Candaviae a Durrachio LXXVIII M pass., in ora vero Denda civium Romanorum, Epidamnum colonia propter inauspicatum nomen a Romanis Durrachium appellata, flumen Aous a quibusdam Aeas nominatum, Apollonia quondam Corinthiorum colonia IIII M passuum a mari recedens, cuius in finibus celebre Nymphaeum adcolunt barbari Amantes et Buliones. at in ora oppidum Oricum a Colchis conditum. Inde initium Epiri, mon-

tes Acroceraunia quibus hunc Europae determinavimus sinum. 97
Oricum a Sallentino Italiae promunturio distat LXXX M passuum.

24. (27.) A tergo Carnorum et Iapudum, qua se fert 146
magnus Hister, Raetis iunguntur Norici. oppida eorum Virunum, Celeia, Teurnia, Aguntum, Iuaum, omnia Claudia, Flavium Solvense. Noricis iunguntur lacus Peiso, deserta Boiorum. iam tamen colonia divi Claudi Sabaria et oppido Scarabantia Iulia habitantur.

25. (28.) Inde glandifera Pannoniae, qua mitescentia 147
Alpium iuga per medium Illyricum a septentrione ad meridiem versa molli in dextra ac laeva devexitate considunt. Quae pars ad mare Hadriaticum spectat appellatur Delmatia et Illyricum supra dictum. ad septentriones Pannonia vergit. finitur 139
inde Danuvio. In ea coloniae Aemona, Siscia. amnes clari et navigabiles in Danuvium defluunt Draus e Noricis violentior, Saus ex Alpibus Carnicis placidior, CXX M pass. intervallo, Draus per Serretes, Serapillos, Iasos, Andizetes, Saus per Colapianos Breucosque. populorum haec capita.
praeterea Arviates, Azali Amantini, Belgites, Catari, Cor- 148
nacates, Eravisci, Hercuniates, Latovici, Oseriates, Varciani, mons Claudius, cuius in fronte Scordisci, in tergo Taurisci. insula in Savo Metubarris, amnicarum maxima. Praeterea amnes memorandi. Colapis in Saum influens iuxta Sisciam gemino alveo insulam ibi efficit quae Segestica appellatur, alter amnis Bacuntius in Saum Sirmio oppido influit, ubi civitas Sirmiensium et Amantinorum. inde XLV M pass. Taurunum, ubi Danuvio miscetur Saus. supra influunt Valdasus, Urpanus, et ipsi non ignobiles.

26. (29.) Pannoniae iungitur provincia quae Moesia ap- 149
pellatur, ad Pontum usque cum Danuvio decurrens. incipit a confluente supra dicto. in ea Dardani, Celegeri, Triballi, Timachi, Moesi, Thraces Pontoque contermini Scythae. flumina clara e Dardanis Margus Pingus Timachus, ex Rhodope Oescus, ex Haemo Utus, Asamus, Ieterus. Illyrici latitudo 150
qua maxima est CCCXXV M passuum colligit, longitudo a flumine Arsia ad flumen Drinium DCCC M, a Drinio ad promunturium Acroceraunium CLXXV M Agrippa prodidit, uni-

versum autem sinum Italiae et Illyrici ambitu |XVII| passuum.
100 In eo duo maria quo distinximus fine, Ionium in prima parte,
interius Hadriaticum quod superum vocant.

151 (30.) Insulae in Ausonio mari praeter iam dictas memo-
ratu dignae nullae, in Ionio paucae. Calabro litore ante Brun-
dusium quarum obiectu portus efficitur, contra Apulum litus
Diomedia conspicua monumento Diomedis et altera eodem
nomine a quibusdam Teutria appellata. Illyrici ora mille am-
plius insulis frequentatur, natura vadoso mari aestuariisque
tenui alveo intercursantibus. clarae ante ostia Timavi cali-
dorum fontium cum aestu maris crescentium. iuxta Histrorum
agrum Cissa, Pullaria et Absyrtides Grais dictae a fratre
152 Medeae ibi interfecto Absyrto. iuxta eas Electridas voca-
vere in quibus proveniret sucinum quod illi electrum appel-
lant, vanitatis Graecae certissimum documentum, adeo ut quas
earum designent haut umquam constiterit. contra Iader est
140 Lissa, et quae appellatae, contra Liburnos Crateae aliquot
nec pauciores Liburnicae, Celadussae. contra Surium Bavo
et capris laudata Brattia, Issa civium Romanorum et cum
oppido Pharia. ab Issa Corcyra Melaena cognominata cum
Cnidiorum oppido distat XXV M passuum, inter quam et
Illyricum Melite, unde catulos Melitaeos appellari Callima-
chus auctor est. XV M passuum ab ea VII Elaphites. in
Ionio autem mari ab Orico XII MM passuum Sasonis piratica
statione nota.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER IIII.

(Sect. 1.) Tertius Europae sinus Acrocerauniis incipit 1
montibus, finitur Hellesponto, amplectitur praeter minores sinuus XVIIII centena XXV milia passuum. In eo Epiros, Acarnania, Aetolia, Phocis, Locris, Achaia, Messenia, Laconica, Argolis, Megaris, Attice, Boeotia, iterumque ab alio mari eadem Phocis et Locris, Doris, Phthiotis, Thessalia, Magnesia, Macedonia, Thracia. Omnis Graeciae fabulositas sicut et litterarum claritas ex hoc primum sinu effulsit, quapropter paululum in eo conmorabimur. Epiros in universum 2
appellata a Cerauniis incipit montibus. in ea primi Chaones a quibus Chaonia, dein Thesproti, Antigonenses, locus Aornos et pestifera avibus exhalatio, Cestrini, Perrhaebi quorum mons Pindus, Cassiopaei, Dryopes, Selloe, Pilopes, Molossi apud quos Dodonaei Iovis templum oraculo inlustre, Talarus mons centum fontibus circa radices Theopompo celebratus.

Cap. 1. Epiros ipsa ad Magnesiam Macedoniamque ten- 3
dens a tergo suo Dassaretas supra dictos, liberam gentem, 8 145
mox feram Dardanos habet. Dardanis laevo Triballi praetenduntur latere et Moesicae gentes. a fronte iunguntur Medi ac Denseletae, quibus Threces ad Pontum usque pertinentes. ita succincta Rhodopes mox et Haemi vallatur excelsitas. In 4
Epiri ora castellum in Acrocerauniis Chimera, sub eo Aquae regiae fons. oppida Maeandria, Cestria, flumen Thesprotiae Thyamis, colonia Buthrotum, maximeque nobilitatus Ambracius sinus, D pass. faucibus spatiosum aequor accipiens, longitudinis XXXVII M pass., latitudinis XV M. In eum defertur amnis Acheron e lacu Thesprotiae Acherusia profluens XXV M pass. inde et mille pedum ponte mirabilis

omnia sua mirantibus. in sinu oppidum Ambracia. Molossorum flumina Aphas, Aratthus, civitas Anactoria, locus Pandosia.

5 (2.) Acarnaniae quae antea Curetis vocabatur oppida Heraclia, Echinus, et in ore ipso colonia Augusti Actium cum templo Apollinis nobili ac civitate libera Nicopolitana. Egressos sinu Ambracio in Ionium excipit Leucadium litus, promunturium Leucates, dein sinus ac Leucadia ipsa paeninsula quondam Neritis appellata, opere adcolarum abscisa continenti ac reddita ventorum flatu congeriem harenae adcumulantium, qui locus vocatur Dioryctos stadiorum longitudine trium. oppidum in ea Leucas, quondam Neritum dictum. Deinde Acarnanum urbes Alyzia, Stratos, Argos Amphilochicum cognominatum. amnis Achelous e Pindo fluens atque Acarnaniam ab Aetolia dirimens et Artemitam insulam adsiduo terrae invectu continenti adnectens.

6 2. (3.) Aetolorum populi Athamanes, Tymphaei, Ephyri, Aenienses, Perrhaebi, Dolopes, Maraces, Atraces, a quibus Atrax amnis Ionio mari infunditur. Aetoliae oppidum Calydon est VII M D pass. a mari iuxta Evenum amnem. dein Macynia, Molycria, cuius a tergo Chalcis mons et Taphiassus. at in ora promunturium Antirrhium, ubi ostium Corinthiaci sinuus minus M passuum latitudine influentis Aetolosque dirimentis a Peloponneso. promunturium quod contra procedit appellatur Rhion. sed in Corinthio sinu oppida Aetoliae Naupactus, Eupalimna, et in mediterraneo Pleuron, Halisarna. montes clari in Dodone Tomarus, in Ambracia Crania, in Acarnania Aracynthus, in Aetolia Achaton, Panaetolium, Macynium.

7 3. (4.) Proximi Aetolis Locri cognominantur Ozolae, inmunes. oppidum Oeanthe, portus Apollinis Phaestii, sinus Crisaeus. intus oppida Argyna, Eupolaea, Phaestum, Calamisus. ultra Cirrhaei Phocidis campi, oppidum Cirrha, portus Chalaeon, a quo VII M pass. introrsus liberum oppidum Delphi sub monte Parnaso clarissimi in terris oraculi Apollinis.
8 fons Castalius, amnis Cephisus praefluens Delphos, ortus in Lilaea urbe. quondam praeterea oppidum Crisa et cum Bulensibus Anticyra, Naulochum, Pyrrha, Amphisa inmunis, Tithrone, Tithorea, Ambrysus, Mirana, quae regio Daulis appel-

latur. Deinde in intimo sinu angulus Boeotiae adluitur cum
oppidis Siphis, Thebis quae Corsiae cognominatae sunt iuxta
montem Heliconem. tertium ab hoc mari Boeotiae oppidum
Pagae, unde Peloponnesi prosilit cervix.

4. (5.) Peloponnesus, Apia antea appellata et Pelasgia, 9
paeninsula haut ulli terrae nobilitate postferenda, inter duo
maria Aegaeum et Ionium, platani folio similis, propter an-
gulosos recessuus circuitu DLXIII M pass. colligit auctore
Isidoro. eadem per sinuus paene tantundem adicit. Angustiae
unde procedit Isthmos appellantur. In eo loco inrumpentia
e diverso quae dicta sunt maria a septentrione et exortu eius
omnem ibi latitudinem vorant, donec contrario incursu tanto-
rum aequorum in V M pass. intervallum exesis utrimque
lateribus angusta cervice Peloponnesum contineat Hellas.
Corinthiacus hinc, illinc Saronicus appellatur sinus, Lecheae 10
hinc, Cenchreae illinc angustiarum termini, longo et ancipiti
navium ambitu quas magnitudo plaustris transvehi prohibet,
quam ob causam perfodere navigabili alveo angustias eas
temptavere Demetrius rex, dictator Caesar, Gaius princeps,
Domitius Nero, nefasto, ut omnium exitu patuit, incepto. In 11
medio hoc intervallo quod Isthmon appellavimus adplicata 9
colli habitatur colonia Corinthus antea Ephyra dicta sexage-
nis ab utroque litore stadiis, e summa sua arce quae vocatur
Acrocorinthos, in qua fons Pirene, diversa duo maria pro-
spectans. LXXXVIII M pass. ad Corinthiacum sinum traiectus
est Patras a Leucade. Patrae, colonia in longissimo pro-
munturio Peloponnesi condita ex adverso Aetoliae et fluminis
Eveni, minus M pass., ut dictum est, intervallo in ipsis fau- 6
cibus sinum Corinthiacum LXXXV M pass. in longitudinem
usque ad Isthmon transmittunt.

5. (6.) Achaiae nomen provinciae ab Isthmo incipit. antea 12
Aegialos vocabatur propter urbes in litore per ordinem dispo-
sitas. Primae ibi quas diximus Lecheae Corinthiorum portus. 10
mox Olyros Pellenaeorum castellum. oppida Helice, Bura in
quae refugere haustis prioribus, Sicyon, Aegira, Aegium,
Erineos. intus Cleonae, Hysiae, Bolina. Panhormus portus 13
demonstratumque iam Rhium, a quo promunturio quinque M 6
pass. absunt Patrae quas supra memoravimus, locus Pherae. 11

In Achaia VIIII montium Scioessa notissimus, fons Cymothoe.
ultra Patras oppidum Olenum, colonia Dyme, loca Bupra-
sium, Hyrmine, promunturium Araxus, Cyllenius sinus, pro-
munturium Chelonates, unde Cyllenen V M pass., castellum
Phlius, quae regio ab Homero Araethyrea dicta est, postea
14 Asopis. Inde Eliorum ager, qui antea Epioe vocabantur. ipsa
Elis in mediterraneo et a Pylo XIII M passuum intus delubrum
Olympii Iovis ludorum claritate fastos Graeciae conplexum,
Pisaeorum quondam oppidum, praefluente Alpheo amne. at in
ora promunturium Ichthys. amnis Alpheus navigatur VI M
pass. oppida Aulon, Leprium. promunturium Platanodes. om-
15 nia haec ad occasum versa. (7.) ad meridiem autem Cypa-
rissius sinus cum urbe Cyparisso LXXV milium passuum
circuitu. oppida Pylos, Methone, locus Helos, promunturium
Acritas, sinus Asinaeus ab oppido Asine, Coronaeus a Corone.
finiuntur Taenaro promunturio. Ibi regio Messenia XVIII
montium, amnis Pamisus. intus autem ipsa Messene, Ithome,
Oechalia, Arene, Pteleon, Thryon, Dorion, Zancle, variis
clara temporibus. Huius sinuus circuitus LXXX M pass.,
traiectus vero XXX M.
16 (8.) Dehinc a Taenaro ager Laconicus liberae gentis, et
sinus circuitu CVI M, traiectu XXXVIII milium. oppida Tae-
narum, Amyclae, Pherae, Leuctra, et intus Sparta, Therapne,
atque ubi fuere Cardamyle, Pitane, Anthea, locus Thyrea,
Gerania. mons Taygetus, amnis Eurotas, sinus Aegilodes,
oppidum Psamathus, sinus Gytheates ab oppido ex quo ad
Cretam insulam certissimus cursus. omnes autem Maleo pro-
munturio includuntur.
17 (9.) Qui sequitur sinus ad Scyllaeum Argolicus appel-
latur, traiectu L M pass., idem ambitu CLXII milium. oppida
Boea, Epidaurus Limera cognomine, Zarax, Cyphans portus.
amnes Inachus, Erasinus, inter quos Argos Hippium cogno-
minatum supra locum Lernen a mari MM pass. novemque
additis milibus Mycenae et ubi fuisse Tiryntha tradunt et lo-
cus Mantinea. montes Artemisius, Apesantus, Asterion, Par-
parus aliique XI numero. fontes Niobe, Amymone, Psamathe.
18 A Scyllaeo ad Isthmum CLXXVII M pass. Oppida Hermione,
Troezen, Coryphasium, appellatumque alias Inachium alias

Dipsium Argos. portus Schoenitas, sinus Saronicus olim
querno nemore redimitus, unde nomen ita Graecia antiqua
appellante quercum. in eo Epidaurum oppidum Aesculapi
delubro celebre, Spiraeum promunturium, portus Anthedus
et Bucephalus et quas supra dixeramus Cenchreae, Isthmi 10
pars altera cum delubro Neptuni quinquennalibus incluto ludis.
Tot sinuus Peloponnesi oram lancinant, tot maria adlatrant, 19
siquidem a septentrione Ionium inrumpit, ab occidente Siculo
pulsatur, a meridie Cretico urguetur, ab oriente brumali Ae-
gaeo, ab oriente solstitiali Myrtoo quod a Megarico incipiens
sinu totam Atticen adluit.

6. (10.) Mediterranea eius Arcadia maxime tenet undi- 20
que a mari remota, initio Drymodes, mox Pelasgis appellata.
Oppida eius Psophis, Mantinea, Stymphalum, Tegea, Anti-
gonea, Orchomenum, Pheneum, Palantium unde Palatium
Romae, Megalepolis, Gortyna, Bucolium, Carnion, Parrhasie,
Thelpusa, Melaeneae, Heraea, Pylae, Pallene, Agrae, Epium,
Cynaethae, Leprae Arcadiae, Parthenium, Alea, Methydrium,
Enispe, Macistum, Lampia, Clitorium, Cleonae. inter quae
duo oppida regio Nemea est et Bembinadia vocitata. Mon- 21
tes in Arcadia Pholoe cum oppido, item Cyllene, Lycaeus in
quo Lycaei Iovis delubrum, Maenalus, Artemisius, Parthenius,
Lampeus, Nonacris, praeterque ignobiles octo. amnes Ladon
e paludibus Phenei, Erymanthus e monte eiusdem nominis
in Alpheum defluens. Reliquae civitates in Achaia dicendae 22
Alipheraei, Abeatae, Pyrgenses, Paroreatae, Paragenitae,
Tortuni, Typanei, Thriusii, Tritienses. Universae Achaiae
libertatem Domitius Nero dedit. Peloponnesus in latitudinem
a promunturio Maleae ad oppidum Aegium Corinthiaci sinuus
CXC M pass. patet, at in transversum ab Elide Epidaurum
CXXV M, ab Olympia Argos per Arcadiam LXVIII M, ab
eodem loco ad Pylum iam dicta mensura est. universa autem, 14
velut pensante aequorum incursuus natura, in montes VI at-
que LXX extollitur.

7. (11.) Ab Isthmi angustiis Hellas incipit nostris Grae- 23
cia appellata. In ea prima Attice antiquitus Acte vocata.
Attingit Isthmum parte sui quae appellatur Megaris a colonia
Megara, e regione Pagarum. duo haec oppida excurrente

Peloponneso sita sunt, utraque ex parte velut in umeris Helladis, Pagaei et amplius Aegosthenenses contributi Megarensibus. in ora autem portus Schoenos, oppida Sidous, Cremmyon, Scironia saxa VI M longitudine, Gerania, Megara,
24 Eleusin. fuere et Oenoe et Probalinthos. nunc sunt ab Isthmo LV M pass. Piraeeus et Phalera portuus V M pass. muro recedentibus Athenis iuncti. libera haec civitas, nec indiga ullius praeconii amplius, tanta claritas superfluit. In Attica fontes Cephisia, Larine, Callirrhoe Enneacrunos, montes Brilessus, Aegialeus, Icarius, Hymettus, Lycabettus, locus Ilisos. a Piraeeo XLV M pass. Sunium promunturium, Thoricos promunturium, Potamos, Steria, Brauron, quondam oppida, Rhamnus pagus, locus Marathon, campus Thriasius, oppidum Melita et Oropus in confinio Boeotiae.

25 (12.) Cuius Anthedon, Onchestos, Thespiae liberum oppidum, Lebadea, nec cedentes Athenis claritate quae cognominantur Boeotiae Thebae, duorum numinum Liberi atque Herculis, ut volunt, patria. et Musis natale in nemore Heliconis adsignant. datur et his Thebis saltus Cithaeron, amnis Ismenus. Praeterea fontes in Boeotia Oedipodia, Psamathe, Dirce, Epicrane, Arethusa, Hippocrene, Aganippe, Gargaphie. montes extra praedictos Mycalesus, Hadylius, Acontius.
26 reliqua oppida inter Megaricam et Thebas Eleutherae, Haliartus, Plataeae, Pherae, Aspledon, Hyle, Thisbe, Erythrae, Glissa, Copae, iuxta Cephisum amnem Lamiae et Anichiae, Medeon, Phlygone, Acraephia, Coronea, Chaeronea. in ora autem infra Thebas Ocalee, Heleon, Scolos, Schoenos, Peteon, Hyrie, Mycalesos, Ireseum, Pteleon, Olyarum, Tanagra liber populus, et in ipsis faucibus Euripi quem facit obiecta insula Euboea Aulis capaci nobilis portu. Boeotos Hyantas
27 antiquitus dixere. Locri deinde Epicnemidii cognominantur olim Leleges appellati, per quos amnis Cephisus defertur in mare. oppida Opus, unde et sinus Opuntius, Cynus. Phocidis in litore unum Daphnus. introrsus autem Larisa Elatea
8 et in ripa Cephisi, ut diximus, Lilaea, Delphosque versae Cnemis et Hyampolis. rursus Locrorum ora, in qua Larumna, Thronium, iuxta quod Boagrius amnis defertur in mare. oppida Narycum, Alope, Scarphia. postea Maliacus

sinus ab incolis dictus, in quo oppida Halcyone, Aeconia, Phalara.

(13.) Doris deinde, in qua Sparthos, Erineon, Boiou, 28
Pindus, Cytinum. Doridis a tergo mons Oeta est.

(14.) Sequitur mutatis saepe nominibus Haemonia, eadem Pelasgis et Pelasgicon Argos, Hellas, eadem Thessalia et Dryopis, semper a regibus cognominata. ibi genitus rex nomine Graecus a quo Graecia, ibi Hellen a quo Hellenes. Hos eosdem Homerus tribus nominibus appellavit Myrmidonas et Hellenas et Achaeos. Ex his Phthiotae nominantur Dorida adcolentes. eorum oppida Echinus, in faucibus Sperchii fluminis Thermopylarum angustiae, quo argumento IIII M passuum inde Heraclea Trechin dicta est. mons ibi Callidromus, oppida celebrata Helladis Halos, Lamia, Phthia, Arne.

8. (15.) In Thessalia autem Orchomenus Minyius antea 29
dictus et oppidum Alimon, ab aliis Holmon, Atrax, Palamna, fons Hyperia, oppida Pherae, quarum a tergo Pieria ad Macedoniam protenditur, Larisa, Gomphi, Thebae Thessalae, nemus Pteleon, sinus Pagasicus, oppidum Pagasa, idem postea Demetrias dictum, Tricca, Pharsali campi cum civitate libera, Crannon, Iletia. Montes Phthiotidis Nymphaeus quondam topiario naturae opere spectabilis, Buzygaeus, Donacoessa, Bromiaeus, Daphusa, Chimarone, Athamas, Stephane.
in Thessalia XXXIIII, quorum nobilissimi Cercetii, Olympus 30
Pierius, Ossa, cuius ex adverso Pindus et Othrys Lapitharum sedes, hi ad occasum vergentes, ad ortuus Pelius, omnes theatrali modo inflexi, caveatis ante eos LXXV urbibus. Flumina Thessaliae Apidanus, Phoenix, Enipeus, Onochonus, Pammisus. fons Messeis. lacus Boebeis. et ante cunctos claritate Penius ortus iuxta Gomphos interque Ossam et Olympum nemorosa convalle defluens D stadiis, dimidio eius spati
navigabilis. in eo cursu Tempe vocant V milium passuum 31
longitudine et ferme sesquiiugeri latitudine ultra visum hominis attollentibus se dextra laevaque leniter convexis iugis. intus sua luce viridante hac labitur Penius viridis calculo, amoenus circa ripas gramine, canorus avium concentu. accipit amnem Horcon, nec recipit, sed olei modo supernatantem, ut dictum est Homero, brevi spatio portatum abdicat

poenalis aquas dirisque genitas argenteis suis misceri recusans.

32 9. (16.) Thessaliae adnexa Magnesia est, cuius fons Libethra, oppida Iolcus, Ormenium, Pyrrha, Methone, Olizon, promunturium Sepias, oppida Castana, Spalathra, promunturium Aeantium, oppida Meliboea, Rhizus, Erymnae, ostium Penii, oppida Homolium, Orthe, Iresiae, Pelinna, Thaumacie, Gyrton, Crannon, Acharne, Dotion, Melite, Phylace, Potniae. Epiri, Achaiae, Atticae, Thessaliae in porrectum longitudo CCCCLXXXX milium pass. traditur, latitudo CCVII milium.

33 10. (17.) Macedonia postea CL populorum, duobus incluta regibus quondamque terrarum imperio, Emathia antea dicta. Haec ad Epiroticas gentes in solis occasum recedens post terga Magnesiae atque Thessaliae infestatur a Dardanis. partem eius septentrionalem Paeonia ac Pelagonia protegunt a Triballis. Oppida Aegiae, in quo sepeliri mos reges, Beroea, et in regione quae Pieria appellatur a nemore Aegi-
34 nium. in ora Heraclea, flumen Apilas, oppida Pydna, Oloros, amnis Haliacmon. intus Aloritae, Vallaei, Phylacaei, Cyrrhestae, Tyrissaei, Pella colonia, oppidum Stobi civium Romanorum. mox Antigonea, Europus ad Axium amnem, eodemque nomine per quod Rhoedias fluit, Scydra, Eordaea, Mieza, Gor-
35 dyniae. mox in ora Ichnae, fluvius Axius. Ad hunc finem Dardani, Treres, Pieres Macedoniam adcolunt. ab hoc amne Paeoniae gentes Paroraei, Eordenses, Almopi, Pelagones, Mygdones. montes Rhodope, Scopius, Orbelus. dein praeiacente gremio terrarum Arethusii, Antiochienses, Idomenenses, Doberi, Aestrienses, Allantenses, Andaristenses, Morylli, Garresci, Lyncestae, Othryonei et liberi Amantini atque Orestae, coloniae Bullidenses et Dienses, Xylopolitae, Scotussaei liberi,
36 Heraclea Sintica, Tymphaei, Toronaei. In ora sinuus Macedonica oppidum Chalastra et intus Pyloros, Lete, medioque litoris flexu Thessalonice liberae condicionis (ad hanc a Durrachio CCXLV milia passuum), Therme, in Thermaico sinu oppida Dicaea, Palinandrea, Scione, promunturium Canastraeum, oppida Pallene, Phlegra. Qua in regione montes Hypsizorus, Epytus, Algion, Elaeuomne, oppida Nyssos, Phry-

xelon, Mendae, et in Pallenensi isthmo quondam Potidaea,
nunc Cassandrea colonia, Anthemus, Olophyxus, sinus Mecy-
berna, oppida Miscella, Ampelos, Torone, Siggos, Telos 37
fretum quo montem Atho Xerxes Persarum rex continenti
abscidit in longitudine passuum MD. mons ipse a planitie
excurrit in maria LXXV mil. pass., ambitus radicis CL milia
colligit. oppidum in cacumine fuit Acroathon, nunc sunt Ura-
nopolis, Palaehorium, Thyssus, Cleonae, Apollonia cuius in-
colae Macrobii cognominantur. oppidum Cassera, faucesque 38
alterae isthmi, Acanthus, Stagira, Sithone, Heraclea, et regio
Mygdoniae subiacens in qua recedentes a mari Apollonia,
Arethusa. in ora rursus Posidium et sinus cum oppido Cer-
moro, Amphipolis liberum, gens Bisaltae. dein Macedoniae
terminus amnis Strymo ortus in Haemo. memorandum in se-
ptem lacuus eum fundi priusquam dirigat cursum. Haec est 39
Macedonia terrarum imperio potita quondam, haec Asiam,
Armeniam, Hiberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Ae-
gyptum, Taurum, Caucasum transgressa, haec in Bactris,
Medis, Persis dominata toto oriente possesso, haec etiam
Indiae victrix per vestigia Liberi Patris atque Herculis vagata,
haec eadem est Macedonia cuius uno die Paulus Aemilius im-
perator noster LXXII urbes direptas vendidit. tantam diffe-
rentiam sortis praestitere duo homines.

11. (18.) Threcia sequitur, inter validissimas Europae 40
gentes, in strategias L divisa. Populorum eius quos nominare
non pigeat amnem Strymonem adcolunt dextro latere Den-
seletae et Medi ad Bisaltas usque supra dictos, laevo Digerri
Bessorumque multa nomina ad Mestum amnem ima Pangaei
montis ambientem inter Haletos, Diobessos, Carbilesos, inde
Brysas, Sapaeos, Odomantos. Odrysarum gens fundit Hebrum
adcolentibus Carbiletis, Pyrogeris, Drugeris, Caenicis, Hy-
psaltis, Benis, Corpilis, Bottiaeis, Edonis. Eodem sunt in 41
tractu Staletae, Priantae, Dolongae, Thyni, Celaletae maiores
Haemo, minores Rhodopae subditi. inter quos Hebrus amnis,
oppidum sub Rhodope Poneropolis antea, mox a conditore
Philippopolis, nunc a situ Trimontium dicta. Haemi excelsi-
tas VI mil. pass. subitur. Aversa eius et in Histrum devexa
Moesi, Getae, Aodi, Scaugdae Clariaeque, et sub iis Arraei

Sarmatae, quos Areatas vocant, Scythaeque et circa Ponti
42 litora Moriseni Sitonique Orphei vatis genitores optinent. Ita finit Hister a septentrione, ab ortu Pontus ac Propontis, a meridie Aegaeum mare, cuius in ora a Strymone Apollonia, Oesymna, Neapolis, Batos. intus Philippi colonia. absunt a Dyrrhachio CCCXXV M pass. Scotussa, Topiros civitas. Mesti amnis ostium. mons Pangaeus. Heraclea, Olynthos. Abdera libera civitas, stagnum Bistonum et gens. oppidum fuit Tirida Diomedis equorum stabulis dirum. nunc sunt Dicaea, Ismaron, locus Parthenion, Phalesina, Maronea prius
43 Orthagurea dicta. mons Serrium, Zone, tum locus Doriscum decem milium hominum capax. ita Xerxes ibi dinumeravit exercitum. os Hebri. portus Stentoris. oppidum Aenos liberum cum Polydori tumulo, Ciconum quondam regio. A Dorisco incurvatur ora ad Macron tichos CXII milium pass., circa quem locum fluvius Melas a quo sinus appellatur. oppida Cypsela, Bisanthe Macron tichos dictum, quia a Propontide ad Melanem sinum inter duo maria porrectus murus pro-
44 currentem excludit Cherronesum. Namque Threcia altero latere a Pontico litore incipiens, ubi Hister amnis inmergitur, vel pulcherrimas in ea parte urbes habet, Histropolim Milesiorum, Tomos Callatimque quae antea Cerbatis vocabatur. Heracleam habuit et Bizonen terrae hiatu raptam, nunc habet Dionysopolim Crunon antea dictam. adluit Zyras amnis. Totum eum tractum Scythae Aroteres cognominati tenuere. eorum oppida Aphrodisias, Libistus, Zygere, Rhocobae, Eumenia, Parthenopolis, Gerania, ubi Pygmaeorum gens fuisse proditur. Catizos barbari vocabant, creduntque a gruibus
45 fugatos. In ora a Dionysopoli est Odessus Milesiorum, flumen Pannysis, oppidum Tetranaulochus. Mons Haemus vasto iugo procumbens in Pontum oppidum habuit in vertice Aristaeum. nunc in ora Mesembria, Anchialum, ubi Messa fuerat. Astice regio habuit oppidum Anthium, nunc est Apollonia. flumina Panisos, Iuras, Tearus, Orosines, oppida Thynias, Halmydesos, Develcon cum stagno quod nunc Deultum vocatur veteranorum, Phinopolis, iuxta quam Bosporus. Ab Histri ostio ad os Ponti pass. DLII mil. fecere, Agrippa LX adiecit.
46 Inde ad murum supra dictum CL, ab eo Cherronesus CXXVI

mil. Sed a Bosporo sinus Casthenes, portus Senum et alter 46
qui Mulierum cognominatur. promunturium Chryseon Ceras
in quo oppidum Byzantium liberae condicionis antea Lygos
dictum. abest a Dyrrhachio septingentis undecim milibus
passuum. tantum patet longitudo terrarum inter Hadriaticum
mare et Propontidem. amnes Bathynias, Pydaras sive Athy- 47
das. oppida Selymbria, Perinthus latitudine CC pedum con-
tinenti adnexa. intus Bizye arx regum Threciae a Terei
nefasto invisa hirundinibus, regio Caenica, colonia Flavio-
polis, ubi antea Caela oppidum vocabatur. et a Bizye L milia
passuum Apros colonia, quae a Philippis abest CLXXXVIIII
mil. pass., at in ora amnis Erginus, oppidum fuit Ganos.
deseritur et Lysimachea iam in Cherroneso. alius namque 48
ibi Isthmos angustias similes eodem nomine et pari latitudine
inlustrat. duae urbes utrimque litora haut dissimili modo
tenuere, Pactye a Propontide, Cardia a Melane sinu, haec
ex facie loci nomine accepto, utraeque conprehensae postea
Lysimachea V milibus pass. a Longis muris. Cherronesos
a Propontide habuit Tiristasin, Crithoten, Cissam flumini
Aegos adpositam. nunc habet a colonia Apro XXII mil. pas-
suum Resiston ex adverso coloniae Parianae. Et Hellespon- 49
tus septem [ut diximus] stadiis Europam ab Asia dividens,
quattuor inter se contrarias urbes habet, in Europa Callipo-
lim et Seston et in Asia Lampsacon et Abydon. dein promun-
turium Cherronesi Mastusia adversum Sigeo, cuius in fronte
obliqua Cynos sema (ita appellatur Hecubae tumulus), statio
Achaeorum et turris, delubrum Protesilai et in extrema
Cherronesi fronte, quae vocatur Aeolium, oppidum Elaeus.
dein petenti Melana sinum portus Coelos et Panhormus et 48
supra dicta Cardia. Tertius Europae sinus ad hunc modum 50
clauditur. Montes extra praedictos Threciae Edonus, Gyge-
meros, Meritus, Melamphyllos. flumina in Hebrum cadentia
Bargus, Syrmus. Macedoniae, Threciae, Hellesponti longi-
tudo est supra dictà. quidam DCCXX milium faciunt. latitudo 46
CCCLXXXIIII milium est. Aegaeo mari nomen dedit sco- 51
pulus inter Tenum et Chium verius quam insula, Aex nomine
a specie caprae, quae ita Graecis appellatur, repente e me-
dio mari exsiliens. cernunt eum ab dextera parte Andrum

navigantes ab Achaia, dirum ac pestiferum. Aegaei pars Myrtoo datur. appellatur ab insula parva quae cernitur Macedoniam a Geraesto petentibus haut procul Euboeae Carysto. Romani omnia haec maria duobus nominibus appellant, Macedonicum quacumque Macedoniam aut Threciam attingit, Graeciense qua Graeciam adluit. nam Graeci et Ionium dividunt in Siculum ac Creticum ab insulis, item Icarium quod
6 sqq. est inter Samum et Myconum. cetera nomina sinuus dedere quos diximus.

52 12. (19.) Et maria quidem gentesque in tertio Europae sinu ad hunc modum se habent, insulae autem: Ex adverso Thesprotiae a Buthroto XII milia passuum, eadem ab Acrocerauniis quinquaginta mil. cum urbe eiusdem nominis, Corcyra liberae civitatis et oppido Cassiope temploque Cassi Iovis, passuum XCVII mil. in longitudinem patens, Homero dicta Scheria et Phaeacia, Callimacho etiam Drepane. circa eam aliquot, sed ad Italiam vergens Othronos, ad Leucadiam Pa-
53 xoe duae, V M discretae a Corcyra. nec procul ab iis ante Corcyram Ericusa, Marathe, Elaphusa, Malthace, Trachie, Pythionia, Ptychia, Tarachie, et a Phalario Corcyrae promunturio scopulus in quem mutatam Ulixis navem a simili specie fabula est. ante Leucimnam Sybota, inter Leucadiam autem et Achaiam permultae, quarum Teleboides eaedemque Taphiae ab incolis. [ante Leucadiam] appellantur Taphias, Carnos, Oxiae, Prinoessa, ante Aetoliam Echinades, Aegialia, Cotonis, Thyatira, Geoaris, Dionysia, Cyrnus, Chalcis, Pinara,
54 Nystrus. ante eas in alto Cephallania, Zacynthus, utraque libera, Ithaca, Dulichium, Same, Crocyle. a Paxo Cephallania quondam Melaena dicta X milibus pass. abest, circuitu patet XCIII. Same diruta a Romanis adhuc tamen oppida tria habet. inter hanc et Achaiam cum oppido magnifica et fertilitate praecipua Zacynthus, aliquando appellata Hyrie, Cephallaniae a meridiana parte XXV M abest. mons Elatus
55 ibi nobilis. ipsa circuitu colligit XXXVI·M. Ab ea Ithaca XV M distat, in qua mons Neritus. tota vero circuitu patet XXV M pass. ab ea Araxum Peloponnesi promunturium XII M pass. ante hanc in alto Asteris, Prote, ante Zacynthum XXXV M pass. in eurum ventum Strophades duae, ab aliis

Plotae dictae. ante Cephallaniam Letoia. ante Pylum tres
Sphageae, totidem ante Messenen Oenussae. In Asinaeo sinu 56
tres Thyrides, in Laconico Teganissa, Cothon, Cythera cum
oppido, antea Porphyris appellata. haec sita est a Maleae
promunturio V M pass. ancipiti propter angustias ibi navium
ambitu. in Argolico Pityusa, Arine, Ephyre, contra Hermo-
nium agrum Tricarenus, Aperopia, Colonis, Aristera, contra
Troezenium Calauria D pass. distans, Plateis, Belbina, Lasia,
Baucidios. contra Epidaurum Cecryphalos, Pityonesos VI 57
milibus passuum a continente. ab hac Aegina liberae con-
dicionis XV mil. pass., cuius XVIII M pass. praenavigatio est.
eadem autem a Piraeeo Atheniensium portu XX M pass.
abest, ante Oenone vocitata. Spiraeo promunturio obiacent
Eleusa, Adendros, Craugiae duae, Caeciae duae, Selacosa,
Dacenchrus, Aspis VII et in Megarico sinu Methurides IIII.
Aegila autem XV M pass. a Cythera, eademque a Cretae
Phalasarna oppido XXV mil. passuum.

(20.) Ipsa Creta altero latere ad austrum altero ad 58
septentrionem versa inter ortum occasumque porrigitur cen-
tum urbium clara fama. Dosiades eam a Crete nympha,
Hesperidis filia, Anaximander a rege Curetum, Philistides
Mallotes et Crates primum Aeriam dictam, deinde postea
Curetim, et Macaron nonnulli a temperie caeli appellatam
existimavere. Latitudine nusquam quinquaginta M passuum
excedens et circa mediam sui partem maxime patens longi-
tudinem inplet CCLXX M passuum, circuitum DLXXXVIIII,
flectensque se in Creticum pelagus ab ea dictum qua longis-
sima est ad orientem promunturium Sammonium adversum
Rhodo, ad occidentem Criumetopon Cyrenas versus expellit. 59
Oppida eius insignia Phalasarna, Elaea, Cisamon, Pergamum,
Cydonea, Minoium, Apteron, Pantomatrium, Amphomala,
Rhithymna, Panhormum, Cytaeum, Apollonia, Matium, Hera-
clea, Miletos, Ampelos, Hierapytna, Lebena, Hierapolis, et
in mediterraneo Gortyna, Phaestum, Gnosus, Polyrrhenum,
Myrina, Lycastus, Rhamnus, Lyctus, Dium, Asium, Pyloros,
Rhytion, Elatos, Pherae, Holopyxos, Lasos, Eleuthernae,
Therapnae, Marathusa, Gytisos, et aliorum circiter LX oppi-
dorum memoria extat. montes Cadistus, Idaeus, Dictynnaeus, 60

Crocus. ipsa abest promunturio suo quod vocatur Criumeto-
pon, ut prodit Agrippa, a Cyrenarum promunturio Phycunte
CXXV mil. passuum, item Cadisto a Maleo Peloponnesi
LXXX, a Carpatho insula promunturio Samoneo LX mil. in
favonium ventum. haec inter eam et Rhodum interiacet. Re-
61 liquae circa eam ante Peloponnesum duae Corycoe, totidem
Mylae, et latere septentrionali dextra Cretam habenti contra
Cydoneam Leuce et duae Budroe, contra Matium Dia, contra
Itanum promunturium Onysia, Leuce, contra Hierapytnam
Chrysa, Gaudos. eodem tractu Ophiussa, Butoa, Aradus,
circumvectisque Criumetopon tres Acusagorus appellatae.
ante Samonium promunturium Phocoe, Platiae, Sirnides, Nau-
62 lochos, Harmedon, Zephyre. At in Hellade, etiamnum in
Aegaeo, Lichades, Scarphia, Corese, Phocasia conplures-
que aliae ex adverso Atticae sine oppidis et ideo ignobiles.
sed contra Eleusina clara Salamis, ante eam Psyttalia, a Sunio
vero Helene V mil. pass. distans. dein Ceos ab ea totidem,
quam nostri quidam dixere Ceam, Graeci et Hydrusam, avol-
sam Euboeae, D longa stadios fuit quondam, mox quattuor
fere partibus quae ad Boeotiam vergebant eodem mari de-
voratis oppida habet reliqua Iulida, Carthaeam, intercidere
Coresus, Poeeessa. ex hac profectam delicatiorem feminis
vestem auctor est Varro.
63 (21.) Euboea et ipsa avolsa Boeotiae tam modico inter-
fluente Euripo ut ponte iungantur, ad meridiem promunturiis
duobus, Geraesto ad Atticam vergente et ad Hellespontum
Caphereo, insignis, a septentrione Cenaeo, nusquam latitu-
dinem ultra XL M passuum extendit, nusquam intra MM con-
trahit, sed in longitudinem universae Boeotiae ab Attica ad
Thessaliam usque praetenta in CL mil. pass., circuitu vero
64 CCCLXV. abest ab Hellesponto parte Capherei CCXXV
mil. passuum, urbibus quondam Pyrrha, Porthmo, Neso, Ce-
rintho, Oreo, Dio, Aedepso, Ocha, Oechalia, nunc Chalcide
cuius ex adverso in continenti Aulis est, Geraesto, Eretria,
Carysto, Oritano, Artemisio, fonte Arethusa, flumine Lelanto
aquisque calidis quae Ellopiae vocantur nobilis, notior tamen
marmore Carystio. antea vocitata est Chalcodontis aut Ma-
cris, ut Dionysius et Ephorus tradunt, ut Aristides Macra, ut

Callidemus Chalcis aere ibi primum reperto, ut Menaechmus
Abantias, ut poetae volgo Asopis.

(22.) Extra eam in Myrtoo multae, sed maxime inlustres 65
Glauconnesos et Aegila et a promunturio Geraesto circa De-
lum in orbem sitae, unde et nomen traxere, Cyclades. Prima
earum Andrus cum oppido abest a Geraesto X mil. pass.,
a Ceo XXXVIII mil. Ipsam Myrsilus Cauron, deinde Antan-
dron cognominatam tradit, Callimachus Lasiam, alii Nona-
griam, Hydrusam, Epagrim. patet circuitu XCIII mil. pass.
ab eadem Andro passuus mille et a Delo XV mil. Tenos cum
oppido in XV mil. pass. porrecta, quam propter aquarum
abundantiam Aristoteles Hydrusam appellatam ait, aliqui
Ophiusam. ceterae Myconus cum monte Dimasto a Delo XV 66
mil. pass., Siphnus ante Meropia et Acis appellata circuitu
XXVIII mil. passuum, Seriphus XV, Prepesinthus, Cythnos,
ipsaque longe clarissima et Cycladum media ac templo Apol-
linis et mercatu celebrata Delos, quae diu fluctuata, ut pro-
ditur, sola motum terrae non sensit ad M. Varronis aetatem.
Mucianus prodidit bis concussam. hanc Aristoteles ita appel-
latam prodidit, quoniam repente apparuerit enata, Aglao-
sthenes Cynthiam, alii Ortygiam, Asteriam, Lagiam, Chla-
mydiam, Cynethum, Pyrpilen igne ibi primum reperto. cingitur
V mil. passuum, adsurgit Cynthio monte. Proxima ei Rhene 67
quam Anticlides Celadusam vocat, item Artemiten, Celadinen.
Syros quam circuitu patere XX mil. pass. prodiderunt veteres,
Mucianus CLX. Olearus, Parus cum oppido, ab Delo XXXVIII
mil., marmore nobilis, quam primo Platean, postea Minoida
vocarunt. Ab ea VII M D Naxus, a Delo XVIII, cum oppido,
quam Strongylen, deinde Dian, mox Dionysiada a vinearum
fertilitate, alii Siciliam minorem aut Callipolim appellarunt.
patet circuitu LXXV mil. pass., dimidioque maior est quam
Parus.

(23.) Et hactenus quidem Cycladas servant, ceteras quae 68
secuntur Sporadas. Sunt autem Helene, Phacusa, Nicasia,
Schinusa, Pholegandros, et a Naxo XXXVIII mil. passuum
Icaros, quae nomen mari dedit, tantundem ipsa in longitudi-
nem patens, cum oppidis duobus, tertio amisso, ante vocitata
Doliche et Macris et Ichthyoessa. sita est ab exortu solstitiali

Deli L mil. pass., eademque a Samo XXXV mil., inter Eu-
boeam et Andrum X mil. pass. freto, ab ea Geraestum CXII
69 M D pass. Nec deinde servari potest ordo. acervatim ergo
ponentur reliquae. Scyros, Ios a Naxo XVIII mil. pass. Ho-
meri sepulchro veneranda, longitudine XXII mil., antea Phoe-
nice appellata, Odia, Oletandros, Gyara cum oppido, circuitu
XV mil. passuum, abest ab Andro LXII mil. pass., ab ea
Syrnos LXXX mil. passuum, Cynaethus, Telos unguento
nobilis a Callimacho Agathusa appellata, Donusa, Patmos
circuitu XXX mil. passuum, Carussae, Lebinthus, Gyrus,
70 Cinara, Sicinus quae antea Oenoe, Heraclia quae Onus, Casos
quae Astrabe, Cimolus quae Echinusa, Melos cum oppido
quam Aristides Mimblida appellat, Aristoteles Zephyriam,
Callimachus Mimallida, Heraclides Siphin et Acyton. haec
insularum rotundissima est. Buporthmos, Machia, Hypere,
quondam Patage, ut alii, Platage, nunc Amorgos, Polyaegas,
Sapyle, Thera, cum primum emersit, Calliste dicta. ex ea
avolsa postea Therasia, atque inter duas enata mox Automate,
eadem Hiera, et in nostro aevo Thia iuxta easdem enata.
71 distat Ios a Thera XXV mil. pass. Secuntur Lea, Ascania,
Anaphe, Hippuris. Astypalaea liberae civitatis, circuitus
LXXXVIII mil. passuum, abest a Cadisto Cretae CXXV mil.,
ab ea Platea LX mil., unde Caminia XXXVIII mil., Azibintha,
Lamse, Atragia, Pharmacusa, Thetaedia, Chalcia, Calymna
in qua oppidum, Coos, Eulimna, a qua Carpathum quae no-
men Carpathio mari dedit XXV mil. passuum. Inde Rhodum
Africo vento L M pass., a Carpatho Casum VII M, a Caso
Samonium Cretae promunturium XXX M. in Euripo autem
Euboico, primo fere introitu, Petaliae quattuor insulae, et in
exitu Atalante. Cyclades et Sporades ab oriente litoribus
Icariis Asiae, ab occidente Myrtois Atticae, a septentrione
Aegaeo mari, a meridie Cretico et Carpathio inclusae per
72 DCC M in longitudinem et per CC in latitudinem iacent. Pa-
69 gasicus sinus ante se habet Euthiam, Cicynethum, Scyrum
supra dictam sed Cycladum et Sporadum extimam, Gerontiam,
Scandiram, Thermaeus Iresiam, Solymniam, Eudemiam, Neam
quae Minervae sacra est, Athos ante se quattuor, Pepare-
thum cum oppido quondam Evoenum dictam VIIII M pas-

suum, Sciathum XV M, Imbrum cum oppido LXXXVIII M
passuum. eadem abest a Mastusia Cherronesi XXV M pass.,
ipsa circuitu LXII M D passuum perfunditur amne Ilisso. Ab 73
ea Lemnos XXII M, quae ab Atho LXXXVII M passuum.
circuitu patet CXII M D pass., oppida habet Hephaestiam et
Myrinam in cuius forum solstitio Athos eiaculatur umbram.
ab ea Thasos libera VI M passuum, olim Aeria vel Aethria
dicta. inde Abdera continentis XXII M passuum, Athos LXII
M D tantundem insula Samothrace libera ante Hebrum, ab Im-
bro XXXII M, a Lemno XXII M D, a Threciae ora XXXVIII
M, circuitus XXXII M. attollitur monte Saoce X M passuum
altitudinis, vel inportuosissima omnium. Callimachus eam
antiquo nomine Dardaniam vocat. Inter Cherronesum et Sa- 74
mothracen, utrimque fere XV M Halonesos, ultra Gethone,
Lamponia, Alopeconnesus haut procul a Coelo Cherronesi
portu, et quaedam ignobiles. Desertis quoque reddantur in
hoc sinu quarum modo inveniri potuere nomina: Avesticos,
Sarnos, Cyssiros, Charbrusa, Calathusa, Scyllia, Dialeon,
Dictaea, Melanthia, Dracanon, Arconesus, Diethusa, Scapos,
Capheris, Mesate, Aeantion, Pateronnesos, Pateria, Calate,
Neriphus, Pelendos.

(24.) Quartus e magnis Europae sinus ab Hellesponto 75
incipiens Maeotis ostio finitur. sed totius Ponti forma bre-
viter conplectenda est, ut facilius partes noscantur. Vastum
mare praeiacens Asiae et ab Europa porrecto Cherronesi
litore expulsum angusto meatu inrumpit in terras, VII sta-
diorum, ut dictum est, intervallo Europam auferens Asiae. 49
primas angustias Hellespontum vocant. hac Xerxes Persa-
rum rex constrato in navibus ponte duxit exercitum. porri-
gitur deinde tenuis euripus LXXXVI M pass. spatio ad Pria-
pum urbem Asiae, qua Magnus Alexander transcendit. inde 76
exspatiatur aequor rursusque in artum coit. laxitas Propontis
appellatur, angustiae Thracius Bosporus, latitudine D pas-
suum, qua Darius pater Xerxis copias ponte travexit. tota
ab Hellesponto longitudo CCXXXVIIII M pass. Dein vastum
mare Pontus Euxinus, qui quondam Axenus, longe refugientes
occupat terras magnoque litorum flexu retro curvatus in cor-
nua ab his utrimque porrigitur, ut sit plane arcuus Scythici

forma. Medio flexu iungitur ostio Maeotii lacuus. Cimmerius
77 Bosporus id os vocatur, MMD pass. latitudine. At inter duos
Bosporos Thracium et Cimmerium directo cursu, ut auctor
est Polybius, D M pass. intersunt. circuitu vero totius Ponti
viciens semel, ut auctor est Varro et fere veteres. Nepos
Cornelius CCCL milia adicit, Artemidorus |XXVIIII| XVIIII
M facit, Agrippa |XXIII.| LX mil., Mucianus |XXIIII| XXV M.
Simili modo de Europae latere mensuram alii |XXIIII| LXXVIIII
78 M D determinavere, alii |XI| milia. M. Varro ad hunc modum
metitur: Ab ostio Ponti Apolloniam CLXXXVII M D pass.,
Callatim tantundem, ad ostium Histri CXXV, ad Borysthenen
CCL. Cherronesum Heracleotarum oppidum CCCLXXV M
pass., ad Panticapaeum quod aliqui Bosporum vocant, extre-
mum in Europae ora, CCXII M D, quae summa efficit |XIIII|
XXXVII M D. Agrippa a Byzantio ad flumen Histrum DLX,
inde Panticapaeum DCXXXV. Lacus ipse Maeotis Tanaim
amnem ex Ripaeis montibus defluentem accipiens, novissimum
inter Europam Asiamque finem, |XIIII| VI passuum M circuitu
patere traditur. ab aliis |XI| XXV M. Ab ostio eius ad Tanais
ostium directo cursu CCCLXXV M pass. esse constat. ac-
44 45 colae sinuus eius in mentione Thraciae dicti sunt Histropolim
79 usque. Inde ostia Histri. Ortus hic in Germania iugis montis
Abnobae ex adverso Raurici Galliae oppidi, multis ultra Alpes
milibus ac per innumeras lapsus gentes Danubi nomine, in-
menso aquarum auctu et unde primum Illyricum adluit Hister
appellatus, LX amnibus receptis, medio ferme numero eorum
navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus evolvitur. Primum
ostium Peuces, [mox ipsa Peuce] insula, a qua proximus al-
veus appellatus, XVIIII M pass. magna palude sorbetur. ex
eodem alveo et super Histropolim lacus gignitur LXIII M
pass. ambitu, Halmyrin vocant. secundum ostium Naracu
stoma appellatur, tertium Calon stoma iuxta insulam Sarma-
ticam, quartum Pseudostomon et insula Conopon diabasis,
postea Boreon stoma et Spireon stoma. singula autem ora
tanta sunt ut prodatur in XL milia passuum longitudinis vinci
mare dulcemque intellegi haustum.
80 (25.) Ab eo in plenum quidem omnes Scytharum sunt
gentes, variae tamen litori adposita tenuere, alias Getae,

Daci Romanis dicti, alias Sarmatae, Graecis Sauromatae,
eorumque Hamaxobii aut Aorsi, alias Scythae degeneres et
a servis orti aut Trogodytae, mox Alani et Rhoxolani. supe-
riora autem inter Danuvium et Hercynium saltum usque ad
Pannonica hiberna Carnunti Germanorumque ibi confinium
campos et plana Iazyges Sarmatae, montes vero et saltuus
pulsi ab his Daci ad Pathissum amnem. A Maro (sive Duria 81
est a Suebis regnoque Vanniano dirimens eos) aversa Baster-
naei tenent aliique inde Germani. Agrippa totum eum tra-
ctum ab Histro ad oceanum bis ad deciens C M pass. in longi-
tudinem, quattuor M quadringentis in latitudinem, ad flumen
Vistlam a desertis Sarmatiae prodidit. Scytharum nomen us-
quequaque transit in Sarmatas atque Germanos. nec aliis
prisca illa duravit appellatio quam qui extremi gentium harum
ignoti prope ceteris mortalibus degunt.

(26.) Verum ab Histro oppida Cremniscos, Aepolium, 82
montes Macrocremni, clarus amnis Tyra, oppido nomen in-
ponens ubi antea Ophiusa dicebatur. In eodem insulam spa-
tiosam incolunt Tyragetae. abest a Pseudostomo Histri ostio
CXXX milibus passuum. Mox Asiacae cognomines flumini,
ultra quos Crobiggi, flumen Rhode, sinus Saggarius, portus
Ordesos. et a Tyra CXX milibus passuum flumen Borysthenes
lacusque et gens eodem nomine et oppidum a mari recedens
XV milibus passuum, Olbiopolis et Miletopolis antiquis no-
minibus. rursus litore portus Achaeorum. insula Achillis tu- 83
mulo eius viri clara, et ab ea CXXV milibus passuum paeninsula
ad formam gladi in traversum porrecta, exercitatione eiusdem
cognominata Dromos Achilleos, cuius longitudinem LXXX
milium passuum tradidit Agrippa. Totum eum tractum tenent
Sardi Scythae et Siraci. Inde silvestris regio Hylaeum mare
quo adluitur cognominavit, Enoaecadioe vocantur incolae.
Ultra Panticapes amnis qui Nomadas et Georgos disterminat,
mox Acesinus. quidam Panticapen confluere infra Olbiam cum
Borysthene tradunt, diligentiores Hypanim, tanto errore
eorum qui illum in Asiae parte prodidere. Mare subit magno 84
recessu, donec V milium passuum intervallo absit a Maeotide,
vasta ambiens spatia multasque gentes. sinus Carcinites ap-
pellatur. Flumen Pacyris. oppida Navarum, Carcine. a tergo

lacus Buges fossa emissus in mare. Ipse Buges a Coreto
Maeotae lacuus sinu petroso discluditur dorso. recipit amnes
Bugem, Gerrhum, Hypanim, ex diverso venientes tractu. nam
Gerrhus Basiliadas et Nomadas separat, Hypanis per Nomadas
et Hylaeos fluit manu facto alveo in Bugen, naturali in Core-
85 tum. regio Scythiae Sindica nominatur. Sed a Carcinite Tau-
rica incipit quondam mari circumfusa et ipsa quaque nunc
campi iacent. dein vastis attollitur iugis. Triginta sunt eorum
populi. ex iis mediterranei XXIII, VI oppida Orgocyni, Cha-
raceni, Assyrani, Stactari, Arsilachitae, Caliordi. iugum
ipsum Scythotauri tenent. cluduntur ab occidente Cherro-
neso Nea, ab ortu Scythis Sataucis. In ora a Carcine oppida
Taphrae, in ipsis angustiis paeninsulae, mox Heraclea Cher-
ronesus libertate a Romanis donatum. Megaricae vocabantur
antea, praecipui nitoris in toto eo tractu custoditis Graeciae
86 moribus, quinque milia pass. ambiente muro. Inde Parthe-
nium promunturium, Taurorum civitas Placia, Symbolum por-
tus, promunturium Criumetopon adversum Carambico Asiae
promunturio, per medium Euxinum procurrens CLXX M pass.
intervallo, quae maxime ratio Scythici arcuus formam efficit.
ab eo Taurorum portuus multi et lacuus. oppidum Theodosia
a Criumetopo CXXV M pass., a Cherroneso vero CLXV M
pass. Ultra fuere oppida Cytae, Zephyrium, Acrae, Nym-
87 phaeum, Dia. restat longe validissimum in ipso Bospori in-
troitu Panticapaeum Milesiorum, a Theodosia LXXXVII M
D pass., a Cimmerio vero oppido trans fretum sito MM D, ut
76 diximus, pass. Haec ibi latitudo Asiam ab Europa separat,
eaque ipsa pedibus plerumque pervia glaciato freto. Bospori
Cimmerii latitudo XII M D passuum. oppida habet Hermisium,
Myrmecium et intus insulam Alopecen. per Maeotim autem
ab extremo isthmo, qui locus Taphrae vocatur, ad os Bospori
88 CCLX M pass. longitudo colligitur. A Taphris per continen-
tem introrsus tenent Auchetae apud quos Hypanis oritur,
Neuroe apud quos Borysthenes, Geloni, Thyssagetae, Budini,
Basilidae et caeruleo capillo Agathyrsi. super eos Nomades,
deinde Anthropophagi, a Buge vero super Maeotim Sauro-
matae et Essedones. at per oram ad Tanaim usque Maeotae,
a quibus lacus nomen accepit, ultimique a tergo eorum Ari-

maspi. Mox Riphaei montes et adsiduo nivis casu pinnarum
similitudine Pterophoros appellata regio, pars mundi damnata
a rerum natura et densa mersa caligine, neque in alio quam
rigoris opere gelidisque Aquilonis conceptaculis. Pone eos 89
montis ultraque Aquilonem gens felix (si credimus), quos
Hyperboreos appellavere, annoso degit aevo, fabulosis cele-
brata miraculis. Ibi creduntur esse cardines mundi extremi-
que siderum ambituus semenstri luce et una die solis aversi,
non, ut inperiti dixere, ab aequinoctio verno in autumnum.
semel in anno solstitio oriuntur his soles, brumaque semel
occidunt. regio aprica, felici temperie, omni adflatu noxio
carens. domuus iis nemora lucique, et deorum cultus viritim
gregatimque, discordia ignota et aegritudo omnis. mors non
nisi satietate vitae epulatis delibutoque senio luxu e quadam
rupe in mare salientium. hoc genus sepulturae beatissimum.
Quidam eos in prima parte Asiae litorum posuere, non in 90
Europa, quia sunt ibi similitudine et situus Attacorum no-
mine. alii medios fecere eos inter utrumque solem, antipo-
dum occasuus exorientemque nostrum, quod fieri nullo modo
potest tam vasto mari interveniente. qui alibi quam in se-
menstri luce constituere eos, serere matutinis, meridie me-
tere, occidente fetuus arborum decerpere, noctibus in spe-
cuus condi tradiderunt. Nec licet dubitare de gente ea, tot 91
auctores produnt frugum primitias solitos Delum mittere
Apollini quem praecipue colunt. virgines ferebant eas ho-
spitiis gentium per annos aliquot venerabiles, donec violata
fide in proximis accolarum finibus deponere sacra ea insti-
tuere, hique ad conterminos deferre, atque ita Delum usque.
mox et hoc ipsum exolevit. Sarmatiae, Scythiae, Tau-
ricae, omnisque a Borysthene amne tractuus longitudo
DCCCCLXXX M, latitudo DCCXVI M a M. Agrippa tra-
dita est. ego incertam in hac terrarum parte mensuram
arbitror.

(27.) Verum instituto ordine reliqua huius sinuus dican-
tur, et maria quidem eius nuncupavimus.

13. Hellespontus insulas non habet in Europa dicendas. 92
in Ponto duae, M D pass. ab Europa, XIIII M ab ostio,
Cyaneae, ab aliis Symplegades appellatae, traditaeque fabu-

lis inter se concucurrisse, quoniam parvo discretae intervallo ex adverso intrantibus geminae cernebantur paulumque deflexa acie coeuntium speciem praebebant. Citra Histrum, Apolloniatarum una LXXX M a Bosporo Thracio, ex qua M. Lucullus Capitolinum Apollinem advexit. inter ostia Histri
79 93 quae essent diximus. Ante Borysthenen Achillea est supra
83 dicta, eadem Leuce et Macaron appellata. hanc temporum horum demonstratio a Borysthene CXL M ponit, a Tyra CXX M, a Peuce insula L M. cingitur circiter X M pass. Reliquae in Carcinite sinu Cephalonnesos, Spodusa, Macra. Non est omittenda multorum opinio, priusquam digredimur a Ponto, qui maria omnia interiora illo capite nasci, non Gaditano freto, existimavere haut inprobabili argumento, quoniam aestus semper e Ponto profluens numquam reciprocet.

94 Exeundum deinde est, ut extera Europae dicantur, transgressisque Ripaeos montes litus oceani septentrionalis in laeva, donec perveniatur Gadis, legendum. Insulae conplures sine nominibus eo situ traduntur, ex quibus ante Scythiam quae appellatur Baunonia unam abesse diei cursu, in quam veris tempore fluctibus electrum eiciatur, Timaeus prodidit. reliqua litora incerta signata fama. septentrionalis oceanus. Amalchium eum Hecataeus appellat a Parapaniso amne, qua Scythiam adluit, quod nomen eius gentis lingua significat congelatum. Philemon Morimarusam a Cimbris vocari, hoc est mortuum mare, usque ad promunturium Rusbeas, ultra deinde Cronium. Xenophon Lampsacenus a litore Scytharum tridui navigatione insulam esse inmensae magnitudinis Balciam tradit, eandem Pytheas Basiliam nominat. Feruntur et Oeonae in quis ovis avium et avenis incolae vivant, aliae in quibus equinis pedibus homines nascantur Hippopodes appellati. Fanesiorum aliae in quibus nuda alioqui corpora praegrandes ipsorum aures tota contegant.
96 Incipit inde clarior aperiri fama ab gente Inguaeonum quae est inde prima Germaniae. Mons Sevo ibi inmensus nec Ripaeis iugis minor inmanem ad Cimbrorum usque promunturium efficit sinum, qui Codanus vocatur refertus insulis quarum clarissima est Scatinavia inconpertae magnitudinis,

portionem tantum eius quod notum sit Hillevionum gente D
incolente pagis, quae alterum orbem terrarum eam appellat.
nec minor est opinione Aeningia. Quidam haec habitari ad 97
Vistlam usque fluvium a Sarmatis, Venedis, Sciris, Hirris
tradunt, sinum Cylipenum vocari, et in ostio eius insulam
Latrim, mox alterum sinum Lagnum conterminum Cimbris.
Promunturium Cimbrorum excurrens in maria longe paenin-
sulam efficit quae Tastris appellatur. Tres et viginti inde
insulae Romanis armis cognitae. earum nobilissimae Burcana
Fabaria nostris dicta a frugis multitudine sponte provenien-
tis, item Glaesaria a sucino militiae appellata, a barbaris
Austeravia, praeterque Actania.

(28.) Toto autem hoc mari ad Scaldim usque fluvium 98
Germanicae accolunt gentes haut explicabili mensura. tam
inmodica prodentium discordia est. Graeci et quidam nostri
XXV M passuum oram Germaniae tradiderunt, Agrippa cum
Raetia et Norico longitudinem DCLXXXVI milia passuum,
latitudinem CXLVIII M. 14. Raetiae prope unius maiore la-
titudine, sane circa excessum eius subactae. nam Germania
multis postea annis nec tota percognita est. Si coniectare 99
permittitur, haut multum ora deerit Graecorum opinioni et
longitudini ab Agrippa proditae. Germanorum genera quin-
que: Vandili quorum pars Burgodiones, Varinnae, Charini,
Gutones. alterum genus Ingyaeones, quorum pars Cimbri,
Teutoni ac Chaucorum gentes. proximi autem Rheno Istyaeo- 100
nes, quorum Sicambri. mediterranei Hermiones, quorum
Suebi, Hermunduri, Chatti, Cherusci. quinta pars Peucini,
Basternae supra dictis contermini Dacis. Amnes clari in 80
oceanum defluunt Guthalus, Visculus sive Vistla, Albis, Vi-
surgis, Amisis, Rhenus, Mosa. introrsus vero nullo inferius
nobilitate Hercynium iugum praetenditur.

15. (29.) In Rheno autem ipso, prope C M pass. in lon- 101
gitudinem, nobilissima Batavorum insula et Cannenefatium,
et aliae Frisiorum, Chaucorum, Frisiavonum, Sturiorum,
Marsaciorum quae sternuntur inter Helinium ac Flevum. ita
appellantur ostia in quae effusus Rhenus a septentrione in
lacuus, ab occidente in amnem Mosam se spargit, medio inter
haec ore modicum nomini suo custodiens alveum.

102 16. (30.) Ex adverso huius situus Britannia insula clara
Graecis nostrisque monimentis inter septentrionem et occi-
dentem iacet, Germaniae, Galliae, Hispaniae, multo maximis
Europae partibus magno intervallo adversa. Albion ipsi no-
men fuit, cum Britanniae vocarentur omnes de quibus mox
paulo dicemus. Haec abest a Gesoriaco Morinorum gentis
litore proximo traiectu L M. circuitu patere $\overline{\text{XXXXVIII}}$
LXXV M Pytheas et Isidorus tradunt, triginta prope iam an-
nis notitiam eius Romanis armis non ultra vicinitatem silvae
Calidoniae propagantibus. Agrippa longitudinem DCCC M
pass. esse, latitudinem CCC M credit. eandem Hiberniae, sed
103 longitudinem CC M pass. minorem. Super eam haec sita
abest brevissimo transitu a Silurum gente XXX M pass. Re-
liquarum nulla CXXV M amplior circuitu proditur. sunt autem
XL Orcades modicis inter se discretae spatiis, VII Acmodae,
XXX Hebudes, et inter Hiberniam ac Britanniam Mona, Mo-
napia, Riginia, Vectis, Silumnus, Andros, infra vero Sambis
et Axanthos, et ab adversa in Germanicum mare sparsae
Glaesiae quas Electridas Graeci recentiores appellavere, quod
104 ibi electrum nasceretur. Ultima omnium quae memorantur
2, 187 Thyle, in qua solstitio nullas esse noctes indicavimus, cancri
signum sole transeunte, nullosque contra per brumam dies.
hoc quidam senis mensibus continuis fieri arbitrantur. Ti-
maeus historicus a Britannia introrsum sex dierum navigatione
abesse dicit insulam Mictim in qua candidum plumbum pro-
veniat. ad eam Britannos vitilibus navigiis corio circumsutis
navigare. Sunt qui et alias prodant, Scandias, Dumnam, Ber-
gos maximamque omnium Berricen, ex qua in Thylen navi-
getur. A Thyle unius diei navigatione mare concretum a non-
nullis Cronium appellatur.

105 17. (31.) Gallia omnis Comata uno nomine appellata in
tria populorum genera dividitur, amnibus maxime distincta.
a Scalde ad Sequanam Belgica, ab eo ad Garumnam Celtica
eademque Lugdunensis, inde ad Pyrenaei montis excursum
Aquitanica, Aremorica ante dicta. Universam oram $\overline{\text{XVII}}$.
L M passuum Agrippa, Galliarum inter Rhenum et Pyrenaeum
atque oceanum ac montes Cebennam et Iuris, quibus Narbo-
nensem Galliam excludit, longitudinem CCCCXX M passuum,

latitudinem CCCXVIII conputavit. A Scaldi incolunt [Exervi,] 106
Texuandri pluribus nominibus, dein Menapi, Morini ora Mar-
sacis iuncti pago qui Chersiacus vocatur, Britanni, Ambiani,
Bellovaci, Bassi. introrsus Catoslugi, Atrebates, Nervi
liberi, Veromandui, Suaeuconi, Suessiones liberi, Ulmanectes
liberi, Tungri, Sunuci, Frisiavones, Betasi, Leuci liberi,
Treveri liberi antea et Lingones foederati, Remi foederati,
Mediomatrici, Sequani, Raurici, Helveti. coloniae Equestris
et Rauriaca. Rhenum autem accolentes Germaniae gentium
in eadem provincia Nemetes, Triboci, Vangiones, in Ubis
colonia Agrippinensis, Guberni, Batavi et quos in insulis
diximus Rheni. 101

18. (32.) Lugdunensis Gallia habet Lexovios, Veliocas- 107
ses, Galetos, Venetos, Abrincatuos, Ossismos, flumen cla-
rum Ligerim, sed paeninsulam spectatiorem excurrentem in
oceanum a fine Ossismorum circuitu DCXXV M pass. cer-
vice in latitudinem CXXV M. ultra eum Namnetes, intus
autem Aedui foederati, Carnuteni foederati, Boi, Senones,
Aulerci qui cognominantur Eburovices et qui Cenomani,
Meldi liberi, Parisi, Tricasses, Andicavi, Viducasses, Bodio-
casses, Venelli, Cariosvelites, Diablinti, Rhedones, Turones,
Atesui, Secusiavi liberi, in quorum agro colonia Lugdunum.

19. (33.) Aquitanicae sunt Ambilatri, Anagnutes, Picto- 108
nes, Santoni liberi, Bituriges liberi cognomine Vivisci,
Aquitani unde nomen provinciae, Sediboviates. mox in oppi-
dum contributi Convenae, Begerri, Tarbelli Quattuorsignani,
Cocosates Sexsignani, Venami, Onobrisates, Belendi, saltus
Pyrenaeus, infraque Monesi, Oscidates montani, Sybillates,
Camponi, Bercorcates, Pinpedunni, Lasunni, Suellates, Tor-
nates, Consoranni, Ausci, Elusates, Sottiates, Oscidates
campestres, Succasses, Latusates, Basaboiates, Vassei, Sen-
nates, Cambolectri, Agessinates. Pictonibus iuncti autem 109
Bituriges liberi qui Cubi appellantur, dein Lemovices, Ar-
verni liberi, Gabales. rursus Narbonensi provinciae conter-
mini Ruteni, Cadurci, Antobroges, Tarneque amne discreti
a Tolosanis Petrocori. Maria circa oram ad Rhenum septen-
trionalis oceanus, inter Rhenum et Sequanam Britannicus,**
inter id et Pyrenaeum Gallicus. Insulae conplures Venes-

torum, quae et Veneticae appellantur, et in Aquitanico sinu
Uliaros.
110 20. (34.) A Pyrenaei promunturio Hispania incipit, an-
3. 20 gustior non Gallia modo verum etiam semetipsa, ut diximus,
inmensum quantum hinc oceano illinc Hiberico mari conpri-
mentibus. Ipsa Pyrenaei iuga ab exortu aequinoctiali fusa in
occasum brumalem breviores latere septentrionali quam me-
ridiano Hispanias faciunt. Proxima ora citerioris est eius-
demque Tarraconensis situus a Pyrenaeo per oceanum Vasco-
num saltus, Olarso, Vardulorum oppida, Morogi, Menosca,
Vesperies, Amanum portus, ubi nunc Flaviobrica colonia.
111 Civitatium VIIII regio Cantabrorum, flumen Sauga, portus
Victoriae Iuliobricensium. ac eo loco fontes Hiberi XL M
passuum. portus Blendium. Orgenomesci e Cantabris. portus
eorum Vereasueca. regio Asturum, Noega oppidum, in
paeninsula Paesici, et deinde conventus Lucensis, a flumine
Navialbione Cibarci, Egivarri cognomine Namarini, Iadovi,
Arroni, Arrotrebae. promunturium Celticum, amnes Florius,
Nelo. Celtici cognomine Neri et super Tamarici quorum in
paeninsula tres arae Sestianae Augusto dicatae, Copori, op-
pidum Noeta, Celtici cognomine Praestamarci, Cileni. ex
112 insulis nominandae Corticata et Aunios. A Cilenis conven-
tus Bracarum, Helleni, Grovi, castellum Tyde, Graecorum
sobolis omnia. insulae Signae, oppidum Abobrica. Minius
amnis IIII M pass. ore spatiosus, Leuni, Seurbi, Bracarum
oppidum Augusta, quos super Gallaecia. flumen Limia, Durius
amnis ex maximis Hispaniae, ortus in Pelendonibus et iuxta
Numantiam lapsus, dein per Arevacos Vaccaeosque dister-
minatis ab Asturia Vettonibus, a Lusitania Gallaecis, ibi quo-
que Turdulos a Bracaris arcens. omnisque dicta regio a Pyre-
naeo metallis referta auri, argenti, ferri, plumbi nigri albique.
113 21. (35.) A Durio Lusitania incipit. Turduli veteres,
Paesuri, flumen Vagia, oppidum Talabrica, oppidum et flu-
men Aeminium, oppida Coniumbrica, Collippo, Eburobrit-
tium. Excurrit deinde in altum vasto cornu promunturium,
quod aliqui Artabrum appellavere, alii Magnum, multi Olisip-
ponense ab oppido, terras, maria, caelum discriminans. illo
finitur Hispaniae latus et a circuitu eius incipit frons. 22.

Septentrio hinc oceanusque Gallicus, occasus illinc et ocea- 114
nus Atlanticus. promunturi excursum LX M prodidere, alii
XC M pass., ad Pyrenaeum inde non pauci XII. L milia, et
ibi gentem Artabrum, quae numquam fuit, manifesto errore.
Arrotrebas enim, quos ante Celticum diximus promunturium, 111
hoc in loco posuere litteris permutatis. Erratum et in am- 115
nibus inclutis. ab Minio, quem supra diximus, CC M pass. 112
(ut auctor est Varro) abest Aeminius, quem alibi quidam
intellegunt et Limaeam vocant, Oblivionis antiquis dictus
multumque fabulosus. ab Durio Tagus CC M passuum inter-
veniente Munda. Tagus auriferis harenis celebratur. Ab eo
CLX M pass. promunturium Sacrum e media prope Hispa-
niae fronte prosilit. XIIII. M pass. inde ad Pyrenaeum medium
colligi Varro tradit, ad Anam vero, quo Lusitaniam a Bae- 116
tica discrevimus, CXXVI M passuum, a Gadibus CII M pass. 3, 6
additis. Gentes Celticae Turduli et circa Tagum Vettones.
ab Ana ad Sacrum Lusitani. oppida a Tago memorabilia in
ora Olisippo equarum e favonio vento conceptu nobile, Sa-
lacia cognominata urbs Imperatoria, Merobrica, promuntu-
rium Sacrum et alterum Cuneus, oppida Ossonoba, Balsa,
Myrtilis. Universa provincia dividitur in conventuus tris, 117
Emeritensem, Pacensem, Scallabitanum, tota populorum XLVI,
in quibus coloniae sunt quinque, municipium civium Roma-
norum unum, Lati antiqui tria, stipendiaria XXXVI. colo-
niae Augusta Emerita Anae fluvio adposita, Metellinensis,
Pacensis, Norbensis Caesarina cognomine, contributa sunt
in eam Castra Servilia, Castra Caecilia, quinta est Scallabis
quae Praesidium Iulium vocatur. municipium civium Roma-
norum Olisippo Felicitas Iulia cognominatum. oppida veteris
Lati Ebora, quod idem Liberalitas Iulia, et Myrtilis ac Sala- 116
cia, quae diximus. Stipendiariorum, quos nominare non 118
pigeat, praeter iam dictos in Baeticae cognominibus Augu- 3, 18
stobricenses, Aeminienses, Aranditani, Taxabricenses, Bal-
senses, Caesarobricenses, Caperenses, Caurenses, Colarni,
Cibilitani, Concordienses, Elbocori, Interamnienses, Lan-
cienses, Mirobricenses qui Celtici cognominantur, Medubri-
censes qui Plumbari, Ocelenses [Lancienses], Turduli qui
Bardili, et Tapori. Lusitaniam cum Asturia et Gallaecia pa-

tere longitudine DXL M pass., latitudine DXXXVI M, Agrippa prodidit. omnes autem Hispaniae a duobus Pyrenaei promunturiis per maria, totius orae circumitu |XXVIIII| XXIIII milia colligere existimantur, ab aliis |XXVI|.

119 (36.) Ex adverso Celtiberiae conplures sunt insulae Cassiterides dictae Graecis a fertilitate plumbi, et e regione Arrotrebarum promunturi Deorum sex, quas aliqui Fortunatas appellavere. in ipso vero capite mox Baeticae ab ostio freti XXV mil. pass. Gadis, longa, ut Polybius scribit, XII mil., lata III mil. passuum. abest a continente proxima parte minus pedes DCC, reliqua plus VII mil. passuum. ipsius spatium XV M passuum est. habet oppidum civium Romanorum qui
120 appellantur Augustani urbe Iulia Gaditana. Ab eo latere quo Hispaniam spectat passibus fere C altera insula est longa M pass., M lata, in qua prius oppidum Gadium fuit. vocatur ab Ephoro et Philistide Erythea, a Timaeo et Sileno Aphrodisias, ab indigenis Iunonis. Maiorem Timaeus Potimusam a puteis vocitatam ait, nostri Tarteson appellant, Poeni Gadir ita Punica lingua saepem significante. Erythea dicta est, quoniam Tyri aborigines eorum orti ab Erythro mari ferebantur. in hac Geryones habitasse a quibusdam existimatur, cuius armenta Hercules abduxerit. sunt qui aliam esse eam et contra Lusitaniam arbitrentur, eodemque nomine quandam ibi appellant.

121 23. (37.) Peracto ambitu Europae reddenda consummatio est, ne quid non in expedito sit noscere volentibus. Longitudinem eius Artemidorus atque Isidorus a Tanai Gadis |LXXVII| XIIII M pass. prodiderunt. Polybius latitudinem Europae ab Italia ad oceanum scripsit |XI| L M pass. esse, etiam tum in-
122 conperta magnitudine. Est autem ipsius Italiae, ut diximus,
3, 43 |XI| XX M ad Alpis, unde per Lugdunum ad portum Morinorum Britannicum, qua videtur mensuram agere Polybius, |XI| LXVIIII. sed certior mensura ac longior ad occasum solis aestivi ostiumque Rheni per castra legionum Germaniae ab iisdem Alpibus dirigitur, |XII| XLIII M passuum. Hinc deinde Africa atque Asia dicentur.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER V.

(Sect. 1.) Africam Graeci Libyam appellavere et mare 1
ante eam Libycum. Aegyptio finitur, nec alia pars terrarum pauciores recipit sinus, longe ab occidente litorum obliquo spatio. Populorum eius oppidorumque nomina vel maxume sunt ineffabilia praeterquam ipsorum linguis, et alias castella ferme inhabitant.

Cap. 1. Principio terrarum Mauretaniae appellantur, us- 2
que ad C. Caesarem Germanici filium regna, saevitia eius in duas divisae provincias. Promontorium oceahi extumum Ampelusia nominatur a Graecis. Oppida fuere Lissa et Cotte ultra columnas Herculis, nunc est Tingi quondam ab Antaeo conditum, postea a Claudio Caesare, cum coloniam faceret, appellatum Traducta Iulia. abest a Belone oppido Baeticae proxumo traiectu XXX M pass. Ab eo XXV M pass. in ora oceani colonia Augusti Iulia Constantia Zulil, regum dicioni exempta et iura in Baeticam petere iussa. ab ea XXXII M pass. colonia a Claudio Caesare facta Lixos vel fabulosissime antiquis narrata. Ibi regia Antaei certamenque cum 3
Hercule et Hesperidum horti. adfunditur autem aestuarium e mari flexuoso meatu, in quo draconis custodiae instar fuisse nunc interpretantur. amplectitur intra se insulam, quam solam e vicino tractu aliquanto excelsiore non tamen aestus maris inundant. exstat in ea et ara Herculis nec praeter oleastros aliud ex narrato illo aurifero nemore. Minus profecto mi- 4
rentur portentosa Graeciae mendacia de iis et amne Lixo prodita qui cogitent nostros nuperque paulo minus monstrifica quaedam de iisdem tradidisse, praevalidam hanc urbem maioremque magna Carthagine, praeterea ex adverso eius sitam et prope inmenso tractu ab Tingi, quaeque alia Cornelius Nepos avidissime credidit. Ab Lixo XL M in medi- 5

terraneo altera Augusti colonia est Babba Iulia Campestris
appellata, et tertia Banasa LXXV M Valentia cognominata.
ab ea XXXV M passuum. Volubile oppidum tantundem a mari
utroque distans. at in ora a Lixo L M amnis Sububus praeter
Banasam coloniam defluens, magnificus et navigabilis. ab eo
totidem M pass. oppidum Sala eiusdem nominis fluvio inpo-
situm, iam solitudinibus vicinum elephantorumque gregibus
infestum, multo tamen magis Autololum gente, per quam
6 iter est ad montem Africae vel fabulosissimum Atlantem. E
mediis hunc harenis in caelum attolli prodidere, asperum
squalentem qua vergat ad litora oceani cui cognomen inpo-
suit, eundem opacum nemorosumque et scatebris fontium
riguum qua spectet Africam, fructibus omnium generum
sponte ita subnascentibus ut numquam satias voluptatibus
7 desit. incolarum neminem interdiu cerni, silere omnia haut
alio quam solitudinum horrore, subire tacitam religionem
animos propius accedentium praeterque horrorem elati su-
per nubila atque in vicina lunaris circuli. eundem noctibus
micare crebris ignibus, Aegipanum Satyrorumque lascivia
inpleri, tibiarum ac fistulae cantu tympanorumque et cym-
balorum sonitu strepere. Haec celebrati auctores prodidere
praeter Herculi et Perseo laborata ibi. spatium ad eum
8 inmensum incertumque. Fuere et Hannonis Carthaginiensium
ducis commentarii Punicis rebus florentissimis explorare
ambitum Africae iussi, quem secuti plerique a Graecis no-
strisque et alia quidem fabulosa et urbis multas ab eo con-
ditas ibi prodidere, quarum nec memoria ulla nec vesti-
9 gium exstat. Scipione Aemiliano res in Africa gerente Po-
lybius annalium conditor ab eo accepta classe scrutandi
illius orbis gratia circumvectus prodidit a monte eo ad
occasum versus saltuus plenos feris quas generat Africa ad
flumen Anatim CCCCLXXXXVI M passuum. ab eo Lixum
CCV M passuum Agrippa, Lixum a Gaditano freto CXII
M passuum abesse. inde sinum qui vocetur Sagigi, oppidum
in promunturio Mulelacha, flumina Sububam et Salat, por-
tum Rutubis a Lixo CCXIII M pass., inde promunturium So-
lis, portum Rhysaddir, Gaetulos Autoteles, flumen Quose-
num, gentes Velatitos et Masatos, flumen Masathat, flumen

Darat, in quo crocodilos gigni. dein sinum DCXVI M pass. 10
includi montis Bracae promunturio excurrente in occasum,
quod appelletur Surrentium. postea flumen Salsum, ultra
quod Aethiopas Perorsos, quorum a tergo Pharusios. his
iungi in mediterraneo Gaetulos Daras, at in ora Aethiopas
Daratitas, flumen Bambotum crocodilis et hippopotamis re-
fertum. ab eo montes perpetuos usque ad eum quem Theon
ochema dicemus. inde ad promunturium Hesperium naviga- 6. 197
tione dierum ac noctium X. in medio eo spatio Atlantem
locavit ceteris omnibus in extremis Mauretaniae proditum.
Romana arma primum Claudio principe in Mauretania bella- 11
vere Ptolomaeum regem a Gaio Caesare interemptum ulci-
scente liberto Aedemone, refugientibusque barbaris ventum
constat ad montem Atlantem. nec solum consulatu perfunctis
atque e senatu ducibus qui tum res gessere sed equitibus
quoque Romanis qui ex eo praefuere ibi Atlantem pene-
trasse in gloria fuit. quinque sunt (ut diximus) Romanae 12
coloniae in ea provincia, perviumque famae videri potest. 2 sqq.
sed id plerumque fallacissimum experimento deprehenditur,
quia dignitates, cum indagare vera pigeat, ignorantiae pu-
dore mentiri non piget, haut alio fidei proniore lapsu quam
ubi falsae rei gravis auctor existit. equidem minus miror
inconperta quaedam esse equestris ordinis viris, iam vero et
senatum inde intrantibus, quam luxuriae, cuius efficacissima
vis sentitur atque maxima, cum ebori citro silvae exqui-
rantur, omnes scopuli Gaetuli muricibus purpuris. Indi- 13
genae tamen tradunt in ora ab Salat CL M passuum flumen
Asanam marino haustu sed portu spectabile, mox amnem
quem vocant Fut, ab eo Addirim (hoc enim Atlanti nomen,
et esse eorum lingua convenit) CC M passuum interveniente
flumine cui nomen est Ivor. Ibi fama exstare circa vestigia
habitati quondam soli, vinearum palmetorumque reliquias.
Suetonius Paulinus, quem consulem vidimus, primus Roma- 14
norum ducum transgressus quoque Atlantem aliquot milium
spatio prodidit de excelsitate quidem eius quae ceteri,
imas radices densis altisque repletas silvis incognito ge-
nere arborum, proceritatem spectabilem esse enodi ni-
tore, frondes cupressi similes praeterquam gravitate odoris,

tenui eas obduci lanugine, quibus addita arte posse quales
e bombyce vestis confici. verticem altis etiam aestate ope-
15 riri nivibus. decumis se eo pervenisse castris et ultra ad
fluvium qui Ger vocetur per solitudines nigri pulveris, emi-
nentibus interdum velut exustis cautibus, loca inhabitabilia
fervore quamquam hiberno tempore experto. qui proximos
inhabitent saltus refertos elephantorum ferarumque et ser-
pentium omni genere Canarios appellari, quippe victum eius
animalis promiscum his esse et dividua ferarum viscera.
16 Iunctam Aethiopum gentem, quos Perorsos vocant, satis
constat. Iuba Ptolomaei pater, qui primus utrique Maure-
taniae imperitavit, studiorum claritate memorabilior etiam
quam regno, similia prodidit de Atlante, praeterque gigni
herbam ibi euphorbiam nomine ab inventore medico suo
appellatam. cuius lacteum sucum miris laudibus celebrat in
claritate visus contraque serpentes et venena omnia privatim
dicato volumine. Et satis superque de Atlante.

17 2. Tingitanae provinciae longitudo CLXX M passuum est.
Gentes in ea: Quondam praecipua Maurorum, unde nomen,
quos plerique Maurusios dixerunt. attenuata bellis ad pau-
cas recidit familias. proxima illi Massaesylorum fuerat. si-
mili modo exstincta est. Gaetulae nunc tenent gentes, Ba-
niurae multoque validissimi Autololes et horum pars quondam
Nesimi, qui avolsi his propriam fecere gentem versi ad Ae-
18 thiopas. Ipsa provincia ab oriente montuosa fert elephantos,
in Abyla quoque monte et quos Septem fratres a simili alti-
tudine appellant. freto inminent ii iuncti Abylae. Ab his
ora interni maris, flumen Tamuda navigabile, quondam et
oppidum, flumen Laud et ipsum navigiorum capax. Rhy-
19 saddir oppidum et portus, Malvane fluvius navigabilis. Siga
oppidum ex adverso Malacae in Hispania sitae Syphacis
regia, alterius iam Mauretaniae. namque diu regum no-
mina optinuere, ut Bogutiana appellaretur extuma, itemque
Bocchi quae nunc Caesariensis. Ab ea portus Magnus a spa-
tio appellatus, civium Romanorum oppido. amnis Mulucha,
Bocchi Massaesylorumque finis. Quiza Cenitana peregrinorum
oppidum, Arsennaria Latinorum, III milibus passuum a mari.
20 Cartenna colonia Augusti. legio secunda. item colonia eius-

dem deducta cohorte praetoria Gunugu, promunturium Apollinis oppidumque ibi celeberrimum Caesarea, antea vocitatum Iol, Iubae regia a divo Claudio coloniae iure donata, eiusdem iussu deductis veteranis Oppidum Novum, et Latio dato Tipasa, itemque a Vespasiano imperatore eodem munere donatum Icosium, colonia Augusti Rusguniae, Rusucurium civitate honoratum a Claudio, Rusazus colonia Augusti, Saldae colonia eiusdem, item Igilgili, oppidum Tucca inpositum mari et 21
flumini Ampsagae. intus colonia Augusta quae item Succhabar, item Tubusuptu, civitates Timici, Tigavae, flumina Sardaval, Aves, Nabar, gens Macurebi, flumen Usar, gens Nababes. Flumen Ampsaga abest a Caesarea CCCXXII M passuum. Utriusque Mauretaniae longitudo |X| XXXVIII M, latitudo CCCCLXVII M pass.

3. (2.) Ab Ampsaga Numidia est Masinissae clara no- 22
mine, Metagonitis terra a Graecis appellata, Numidae vero Nomades a permutandis pabulis, mapalia sua, hoc est domos, plaustris circumferentes. Oppida Cullu, Rusiccade, et ab eo XLVIII M passuum in mediterraneo colonia Cirta Sitianorum cognomine, et alia intus Sicca, liberumque oppidum Bulla Regia. at in ora Tacatua, Hippo Regius, flumen Armua, oppidum Tabraca civium Romanorum, Tusca fluvius Numidiae finis, nec praeter marmoris Numidici ferarumque proventum aliud insigne.

4. (3.) A Tusca Zeugitana regio et quae proprie vocetur 23
Africa est. Tria promunturia, Candidum, mox Apollinis adversum Sardiniae, Mercuri adversum Siciliae, in altum procurrentia duo efficiunt sinuus, Hipponiensem proximum ab oppido quod Hipponem Dirutum vocant, Diarrhytum Graecis dictum propter aquarum inrigua. cui finitimum Theudalis immune oppidum, longius a litore. dein promunturium Apol- 24
linis et in altero sinu Utica civium Romanorum, Catonis morte nobilis, flumen Bagrada, locus Castra Cornelia, colonia Carthago magnae in vestigiis Carthaginis, colonia Maxula, oppida Carpi, Misua et liberum Clypea in promunturio Mercuri, item libera Curubis, Neapolis. Mox Africae ipsius alia distinctio. Libyphoenices vocantur qui Byzacium incolunt. ita appellatur regio CCL M pass. circuitu, fertilitatis eximiae, cum cen-

25 tesima fruge agricolis fenus reddente terra. Hic oppida
libera Leptis, Hadrumetum, Ruspina, Thapsus. inde Thena,
Aves, Macomades, Tacape, Sabrata contingens Syrtim mi-
norem, ad quam Numidiae et Africae ab Ampsaga longitudo
DLXXX M pass., latitudo qua cognitum est CC M. Ea pars
quam Africam appellavimus dividitur in duas provincias,
veterem et novam, discretas fossa inter Africanum sequen-
tem et reges Thenam usque perducta, quod oppidum a Car-
26 thagine abest CCXVI M pass. (4.) Tertius sinus dividitur in
geminos, duarum Syrtium vadoso ac reciproco mari diros.
ad proximam, quae minor est, a Carthagine CCC M pass.
Polybius tradit, ipsam C M passuum aditu, CCC M ambitu.
et terra autem siderum observatione ad eam per deserta ha-
renis perque serpentes iter est. Excipiunt saltuus repleti
ferarum multitudine, et introrsus elephantorum solitudines,
mox deserta vasta ultraque Garamantes ab Augilis dierum
27 XII itinere distantes. Super illos fuere gens Psylli, super
quos lacus Lycomedis desertis circumdatus. Augilae ipsi
medio fere spatio locantur ab Aethiopia quae ad occidentem
vergit et a regione quae duas Syrtis interiacet pari utrimque
intervallo. Sed litore inter duas Syrtis CCL M passuum. ibi
civitas Oeensis, Cinyps fluvius ac regio, oppida Neapolis,
Taphra, Habrotonum, Leptis altera quae cognominatur Magna.
Inde Syrtis maior circuitu DCXXV, aditu autem CCCXII M
28 passuum. inde accolit gens Cisippadum. In intimo sinu fuit
ora Lotophagon quos quidam Alachroas dixere, ad Philae-
norum aras. ex harena sunt hae. Ab his non procul a con-
tinente palus vasta amnem Tritonem nomenque ab eo accipit,
Pallantias appellata Callimacho et citra minorem Syrtim esse
dicta, a multis vero inter duas Syrtis. promunturium quod
maiorem includit Borion appellatur. ultra Cyrenaica provin-
29 cia. Ad hunc finem Africa a fluvio Ampsaga populos DXVI
22 24 habet qui Romano pareant imperio. in his colonias VI, prae-
ter iam dictas Uthinam, Thuburbi. oppida civium Romano-
rum XV, ex quibus in mediterraneo dicenda Absuritanum,
Abutucense, Aboriense, Canopicum, Chimavense, Simit-
tuense, Thunusidiense, Thuburnicense, Thinidrumense, Ti-
bigense, Ucitana duo, maius et minus, Vagense. oppidum

Latinum unum Uzalitanum. oppidum stipendiarium unum
Castris Corneliis. oppida libera XXX, ex quibus dicenda intus 30
Achollitanum, Accaritanum, Avinense, Abziritanum, Cano-
pitanum, Melizitanum, Materense, Salaphitanum, Tusdrita-
num, Tiphicense, Tunisense, Theodense, Tagesense, Sigense,
Ulusubburitanum, Vagense aliud, Siense, Ziamense. Ex re-
liquo numero non civitates tantum sed plerique etiam nationes
iure dici possunt, ut Natabudes, Capsitani, Musulami, Sa-
barbares, Massyli, Nicives, Vamacures, Cinithi, Musuni,
Marchubii, et tota Gaetulia ad flumen Nigrim, qui Africam
ab Aethiopia dirimit.

5. (5.) Cyrenaica, eadem Pentapolitana regio, inlustratur 31
Hammonis oraculo quod a Cyrenis abest CCCC M pass., fonte
Solis, urbibus maxime V, Berenice, Arsinoe, Ptolomaide,
Apollonia ipsaque Cyrene. Berenice in Syrtis extimo cornu
est, quondam vocata Hesperidum supra dictarum, vagantibus
Graeciae fabulis. Nec procul ante oppidum fluvius Leton,
lucus sacer, ubi Hesperidum horti memorantur. abest ab
Lepti CCCLXXV M pass. Ab ea Arsinoe Teuchira vocitata 32
XLIII M pass., et deinde Ptolomais antiquo nomine Barce
XXII M passuum. mox XL M pass. promunturium Phycuus
per Creticum mare excurrit, distans CCCL M pass. a Taenaro
Laconicae promunturio, a Creta vero ipsa CCXXV M. post
id Cyrene, a mari XI M pass., ab Phycunte Apolloniam XXIIII
M pass., ad Cherronesum LXXXVIII M passuum, unde Cata-
bathmum CCXVI M pass. Accolunt Marmaridae, a Paraetoni 33
ferme regione ad Syrtim maiorem usque porrecti. post eos
Acrauceles ac iam in ora Syrtis Nasamones, quos antea Me-
sammones Grai appellavere ab argumento loci, medios inter
harenas sitos. Cyrenaicus ager XV M passuum latitudine a
litore et arboribus fertilis habetur, intus eodem spatio fru-
gibus tantum, mox XXX M passuum latitudine et CCL M
passuum longitudine lasari modo. Post Nasamonas Hasbitae 34
et Macae vivont, ultra eos Amantes duodecim dierum itinere
a Syrtibus maioribus ad occidentem et ipsi versus harenis
circumdati, puteos tamen haut difficile binum ferme cubitorum
altitudine inveniunt ibi restagnantibus Mauretaniae aquis.
domuus sale montibus suis exciso ceu lapide construunt. Ab

his ad Trogodytas hiberni occasuus plaga dierum VII iter, cum quibus commercium gemmae tantum quam carbunculum
35 vocamus ex Aethiopia invectae. Intervenit ad solitudines Africae supra minorem Syrtim dictas versa Phazania, ubi gentem Phazaniorum, urbisque Alelen et Cillibam subegimus, item Cydamum e regione Sabratae. Ab his mons longo spatio in occasum ab ortu tendit Ater nostris dictus, a na-
36 tura, adusto similis aut solis repercussu accenso. ultra eum deserta, mox Thelgae oppidum Garamantum, itemque Debris adfuso fonte a medio die ad mediam noctem aquis ferventibus totidemque horis ad medium diem rigentibus, clarissimumque Garama caput Garamantum, omnia armis Romanis superata et a Cornelio Balbo triumphata, unius omnium curru externo et Quiritium iure donato. quippe Gadibus genito civitas Romana cum Balbo maiore patruo data est. Et hoc mirum, supra dicta oppida ab eo capta auctores nostros prodidisse, ipsum in triumpho praeter Cydamum et Garamam omnium aliarum gentium urbiumque nomina ac simulacra
37 duxisse, quae iere hoc ordine: Tabudium oppidum, Niteris natio, Miglis Gemella oppidum, Bubeium natio vel oppidum, Enipi natio, Thuben oppidum, mons nomine Niger, Nitibrum Rapsa oppida, Viscera natio, Decri oppidum, flumen Nathabur, Thapsagum oppidum, Tamiagi natio, Boin oppidum, Pege oppidum, flumen Dasibari, mox oppida continua Baracum, Buluba, Alasit, Galia, Balla, Maxalla, Cizania, mons
38 Gyri in quo gemmas nasci titulus praecessit. Ad Garamantas iter inexplicabile adhuc fuit latronibus gentis eius puteos (qui sunt non alte fodiendi, si locorum notitia adsit) harenis operientibus. proxumo bello, quod cum Oeensibus gessere initiis Vespasiani imperatoris, conpendium viae quatridui deprehensum est. hoc iter vocatur Praeter caput saxi. Finis Cyrenaicus Catabathmos appellatur, oppidum et vallis repente convexa. ad eum terminum Cyrenaica Africa a Syrti minore $\overline{X}$. LX M passuum in longitudinem patet, in latitudinem qua cognitum est DCCCX.

39 6. (6.) Quae sequitur regio Mareotis Libya appellatur Aegypto contermina. tenent Marmaridae, Adyrmachidae, dein Mareotae. mensura a Catabathmo Paraetonium LXXXVI

M passuum. In eo tractu intus Apis interest, nobilis religione Aegypti locus. ab eo Paraetonium LXII M passuum. inde Alexandriam CC M passuum. latitudo CLXVIIII est. Eratosthenes a Cyrenis Alexandriam terrestri itinere DXXV M prodit. Agrippa totius Africae a mari Atlantico cum inferiore 40 Aegypto |XXX| L M passuum longitudinem, Polybius et Eratosthenes diligentissimi existimati ab oceano ad Carthaginem magnam |XI| M passuum, ab ea Canopum, Nili proximum ostium, |XVI| XXVIII M pass. fecerunt, Isidorus a Tingi Canopum |XXXV| XCVIIII M passuum, Artemidorus XL minus quam Isidorus.

7. (7.) Insulas non ita multas conplectuntur haec maria. 41 Clarissima est Meninx, longitudine XXV M passuum, latitudine XXII, ab Eratosthene Lotophagitis appellata. oppida habet duo, Meningen ab Africae latere et altero Thoar, ipsa a dextro Syrtis minoris promunturio passibus MD sita. Ab ea C M pass. contra laevum Cercina cum urbe eiusdem nominis libera, longa XXV M pass., lata dimidium eius, ubi plurimum, at in extremo non plus V M pass. huic perparva Carthaginem versus Cercinitis ponte iungitur. Ab his L M 42 fere passuum Lopadusa, longa VI M passuum. Mox Gaulos et Galata, cuius terra scorpiones, dirum animal Africae, necat. dicuntur et in Clupea emori, cuius ex adverso Cossyra cum oppido. At contra Carthaginis sinum duae Aegimoerae, Arae autem, scopuli verius quam insulae, inter Siciliam maxime et Sardiniam. auctores sunt et has quondam habitatas subsedisse.

8. (8.) Interiori autem ambitu Africae ad meridiem versus 43 superque Gaetulos intervenientibus desertis primi omnium Libyes Aegyptii, deinde Leucoe Aethiopes habitant. Super eos Aethiopum gentes Nigritae a quo dictum est flumine, 30 Gymnetes Pharusii, iam oceanum attingentes quos in Mauretaniae fine diximus Perorsi. Ab his omnibus vastae solitu- 10 dines orientem versus usque ad Garamantas Augilasque et Trogodytas, verissima opinione eorum qui desertis Africae duas Aethiopias superponunt, et ante omnis Homeri qui bipertitos tradit Aethiopas, ad orientem occasumque versos. Nigri fluvio eadem natura quae Nilo. calamum ac papyrum 44

et easdem gignit animantes iisdemque temporibus augescit.
oritur inter Tarraelios Aethiopas et Oechalicas. horum op-
pidum Magium. quidam solitudinibus interposuerunt, Atlantas
eosque iuxta Aegipanas semiferos et Blemmyas et Gampha-
santas et Satyros et Himantopodas. Atlantes degeneres sunt
45 humani rituus, si credimus. nam neque nominum ullorum
inter ipsos appellatio est, et solem orientem occidentemque
dira inprecatione contuentur ut exitialem ipsis agrisque, ne-
que in somno visunt qualia reliqui mortales. Trogodytae
specuus excavant. hae illis domuus, victus serpentium carnes,
stridorque, non vox. adeo sermonis commercio carent. Ga-
ramantes matrimoniorum exsortes passim cum feminis degunt.
Augilae inferos tantum colunt. Gamphasantes nudi proelio-
46 rumque expertes nulli externo congregantur. Blemmyis tra-
duntur capita abesse ore et oculis pectori adfixis. Satyris
praeter figuram nihil moris humani. Aegipanum qualis vulgo
pingitur forma. Himantopodes loripedes quidam quibus ser-
pendo ingredi natura sit. Pharusii, quondam Persae, comites
fuisse dicuntur Herculis ad Hesperidas tendentis. Nec de
Africa plura quae memorentur occurrunt.
47 9. (9.) Adhaeret Asia, quam patere a Canopico ostio ad
Ponti ostium Timosthenes |XXVI| XXXVIII M passuum tradi-
dit, ab ore autem Ponti ad os Maeotis Eratosthenes |XV| XLV
M pass., universam vero cum Aegypto ad Tanaim Artemidorus
et Isidorus |LX| III M DCCL pass. Maria eius conplura ab
48 accolis traxere nomina, quare simul indicabuntur. Proxima
Africae incolitur Aegyptus, introrsus ad meridiem recedens,
donec a tergo praetendantur Aethiopes. Inferiorem eius
partem Nilus dextera laevaque divisus amplexu suo determi-
nat, Canopico ostio ab Africa, ab Asia Pelusiaco, CLXX M
passuum intervallo. Quam ob causam inter insulas quidam
Aegyptum retulere, ita se findente Nilo ut triquetram terrae
figuram efficiat. ideoque multi Graecae litterae vocabulo
Delta appellavere Aegyptum. Mensura ab unitate alvei, unde
se primum findit in latera, ad Canopicum ostium CXLVI M,
ad Pelusiacum CLXVI M est. summa pars contermina Ae-
49 thiopiae Thebais vocatur. Dividitur in praefecturas oppido-
rum quas nomos vocant: Ombiten, Apollonopoliten, Her-

monthiten, Thiniten, Phaturiten, Coptiten, Tentyriten, Diospoliten, Antaeopoliten, Aphroditopoliten, Lycopoliten. Quae iuxta Pelusium est regio nomos habet Pharbaethiten, Bubastiten, Sethroiten, Taniten. reliqua autem Arabicum, Hammoniacum tendentem ad Hammonis Iovis oraculum, Oxyrynchiten, Leontopoliten, Athribiten, Cynopoliten, Hermopoliten, Xoiten, Mendesium, Sebennyten, Cabasiten, Latopoliten, Heliopoliten, Prosopiten, Panopoliten, Busiriten, Onuphiten, Saiten, Ptenethum, Ptemphum, Naucratiten, Metelliten, Gynaecopoliten, Menelaiten, Alexandriae regionem, item Libyae, Mareotis. Heracleopolites est in insula 50 Nili longa passuum L M, in qua et oppidum Herculis appellatum. Arsinoitae duo sunt. hi et Memphites usque ad summum Delta perveniunt, cui sunt contermini ex Africa duo Oasitae. Quidam ex his aliqua nomina permutant et substituunt alios nomos, ut Heroopoliten, Crocodilopoliten. Inter Arsinoiten autem ac Memphiten lacus fuit circuitu CCL M passuum aut, ut Mucianus tradit, CCCCL M et altitudinis L passuum, manu factus, a rege qui fecerat Moeridis appellatus. Inde LXII M passuum prope abest Memphis, quondam arx Aegypti regum, unde ad Hammonis oraculum XII dierum iter est. ad scissuram autem Nili, quod appellavimus Delta, XV M passuum.

(10.) Nilus incertis ortus fontibus, ut per deserta et 51 ardentia et inmenso longitudinis spatio ambulans, famaque tantum inermi (quae situs sine bellis, quae ceteras omnis terras, inveniret) originem, ut Iuba rex potuit exquirere, in monte inferioris Mauretaniae non procul oceano habet, lacu protinus stagnante quem vocant Niliden. ibi pisces reperiuntur alabetae, coracini, siluri. crocodilus quoque inde. ob argumentum hoc Caesareae in Iseo dicatus ab eo spectatur hodie. praeterea observatum est, prout in Mauretania nives imbresve satiaverint, ita Nilum increscere. Ex hoc lacu pro- 52 fusus indignatur fluere per harenosa et squalentia, conditque se aliquot dierum itinere, mox alio lacu maiore in Caesariensis Mauretaniae gente Massaesylum erumpit et hominum coetuus veluti circumspicit, iisdem animalium argumentis. iterum harenis receptus conditur rursus XX dierum desertis

ad proximos Aethiopas, atque ubi iterum sensit hominem,
prosilit fonte, ut verisimile est, illo quem Nigrum vocavere.
53 Inde Africam ab Aethiopia dispescens, etiamsi non protinus
populis, feris tamen et beluis frequens silvarumque opifex,
medios Aethiopas secat cognominatus Astapus, quod illarum
gentium lingua significat aquam e tenebris profluentem. In-
sulas ita innumeras spargit, quasdamque tam vastae magni-
tudinis, quamquam rapida celeritate, ut tamen dierum quin-
que cursu non breviore travolet, circa clarissimam earum
Meroen Astobores laevo alveo dictus, hoc est ramus aquae
venientis e tenebris, dextra vero Astusapes, quod lateris
significationem adicit, nec ante Nilus quam se totum aquis
54 rursus concordibus iunxit. sic quoque etiamnum Giris ante
nominatus per aliquot milia, et in totum Homero Aegyptus
aliisque Triton, subinde insulis inpactus, totidem incitatus
inritamentis, postremo inclusus montibus, nec aliunde tor-
rentior, vectus aquis properantibus ad locum Aethiopum qui
Catadupi vocantur novissimo catarracte inter occursantis sco-
pulos non fluere inmenso fragore quaerit sed ruere. postea
lenis et confractis aquis domitaque violentia, aliquid et
spatio fessus, multis quamvis faucibus in Aegyptium mare
se evomat, certis tamen diebus auctu magno per totam spa-
55 tiatus Aegyptum fecundus innatat terrae. Causas huius in-
crementi varias prodidere, sed maxime probabiles etesiarum
eo tempore ex adverso flantium repercussum ultra in ora
acto mari, aut imbres Aethiopiae aestivos iisdem etesiis
nubila illo ferentibus e reliquo orbe. Timaeus mathematicus
occultam protulit rationem, Phialam appellari fontem eius,
mergique in cuniculos ipsum amnem vapore anhelantem fu-
midis cautibus ubi conditur. verum sole per eos dies commi-
nus facto extrahi ardoris vi et suspensum abundare ac ne
56 devoretur abscondi. id evenire a canis ortu per introitum
solis in leonem, contra perpendiculum fontis sidere stante,
cum in eo tractu absumantur umbrae, plerisque e diverso
opinatis largiorem fluere ad septentriones sole discedente,
quod in cancro et leone evenit, ideoque tunc minus siccari,
rursus in capricornum et austrinum polum reverso sorberi et
ob id parcius fluere. sed Timaeo si quis extrahi posse cre-

dat, umbrarum defectus his diebus et locis sine fine adest.
Incipit crescere luna nova, quaecumque post solstitium est,
sensim modiceque cancrum sole transeunte, abundantissime
autem leonem, et residit in virgine iisdem quibus adcrevit
modis. in totum autem revocatur intra ripas in libra, ut tra-
dit Herodotus, centesimo die. cum crescit, reges aut prae-
fectos navigare eo nefas iudicatum est. auctuus per puteos
mensurae notis deprehenduntur. iustum incrementum est cu- 58
bitorum XVI. minores aquae non omnia rigant, ampliores
detinent tardius recedendo. hae serendi tempora absumunt
solo madente, illae non dant sitiente. utrumque reputat pro-
vincia. in XII cubitis famem sentit, in XIII etiamnum esurit,
XIIII cubita hilaritatem adferunt, XV securitatem, XVI deli-
cias. maximum incrementum ad hoc aevi fuit cubitorum
XVIII Claudio principe, minimum V Pharsalico bello, veluti
necem Magni prodigio quodam flumine aversante. cum ste-
tere aquae, apertis molibus admittuntur. ut quaeque liberata
est terra, seritur. Idem amnis unus omnium nullas exspirat
auras. Dicionis Aegyptiae esse incipit a fine Aethiopiae 59
Syene. ita vocatur paeninsula M passuum ambitu in qua ca-
stra sunt latere Arabiae et ex adverso. insula est Philae DC M
passuum a Nili fissura, unde appellari diximus Delta. hoc
spatium edidit Artemidorus, et in eo CCL oppida fuisse, Iu-
ba CCCC M passuum, Aristocreon ab Elephantide ad mare
DCCL M passuum. Elephantis insula intra novissimum catar-
racten IIII M passuum et supra Syenen XVI M habitatur,
navigationis Aegyptiae finis, ab Alexandria DLXXX M pass.
In tantum erravere supra scripti. Ibi Aethiopicae conveniunt
naves, namque eas plicatiles umeris transferunt quotiens ad
catarractas ventum est.

(11.) Aegyptus super ceteram antiquitatis gloriam XX 60
M urbium sibi Amase regnante habitata praefert, nunc quo-
que multis etiamsi ignobilibus frequens. celebrantur tamen
Apollinis, mox Leucotheae, Diospolis magna, eadem Thebe
portarum centum nobilis fama, Coptos Indicarum Arabica-
rumque mercium Nilo proximum emporium, mox Veneris
oppidum et iterum Iovis, ac Tentyris, infra quod Abydus
Memnonis regia et Osiris templo inclutum, VII M D pass. in

61 Libyam remotum a flumine. dein Ptolemais et Panopolis ac Veneris iterum, et in Libyco Lycon, ubi montes finiunt Thebaidem. ab iis oppida Mercuri, Alabastron, Canum et supra dictum Herculis. deinde Arsinoes ac iam dicta Memphis, inter quam et Arsinoiten nomon in Libyco turres quae pyramides vocantur, labyrinthus in Moeridis lacu nullo addito ligno exaedificatus et oppidum Crialon. unum praeterea intus et Arabiae conterminum claritatis magnae, Solis oppidum.

62 10. Sed iure laudetur in litore Aegyptii maris Alexandria a Magno Alexandro condita in Africae parte ab ostio Canopico XII M passuum iuxta Mareotim lacum, qui locus antea Rhacotes nominabatur. metatus est eam Dinochares architectus pluribus modis memorabili ingenio, XV M passuum laxitate insessa ad effigiem Macedonicae chlamydis orbe gyrato laciniosam, dextra laevaque anguloso procursu,
63 iam tum tamen quinta situus parte regiae dicata. Mareotis lacus a meridiana urbis parte euripo e Canopico ostio mittit ex mediterraneo conmercia, insulas quoque plures amplexus, XXX M passuum traiectu, CCL ambitu, ut tradit Claudius Caesar. alii schoenos in longitudinem patere XL faciunt, schoenumque stadia XXX, ita fieri longitudinis CL
64 M pass., tantumdem et latitudinis. Sunt in honore et intra decursuus Nili multa oppida, praecipue quae nomina ostiis dedere, non omnibus (XII enim reperiuntur, superque quattuor quae ipsi falsa ora appellant), sed celeberrimis septem, proximo Alexandriae Canopico, dein Bolbitino, Sebennytico, Phatnitico, Mendesico, Tanitico, ultimoque Pelusiaco. praeterea Butos, Pharbaethos, Leontopolis, Athribis, Isidis oppidum, Busiris, Cynopolis, Aphrodites, Sais, Naucratis, unde ostium quidam Naucratiticum nominant quod alii Heracleoticum, Canopico cui proximum est praeferentes.

65 11. (12.) Ultra Pelusiacum Arabia est, ad Rubrum mare pertinens et odoriferam illam ac divitem et beatae cognomine inclutam. Haec Cattabanum et Esbonitarum et Scenitarum Arabum vocatur, sterilis, praeterquam ubi Syriae confinia attingit, nec nisi Casio monte nobilis. His Arabes

iunguntur, ab oriente Canchlei, a meridie Cedrei, qui deinde ambo Nabataeis. Heroopoliticus vocatur alterque Aelaniticus sinus Rubri maris in Aegyptum vergentis, CL M passuum intervallo inter duo oppida, Aelana et in nostro mari Gazam. Agrippa a Pelusio Arsinoen Rubri maris oppidum per deserta CXXV M passuum tradit. tam parvo distat ibi tanta rerum naturae diversitas.

12. (13.) Iuxta Syria litus occupat, quondam terra- 66
rum maxuma et pluribus distincta nominibus. namque Palaestine vocabatur qua contingit Arabas, et Iudaea et Coele, exin Phoenice, et qua recedit intus Damascena, ac magis etiamnum meridiana Babylonia, et eadem Mesopotamia inter Euphraten et Tigrin, quaque transit Taurum Sophene, citra vero eam Commagene, et ultra Armeniam Adiabene Assyria ante dicta, et ubi Ciliciam attingit Antiochia. Longitudo 67
eius inter Ciliciam et Arabiam CCCCLXX M passuum est, latitudo a Seleucia Pieria ad oppidum in Euphrate Zeugma CLXXV M passuum. qui subtilius dividunt circumfundi Syria Phoenicen volunt, et esse oram maritimam Syriae, cuius pars sit Idumaea et Iudaea, dein Phoenicen, dein Syriam. Id quod praeiacet mare totum Phoenicium appellatur. ipsa gens Phoenicum in magna gloria litterarum inventionis et siderum navaliumque ac bellicarum artium.

(14.) A Pelusio Chabriae castra, Casius mons, delu- 68
brum Iovis Casii, tumulus Magni Pompei. Ostracine Arabia finitur, a Pelusio LXV M passuum. 13. Mox Idumaea incipit et Palaestina ab emersu Sirbonis lacuus, quem quidam CL M passuum circuitu tradidere. Herodotus Casio monti adplicuit, nunc est palus modica. oppida Rhinocolura et intus Rhaphea, Gaza et intus Anthedon, mons Argaris. Regio per oram Samaria. oppidum Ascalo liberum, Azotos, Iamneae duae, altera intus. Iope Phoenicum, antiquior ter- 69
rarum inundatione, ut ferunt, insidet collem praeiacente saxo in quo vinculorum Andromedae vestigia ostendunt. colitur illic fabulosa Ceto. Inde Apollonia, Stratonis turris, eadem Caesarea, ab Herode rege condita, nunc colonia Prima Flavia a Vespasiano imperatore deducta. finis Palaestines CLXXXVIIII mil. passuum a confinio Arabiae. dein

Phoenice. intus autem Samaria. oppida Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur, Sebaste in monte, et altiore Gamala.

70 14. (15.) Supra Idumaeam et Samaritin Iudaea longe lateque funditur. pars eius Syriae iuncta Galilaea vocatur, Arabiae vero et Aegypto proxima Peraea, asperis dispersa montibus et a ceteris Iudaeis Iordane amne discreta. reliqua Iudaea dividitur in toparchias X quo dicemus ordine: Hiericuntem palmetis consitam, fontibus riguam, Emmaum, Lyddam, Iopicam, Acrebitenam, Gophaniticam, Thamniticam, Betholeptephenen, Orinen, in qua fuere Hierosolyma longe clarissima urbium orientis non Iudaeae modo, Herodium cum oppido inlustri eiusdem nominis.

71 15. Iordanes amnis oritur e fonte Paniade, qui cogno-
74 men dedit Caesareae de qua dicemus. amnis amoenus et quatenus locorum situs patitur ambitiosus accolisque se praebens velut invitus Asphaltiten lacum dirum natura petit, a quo postremo ebibitur aquasque laudatas perdit pestilentibus mixtas. ergo ubi prima convallium fuit occasio, in lacum se fundit quem plures Genesaram vocant, XVI M passuum longitudinis, VI M latitudinis, amoenis circumsaeptum oppidis, ab oriente Iuliade et Hippo, a meridie Tarichea, quo nomine aliqui et lacum appellant, ab occidente Tiberiade aquis calidis salubri.

72 16. Asphaltites nihil praeter bitumen gignit, unde et nomen. nullum corpus animalium recipit, tauri camelique fluitant. inde fama nihil in eo mergi. longitudine excedit C M passuum, latitudine maxima LXXV inplet, minima VI. prospicit eum ab oriente Arabia Nomadum, a meridie Machaerus, secunda quondam arx Iudaeae ab Hierosolymis. eodem latere est calidus fons medicae salubritatis Callirrhoe aquarum gloriam ipso nomine praeferens.

73 17. Ab occidente litora Esseni fugiunt usque qua nocent, gens sola, et in toto orbe praeter ceteras mira, sine ulla femina, omni venere abdicata, sine pecunia, socia palmarum. in diem ex aequo convenarum turba renascitur large frequentantibus quos vita fessos ad mores eorum fortunae fluctibus agitat. ita per seculorum milia (incredibile

dictu) gens aeterna est, in qua nemo nascitur. tam fecunda illis aliorum vitae paenitentia est. Infra hos Engada oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate palmetorumque nemoribus, nunc alterum bustum. inde Masada castellum in rupe et ipsum haut procul Asphaltite. Et hactenus Iudaea est.

18. (16.) Iungitur ei latere Syriae Decapolitana regio 74
a numero oppidorum, in quo non omnes eadem observant, plurimum tamen Damascum epoto riguis amne Chrysorrhoa fertilem, Philadelphiam, Rhaphanam, omnia in Arabiam recedentia, Scythopolim, antea Nysam, a Libero Patre sepulta nutrice ibi Scythis deductis, Gadara, Hieromice praefluente, et iam dictum Hippon, Dion, Pellam aquis divitem, Galasam, 71
Canatham. Intercursant cinguntque has urbes tetrarchiae, regnorum instar singulae, et regna contribuuntur, Trachonitis, Panias in qua Caesarea cum supra dicto fonte, Ambila, 71
Arca, Ampeloessa, Gabe.

19. (17.) Hinc redeundum est ad oram atque Phoenicen. 75
Fuit oppidum Crocodilon, est flumen. memoria urbium Dorum, Sycaminum. promunturium Carmelum et in monte oppidum eodem nomine, quondam Acbatana dictum. Iuxta Getta, Geba, rivus Pacida sive Belus vitri fertilis harenas parvo litori miscens. ipse e palude Cendevia a radicibus Carmeli profluit, iuxta colonia Claudi Caesaris Ptolemais, quae quondam Acce. oppidum Ecdippa, promunturium Album. Tyros, quondam insula praealto mari DCC passibus 76
divisa, nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens, olim partu clara urbibus genitis Lepti, Utica, et illa Romani imperii aemula terrarumque orbis avida Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis. nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura constat. circuitus XIX M passuum est, intra Palaetyro inclusa. oppidum ipsum XXII stadia optinet. Inde Idaea et Sarepta et Ornithon oppida et Sidon artifex vitri Thebarumque Boeotiarum parens. 20. A tergo eius Li- 77
banus mons orsus MD stadiis Zimyram usque porrigitur quae Coeles Syriae cognominatur. huic par interveniente valle mons adversus Antilibanus obtenditur quondam muro coniunctus. post eum introrsus Decapolitana regio praedictaeque 74

78 cum ea tetrarchiae et Palaestines tota laxitas. at** in ora autem subiecta Libano fluvius Magoras, Berytus colonia quae Felix Iulia appellatur, Leontos oppidum, flumen Lycos, Palaebyblos, flumen Adonis, oppida Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos, Tripolis quam Tyrii et Sidonii et Aradii optinent, Orthosia, Eleutheros flumen, oppida Zimyra, Marathos contraque Arados VII stadiorum oppidum et insula CC passibus a continente distans. regio in qua supradicti desinunt montes, et interiacentibus campis Bargylus mons incipit.

79 (18.) Hinc rursus Syria, desinente Phoenice. oppida Carne, Balanea, Paltos, Gabala, promunturium in quo Laodicea libera, Dipolis, Heraclea, Charadrus, Posidium.

21. Dein promunturium Syriae Antiochiae. intus ipsa Antiochia libera Epidaphnes cognominata. Oronte amne dividitur. in promunturio autem Seleucia libera Pieria appellata.

80 22. Super eam mons eodem quo alius nomine, Casius.
65 cuius excelsa altitudo quarta vigilia orientem per tenebras solem adspicit, brevi circumactu corporis diem noctemque pariter ostendens. ambitus ad cacumen XVIIII M pass. est, altitudo per directum IIII. at in ora amnis Orontes natus inter Libanum et Antilibanum iuxta Heliopolim. oppida Rhosos et a tergo Portae quae Syriae appellantur, intervallo Rhosiorum montium et Tauri. in ora oppidum Myriandros, mons Amanus in quo oppidum Bomitae. ipse ab Syris Ciliciam separat.

81 23. (19.) Nunc interiora dicantur. Coele habet Apameam Marsya amne divisam a Nazerinorum tetrarchia, Bambycen quae alio nomine Hierapolis vocatur, Syris vero Mabog — ibi prodigiosa Atargatis, Graecis autem Derceto dicta, colitur —, Chalcidem cognominatam ad Belum, unde regio Chalcidena fertilissima Syriae. et inde Cyrrestice Cyrrum, Gazetas, Gindarenos, Gabenos, tetrarchias duas quae Granucomatitae vocantur, Hermisenos, Hylatas, Ituraeorum gentem et qui ex his Bethaemi vocantur, Mariamnitanos,
82 tetrarchiam quae Mammisea appellatur, Paradisum, Pagras,
79 Penelenitas, Seleucias praeter iam dictam duas, quae ad Eu-

phraten et quae ad Belum vocantur, Tardytenses. reliqua autem Syria habet (exceptis quae cum Euphrate dicentur) Arbethusios, Beroeenses, Epiphanenses ad Orontem, Laodicenos qui ad Libanum cognominantur, Leucadios, Larisaeos, praeter tetrarchias in regna descriptas barbaris nominibus XVII.

24. (20.) Et de Euphrate hoc in loco dixisse aptissi- 83
mum fuerit. oritur in praefectura Armeniae maioris Caranitide, ut prodidere ex iis qui proxime viderant Domitius Corbulo in monte Aga, Licinius Mucianus sub radicibus montis quem Capoten appellat, supra Zimaram XII M passuum, initio Pyxurates nominatus. fluit Derxenen primum, mox Anae-
ticam, Armeniae regiones a Cappadocia excludens. Dascusa 84
abest a Zimara LXXV M passuum, inde navigatur Sartonam L M passuum, Melitenen Cappadociae XXIIII M passuum, Elegeam Armeniae X M passuum acceptis fluminibus Lyco, Arsania, Arsano. apud Elegeam occurrit ei Taurus mons, nec restitit quamquam XII M pass. latitudine praevalens. Ommam vocant inrumpentem, mox ubi perfregit, Euphraten,
ultra quoque saxosum et violentum. Arabiam inde laeva, 85
Orrhoeon dictam regionem, trischoena mensura, dextraque Commagenen disterminat, pontis tamen etiam ubi Taurum expugnat patiens. apud Claudiopolim Cappadociae cursum ad occasum solis egit. primo hunc illic in pugna Taurus aufert, victusque et abscisus sibimet alio modo vincit ac fractum expellit in meridiem. ita naturae dimicatio illa aequatur hoc eunte quo vult, illo prohibente ire qua velit. a catarractis iterum navigatur. XL M passuum inde Commagenes caput Samosata.

(21.) Arabia supra dicta habet oppida Edessam quae 86
quondam Antiochia dicebatur, Callirrhoen a fonte nominatam, Carrhas Crassi clade nobile. Iungitur praefectura Mesopotamiae ab Assyriis originem trahens, in qua Anthemusia et Nicophorium oppida. mox Arabes qui Praetavi vocantur. horum caput Singara. a Samosatis autem, latere Syriae, Marsyas amnis influit. Cingilla Commagenen finit, Imeneorum civitas incipit. oppida adluuntur Epiphania et Antiochia quae ad Euphraten vocantur, item Zeugma LXXII milibus passuum

a Samosatis, transitu Euphratis nobile. ex adverso Apa-
meam Seleucus, idem utriusque conditor, ponte iunxerat.
87 Qui cohaerent Mesopotamiae Rhoali vocantur. at in Syria
oppida Europum, Thapsacum quondam, nunc Amphipolis.
Arabes Scenitae. Ita fertur usque Suram locum, in quo con-
versus ad orientem relinquit Syriae Palmyrenas solitudines
quae usque ad Petram urbem et regionem Arabiae Felicis
appellatae pertinent.

88 25. Palmyra urbs nobilis situ, divitiis soli et aquis
amoenis, vasto undique ambitu harenis includit agros ac ve-
lut terris exempta a rerum natura, privata sorte inter duo
imperia summa Romanorum Parthorumque, et prima in dis-
cordia semper utrimque cura, abest ab Seleucia Parthorum
quae vocatur ad Tigrim CCCXXXVII mil. passuum, a pro-
ximo vero Syriae litore CCIII milibus et a Damasco XXVII
propius.

89 26. Infra Palmyrae solitudines Stelendena regio est
81 82 dictaeque iam Hierapolis ac Beroea et Chalcis. ultra Pal-
myram quoque ex solitudinibus iis aliquid optinet Emesa,
item Elatium, dimidio propior Petrae quam Damascus. a
Sura autem proxime est Philiscum oppidum Parthorum ad
Euphraten. ab eo Seleuciam dierum X navigatio, totidem-
90 que fere Babylonem. Scinditur Euphrates a Zeugmate
DLXXXXIIII milibus passuum circa vicum Massicen, et parte
laeva in Mesopotamiam vadit per ipsam Seleuciam, circa
eam praefluenti infusus Tigri. dexteriore autem alveo Ba-
bylonem quondam Chaldaeae caput petit, mediamque per-
means, item quam Mothrim vocant, distrahitur in paludes. in-
crescit autem et ipse Nili modo statis diebus paulum diffe-
rens ac Mesopotamiam inundat sole optinente vicesimam
partem cancri. minui incipit in virginem e leone transgresso,
in totum vero remeat in vicesima nona parte virginis.

91 27. (22.) Sed redeamus ad oram Syriae, cui proxima
est Cilicia. Flumen Diaphanes, mons Crocodilus, portae
Amani montis, flumina Androcus, Pinarus, Lycus, sinus Is-
sicus, oppidum Issos, item Alexandria, flumen Chlorus, op-
pidum Aegaeae liberum, amnis Pyramus, portae Ciliciae, op-
pida Mallos, Magirsos et intus Tarsos. campi Alei, oppida

Casyponis, Mopsos liberum Pyramo inpositum, Tyros, Ze-
phyrium, Anchiale. amnes Saros, Cydnus Tarsum liberam 92
urbem procul a mari secans. regio Celenderitis cum oppido,
locus Nymphaeum, Soloe Cilicii, nunc Pompeiopolis, Adana,
Cibyra, Pinare, Pedalie, Ale, Selinus, Arsinoe, Thebe, Do-
rio, iuxtaque mare Corycos, eodem nomine oppidum et por-
tus et specus. mox flumen Calycadnus, promunturium Sar-
pedon, oppida Holmoe, Myle, promunturium et oppidum
Veneris a quo proxime Cyprus insula. sed in continenti 93
oppida Mysanda, Anemurium, Coracesium, finisque antiquos
Ciliciae Melas amnis. intus autem dicendi Anazarbeni qui
nunc Caesarea, Augusta, Castabala, Epiphania quae antea
Oeniandos, Eleusa, Iconium, Seleucia supra amnem Caly-
cadnum Tracheotis cognomine, a mari relata ubi vocabatur
Hermia. praeterea intus flumina Liparis, Bombos, Paradi-
sus, mons Imbarus.

(23.) Ciliciae Pamphyliam omnes iunxere neglecta gente 94
Isaurica. oppida eius intus Isaura, Clibanus, Lalasis. decur-
rit autem ad mare Anemuri e regione supra dicti. simili modo 98
omnibus qui eadem conposuere ignorata est contermina illi
gens Omanadum quorum intus oppidum Omana. cetera ca-
stella XLIIII inter asperas convalles latent.

(24.) Insident verticem Pisidae quondam appellati So-
lymi, quorum colonia Caesarea, eadem Antiochia. oppida
Oroanda, Sagalessos.

(25.) Hos includit Lycaonia in Asiaticam iurisdictionem 95
versa, cum qua conveniunt Philomelienses, Tymbriani, Leu-
colithi, Pelteni, Tyrienses. Datur et tetrarchia ex Lycaonia,
qua parte Galatiae contermina est, civitatium XIIII, urbe
celeberrima Iconio. Ipsius Lycaoniae celebrantur Thebasa
in Tauro, Ide in confinio Galatiae atque Cappadociae. a la-
tere autem eius super Pamphyliam veniunt Thracum soboles,
Milyae, quorum Arycanda oppidum.

(26.) Pamphylia antea Mopsopia appellata est. mare 96
Pamphylium Cilicio iungitur. oppida Side et in monte A-
spendum, Plantanistum, Perga. promunturium Leucolla. mons
Sardemisus. amnes Eurymedon iuxta Aspendum fluens, Ca-

tarractes, iuxta quem Lyrnessus et Olbia, ultimaque eius orae
Phaselis.
97 (27.) Iunctum mare Lycium est gensque Lycia, unde
vastos sinuus Taurus mons ab Eois veniens litoribus Chelido-
nio promunturio disterminat, inmensus ipse et innumerarum
gentium arbiter, dextro latere septentrionalis, ubi primum
ab Indico mari exsurgit, laevo meridianus et ad occasum
tendens mediamque distrahens Asiam, nisi opprimenti terras
occurrerent maria. resilit ergo ad septentriones, flexusque
inmensum iter quaerit, velut de industria rerum natura sub-
inde aequora opponente, hinc Phoenicium, hinc Ponticum,
illinc Caspium et Hyrcanium contraque Maeotium lacum.
98 torquetur itaque conlisus inter haec claustra, et tamen victor
flexuosus evadit usque ad cognata Ripaeorum montium iuga,
numerosis nominibus et novis quacumque incedit insignis,
Imaus prima parte dictus, mox Hemodus, Paropanisus, Cir-
cius, Cambades, Pariades, Choatras, Oreges, Oroandes,
Niphates, Taurus, atque ubi se quoque exsuperat Caucasus,
ubi brachia emittit subinde temptanti maria similis Sarpedon,
99 Coracesius, Cragus, iterumque Taurus, etiam ubi dehiscit
seque populis aperit portarum tamen nomine unitatem sibi
vindicans quae aliubi Armeniae aliubi Caspiae aliubi Ciliciae
vocantur. quin etiam confractus, effugiens quoque maria,
plurimis se gentium nominibus hinc et illinc inplet, a dextra
Hyrcanius, Caspius, a laeva Parihedrus, Moschicus, Amazo-
nicus, Coraxicus, Scythicus appellatus, in universum vero
Graece Ceraunius.
100 (28.) In Lycia igitur a promunturio eius oppidum Si-
mena, mons Chimaera noctibus flagrans, Hephaestium civitas
et ipsa saepe flagrantibus iugis. oppidum Olympus ibi fuit,
nunc sunt montana Gagae, Corydalla, Rhodiopolis. iuxta
mare Limyra cum amne in quem Arycandus influit, et mons
Masicitus, Andria civitas, Myra, oppida Aperiae et Anti-
phellos quae quondam Habesos, atque in recessu Phellos.
dein Pyrrha itemque Xanthus a mari XV M passuum, flumen-
que eodem nomine. deinde Patara, quae prius Pataros, et
101 in monte Sidyma, promunturium Cragus. Ultra par sinus
priori. ibi Pinara et quae Lyciam finit Telmesus. Lycia

LXX quondam oppida habuit, nunc XXXVI habet. ex his
celeberrima praeter supra dicta Canas, Candyba, ubi lauda-
tur Eunias nemus, Podalia, Choma praefluente Aedesa,
Cyaneae, Ascandiandalis, Amelas, Noscopium, Tros, Telen-
dus. conprehendit mediterraneis et Cabaliam, cuius tres
urbes Oenianda, Balbura, Bubon. A Telmeso Asiaticum mare 102
sive Carpathium et quae proprie vocatur Asia. In duas eam
partes Agrippa divisit. unam inclusit ab oriente Phrygia et
Lycaonia, ab occidente Aegaeo mari, a meridie Aegyptio, a
septentrione Paphlagonia. huius longitudinem CCCCLXX M
passuum, latitudinem CCCXX M fecit. alteram determina-
vit ab oriente Armenia minore, ab occidente Phrygia, Ly-
caonia, Pamphylia, a septentrione provincia Pontica, a me-
ridie mari Pamphylio, longam DLXXV M passuum, latam
CCCXXV M.

(29.) In proxima ora Caria est, mox Ionia, ultra eam 103
Aeolis. Caria mediae Doridi circumfunditur, ad mare utro-
que latere ambiens. in ea promunturium Pedalium, amnis
Glaucus deferens Telmedium, oppida Daedala, Crya fugiti-
vorum, flumen Axon, oppidum Calynda. 28. Amnis Indus
in Cibyratarum iugis ortus recipit LX perennes fluvios, tor-
rentes vero amplius C. oppidum Caunos liberum, dein Pyr- 104
nos. portus Cressa, a quo Rhodus insula XX M. locus Lo-
ryma, oppida Tisanusa, Paridon, Larymna, sinus Thymnias,
promunturium Aphrodisias, oppidum Hydas, sinus Schoenus,
regio Bubassus. oppidum fuit Acanthus, alio nomine Dulo-
polis. est in promunturio Cnidos libera, Triopia, dein Pe-
gusa et Stadia appellata. Ab ea Doris incipit. sed prius 105
terga et mediterraneas iurisdictiones indicasse conveniat. Una
appellatur Cibyratica. ipsum oppidum Phrygiae est. conve-
niunt eo XXV civitates celeberrima urbe Laodicea. 29. In-
posita est Lyco flumini, latera adluentibus Asopo et Capro,
appellata primo Diospolis, dein Rhoas. reliqui in eo con-
ventu quos nominare non pigeat Hydrelitae, Themisones,
Hierapolitae. Alter conventus a Synnade accepit nomen.
conveniunt Lycaones, Appiani, Corpeni, Dorylaei, Midaei,
Iulienses, et reliqui ignobiles populi XV. Tertius Apameam 106
vadit ante appellatam Celaenas, dein Ciboton. sita est in

radice montis Signiae, circumfusa Marsya, Obrima, Orba fluminibus in Maeandrum cadentibus. Marsyas ibi redditur ortus ac paulo mox conditus, ubi certavit tibiarum cantu cum Apolline, Aulocrene sita vocatur convallis decem M passuum ab Apamea Phrygiam petentibus. ex hoc conventu deceat nominare Metropolitas, Dionysopolitas, Euphorbenos, Acmonenses, Peltenos, Silbianos. reliqui ignobiles VIIII.
107 Doridis in sinu Leucopolis, Hamaxitos, Eleus, Etene. dein Cariae oppida Pitaium, Eutane, Halicarnasus. sex oppida contributa ei sunt a Magno Alexandro, Theangela, Side, Medmassa, Uranium, Pedasum, Telmisum. habitatur inter duos sinuus, Ceramicum et Iasium. inde Myndos et ubi fuit Palaemyndus, Nariandos, Neapolis, Caryanda, Termera libera,
108 Bargylia et (a quo sinus Iasius) oppidum Iasus. Caria interiorum nominum fama praenitet. quippe ibi sunt oppida Mylasa libera, Antiochia ubi fuere Symmaethos et Cranaos oppida. nunc eam circumfluunt Maeander et Orsinus. fuit in eo tractu et Maeandropolis. est Eumenia Cludro flumini adposita, Glaucus amnis, Lysias oppidum et Orthosia, Berecynthius tractus, Nysa, Trallis, eadem Euanthia et Seleucia et Antiochia dicta. adluitur Eudone amne, perfunditur The-
109 baite. quidam ibi Pygmaeos habitasse tradunt. praeterea sunt Thydonos, Pyrrha, Eurome, Heraclea, Amyzon, Alabanda libera quae conventum eum cognominavit, Stratonicea libera, Hynidos, Ceramus, Troezene, Phorontis. longinquiores eodem foro disceptant Orthronienses, Alidienses, Euhippini, Xystiani, Hydissenses, Apolloniatae, Trapezopolitae, Aphrodisienses liberi. Praeter haec sunt Coscinus, Harpasa adposita fluvio Harpaso, quo et Trallicon, cum fuit, adluebatur.

110 (30.) Lydia autem perfusa flexuosis Maeandri amnis recursibus super Ioniam procedit, Phrygiae ab exortu solis vicina, ad septentrionem Mysiae, meridiana parte Cariam amplectens, Maeonia antea appellata. celebratur maxime Sardibus in latere Tmoli montis, qui antea Timolus appellabatur, conditis. ex quo profluente Pactolo eodemque Chrysorrhoa ac fonte Tarni a Maeoniis civitas ipsa Hyde vocitata
111 est clara stagno Gygaeo. Sardiana nunc appellatur ea iu-

risdictio, conveniuntque in eam extra praedictos Macedones
Cadieni, Philadelphini, et ipsi in radice Tmoli Cogamo flu-
mini adpositi Maeonii, Tripolitani, iidem et Antoniopolitae
Maeandro adluuntur, Apollonihieritae, Mysotimolitae et alii
ignobiles.

(31.) Ionia ab Iasio sinu incipiens numerosiore am- 112
bitu litorum flectitur. in ea primus sinus Basilicus, Posideum
promunturium et oppidum oraculum Branchidarum appella-
tum, nunc Didymaei Apollinis, a litore stadiis XX, et inde
CLXXX Miletus Ioniae caput, Lelegeis antea et Pityusa et
Anactoria nominata, super XC urbium per cuncta maria ge-
netrix, nec fraudanda cive Cadmo qui primus prorsam ora-
tionem condere instituit. amnis Maeander ortus e lacu in 113
monte Aulocrene plurimisque adfusus oppidis et repletus
fluminibus crebris, ita sinuosus flexibus ut saepe credatur
reverti, Apamenam primum pervagatur regionem, mox Eu-
meneticam, ac dein Hyrgaleticos campos, postremo Cariam,
placidus omnisque eos agros fertilissimo rigans limo, ad de-
cumum a Mileto stadium lenis inlabitur mari. inde mons Lat-
mus, oppida Heraclea montis eius cognominis, Carice, Myuus
quod primo condidisse Iones narrantur Athenis profecti,
Naulochum, Priene. in ora quae Troglea appellatur Gessus
amnis. regio omnibus Ionibus sacra et ideo Panionia appella-
ta. iuxta a fugitivis conditum (uti nomen indicio est) Phy- 114
gela fuit et Marathesium oppidum. supra haec Magnesia
Maeandri cognomine insignis, a Thessalica Magnesia orta.
abest ab Epheso XV M passuum, Trallibus eo amplius MMM.
antea Thessaloche et Androlitia nominata et litori adposita
Derasidas insulas secum abstulit mari. Intus et Thyatira ad- 115
luitur Lyco, Pelopia aliquando et Euhippia cognominata. in
ora autem Matium, Ephesus Amazonum opus, multis antea
expetita nominibus, Alopes, cum pugnatum apud Troiam
est, mox Ortygiae, Amorges. vocata est et Zmyrna cognomine
Trachia, et Haemonion et Ptelea. attollitur monte Pione, adlui-
tur Caystro in Cilbianis iugis orto multosque amnes deferente
et stagnum Pegaseum quod Phyrites amnis expellit. ab his
multitudo limi est qua terras propagat mediisque iam campis
Syrien insulam adiecit. fons in urbe Callippia et templum

116 Dianae conplexi e diversis regionibus duo Selenuntes. Ab
Epheso Matium aliud Colophoniorum et intus ipsa Colophon,
Haleso adfluente. inde Apollinis Clarii fanum, Lebedos. fuit
et Notium oppidum. promunturium Cyrenaeum, mons Mimas
CL M passuum excurrens atque in continentibus campis re-
sidens. quo in loco Magnus Alexander intercidi planitiem
eam iusserat VII M D passuum longitudine, ut duos sinuus
117 iungeret Erythrasque cum Mimante circumfunderet. Iuxta
eas fuerunt oppida Pteleon, Helos, Dorion, nunc est Aleon
fluvius, Corynaeum Mimantis promunturium, Clazomenae,
Parthenie et Hīppi, Chytrophoria appellatae, cum insulae
essent. Alexander idem per duo stadia continenti adiecit.
Interiere intus Daphnus et Hermesta et Sipylum quod antea
Tantalis vocabatur, caput Maeoniae, ubi nunc est stagnum
Sale. obiit et Archaeopolis substituta Sipylo et inde illi
118 Colpe et huic Libade. Regredientibus inde abest XII M
passuum ab Amazone condita, restituta ab Alexandro, in ora
Zmyrna, amne Melete gaudens non procul orto. Montes
Asiae nobilissimi in hoc tractu fere explicant se. Mastusia,
a tergo Zmyrnae et Termetis, Olympi radicibus iunctis in
Dracone desinit, Draco in Tmolo, Tmolus in Cadmo, ille in
119 Tauro. A Zmyrna Hermus campos facit et nomini suo ad-
optat. oritur iuxta Dorylaum Phrygiae civitatem, multosque col-
ligit fluvios, inter quos Phrygem qui nomine genti dato a Caria
eam disterminat, Hyllum et Cryon, et ipsos Phrygiae, My-
siae, Lydiae amnibus repletos. fuit in ore eius oppidum
Temnos, nunc in extremo sinu Myrmeces scopuli, oppidum
Leucae in promunturio quod insula fuit finisque Ioniae Pho-
120 caea. Zmyrnaeum conventum magna pars Aeoliae quae
mox dicetur frequentat, praeterque Macedones Hyrcani co-
gnominati et Magnetes a Sipylo. verum Ephesum alterum
lumen Asiae remotiores conveniunt Caesarienses, Metropo-
litae, Cilbiani inferiores et superiores, Mysomacedones, Ma-
staurenses, Briullitae, Hypaepeni, Dioshieritae.
121 30. (32.) Aeolis proxima est, quondam Mysia ap-
pellata, et quae Hellesponto adiacet Troas. ibi a Phocaea
Ascanius portus. dein fuerat Larisa, sunt Cyme, Myrina
quae Sebastopolim se vocat, et intus Aegaeae, Itale, Posidea,

Neontichos, Temnos. in ora autem Titanus amnis et civitas
ab eo cognominata. fuit et Grynia, nunc tantum portus, olim
insula adprehensa. oppidum Elaea, et ex Mysia veniens
Caicus amnis. oppidum Pitane, Canaitis amnis. Intercidere 122
Canae, Lysimachea, Atarnea, Carene, Cisthene, Cilla, Co-
cylium, Thebe, Astyre, Chrysa, Palaescepsis, Gergitha,
Neandros. nunc est Perperene civitas, Heracleotes tractus,
Coryphas oppidum, amnes Grylios, Ollius, regio Aphrodi-
sias quae antea Politice Orgas. regio Scepsis, flumen Eve-
num, cuius in ripis intercidere Lyrnesos et Miletos. In hoc
tractu Ide mons, et in ora quae sinum cognominavit et con-
ventum Adramytteos olim Pedasus dicta. flumina Astron,
Cormalos, Crianos, Alabastros, Hieros ex Ida, intus mons
Gargara eodemque nomine oppidum. rursus in litore Antan- 123
dros Edonis prius vocata, dein Cimmeris, Assos, eadem
Apollonia. fuit et Palamedium oppidum. promunturium Le-
ctum disterminans Aeolida et Troada. fuit et Polymedia ci-
vitas, Chrysa et Larisa alia. Zminthium templum durat. intus 121
Colone intercidit. deportant Adramytteum negotia Apollo-
niatae a Rhyndaco amne, Eresi, Miletopolitae, Poemaneni,
Macedones Asculacae, Polichnaei, Pionitae, Cilices Manda-
candeni, in Mysia Abretteni et Hellespontii appellati et alii
ignobiles.

(33.) Troadis primus locus Hamaxitus, dein Cebrenia 124
ipsaque Troas Antigonia dicta, nunc Alexandria, colonia Ro-
mana. oppidum Nee. Scamander amnis navigabilis et in pro-
munturio quondam Sigeum oppidum. dein portus Achaeorum,
in quem influit Xanthus Simoenti iunctus stagnumque prius
faciens Palaescamander. ceteri Homero celebrati, Rhesus,
Heptaporus, Caresus, Rhodius, vestigia non habent. Grani-
cus diverso tractu in Propontida fluit, est tamen et nunc.
Scamandria civitas parva, ac MM D pass. remotum a portu
Ilium inmune, unde omnis rerum claritas. Extra sinum sunt 125
Rhoetea litora Rhoeteo et Dardanio et Arisbe oppidis habi-
tata. fuit et Achilleon oppidum iuxta tumulum Achillis con-
ditum a Mytilenaeis et mox Atheniensibus ubi classis eius
steterat in Sigeo. fuit et Aeantion a Rhodiis conditum in
altero cornu, Aiace ibi sepulto, XXX stadiorum intervallo

a Sigeo, et ipso statione classis suae. Supra Aeolida et par-
tem Troadis in mediterraneo est quae vocatur Teuthrania,
quam Mysi antiquitus tenuere. ibi Caicus amnis iam dictus
121 oritur. gens ampla per se, etiam cum totum Mysia appella-
126 retur. In ea Pioniae, Andera, Idale, Stabulum, Conisium,
Teium, Balce, Tiare, Teuthranie, Sarnaca, Haliserne, Lycide,
Parthenium, Cambre, Oxyopum, Lygdamum, Apollonia,
longeque clarissimum Asiae Pergamum, quod intermeat Se-
linus, praefluit Cetius profusus Pindaso monte. abest haut
121 procul Elaea, quam in litore diximus. Pergamena vocatur
eius tractuus iurisdictio. ad eam conveniunt Thyatireni,
Mossyni, Mygdones, Bregmeni, Hierocometae, Perpereni,
Tiareni, Hierolophienses, Hermocapelitae, Attalenses, Pan-
127 teenses, Apollonidienses aliaeque inhonorae civitates. A
Rhoeteo Dardanium oppidum parvum abest stadia LXX. inde
XVIII M promunturium Trapeza, unde primum concitat se
Hellespontus. Ex Asia interiisse gentes tradit Eratosthenes
Solymorum, Lelegum, Bebrycum, Colycantiorum, Tripsedo-
rum. Isidorus Arieneos et Capreatas, ubi sit Apamea con-
dita a Seleuco rege, inter Ciliciam, Cappadociam, Cataoniam,
Armeniam et quoniam ferocissimas gentes domuisset, initio
Dameam vocatam.

128 31. (34.) Insularum ante Asiam prima est in Canobico
ostio Nili, a Canobo Menelai gubernatore, ut ferunt, dicta.
altera iuncta ponte Alexandriae, colonia Caesaris dictatoris,
Pharos, quondam diei navigatione distans ab Aegypto, nunc
e turri nocturnis ignibus cursum navium regens. namque
fallacibus vadis Alexandria tribus omnino aditur alveis mari,
Stegano, Posideo, Tauro. in Phoenicio deinde mari est ante
Iopen Paria, tota oppidum, in qua obiectam beluae Andro-
78 medam ferunt, et iam dicta Arados, inter quam et continen-
tem L cubita alto mari, ut auctor est Mucianus, e fonte dul-
cis aqua tubo coriis facto usque a vado trahitur.

129 (35.) Pamphylium mare ignobiles insulas habet, Cilicium
ex V maximis Cyprum ad ortum occasumque Ciliciae ac Syriae
obiectam, quondam VIIII regnorum sedem. huius circuitum Ti-
mosthenes CCCCXXVII M D pass. prodidit, Isidorus CCCLXXV
M. longitudinem inter duo promunturia, Clidas et Acamanta,

quod est ad occasum, Artemidorus CLXII MD, Timosthenes CCM. vocatam antea Acamantida Philonides, Cerastim Xenagoras et Aspeliam et Amathusiam et Macariam, Astynomus Crypton et Colinian. oppida in ea XV, Neapaphos, 130 Palaepaphos, Curias, Citium, Corinaeum, Salamin, Amathus, Lapethos, Soloe, Tamasos, Epidaurum, Chytri, Arsinoe, Carpasium, Golgoe. fuere et ibi Cinyria, Mareum, Idalium. abest ab Anemurio Ciliciae L M pass. Mare quo praetenditur vocant Aulona Cilicium. In eodem situ Eleusa insula est, et IIII ante promunturium ex adverso Syriae Clides, rursusque ab altero capite Stiria, contra Neampaphum Hiera et Cephia, contra Salamina Salaminiae. in Lycio autem mari 131 Illyris, Telendos, Attelebussa, Cypriae tres steriles et Dionysia prius Charaeta dicta. deinde contra Tauri promunturium pestiferae navigantibus Chelidoniae totidem. ab iis cum oppido Leucolla Pactyae, Lasia, Nymphais, Macris, Megista cuius civitas interiit. multae deinde ignobiles. sed contra Chimaeram Dolichiste, Choerogylion, Crambusa, Rhoge, Enagora VIII M passuum, Daedaleon duae, Cryeon tres, Strongyle, et contra Sidyma Antiochi Glaucumque versus amnem Lagussa, Macris, Didymae, Helbo, Scope, Aspis, et (in qua oppidum interiit) Telandria, proximaque Cauno Rhodussa.

(36.) Sed pulcherrima est libera Rhodos, circuitu CXXV 132 M passuum aut, si potius Isidoro credimus, CIII, habitata urbibus Lindo, Camiro, Ialyso, nunc Rhodo. distat ab Alexandria Aegypti DLXXXIII M, ut Isidorus tradit, ut Eratosthenes CCCCLXVIII M, ut Mucianus D, a Cypro CLXXVI. vocitata est antea Ophiussa, Asteria, Aethria, Trinacrie, Corymbia, Poeeessa, Atabyria ab rege, dein Macaria et Oloessa. Rhodiorum insulae Carpathus quae mari nomen dedit, Casos, 133 Achne olim, Nisyros distans ab Cnido XII mil. D, Porphyris antea dicta, et eodem tractu media inter Rhodum Cnidumque Syme. cingitur XXXVII mil. D. portuus benigne praebet octo. praeter has circa Rhodum Cyclopis, Teganon, Cordylussa, Diabatae IIII, Hymos, Chalce cum oppido, Seutlussa, Narthecussa, Dimastos, Progne, et a Cnido Cisserussa, Therionarcia, Calydne cum tribus oppidis Notio, Nisyro, Mende-

tero, et in Arconneso oppidum Ceramus. in Cariae ora quae
vocantur Argiae numero XX, et Hyetussa, Lepsia, Leros.
134 nobilissima autem in eo sinu Coos ab Halicarnaso quindecim
mil. passuum distans, circuitu C, ut plures existimant Merope
vocata, Cea ut Staphylus, Meropis ut Dionysius, dein Nym-
phaea. mons ibi Prion, et Nisyron abruptam illi putant, quae
Porphyris antea dicta est. Hinc Caryanda cum oppido. nec
procul ab Halicarnaso Pidossus. in Ceramico autem sinu
Priaponnesos, Hipponnesos, Pserima, Lampsa, Aemyndus,
Passala, Crusa, Pyrrhaeciusa, Sepiusa, Melano, paulumque
a continente distans quae vocata est Cinaedopolis probrosis
ibi relictis a rege Alexandro.

135 (37.) Ioniae ora Aegeas et Corseas habet et Icaron, de
4,68 qua dictum est, Laden quae prius Late vocabatur, atque inter
ignobiles aliquot duas Camelitas Mileto vicinas, Mycalae
Trogilias tres, Philion, Argennon, Sandalion, Samon liberam
circuitu LXXXVII M D passuum aut, ut Isidorus, C M.
Partheniam primum appellatam Aristoteles tradit, postea
Dryusam, deinde Anthemusam. Aristocritus adicit Melam-
phyllum, dein Cyparissiam, alii Parthenoarrhusam, Stephanen.
amnes in ea Imbrasus, Chesius, Hibiethes, fontes Gigartho,
Leucothea, mons Cercetius. adiacent insulae Rhypara, Nym-
phaea, Achillea.

136 (38.) Par claritate ab ea distat XCIIII M passuum cum
oppido Chios libera, quam Aethaliam Ephorus prisco nomine
appellat, Metrodorus et Cleobulus Chiam a Chione nympha,
aliqui a nive, et Macrin et Pityusam. montem habet Pelin-
naeum, marmor Chium. circuitu CXXV M passuum colligit,
ut veteres tradidere, Isidorus VIIII M adicit. posita est inter
137 Samum et Lesbum, ex adverso maxime Erythrarum. Finiti-
mae sunt Tellusa quam alii Daphnusam scribunt, Oenusa,
Elaphitis, Euryanassa, Arginusa cum oppido. Iam hae circa
Ephesum et quae Pisistrati vocantur Anthinae, Myonnesos,
Diarrheusa (in utraque oppida intercidere), Poroselene cum
oppido, Cerciae, Halone, Commone, Illetia, Lepria, Aethre,
Sphaeria, Procusae, Bolbulae, Pheate, Priapos, Syce, Melane,
Aenare, Sidusa, Pele, Drymusa, Anhydros, Scopelos, Sycussa,
138 Marathusa, Psile, Perirrheusa, multaeque ignobiles. clara

vero in alto Teos cum oppido, a Chio LXXI M D passuum,
tantundem ab Erythris. Iuxta Zmyrnam sunt Peristerides,
Carteria, Alopece, Elaeusa, Bacchina, Pystira, Crommyon-
nesos, Megale. ante Troada Ascaniae, Plateae tres, dein
Lamiae, Plitaniae duae, Plate, Scopelos, Getone, Arthedon,
Coele, Lagusae, Didymae.

(39.) Clarissima autem Lesbos, a Chio LXV M passuum, 139
Himerte et Lasia, Pelasgia, Aegira, Aethiope, Macaria ap-
pellata fuit, novem oppidis incluta. ex his Pyrrha hausta
est mari, Arisbe terrarum motu subversa, Antissam Me-
thymna traxit in se, ipsa novem urbibus Asiae in XXXVII
M passuum vicina. et Agamede obiit et Hiera. restant Ere-
sos, Pyrrha et libera Mytilene annis M D potens. Tota in- 140
sula circuitur, ut Isidorus, CLXVIII M passuum, ut veteres
CXCV M. montes habet Lepetymnum, Ordymnum, Macistum,
Creonem, Olympum. a proxima continente abest VII M D
passuum. Insulae adpositae Sandalium, Leucae V. ex iis
Cydonea cum fonte calido. Arginussae ab Aege IIII M pas-
suum distant. dein Phellusa, Pedna. Extra Hellespontum
adversa Sigeo litori iacet Tenedus Leucophrys dicta et Phoe-
nice et Lyrnesos. abest a Lesbo LVI M passuum, a Sigeo
XII M D.

32. (40.) Impetum deinde sumit Hellespontus et in mare 141
incumbit, verticibus limitem fodiens, donec Asiam abrumpat
Europae. promunturium id appellavimus Trapezam. Ab eo 127
X M passuum Abydum oppidum, ubi angustiae VII stadiorum.
deinde Percote oppidum et Lampsacum antea Pityusa di-
ctum, Parium colonia quam Homerus Adrastiam appellavit,
oppidum Priapos, amnis Aesepus, Zelia, Propontis. ita
appellatur ubi se dilatat mare. flumen Granicum, Artace
portus ubi oppidum fuit. ultra insula quam continenti iunxit 142
Alexander, in qua oppidum Milesiorum Cyzicum antea vo-
citatum Arctonnesos et Dolionis et Didymis, cuius a vertice
mons Didymus. mox oppida Placia, Ariace, Scylace, quo-
rum a tergo mons Olympus Mysius dictus, civitas Olympena.
amnes Horisius et Rhyndacus ante Lycus vocatus. oritur in
stagno Artynia iuxta Miletopolim, recipit Maceston et ple-
rosque alios, Asiam Bithyniamque disterminans. Ea appel- 143

lata est Cronia, dein Thessalis, dein Malianda et Strymonis. hos Homerus Halizonas dixit, quando praecingitur gens mari. Urbs fuit inmensa Atussa nomine, nunc sunt XII civitates, inter quas Gordiucome quae Iuliopolis vocatur, in ora Dascylos. dein flumen Gelbes, et intus Helgas oppidum quae Germanicopolis, alio nomine Booscoete, sicut Apamea quae nunc Myrlea Colophoniorum, flumen Echeleos anticus Troadis finis
144 et Mysiae initium. postea sinus in quo flumen Ascanium, oppidum Bryalion, amnes Hylas et Cios cum oppido eiusdem nominis, quod fuit emporium non procul adcolentis Phrygiae a Milesiis quidem conditum, in loco tamen qui Ascania Phrygiae vocabatur. quapropter non aliubi aptius de ea dicatur.

145 (41.) Phrygia Troadi superiecta populisque a promunturio Lecto ad flumen Echeleum praedictis septentrionali sui parte Galatiae contermina, meridiana Lycaoniae, Pisidiae, Mygdoniae, ab oriente Cappadociam attingit. oppida ibi ce-
105 sq. leberrima praeter iam dicta Ancyra, Andria, Celaenae, Colossae, Carina, Cotyaion, Ceraine, Conium, Midaium. Sunt auctores transisse ex Europa Moesos et Brygos et Thynos, a quibus appellentur Mysi, Phryges, Bithyni.

146 (42.) Simul dicendum videtur et de Galatia, quae superposita agros maiori ex parte Phrygiae tenet caputque quondam eius Gordium. Qui partem eam insedere Gallorum Tolistobogi et Voturi et Ambitouti vocantur, qui Maeoniae et Paphlagoniae regionem Trogmi. Praetenditur Cappadocia a septentrione et solis ortu, cuius uberrimam partem occupavere Tectosages ac Teutobodiaci. Et gentes quidem hae. populi vero ac tetrarchiae omnes numero CXCV. oppida Tectosagum Ancyra, Trogmorum Tavium, Tolistobogiorum
147 Pisinuus. praeter hos celebres Actalenses, Alassenses, Comenses, Didienses, Hierorenses, Lystreni, Neapolitani, Oeandenses, Seleucenses, Sebasteni, Timoniacenses, Thebaseni. Attingit Galatia et Pamphyliae Cabaliam et Milyas qui circa Barim sunt et Cyllanicum et Oroandicum Pisidiae tractum, item Lycaoniae partem Obizenen. flumina sunt in ea praeter iam dicta Sangarium et Gallus, a quo nomen traxere Matris deum sacerdotes.

(43.) Nunc reliqua in ora. a Cio intus in Bithynia Prusa 148
ab Hannibale sub Olympo condita. inde Nicaeam XXV M
passuum interveniente Ascanio lacu. deinde Nicaea in ultimo
Ascanio sinu, quae prius Olbia, et Prusias. item altera sub
Hypio monte. fuere Pythopolis, Parthenopolis, Coryphanta.
sunt in ora amnes Aesius, Bryazon, Plataneus, Areus, Ae-
syros, Geodos qui et Chrysorrhoas, promunturium in quo
Megarice oppidum fuit. unde Craspedites sinus vocabatur,
quoniam id oppidum velut in lacinia erat. fuit et Astacum,
unde et ex eo Astacenus idem sinus. fuit et Libyssa oppidum
ubi nunc Hannibalis tantum tumulus. est in intimo sinu Nico- 149
media Bithyniae praeclara. Leucatas promunturium quo in-
cluditur Astacenus sinus a Nicomedia XXXVII M D, rursusque
coeuntibus terris angustiae pertinentes usque ad Bosporum
Thracium. in iis Calchadon libera a Nicomedia LXII D, Pro-
cerastis ante dicta, dein Colpusa, postea Caecorum oppidum,
quod locum eligere nescissent, VII stadiis distante Byzantio
tanto feliciore omnibus modis sede. ceterum intus in Bithynia
colonia Apamena, Agrippenses, Iuliopolitae, Bithynion. flu-
mina Syrium, Laphias, Pharnacias, Alces, Serinis, Lilaeus,
Scopius, Hieros qui Bithyniam et Galatiam disterminat. Ultra 150
Calchadona Chrysopolis fuit. dein Nicopolis, a qua nomen
etiamnum sinus retinet in quo portus Amyci. dein Naulochum
promunturium, Estiae, templum Neptuni. Bosporus D pas-
suum intervallo Asiam Europae iterum auferens abest a Cal-
chadone XII M D passuum. inde fauces primae VIII M DCCL
passuum, ubi Spiropolis oppidum fuit. Tenent oram omnem
Thyni, interiora Bithyni. Is finis Asiae est populorumque
CCLXXXII qui ad eum locum a fine Lyciae numerantur.
Spatium Hellesponti et Propontidis ad Bosporum Thracium
esse CCXXXVIIII M pass. diximus. a Calchadone Sigeum 4,78
Isidorus CCCXXII M D pass. tradit.

(44.) Insulae in Propontide ante Cyzicum Elaphonnesus, 151
unde Cyzicenum marmor, eadem Neuris et Proconnesus dicta.
secuntur Ophiussa, Acanthus, Phoebe, Scopelos, Porphy-
rione, Halone cum oppido, Delphacie, Polydora, Artacaeon
cum oppido. est et contra Nicomediam Demonnesos, item
ultra Heracleam adversa Bithyniae Thynias quam barbari

Bithyniam vocant. est et Antiochia et contra fauces Rhyndaci Besbicos XVIII M circuitu. est Elaea et duae Rhodussae, Erebinthote, Megale, Chalcitis, Pityodes.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER VI.

---

1 Cap. 1. (Sect. 1.) Pontus Euxinus antea ab inhospitali
feritate Axinus appellatus est. peculiari invidia naturae sine
ulla fine indulgentis aviditati maris et ipse in Europam Asiam-
que funditur. non fuerat satis oceano ambisse terras et par-
tem earum aucta inmanitate abstulisse, non inrupisse fractis
montibus Calpeque Africae avolsa tanto maiora absorbuisse
quam relinqueret spatia, non per Hellespontum Propontida
infudisse iterum terris devoratis. a Bosporo quoque in aliam
vastitatem panditur nulla satietate donec ex spatianti lacuus
2 Maeoti rapinam suam iungant. Invitis hoc accidisse terris
indicio sunt tot angustiae atque tam parva naturae repugnan-
tis intervalla, ad Hellespontum DCCCLXXV passuum, ad
Bosporos duos vel bubus meabili transitu, unde nomen am-
bobus, et iam quaedam in dissociatione germanitas concors.
alitum quippe cantuus canumque latratuus invicem audiuntur,
vocis etiam humanae conmercia, inter duos orbes manente
3 conloquio, nisi cum id ipsum auferunt venti. Mensuram Ponti
a Bosporo ad Maeotium lacum quidam fecere |XIV| XXXVIII
M D passuum, Eratosthenes CM minorem. Agrippa a Cal-
chadone ad Phasim |X|, inde Bosporum Cimmerium CCCLX
milia. nos intervalla generatim ponimus conperta in aevo
nostro, quando etiam in ipso ore Cimmerio pugnatum est.
4 ergo a faucibus Bospori est amnis Rebas, quem aliqui Rhe-
sum dixerunt. dein Syris, portus Calpas, Sangaris fluvius ex
inclutis. oritur in Phrygia, accipit vastos amnes, inter quos
Tembrogium et Gallum, idem Sagiarius plerisque dictus,

Coralius, a quo incipiunt Mariandyni, sinus oppidumque He-
raclea Lyco flumini adpositum. abest a Ponti ore milibus CC.
portus Acone veneno aconito dirus, specus Acherusia, flu-
mina Paedopides, Callichorum, Sonautes, oppidum Tium ab
Heraclea XXXVIII mil. passuum, fluvius Billis.

2. (2.) Ultra quem gens Paphlagonia, quam Pylaeme- 5
niam aliqui dixerunt inclusam a tergo Galatia. oppidum Ma-
stya Milesiorum, dein Cromna, quo loco Enetos adicit Nepos
Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos
se credere [putat]. Sesamon oppidum, quod nunc Amastris.
mons Cytorus a Tio LXIII M passuum. oppida Cimolis, Ste-
phane, amnis Parthenius. Promunturium Cerambis vasto ex- 6
cursu abest a Ponti ostio CCCXXV M passuum vel, ut aliis
placuit, CCCL M, tantundem a Cimmerio aut, ut aliqui ma-
luere, CCCXII M D. fuit et oppidum eodem nomine et aliud
inde Armine. nunc est colonia Sinope a Cytoro CLXIIII M.
flumen Varecum, gens Cappadocum, oppidum Caturia Zace-
plum, amnis Halys a radicibus Tauri per Cataoniam Cappa-
dociamque decurrens. oppida Gamge, Carusa, Amisum libe- 7
rum a Sinope CXXX M passuum, eiusdemque nominis sinus
tanti recessus, ut Asiam paene insulam faciat, CC M passuum
haut amplius per continentem ad Issicum Ciliciae sinum. Quo
in omni tractu proditur tres tantum gentes Graecas iure dici,
Doricam Ionicam Aeolicam, ceteras Barbarorum esse. Amiso
iunctum fuit oppidum Eupatoria a Mithridate conditum. victo
eo utrumque Pompeiopolis appellatum est.

3. (3.) Cappadocia intus habet coloniam Claudi Caesaris 8
Archelaidem quam praefluens * Halys, oppida Comana quod
Salius, Neocaesaream quod Lycus, Amasiam quod Iris in
regione Gazacena. in Colopene vero Sebastiam et Sebasto-
polim (haec parva sed paria supra dictis), reliqua sui parte
Melitam a Samiramide conditam haud procul Euphrate, Dio-
caesaream, Tyana, Castabala, Magnopolim, Zelam et sub
monte Argaeo Mazacum quae nunc Caesarea nominatur.
Cappadociae pars praetenta Armeniae maiori Melitene vocatur, 9
Commagenis Cataonia, Phrygiae Gassauritis, Sargaurasana,
Cammaneni, Galatiae Morimene, ubi disterminat eos Cappa-
dox amnis, a quo nomen traxere antea Leucosyri dicti.

9 A Neocaesarea supra dicta minorem Armeniam Lycus amnis
disterminat. est et Coeranus intus clarus. in ora autem ab
Amiso oppidum et flumen Chadisia, Lycastum, a quo Themi-
scyrena regio.
10 (4.) Iris flumen deferens Lycum. civitas Ziela intus,
nobilis clade Triari et victoria C. Caesaris. in ora amnis Ther-
modon ortus ad castellum quod vocant Phanorian praeterque
radices Amazoni montis lapsus. fuit oppidum eodem nomine
et alia quinque, Amazonium, Themiscyra, Sotira, Amasia,
11 Comana, nunc Matium. 4. Gentes Caenarum, Chalybum,
oppidum Cotyorum, gentes Tibareni, Massyni notis signantes
corpora, gens Macrocephali, oppidum Cerasus, portus Chor-
dule, gentes Bechires, Buxeri, flumen Melas, gens Machoro-
nes, Sidoni flumenque Sidenum quo adluitur oppidum Pole-
monium ab Amiso CXX M passuum. inde flumina Iasonium,
Melanthium, et ab Amiso LXXX M passuum Pharnacea oppi-
dum, Tripolis castellum et fluvius, item Philocalia, et sine
fluvio item Liviopolis, et a Pharnacea C M passuum Trape-
12 zus liberum monte vasto clausum. ultra quod gens Armeno-
chalybes, et maior Armenia XXX M passuum distans. In
ora ante Trapezunta flumen Pyxites, ultra vero gens Sanno-
rum Heniochorum. flumen Absarrum cum castello cognomine
in faucibus a Trapezunte CXL M passuum. Eius loci a tergo
montium Hiberia est, in ora vero Heniochi, Ampreutae, Lazi,
flumina Acampseon, Isis, Mogrus, Bathys, gentes Colchorum,
oppidum Matium, flumen Heracleum et promunturium eodem
13 nomine, clarissimusque Ponti Phasis. oritur in Moschis, na-
vigatur quamlibet magnis navigiis XXXVIII M D passuum, inde
minoribus longo spatio, pontibus CXX pervius. oppida in
ripis habuit conplura, celeberrima Tyndarida, Circaeum,
Cygnum et in faucibus Phasim. maxime autem inclaruit Aea,
XV M passuum a mari, ubi Hippos et Cyaneos vasti amnes
e diverso in eum confluunt. nunc habet Surium tantum, et
ipsum ab amne influente ibi cognominatum usque quo magna-
rum navium capacem esse diximus. et alios accipit fluvios
magnitudine numeroque mirabiles, inter quos Glaucum. in
14 ore eius insulae sine nomine ab Absarro LXX M. Inde aliud
flumen Charien, gens Saltiae antiquis Phthirophagi dicti et

alia Sanni. flumen Chobum e Caucaso per Sannos fluens. dein Rhoan, regio Cegritice, amnes Sigania, Thersos, Astelphus, Chrysorrhoas. gens Absilae, castellum Sebastopolis a Phaside centum M passuum. gens Sanicarum, oppidum Cygnus, flumen et oppidum Penius. deinde multis nominibus Heniochorum gentes.

5. (5.) Subicitur Ponti regio Colica, in qua iuga Caucasi 15
ad Ripaeos montes torquentur, ut dictum est, altero latere 5,98
in Euxinum et Maeotium devexa, altero in Caspium et Hyrcanium mare. Reliqua litora ferae nationes tenent, Melanchlaeni, Coraxi urbe Colchorum Dioscuriade iuxta fluvium Anthemunta nunc deserta, quondam adeo clara ut Timosthenes in eam CCC nationes dissimilibus linguis descendere prodiderit. et postea a nostris CXXX interpretibus negotia gesta ibi. sunt qui conditam eam ab Amphito et Telchio 16
Castoris ac Pollucis aurigis putent, a quibus ortam Heniochorum gentem fere constat. A Dioscuriade oppidum Heracleum * distat, a Sebastopoli LXX M passuum. Achaei, Mardi, Cercetae, post eos Serri, Cephalotomi. in intimo eo tractu Pityus oppidum opulentissimum ab Heniochis direptum est. a tergo eius Epageritae, Sarmatarum populus in Caucasi iugis, post quem Sauromatae. Ad hos profugerat Mithridates 17
Claudio principe, narravitque Thalos iis esse confines qui ab oriente Caspii maris fauces attingerent. siccari eas aestu recedente. In ora autem iuxta Cercetas flumen Icarus, Aci cum oppido Hiero et flumine, ab Heracleo CXXXVI M. inde promunturium Crunoe, a quo supercilium arduum tenent Oretae. civitas Sindica, ab Hiero LXVII M D passuum. flumen Secheries.

6. Inde ad Bospori Cimmerii introitum LXXXVIII M D pass.

(6.) Sed ipsius peninsulae inter Pontum et Maeotium 18
lacum excurrentis non amplior LXVII M D passuum longitudo est, latitudo nusquam infra duo iugera. Eonem vocant. ora ipsa Bospori utrimque ex Asia atque Europa curvatur in Maeotim. oppida in aditu Bospori primo Hermonasa, dein Cepoe Milesiorum, mox Stratoclia et Phanagoria, et paene desertum Apaturos ultimoque in ostio Cimmerium, quod antea Cerberion vocabatur.

4,78 7. Inde Maeotis lacus in Europa dictus.
19 (7.) A Cimmerio accolunt Maeotici, Hali, Serni, Serrei,
Scizi, Gnissi. dein Tanain amnem gemino ore influentem
incolunt Sarmatae, Medorum (ut ferunt) suboles, et ipsi in
multa genera divisi. primi Sauromatae Gynaecocratumenoe,
Amazonum conubia. dein Naevazae, Coitae, Cizici Messe-
niani, Cotobacchi, Cetae, Zigae, Tindari, Thyssagetae,
Tyrcae usque ad solitudines saltuosis convallibus asperas,
ultra quas Arimphaei qui ad Ripaeos pertinent montes. Ta-
nain ipsum Scythae Sinum vocant, Maeotim Temarundam,
20 quo significant matrem maris. oppidum in Tanais quoque
ostio. Tenuere finitima primo Cares, dein Clazomenii et
Maeonis, postea Panticapaeenses. sunt qui circa Maeotim
ad Ceraunios montes has tradant gentis: a litore Napras,
supraque Essedones Colchis iunctos, montium cacuminibus.
21 dein Camacas, Oranos, Autacas, Mazacas, Cantiocaptas,
Agamathas, Picos, Rymosolos, Acascomarcos, et ad iuga
Caucasi Icatalas, Imadochos, Ramos, Anclacas, Tydios,
Carastaseos, Anthiandas. Lagoum amnem ex montibus Catheis
in quem defluat Opharus, ibi gentes Cauthadas, Opharitas,
amnes Menotharum, Imityen ex montibus Cissiis, inter Ag-
deos, Carnas, Oscardeos, Accisos, Gabros, Gegaros, circa-
22 que fontem Imityis Imityos et Apartaeos. alii influxisse eo
Scythas Auchetas, Atherneos, Asampatas, ab his Tanaitas
et Inapaeos viritim deletos. aliqui flumen Ocharium labi per
Canticos et Sapeos, Tanain vero transisse Satharcheos,
Herticheos, Spondolicos, Synhietas, Anasos, Issos, Cataee-
tas, Tagoras, Caronos, Neripos, Agandeos, Mandareos,
Satharcheos, Spaleos.
23 8. (8.) Peracta est interior ora a Cio amne omnesque
accolae, nunc reddatur ingens in mediterraneo sinus, in quo
multa aliter ac veteres proditurum me non eo infitias, anxia
perquisita cura rebus nuper in eo situ gestis a Domitio Cor-
bulone regibusque inde missis supplicibus aut regum liberis
24 obsidibus. ordiemur autem a Cappadocum gente. Lon-
gissime haec Ponticarum omnium introrsus recedens minorem
Armeniam maioremque et Commagenen laevo suo latere
transit, dextro vero omnes in Asia dictas gentes, plurimis

superfusa populis, magnoque impetu scandens ad ortum solis
et Tauri iuga transit Lycaoniam, Pisidiam, Ciliciam, vadit
super Antiochiae tractum, et usque ad Cyrrhesticam eius
regionem parte sua quae vocatur Cataonia contendit. ita-
que ibi longitudo Asiae |XII| L M passuum efficit, latitudo
DCXL M.

9. (9.) Armenia autem maior incipiens a Parihedris 25
montibus Euphrate amne, ut dictum est, aufertur Cappadociae 5,33
et, qua discedit Euphrates, Mesopotamiae haut minus claro
amne Tigri. utrumque fundit ipsa et initium Mesopotamiae
facit inter duos amnes sitae. terrae quod interest ibi tenent
Arabes Orrhoei. sic finem usque in Adiabenen perfert.
ab ea transversis iugis inclusa latitudinem in laeva pandit
ad Cyrum amnem transversa Araxen, longitudinem vero ad
minorem usque Armeniam, Absarro amne in Pontum de-
fluente et Parihedris montibus qui fundunt Absarrum discreta
ab illa.

(10.) Cyrus oritur in Heniochiis montibus quos alii Co- 26
raxicos vocavere, Araxes eodem monte quo Euphrates VI M
passuum intervallo, auctusque amne Usi et ipse, ut plures
existimavere, a Cyro defertur in Caspium mare. Oppida
celebrantur in minore Caesarea, Aza, Nicopolis, in maiore
Arsamosata Euphrati proximum, Tigri Carcathiocerta, in
excelso autem Tigranocerta, at in campis iuxta Araxen Arta-
xata. Universae magnitudinem Aufidius |L| prodidit, Clau- 27
dius Caesar longitudinem a Dascusa ad confinium Caspii ma-
ris |XIII| passuum, latitudinem dimidium eius a Tigranocerta
ad Hiberiam. dividitur, quod certum est, in praefecturas,
quas *στρατηγίας* vocant, quasdam ex his vel singula regna
quondam, barbaris nominibus CXX. claudunt eam montes
ab oriente, sed non statim, Ceraunii, nec Adiabene regio.
Quod interest spati Cepheni tenent. ab his iuga ultra Adia- 28
beni tenent, per convalles autem proximi Armeniae sunt
Menobardi et Moscheni. Adiabenen Tigris et montes invii
cingunt. Ab laeva eius regio Medorum est ad prospectum
Caspii maris. ex oceano hoc, ut suo loco dicemus, infunditur, 36
totumque Caucasiis montibus cingitur. Incolae per confinium
Armeniae nunc dicentur.

29 10. (11.) Per planitiem omnem a Cyro usque Albanorum gens tenet, mox Hiberum discreta ab his amne Ocazane in Cyrum Caucasiis montibus defluente. praevalent oppida Albaniae Cabalaca, Hiberiae Hermastus iuxta flumen, Neoris. regio Thasie et Thriare usque ad Parihedros montes. Ultra sunt Colchicae solitudines, quarum a latere ad Ceraunios verso Armenochalybes habitant et Moschorum tractus ad Hiberum amnem in Cyrum defluentem et infra eos Sacasani et deinde Macerones ad flumen Absarrum. Sic plana aut devexa optinentur. rursus ab Albaniae confinio tota montium fronte gentes Silvorum ferae, et infra Lupeniorum, mox Diduri et Sodii.

30 11. (12.) Ab iis sunt portae Caucasiae magno errore multis Caspiae dictae, ingens naturae opus montibus interruptis repente, ubi fores obditae ferratis trabibus, subter medias amne diri odoris fluente citraque in rupe castello quod vocatur Cumania conmunito ad arcendas transitu gentes innumeras, ibi loci terrarum orbe portis discluso, ex adverso maxime Hermasti oppidi Hiberum. A portis Caucasiis per montes Gordynios Valli, Suavi, indomitae gentes, auri tamen metalla fodiunt. ab his ad Pontum usque Heniochorum plura genera, mox Achaeorum. Ita se habet terrarum sinus e clarissimis.
31 Aliqui inter Pontum et Caspium mare CCCLXXV M pass. non amplius interesse tradiderunt, Cornelius Nepos CCL M. tantis iterum angustiis infestatur Asia. Claudius Caesar a Cimmerio Bosporo ad Caspium mare CL M prodidit, eaque perfodere cogitasse Nicatorem Seleucum quo tempore sit a Ptolomaeo Cerauno interfectus. a portis Caucasiis ad Pontum CC M pass. esse constat fere.

32 12. (13.) Insulae in Ponto Planctae sive Cyaneae sive Symplegades. deinde Apollonia Thynias dicta, ut distingueretur ab ea quae est in Europa. distat continente passibus M, cingitur III M. et contra Pharnaceam Chalceritis, quam Graeci Ariam dixerunt Martique sacram, et in ea volucres cum advenis pugnasse pinnarum ictu.

33 13. (14.) Nunc omnibus quae sunt Asiae interiora dictis Ripaeos montes transcendat animus dextraque litore oceani incedat. Tribus hic e partibus caeli adluens Asiam Scythicus

a septentrione, ab oriente Eous, a meridie Indicus vocatur, varieque per sinuus et accolas in conplura nomina dividitur. verum Asiae quoque magna portio adposita septentrioni iniuria sideris rigens vastas solitudines habet. Ab extremo 34
aquilone ad initium orientis aestivi Scythae sunt. extra eos ultraque aquilonis initia Hyperboreos aliqui posuere, pluribus in Europa dictos. Primum inde noscitur promunturium Celticae Lytharmis, fluvius Carambucis, ubi lassata cum siderum vi Ripaeorum montium deficiunt iuga, ibique Arimphaeos quosdam accepimus, haut dissimilem Hyperboreis gentem. sedes illis nemora, alimenta bacae, capillus iuxta 35
feminis virisque in probro existimatur, rituus clementes. itaque sacros haberi narrant inviolatosque esse etiam feris accolarum popularis, nec ipsos modo sed illos quoque qui ad eos profugerint. Ultra eos plane iam Scythae, Cimmerii, Cisianti, Georgi et Amazonum gens. Haec usque ad Caspium et Hyrcanium mare.

(15.) Nam et inrumpit e Scythico oceano in aversa Asiae 36
pluribus nominibus accolarum appellatum, celeberrimis duobus Caspium et Hyrcanium. Non minus hoc esse quam Pontum Euxinum Clitarchus putat, Eratosthenes ponit et mensuram ab exortu et meridie per Cadusiae et Albaniae oram quinquiens mille CCCC stadia, inde per Atiacos, Amarbos, Hyrcanos ad ostium Zoni fluminis quater mille DCCCC stadia, ab eo ad ostium Iaxartis MM CCCC, quae summa efficit quindeciens centena LXXV mil. passuum. Artemidorus hinc detrahit XXV M passuum. Agrippa Caspium mare gentesque 37
quae circa sunt et cum his Armeniam determinans ab oriente oceano Serico, ab occidente Caucasi iugis, a meridie Tauri, a septentrione oceano Scythico, patere qua cognitum est CCCCLXXX M passuum in longitudinem, in latitudinem CCXC M prodidit. non desunt vero qui eius maris universum circuitum a freto viciens et quinquiens centenis M passuum tradunt. Inrumpit autem artis faucibus et in longitudinem spa- 38
tiosis, atque ubi coepit in latitudinem pandi lunatis obliquatur cornibus, velut ad Maeotium lacum ab ore descendens, sicilis, ut auctor est M. Varro, similitudine. Primus sinus appellatur Scythicus. utrimque enim accolunt Scythae et per angustias

inter se conmeant hinc Nomades et Sauromatae multis no-
minibus, illinc Abzoae non paucioribus. ab introitu dextra
mucronem ipsum faucium tenent Udini Scytharum populus.
dein per oram Albani, ut ferunt, ab Iasone orti, ante quos
39 quod mare est Albanum nominatur. Haec gens superfusa
montibus Caucasiis ad Cyrum amnem, Armeniae confinium
29 atque Hiberiae, descendit, ut dictum est. Supra maritima eius
Udinorumque gentem Sarmatae, Utidorsi, Aroteres praeten-
35 duntur, quorum a tergo indicatae iam Amazones et Sauro-
matides. Flumina per Albaniam decurrunt in mare Casus et
Albanus, dein Cambyses in Caucasiis ortus montibus, mox
26 Cyrus in Coraxicis, ut diximus. Oram omnem a Caso prae-
altis rupibus accessu carere per CCCCXXV M pass. auctor
est Agrippa. A Cyro Caspium mare vocari incipit. accolunt
40 Caspii. Corrigendus est in hoc loco error multorum etiam
qui in Armenia res proxime cum Corbulone gessere. nam-
que hi Caspias appellavere portas Hiberiae quas Caucasias
30 diximus vocari, situusque depicti et inde missi hoc nomen
inscriptum habent. et Neronis principis comminatio ad Caspias
portas tendere dicebatur, cum peteret illas quae per Hiberiam
in Sarmatas tendunt, vix ullo propter oppositos montes aditu
ad Caspium mare. sunt autem aliae Caspiis gentibus iunctae,
quod dignosci non potest nisi comitatu rerum Alexandri
Magni.

41 (16.) Namque Persarum regna, quae nunc Parthorum
intellegimus, inter duo maria Persicum et Hyrcanium Caucasi
iugis attolluntur. utrimque per devexa laterum Armeniae ma-
iori a frontis parte quae vergit in Commagenen Cephenia, ut
28 diximus, copulatur, eique Adiabene Assyriorum initium, cuius
pars est Arbilitis ubi Darium Alexander debellavit proxime
42 Syriae. Totam eam Macedones Mygdoniam cognominaverunt
a similitudine. oppida Alexandria, item Antiochia quam
Nesebin vocant. abest ab Artaxatis DCCL M passuum. fuit
et Ninos inposita Tigri ad solis occasum spectans, quondam
clarissima. reliqua vero fronte, qua tendit ad Caspium mare,
Atrapatene ab Armeniae Otene regione discreta Araxe. op-
pidum eius Gazae, ab Artaxatis CCCCL M passuum, totidem
ab Ecbatanis Medorum, quorum pars sunt Atrapateni.

14. (17.) Ecbatana caput Mediae Seleucus rex condidit, 43
a Seleucia magna DCCL M passuum, a portis vero Caspiis
XX M. reliqua Medorum oppida Phisganzaga, Apamea
Rhagiane cognominata. Causa portarum nominis eadem quae
supra, interruptis angusto transitu iugis ita ut vix singula 30
meent plaustra, longitudine VIII M passuum, toto opere
manu facto. dextra laevaque ambustis similes inpendent
scopuli sitiente tractu per XXVIII M passuum. angustias
impedit conrivatus salis e cautibus liquor atque eadem emis-
sus. praeterea serpentium multitudo nisi hieme transitum
non sinit.

15. Adiabenis conectuntur Carduchi quondam dicti, nunc 44
Cordueni, praefluente Tigri, his Pratitae παρ᾽ ὁδὸν appel-
lati, qui tenent Caspias portas. his a latere altero occur-
runt deserta Parthiae et Citheni iuga, mox eiusdem Parthiae
amoenissimus situs qui vocatur Choara. duae urbes ibi Par-
thorum oppositae quondam Medis, Calliope et alia in rupe
Issatis. ipsius vero Parthiae caput Hecatompylos abest a por-
tis CXXXIII M passuum. ita Parthorum quoque regna fori-
bus discluduntur. Egressos portis excipit protinus gens 45
Caspia ad litora usque, quae nomen portis et mari dedit.
laeva montuosa. Ab ea gente retrorsus ad Cyrum amnem
produntur CCXXV M passuum. ab eodem amne si subeatur
ad portas, DCC M passuum. hunc enim cardinem Alexan-
dri Magni itinerum fecere ab iis portis ad Indiae princi-
pium stadia XV M DCLXXX prodendo, ad Bactra oppidum
quod appellant Zariasta, MMM DCC, inde ad Iaxartem am-
nem V M.

16. (18.) A Caspiis ad orientem versus regio est Apa- 46
vortene dicta, et in ea fertilitatis inclutae locus Dareium.
mox gentes Tapyri, Anariaci, Staures, Hyrcani, a quorum
litoribus idem mare Hyrcanium vocari incipit a flumine Sideri.
citra id amnes Maziris, Straor, omnia ex Caucaso. Sequitur
regio Margiane apricitatis inclutae, sola in eo tractu vitifera,
undique inclusa montibus amoenis, ambitu stadiorum MD,
difficilis aditu propter harenosas solitudines per CXX M pas-
suum, et ipsa contra Parthiae tractum sita in qua Alexander
Alexandriam condiderat. qua diruta a barbaris Antiochus 47

Seleuci filius eodem loco restituit Syrianam interfluente
Marge qui conrivatur in Zothale. is maluerat illam Antio-
chiam appellari. urbis amplitudo circumitur stadiis LXX. in
hanc Orodes Romanos Crassiana clade captos deduxit. Ab
huius excelsis per iuga Caucasi protenditur ad Bactros us-
que gens Mardorum fera, sui iuris. sub eo tractu gentes
Orciani, Commori, Berdrigae, Harmatotropi, Citomarae,
48 Comani, Murrasiarae, Mandruani. flumina Mandrum, Chin-
drum, ultraque Chorasmi, Gandari, Paricani, Sarangae,
Arasmi, Marotiani, Arsi, Gaeli quos Graeci Cadusios appel-
lavere, Matiani. oppidum Heraclea ab Alexandro conditum,
quod deinde subversum ac restitutum Antiochus Achaida ap-
pellavit. Derbices quorum medios fines secat Oxus amnis
ortus in lacu Oaxo, Syrmatae, Oxyttagae, Moci, Bateni,
Saraparae, Bactri quorum oppidum Zariastes, quod postea
Bactrum, a flumine appellatum est. Gens haec optinet aversa
montis Paropanisi exadversus fontes Indi, includitur flumine
49 Ocho. Ultra Sogdiani, oppidum Panda et in ultimis eorum
finibus Alexandria ab Alexandro Magno conditum. Arae ibi
sunt ab Hercule ac Libero Patre constitutae, item Cyro et
Samiramide atque Alexandro, finis omnium eorum ductus ab
illa parte terrarum, includente flumine Iaxarte, quod Scythae
Silim vocant, Alexander militesque eius Tanain putavere esse.
transcendit eum amnem Demodamas, Seleuci et Antiochi
regum dux, quem maxime sequimur in his, arasque Apollini
Didymaeo statuit.

50 17. (19.) Ultra sunt Scytharum populi. Persae illos
Sagas in universum appellavere a proxima gente, antiqui
Aramios. Scythae ipsi Persas Chorsaros et Caucasum mon-
tem Croucasim, hoc est nive candidum. Multitudo populo-
rum innumera et quae cum Parthis ex aequo degat. celeber-
rimi eorum Sacae, Massagetae, Dahae, Essedones, Astacae,
Rumnici, Pestici, Homodoti, Histi, Edones, Camae, Camacae,
Euchatae, Cotieri, Anthusiani, Psacae, Arimaspi, Antacati,
Chroasai, Oetaei. Ibi Napaei interisse dicuntur a Palaeis.
51 Nobilia apud eos flumina Mandragaeum et Caspasum. nec
in alia parte maior auctorum inconstantia, credo propter in-
numeras vagasque gentes. Haustum ipsius maris dulcem

esse et Alexander Magnus prodidit et M. Varro talem per-
latum Pompeio iuxta res gerenti Mithridatico bello, magni-
tudine haut dubie influentium amnium victo sale. Adicit idem 52
Pompei ductu exploratum in Bactros VII diebus ex India
perveniri ad Iachrum flumen quod in Oxum influat, et ex eo
per Caspium in Cyrum subvectos, et V non amplius dierum
terreno itinere ad Phasim in Pontum Indicas posse devehi
merces. Insulae toto in eo mari multae, volgata una ma-
xime Zazata.

(20.) A Caspio mari Scythicoque oceano in Eoum cursus 53
inflectitur ad orientem conversa litorum fronte. Inhabitabilis
eius prima pars a Scythico promunturio ob nives, proxima
inculta saevitia gentium. Anthropophagi Scythae insident
humanis corporibus vescentes. ideo iuxta vastae solitudines
ferarumque multitudo haut dissimilem hominum inmanitatem
obsidens. Iterum deinde Scythae iterumque deserta cum
beluis, usque ad iugum incubans mari quod vocant Tabim.
Nec ante dimidiam ferme longitudinem eius orae quae spe-
ctat aestivom orientem inhabitatur illa regio. Primi sunt 54
hominum qui noscantur Seres lanicio silvarum nobiles, per-
fusam aqua depectentes frondium canitiem, unde geminus
feminis nostris labos redordiendi fila rursusque texendi.
tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur ut in pu-
blico matrona traluceat. Seres mites quidem, sed et ipsi
feris similes coetum reliquorum mortalium fugiunt, com-
mercia exspectant. Primum eorum noscitur flumen Psitharas, 55
proximum Cambari, tertium Lanos, a quo promunturium
Chryse, sinus Cyrnaba, flumen Atianos, sinus et gens ho-
minum Attacorum, apricis ab omni noxio adflatu seclusa
collibus. eadem qua Hyperborei degunt temperie. de his
privatim condidit volumen Amometus, sicut Hecataeus de
Hyperboreis. Ab Attacoris gentes Thuni et Focari, et iam
Indorum Casiri introrsus ad Scythas versi humanis cor-
poribus vescuntur, Nomades quoque Indiae vagantur. Sunt
qui ab aquilone contingi ab ipsis et Ciconas dixere et Bri-
saros.

(21.) Sed unde plane constent gentes Hemodi montes 56
adsurgunt, Indorumque gens incipit non Eoo tantum mari

33 adiacens verum et meridiano quod Indicum appellavimus, quae pars orienti est adversa recto praetenditur spatio ad flexum et initio Indici maris |XVIII| LXXV M passuum colligit. deinde a flexu in meridiem |XXIIII| LXXV M pass., ut Eratosthenes tradit, usque ad Indum amnem qui est ab oc-
57 cidente finis Indiae. Conplures autem totam ipsius longitudinem XL dierum noctiumque velifico navium cursu determinavere, et a septentrione ad meridiem |XXVIII| L M passuum. Agrippa longitudinis |XXXIII|, latitudinis |XXIII| prodidit. Posidonius ab aestivo solis ortu ad hibernum exortum metatus est eam, adversam Galliam statuens, quam ab occidente aestivo ad occidentem hibernum metabatur, totam a favonio. itaque adversam eius venti adflatu iuvari Indiam salubremque
58 fieri haut dubia ratione docuit. Alia illi caeli facies, alii siderum ortuus, binae aestates in anno, binae messes media inter illas hieme etesiarum flatu, nostra vero bruma lenes ibi aurae, mare navigabile. gentes ei urbesque innumerae, si quis omnes persequi velit. etenim patefacta est non modo Alexandri Magni armis regumque qui successere ei, circumvectis etiam in Hyrcanium mare et Caspium Seleuco et Antiocho praefectoque classis eorum Patrocle, verum et aliis auctoribus Graecis, qui cum regibus Indicis morati, sicut Megasthenes et Dionysius a Philadelpho missus, ex ea causa
59 vires quoque gentium prodidere. Non tamen est diligentiae locus, adeo diversa et incredibilia traduntur. Alexandri Magni comites in eo tractu Indiae quem is subegerit scripserunt V milia oppidorum fuisse, nullum Coo minus, gentium VIIII, Indiamque tertiam partem esse terrarum omnium, multitudinem populorum innumeram, probabili sane ratione. Indi enim gentium prope soli numquam migravere finibus suis. colliguntur a Libero Patre ad Alexandrum Magnum reges eorum CLIII, annis VI mil. CCCCLI adiciunt et men-
60 ses III. Amnium mira vastitas. proditur Alexandrum nullo die minus stadia DC navigasse in Indo nec potuisse ante menses V enavigare adiectis paucis diebus, et tamen minorem Gange esse constat. Seneca etiam apud nos temptata Indiae commentatione LX amnes eius prodidit, gentes CXVIII. Par labos sit montes enumerare. iunguntur inter se Imavos,

Hemodus, Paropanisus, Caucasus, a quibus tota decurrit in
planitiem inmensam et Aegypto similem. Verum ut terrena 61
demonstratio intellegatur, Alexandri Magni vestigiis insisti-
mus. Diognetus et Baeton itinerum eius mensores scripsere
a portis Caspiis Hecatompylon Parthorum quot diximus milia
esse, inde Alexandriam Arion, quam urbem is rex condidit, 44
DLXXV mil., Prophthasiam Drangarum CXCVIIII mil., Ara-
chosiorum oppidum DLXV mil., Hortospanum CLXXV mil.,
inde ad Alexandri oppidum L M. In quibusdam exemplaribus 62
diversi numeri reperiuntur. hanc urbem sub ipso Caucaso
esse positam. ab ea ad flumen Copheta et oppidum Indorum
Peucolatim CCXXXVII mil., unde ad flumen Indum et oppi-
dum Taxilla LX mil., ad Hydaspen fluvium clarum CXX mil.,
ad Hypasim non ignobiliorem [|XXIX|] CCCXC, qui fuit
Alexandri itinerum terminus exsuperato tamen amne arisque
in adversa ripa dicatis. epistulae quoque regis ipsius consen-
tiunt his. Reliqua inde Seleuco Nicatori peragrata sunt. 63
ad Sydrum CLXVIIII mil., Iomanem amnem tantundem (aliqua
exemplaria adiciunt V milia passuum), inde ad Gangen CXII
mil. D, ad Rhodaphan DLXVIIII mil. (alii CCCXXV mil. in
hoc spatio produnt), ad Callinipaza oppidum CLXVII mil. D
(alii CCLXV mil.), inde ad confluentem Iomanis amnis et
Gangis DCXXV mil. (plerique adiciunt XIII mil. D), ad op-
pidum Palibothra CCCCXXV, ad ostium Gangis DCXXXVII
mil. D pass. Gentes quas memorare non pigeat a montibus 64
Hemodis, quorum promunturium Imaus vocatur incolarum
lingua nivosum significante, Isari, Cosiri, Izi, et per iuga
Chirotosagis, multarumque gentium cognomen Bragmanae,
quorum Mactocalingae. flumina Prinas et Cainnas, quod in
Gangen influit, ambo navigabilia. gentes Calingae mari pro-
ximi, et supra Mandaei, Malli quorum mons Mallus, finisque
tractuus eius Ganges.

18. (22.) Hunc alii incertis fontibus ut Nilum rigantem- 65
que vicina eodem modo, alii in Scythicis montibus nasci di-
xerunt. influere in eum XVIIII amnes, ex his navigabiles
praeter iam dictos Crenaccam, Rhamnumbovam, Casuagum,
Sonum. alii cum magno fragore ipsius statim fontes erumpere,
deiectumque per scopulosa et abrupta, ubi primum molles

planities contingat, in quodam lacu hospitari, inde lenem fluere, ubi minimum, VII milium passuum latitudine, ubi modicum, stadiorum C, altitudine nusquam minore passuum XX, novissima gente Gangaridum Calingarum. regia Pertalis vocatur.

66 19. Regi LX M peditum, equites M, elephanti DCC in procinctu bellorum excubant. namque vita mitioribus populis Indorum multipertita degitur. tellurem exercent, militiam alii capessunt, merces alii suas evehunt externasque invehunt, res publicas optumi ditissimique temperant, iudicia reddunt, regibus adsident. quintum genus celebratae illic et prope in religionem versae sapientiae deditum voluntaria semper morte vitam accenso prius rogo finit. unum super haec est semiferum ac plenum laboris inmensi et, quo supra dicta continentur, venandi elephantos domandique. his arant, his invehuntur, haec maxime novere pecuaria, his militant dimicantque pro finibus. delectum in bella vires et aetas at-
67 que magnitudo faciunt. Insula in Gange est magnae amplitudinis gentem continens unam, nomine Modogalingam. Ultra siti sunt Modubae, Molindae, Uberae cum oppido eiusdem nominis magnifico, Modresae, Preti, Aclissae, Sasuri, Fassulae, Colebae, Orumcolae, Abali, Thalutae. rex horum peditum L M, equitum IIII M, elephantorum IIII M in armis habet. Validior deinde gens Andarae, plurimis vicis, XXX oppidis quae muris turribusque muniuntur, regi praebet peditum C M, equitum MM, elephantos M. fertilissimi sunt auri Dardae,
68 Setae vero et argenti. sed omnia in India prope, non modo in hoc tractu, potentia claritateque antecedunt Prasi amplissima urbe ditissimaque Palibothra, unde quidam ipsam gentem Palibothros vocant, immo vero tractum universum a Gange. regi eorum peditum DC M, equitum XXX M, elephantorum VIIII M, per omnes dies stipendiantur, unde coniectatio in-
69 gens opum est. Ab his in interiore situ Monaedes et Suari, quorum mons Maleus in quo umbrae ad septentrionem cadunt hieme, aestate in austrum, per senos menses. septentriones eo tractu semel anno adparere, nec nisi XV diebus, Baeton auctor est, hoc idem pluribus locis Indiae fieri Megasthenes. austrinum polum Indi Diamasa vocant. Amnis Iomanes in

Gangen per Palibothros decurrit inter oppida Methora et
Chrysobora. A Gange versa ad meridiem plaga tinguntur 70
sole populi, iam quidem infecti, nondum tamen Aethiopum
modo exusti, quantum ad Indum accedunt tantum colore prae-
ferunt sidus. Indus statim a Prasiorum gente, quorum in mon-
tanis Pygmaei traduntur. Artemidorus inter duos amnes |XXI|
pass. interesse tradit.

20. (23.) Indus incolis Sindus appellatus in iugo Caucasi 71
montis quod vocatur Paropanisus adversus solis ortum effu-
sus et ipse undeviginti recipit amnes, sed clarissimos Hy-
daspen quattuor alios adferentem, Cantabam tris, per se vero
navigabiles Acesinum et Hysephim, quadam tamen aquarum
modestia nusquam latior L stadiis aut altior XV passibus,
amplissimam insulam efficiens quae Prasiane nominatur et
aliam minorem quae Patale. ipse per |XII| CL M pass. par- 72
cissimis auctoribus navigatus et quodam solis comitatu in oc-
casum versus oceano infunditur. Mensuram orae ad eum po-
nam, ut invenio, generatim, quamquam inter se nullae con-
gruunt. Ab ostio Gangis ad promunturium Calingon et oppi-
dum Dandaguda DCXXV mil. passuum, ad Tropina |XII| XXV
M pass., ad Perimulae promunturium, ubi est celeberrimum
Indiae emporium, DCCL, ad oppidum in insula quam supra
diximus Patalam DCXX M pass. Gentes montanae inter eum 73
et Iomanem Caesi, Cetriboni silvestres, deinde Megallae,
quorum regi D elephanti, peditum equitumque numerus in-
certus, Chrysei, Parasangae, Asmagi, tigri fera scatentes.
armant peditum XXX mil., elephantos CCC, equites DCCC.
hos Indus includit montium corona circumdatos et solitudini-
bus per DCXXV M. Infra solitudines Dari, Surae, iterumque
solitudines per CLXXXVII M pass. plerumque harenis am-
bientibus haut alio modo quam insulas mari. Infra deserta 74
haec Malthaecorae, Singae, Maroae, Rarungae, Moruni.
Hi montium qui perpetuo tractu ad oceani oram pertinent in-
colae liberi et regum expertes multis urbibus montanos opti-
nent colles. Nareae deinde, quos claudit mons altissimus
Indicorum Capitalia. huius incolae alio latere late auri et
argenti metalla fodiunt. Ab his Oratae, quorum regi elephanti 75
quidem decem, sed amplae vires peditum, Suarataratae, et

hi sub rege elephantos non alunt fiducia equitum peditumque,
Odonbaeores, Arabastrae Thorace urbe pulchra fossis pa-
lustribus munita per quas crocodili humani corporis avidissimi
aditum nisi ponte non dant. et aliud apud illos laudatur oppi-
dum Automula, inpositum litori, V amnium in unum confluente
concursu, emporio nobili. regi eorum elephanti M DC, pe-
ditum CL M, equitum V M. pauperior Charmarum rex ele-
76 phantos LX parvasque reliquas vires habet. Ab his gens
Pandae, sola Indorum regnata feminis. unam Herculi sexuus
eius genitam ferunt ob idque gratiorem, praecipuo regno
donatam. ab ea deducentes originem imperitant CCC oppidis,
peditum CL M, elephantis D, post hanc CCC urbium seriem
Derangae, Posingae, Butae, Gogaraei, Umbrae, Nereae,
Brangosi, Nobundae, Cocondae, Nesei, Palatitae, Salobriasae,
Orostrae Patalam insulam attingentes, a cuius extremo litore
77 ad Caspias portas [XVIIII] XXV M produntur. Hinc deinde
accolunt Indum adversus eum scandente demonstratione
Mathoae, Bolingae, Gallitalutae, Dimuri, Megari, Ardabae,
Mesae, Abi, Suri, Silae, mox deserta in CCL M passuum.
quibus exuperatis Organagae, Abortae, Bassuertae, et ab
his solitudines prioribus pares. dein Sorofages, Arbae, Ma-
rogomatrae Umbritae Ceaeque, quorum XII nationes singu-
lisque binae urbes, Asini trium urbium incolae. caput eorum
Bucephala Alexandri regis equo cui fuerat hoc nomen ibi se-
78 pulto conditum. montani super hos Caucaso subiecti Sosaea-
dae, Sondrae, transgressisque Indum et cum eo decurrentibus
Samarabiae, Sambraceni, Bisambritae, Orsi, Andiseni, Taxilae
cum urbe celebri, iam in plana demisso tractu, cui universo
nomen Amendae, populi quattuor, Peucolitae, Arsagalitae,
Geretae, Assoi. etenim plerique ab occidente non Indo
amne determinant, sed adiciunt quattuor satrapias, Gedrosos,
Arachotas, Arios, Paropanisidas, ultimo fine Cophete fluvio,
quae omnia Ariorum esse aliis placet.
79 21. Nec non et Nysam urbem plerique Indiae adscribunt
montemque Merum Libero Patri sacrum, unde origo fabulae
Iovis femine editum. item Aspaganos gentem vitis et lauri
et buxi pomorumque omnium in Graecia nascentium fertilem.
quae memoranda et prope fabulosa de fertilitate terrae et

genere frugum arborumque aut ferarum ac volucrum et aliorum animalium traduntur suis quaeque locis in reliqua parte operis conmemorabuntur, quattuor satrapiae mox paulo, ad Taprobanen insulam festinante animo. sed ante sunt aliae: 80 Patale quam significavimus in ipsis faucibus Indi, triquetra 71 figura, CCXX M passuum latitudine. extra ostium Indi Chryse et Argyre, fertiles metallis, ut credo. nam quod aliqui tradidere aureum argenteumque his solum esse haut facile crediderim. ab his XX M pass. Crocala et ab ea XII M pass. Bibaga ostreis et conchyliis referta, dein Coralliba VIII M pass. a supra dicta, multaeque ignobiles.

22. (24.) Taprobanen alterum orbem terrarum esse diu 81 existimatum est Antichthonum appellatione. ut insulam esse liqueret Alexandri Magni aetas resque praestitere. Onesicritus classis eius praefectus elephantos ibi maiores bellicosioresque quam in India gigni scripsit, Megasthenes flumine dividi, incolasque Palaeogonos appellari, auri margaritarumque grandium fertiliores quam Indos. Eratosthenes et mensuram prodidit, longitudinis VII M stad., latitudinis V M, nec urbes esse sed vicos DCC. Incipit ab Eoo mari inter 82 ortum occasumque solis Indiae praetenta et quondam credita XX dierum navigatione a Prasiana gente distare, mox, quia papyraceis navibus armamentisque Nili peteretur, ad nostrarum navium cursus VII dierum intervallo taxata. Mare interest vadosum, senis non amplius altitudinis passibus, sed certis canalibus ita profundum ut nullae anchorae sidant. ob id navibus utrimque prorae, ne per angustias alvei circumagi sit necesse. magnitudo ad terna milia amphorum. siderum 83 in navigando nulla observatio, septentrio non cernitur, sed volucres secum vehunt emittentes saepius, meatumque earum terram petentium comitantur. nec plus quaternis mensibus anno navigant. cavent a solstitio maxime centum dies, tunc illo mari hiberno. Hactenus a priscis memorata. nobis dili- 84 gentior notitia Claudi principatu contigit legatis etiam ex ea insula advectis. id accidit hoc modo. Anni Plocami, qui maris Rubri vectigal a fisco redemerat, libertus circa Arabiam navigans Aquilonibus raptus praeter Carmaniam, XV. die Hippuros portum eius invectus, hospitali regis clementia sex

mensum tempore inbutus adloquio percontandi postea narra-
85 vit. Romanos et Caesarem mirum in modum inauditos iustitia
ille suspexit, quod pares pondere denarii essent in captiva
pecunia, cum diversae imagines indicarent a pluribus factos.
et hoc maxime sollicitatus ad amicitiam legatos IIII misit
principe eorum Rachia. ex his cognitum D esse oppida, por-
tum contra meridiem adpositum oppido Palaesimundo omnium
86 ibi clarissimo ac regiae CC M plebis. stagnum intus Megisba
CCCLXXV M passuum ambitu, insulas pabuli tantum fertiles
conplexum. ex eo duos amnes erumpere, Palaesimundum
iuxta oppidum eiusdem nominis influentem in portum III al-
veis, V stadiorum artissimo, XV amplissimo, alterum ad
septentriones Indiamque versum, Cydara nomine. proximum
esse Indiae promunturium quod vocetur Coliacum, quatridui
87 navigatione, medio in cursu Solis insula occurrente. mare
id colore perviridi, praeterea fruticosum arboribus, iubas
earum gubernaculis deterentibus. Septentriones vergiliasque
apud nos veluti novo caelo mirabantur, ne lunam quidem
apud ipsos nisi ab octava in XVI. supra terram adspici fa-
tentes, Canopum lucere noctibus, sidus ingens et clarum.
sed maxime mirum iis erat umbras suas in nostrum caelum
cadere, non in suum, solemque a laeva oriri et in dextram
88 occidere potius quam e diverso. Iidem narravere latus in-
sulae quod praetenderetur Indiae X M stad. esse ab oriente
hiberno. ultra montes Hemodos Seras quoque ab ipsis ad-
spici notos etiam commercio, patrem Rachiae conmeasse eo,
advenis ibi Seras occursare. ipsos vero excedere hominum
magnitudinem, rutilis comis, caeruleis oculis, oris sono truci,
nullo commercio linguae. cetera eadem quae nostri negotia-
tores. fluminis ulteriore ripa merces positas iuxta venalia
tolli ab his, si placeat permutatio, non aliter odio iustiore
luxuriae quam si perducta mens illuc usque cogitet quid et
89 quo petatur et quare. Sed ne Taprobane quidem, quamvis
extra orbem a natura relegata, nostris vitiis caret. aurum
argentumque et ibi in pretio. marmor testudinis simile, mar-
garitae gemmaeque in honore multo, praestantiores et totius
luxuriae nostrae cumulus. Ipsorum opes maiores esse di-
cebant, sed apud nos opulentiae maiorem usum. servom ne-

mini, non in diem aut interdiu somnum, aedificia modice ab
humo exstantia, annonam numquam augeri, non fora litesve
esse, coli Herculem, eligi regem a populo senecta clemen-
tiaque liberos non habentem, et si postea gignat, abdicari,
ne fiat hereditarium regnum. rectores ei a populo XXX dari, 90
nec nisi plurium sententia quemquam capitis damnari. sic
quoque appellationem esse ad populum. LXX iudices dari.
si liberent ii reum, amplius triginta iis nullam esse dignatio-
nem, gravissimo probro. regi cultum Liberi Patris, ceteris
Arabum. regem, si quid delinquat, morte multari, nullo in- 91
teremente, aversantibus cunctis et commercia etiam sermonis
negantibus, festa venatione absumi, gratissimam eam tigribus
elephantisque constare. agros diligenter coli, vitis usum
non esse, pomis abundare. esse et in piscatu voluptatem,
testudinum maxime, quarum superficie familias habitantium
contegi, tanta reperiri magnitudine. vitam hominum C annis
modicam. Haec conperta de Taprobane.

(25.) Quattuor satrapiae quas in hunc locum distulimus 92
ita se habent. 79

23. A proximis Indo gentibus montana. Capisene habuit
Capisam urbem quam diruit Cyrus. Arachosia cum flumine
et oppido eiusdem nominis, quod quidam Cutim dixere,
a Samiramide conditum. amnis Erymanthus praefluens Para-
baestan Arachosiorum. Proximos his a meridie ad partem
Arachotarum faciunt Dexendrusos, a septentrione Paropani-
sidas, Cartana oppidum sub Caucaso, quod postea Tetra-
gonis dictum. haec regio est ex adverso Bactrianorum,
deinde cuius oppidum Alexandria a conditore dictum. Syn-
draci, Dangalae, Parapinae, Cataces, Mazi. ad Caucasum
Cadrusi, oppidum ab Alexandro conditum. Infra haec omnia 93
ora ab Indo. Ariana regio ambusta fervoribus desertisque
circumdata, multa tamen interfusa opacitate cultores con-
gregat circa duos maxime fluvios, Tonberon et Arosapen.
oppidum Artacoana, Arius amnis qui praefluit Alexandriam
ab Alexandro conditam. patet oppidum stadia XXX, multo-
que pulchrius sicut antiquius Artacabene, iterum ab Antiocho
munitum, stadia L. Dorisdorsigi gens. amnes Pharnacotis, 94
Ophradus. Prophthasia oppidum Zaraspadum, Drangae, Ari-

etae, Zarangae, Gedrusi, oppida Peucolis, Lyphorta, Methorgum deserta, amnis Manais, Acutri gens, flumen Eorum, gens Orbi, flumen navigabile Pomanus Pandarum finibus, item Cabirus Suarorum ostio portuosum, oppidum Condigramma, flumen Cophes. influunt in eum navigabilia
95 Saddaros, Parospus, Sodamus. Arianae partem esse Darrhintim aliqui volunt, mensuramque produnt utriusque longitudinem |XVIIII| L M pass., latitudinem dimidio minorem quam Indiae. alii Gedrusos et Sires posuere per CXXXVIII mil. passuum, mox Ichthyophagos Oritas propria, non Indorum lingua loquentes per CC mil. passuum. Ichthyophagos omnes Alexander vetuit piscibus vivere. deinde posuere Arbiorum gentem per CC mil. pass. ultra deserta, dein Carmania ac Persis atque Arabia.

96 (26.) Sed priusquam generatim haec persequamur indicari convenit quae prodit Onesicritus classe Alexandri circumvectus in mediterranea Persidis ex India, narrata proxime a Iuba, deinde eam navigationem quae his annis conperta servatur hodie. Onesicriti et Nearchi navigatio nec nomina habet mansionum nec spatia, primumque Xylinepolis ab Alexandro condita, unde ceperunt exordium, iuxta quod flumen
97 aut ubi fuerit non satis explanatur. Haec tamen digna memoratu produntur: Arbis oppidum a Nearcho conditum in navigatione et flumen Arbim navium capax, contra insula distans LXX stadia, Alexandria condita a Leonnato iussu Alexandri in finibus gentis, Argenuus portu salubri, flumen Tonberum navigabile, circa quod Parirae. deinde Ichthyophagi tam longo tractu ut XXX dierum spatio praenavigaverint, insula quae Solis appellatur et eadem Nympharum cubile, rubens, in qua nullum non animal absumitur incertis
98 causis. Ori gens, flumen Carmaniae Hyctanis portuosum et auro fertile. ab eo primum septentriones apparuisse adnotavere, arcturum neque omnibus cerni noctibus nec totis umquam. Achaemenidas usque illo tenuisse. aeris et ferri metalla et arrhenici ac mini exerceri. Inde promunturium Carmaniae est, ex quo in adversam oram ad gentem Arabiae Macas traiectus distat V M passuum. insulae III, quarum Oracla tantum habitatur aquosa a continente XXV M passuum.

insulae IIII iam in sinu ante Persida. circa has hydri marini
vicenum cubitorum adnatantes terruere classem. insula Atho- 99
tadrus, item Gauratae, in quibus Gyani gens. flumen Hy-
peris in medio sinu Persico, onerariarum navium capax, flumen
Sitioganus, quo Pasargadas septimo die navigatur, flumen
navigabile Phrystimus, insula sine nomine. flumen Granis
modicarum navium per Susianen fluit, dextra eius accolunt
Deximontani qui bitumen perficiunt. flumen Zarotis ostio dif-
ficili nisi peritis, insulae II parvae. inde vadosa navigatio
palustri similis per euripos tamen quosdam peragitur. ostium
Euphratis. lacus quem faciunt Eulaeus et Tigris iuxta Cha- 100
racem. inde Tigri Susa. Festos dies ibi agentem Alexandrum
invenerunt septimo mense, postquam digressus ab iis fuerat
Patalis, tertio navigationis. Sic Alexandri classis navigavit.
postea ab Syagro Arabiae promunturio Patalen favonio quem
hippalum ibi vocant, peti certissimum videbatur |XIIII| XXXII
M passuum aestimatione. Secuta aetas propiorem cursum 101
tutioremque iudicavit, si ab eodem promunturio Sigerum por-
tum Indiae peteret. diuque ita navigatum est, donec con-
pendia invenit mercator, lucroque India admota est. quippe
omnibus annis navigatur sagittariorum cohortibus inpositis.
etenim piratae maxime infestabant. Nec pigebit totum cur-
sum ab Aegypto exponere nunc primum certa notitia pate-
scente. digna res, nullo anno minus HS |DL| imperii nostri
exhauriente India et merces remittente quae apud nos cen-
tuplicato veneant. Duo milia passuum ab Alexandria abest 102
oppidum Iuliopolis. inde navigant Nilo Coptum CCCVIIII
mil. passuum, qui cursus etesiis flantibus peragitur XII die-
bus. a Copto camelis itur aquationum ratione mansionibus
dispositis. prima appellatur Hydreuma XXII mil., secunda in
monte diei itinere, tertia in altero Hydreumate a Copto XCV
mil., deinde in monte. mox ad Hydreuma Apollinis a Copto
CLXXXIIII mil. pass., rursus in monte. mox ad novum Hy- 103
dreuma a Copto CCXXX mil. pass. est et aliud Hydreuma
vetus, Trogodyticum nominatur, ubi praesidium excubat,
deverticulo duum milium. distat a novo Hydreumate VII mil.
passuum. inde Berenice oppidum, ubi portus Rubri maris,
a Copto CCLVII M passuum. sed quia maior pars itineris

conficitur noctibus propter aestuus et stativis dies absumuntur, totum a Copto Berenicen iter duodecimo die peragitur.
104 Navigare incipiunt aestate media ante canis ortum aut ab exortu protinus, veniuntque circiter XXX. die Ocelim Arabiae aut Canen turiferae regionis. est et tertius portus qui vocatur Muza, quem Indica navigatio non petit, nec nisi turis odorumque Arabicorum mercatores. intus oppidum, regia eius, appellatur Sapphar, aliudque Save. Indos autem petentibus utilissimum est ab Oceli egredi. inde vento hippalo navigant diebus XL ad primum emporium Indiae Muzirim non expetendum propter vicinos piratas qui optinent locum nomine Nitrias, neque est abundans mercibus. praeterea longe a terra abest navium statio, lintribusque adferuntur onera et egeruntur. regnabat ibi, cum proderem haec, Caelobothras.
105 Alius utilior portus gentis Neacyndon, qui vocatur Becare. ibi regnabat Pandion, longe ab emporio mediterraneo distante oppido quod vocatur Modura. regio autem ex qua piper monoxylis lintribus Becaren convehunt vocatur Cottonara, quae omnia gentium portuumve aut oppidorum nomina apud neminem priorum reperiuntur, quo apparet mutari locorum
106 statuus. Ex India renavigant mense Aegyptio Tybi incipiente, nostro decembri, aut utique Mechiris Aegyptii intra diem sextum, quod fit intra iduus Ianuarias nostras. ita evenit ut eodem anno remeent. navigant autem ex India vento volturno et, cum intravere Rubrum mare, Africo vel austro. Nunc revertemur ad propositum.

107 (27.) Carmaniae oram patere duodeciens L M passuum Nearchus scripsit. ab initio eius ad flumen Sabim C M passuum. inde vineas coli et arva ad flumen Ananim XXV M spatio. regio vocatur Armysia. oppida Carmaniae Zetis et Alexandria.

(28.) Inrumpit deinde et in hac parte geminum mare terras, quod Rubrum dixere nostri, Graeci Erythrum a rege Erythra, aut, ut alii, solis repercussu talem reddi existimantes colorem, alii ab harena terraque, alii tali aquae ipsius natura.

108 24. Sed in duos dividitur sinuus. is qui ab oriente est Persicus appellatur, |$\overline{\text{XXV}}$| M passuum circuitu, ut Eratosthe-

nes tradit. ex adverso est Arabia, cuius |XV| M passuum
longitudo. rursus altero ambitur sinu Arabico nominato.
oceanum qui influit Azanium appellant. Persicum introitu V
mil. passuum latitudinis, alii IIII fecerunt. ab eo ad intimum
sinum recto cursu |XI| XXV M propemodum constat esse, et
situm eius humani capitis effigie. Onesicritus et Nearchus 109
ab Indo amne in sinum Persicum atque illinc Babylonem
Euphratis paludibus scripserunt |XVII| M passuum esse. In
Carmaniae angulo Chelonophagi, testudinum superficie casas
tegentes, carne vescentes. a flumine Arabi promunturium
ipsum inhabitant praeter capita toto corpŏre hirti coriisque
piscium vestiti.

25. Ab horum tractu Indiam versus Cascandrus deserta 110
insula in oceano L M passuum traditur, iuxtaque eam freto
interfluente Stoides quaestuosa margaritis. A promunturio
Carmanis iunguntur Harmazaei. quidam interponunt Arbios,
CCCCXXI milia passuum toto litore. Ibi portus Macedonum
et arae Alexandri in promunturio. amnes Siccanas, dein Dratinus et Salsum. ab eo promunturium Themisteas, insula 111
Aphrodisias habitatur. Inde Persidis initium ad flumen Oratim
quo dividitur ab Elymaide. contra Persidem insulae Psilos,
Cassandra, Aracha cum monte praealto Neptuno sacra. ipsa
Persis adversus occasum sita optinet litore DL M pass., etiam
in luxum dives, in Parthorum iam pridem tralata nomen.
Horum de imperio nunc in paucis.

(29.) Regna Parthorum XVIII sunt omnia. ita enim 112
dividunt provincias circa duo, ut diximus, maria, Rubrum 41
a meridie, Hyrcanium a septentrione. Es iis XI quae superiora dicuntur incipiunt a confinio Armeniae Caspiisque litoribus, pertinent ad Scythas cum quibus ex aequo degunt.
reliqua VII regna inferiora appellantur. Quod Parthos attinet, semper fuit Parthyaea in radicibus montium saepius dicto- 41
rum qui omnes has gentes praetexunt. Habet ab ortu Arios, 113
a meridie Carmaniam et Arianos, ab occasu Pratitas Medos,
a septentrione Hyrcanos, undique desertis cincta. ulteriores
Parthi Nomades appellantur. citra deserta ab occasu urbes
eorum quas diximus, Issatis et Calliope, ab oriente aestivo 44
Pyropum, ab hiberno Maria, in medio Hecatompylos, Arsace,

regio Nisiaea Parthyenes nobilis, ubi Alexandropolis a
conditore.

114 26. Necessarium est hoc in loco signare et Medorum
situm terrarumque faciem circumagere ad Persicum mare,
quo facilius dein reliqua noscantur. namque Media ab occasu
transversa obliqua Parthiae occurrens utraque regna prae-
cludit. Habet ergo ipsa ab ortu Caspios et Parthos, a meri-
die Sittacenen et Susianen et Persida, ab occasu Adiabenen,
115 a septentrione Armeniam. Persae Rubrum mare semper ac-
coluere, propter quod is sinus Persicus vocatur. regio ibi
maritima Ceribobûs, qua vero ipsa subit ad Medos Climax
Megale appellatur locus arduo montis ascensu per graduus,
introitu angusto, ad Persepolim caput regni dirutum ab Alex-
andro. praeterea habet in extremis finibus Laodiceam ab
116 Antiocho conditam. Inde ad orientem Magi optinent Frasar-
gida castellum, in quo Cyri sepulchrum est, et horum Ecba-
tana oppidum translatum ab Dario rege ad montes. Inter
Parthos et Arianos excurrunt Paraetaceni. his a gentibus et
Euphrate inferiora regna includuntur. Reliqua dicemus a Me-
5,86 sq. sopotamia excepto mucrone eius Arabumque populis in priore
dictis volumine.

117 (30.) Mesopotamia tota Assyriorum fuit, vicatim dis-
persa praeter Babylona et Ninum. Macedones eam in urbes
congregavere propter ubertatem soli. oppida praeter iam
dicta habet Seleuciam, Laodiceam, Artèmitam, item in Arabum
gente qui Orrhoei vocantur et Mardani Antiochiam quae a
praefecto Mesopotamiae Nicanore condita Arabis vocatur.
118 Iunguntur his Arabes introrsus Eldamari, supra quos ad
Pallacontam flumen Bura oppidum, Salmani et Masei Arabes,
Gordyaeis vero iuncti Aloni, per quos Zerbis fluvius in Tigrim
cadit, Azonis Silices montani et Orontes, quorum ad occiden-
tem oppidum Gaugamela, item Suae in rupibus. Supra Silicas
Sitrae, per quos Lycus ex Armenia fertur, ab Sitris ad
hibernum exortum Azochis oppidum, mox in campestribus
119 oppida Diospege, Polytelia, Stratonicea, Anthemus. In vi-
5,86 cinia Euphratis Nicephorion, quod diximus, Alexander ius-
ibid. sit condi propter loci opportunitatem. dicta est et in Zeug-
mate Apamea, ex qua orientem petentes excipit oppidum

Caphrena munitum, quondam stadiorum LXX amplitudine et
satraparum regia appellatum, quo tributa conferebantur, nunc
in arcem redactum. Durant, ut fuere, Thebata et ductu 120
Pompei Magni terminus Romani imperi Oruros, a Zeugmate
CCL milibus passuum. Sunt qui tradunt Euphraten Gobaris
praefecti opere diductum, ubi esse diximus, findi, ne prae- 5,89
cipiti cursu Babyloniam infestaret, ab Assyriis vero universis
appellatum Narmalchan, quod significat regium flumen. qua
derivatur oppidum fuit Agranis e maximis, quod diruere Per-
sae. Babylon Chaldaicarum gentium caput diu summam cla- 121
ritatem inter urbes optinuit toto orbe, propter quam reliqua
pars Mesopotamiae Assyriaeque Babylonia appellata est, LX
milia passuum amplexa muris ducenos pedes altis, quinqua-
genos latis, in singulos pedes ternis digitis mensura ampliore
quam nostra, interfluo Euphrate, mirabili opere utrobique.
durat adhuc ibi Iovis Beli templum. inventor hic fuit sideralis
scientiae. cetero ad solitudinem rediit exhausta vicinitate 122
Seleuciae ob id conditae a Nicatore intra nonagesimum la-
pidem in confluente Euphratis fossa perducti atque Tigris,
quae tamen Babylonia cognominatur, libera hodie ac sui iuris
Macedonumque moris. ferunt ei plebis urbanae DC M esse,
situm vero moenium aquilae pandentis alas, agrum totius
orientis fertilissimum. invicem ad hanc exhauriendam Ctesi-
phontem iuxta tertium ab ea lapidem in Chalonitide condidere
Parthi, quod nunc caput est regnorum. et postquam nihil
proficiebatur, nuper Vologesus rex aliud oppidum Vologeso-
certam in vicino condidit. Sunt etiamnum in Mesopotamia 123
oppida Hipparenum, Chaldaeorum doctrina et hoc sicut Ba-
bylon, iuxta fluvium qui cadit in Narragam, unde civitati
nomen. muros Hipparenorum Persae diruere. Orcheni quo-
que tertia Chaldaeorum doctrina in eodem situ locantur ad
meridiem versi. ab his Notitae et Orothophanitae et Gnesio-
chartae. Euphrate navigari Babylonem e Persico mari 124
CCCCXII M passuum tradunt Nearchus et Onesicritus, qui
vero postea scripsere ad Seleuciam CCCCXL mil., Iuba a
Babylone Characem CLXXV mil. passuum. fluere aliqui ultra
Babylona continuo alveo, priusquam distrahitur ad rigua,
LXXXVII mil., universo autem cursu |XII| M pass. incon-

stantiam mensurae diversitas auctorum facit, cum Persae quo-
que schoenos et parasangas alii alia mensura determinent.
125 ubi desiit alveo munire, ad confinium Characis accedente
tractu, statim infestant Attali latrones, Arabum gens, ultra
quos Scenitae. ambitu vero Euphratis Nomades Arabiae us-
5,87 que ad deserta Syriae, unde in meridiem flecti eum diximus,
126 solitudines Palmyrenas relinquentem. Seleucia abest a capite
Mesopotamiae Euphraten navigantibus [XI] XXV mil. pas-
suum, a mari Rubro, si Tigri navigetur, CCCXX M, a Zeug-
mate DCCXXIIII mil., Zeugma abest Seleucia Syriae ad
nostrum litus CLXXV mil. passuum. Haec est ibi latitudo
terrarum inter duo maria, Parthici vero regni DCCCCXVIII
mil. passuum.

(31.) Est etiamnum oppidum Mesopotamiae in ripa Tigris
circa confluentes, quod vocant Digbam.

127 27. Sed et de Tigri ipso dixisse conveniat. oritur in
regione Armeniae maioris fonte conspicuo in planitie. loco
nomen Elegosine est, ipsi qua tardior fluit Diglito. unde
concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari. ita appellant
Medi sagittam. influit in lacum Aretissam omnia inlata pon-
dera sustinentem et nitrum nebulis exhalantem. unum genus
ei piscium est, idque transcurrentis non miscetur alveo sicut
128 neque e Tigri pisces in lacum transnatant. fertur autem et
cursu et colore dissimilis, transvectusque occurrente Tauro
monte in specum mergitur subterque lapsus a latere altero
eius erumpit. locus vocatur Zoaranda. eundem esse mani-
festum est, quod demersa perfert. alterum deinde transit
lacum qui Thespites appellatur rursusque in cuniculos mergi-
tur et post XXII mil. passuum circa Nymphaeum redditur.
tam vicinum Arsaniae fluere eum in regione Archene Clau-
dius Caesar auctor est, ut, cum intumuere, confluant nec
tamen misceantur, leviorque Arsanias innatet IIII M ferme
129 spatio, mox divisus in Euphraten mergatur. Tigris autem
ex Armenia acceptis fluminibus claris Parthenia ac Nicepho-
25 rione Arabas Orrhoeos Adiabenosque disterminans et quam
diximus Mesopotamiam faciens, lustratis montibus Gordyaeo-
rum circa Apameam Mesenes oppidum, citra Seleuciam Ba-
byloniam CXXV M passuum divisus in alveos duos, altero

meridiem ac Seleuciam petit Mesenen perfundens, altero ad
septentrionem flexus eiusdem gentis tergo campos Cauchas
secat, ubi remeavere aquae, Pasitigris appellatus. postea 130
recipit ex Media Choaspen, atque, ut diximus, inter Seleu- 122
ciam et Ctesiphontem vectus in lacuus Chaldaicos se fundit,
eosque LXII M pass. amplitudine inplet. mox vasto alveo
profusus dextra Characis oppidi infertur mari Persico X mil.
passuum ore. Inter duorum amnium ostia XXV M passuum
fuere aut, ut alii tradunt, VII M, utroque navigabili. sed
longo tempore Euphraten praeclusere Orcheni et accolae
agros rigantes, nec nisi per Tigrim defertur in mare. Pro- 131
xima Tigri regio Parapotamia appellatur. in ea dictum est de 129
Mesene. oppidum eius Dabitha, ei iungitur Chalonitis cum
Ctesiphonte, non palmetis modo verum et olea pomisque no-
bilis aliisque arbustis. ad eam pervenit Zagrus mons ex Ar-
menia inter Medos Adiabenosque veniens supra Paraetacenen
et Persida. Chalonitis abest a Perside CCCLXXX M pas-
suum. tantum a Caspio mari et a Syria abesse conpendio
itineris aliqui tradunt. Inter has gentes atque Mesenen Sitta- 132
cene est, eadem Arbelitis et Palaestine dicta. oppidum eius
Sittace Graecorum ab ortu, et Sabdata, ab occasu autem An-
tiochia inter duo flumina Tigrim et Tornadotum. item Apamea,
cui nomen Antiochus matris suae inposuit, Tigris circumfun-
ditur. haec dividitur Archoo. Infra est Susiane, in qua vetus 133
regia Persarum Susa a Dario Hystaspis filio condita. abest
a Seleucia Babylonia CCCCL mil. passuum, tantundem ab
Ecbatanis Medorum per montem Carbantum. In septentrio-
nali Tigris alveo oppidum est Babitace. abest a Susis CXXXV
M passuum. Ibi mortalium solis aurum in odio. contrahunt
id defodiuntque, ne cui sit in usu. Susianis ad orientem ver-
sus iunguntur Oxii latrones et Mizaeorum XL populi liberae
feritatis. Supra eos parent Parthis Mardi et Saitae ii qui 134
praetenduntur supra Elymaida, quam Persidi in ora iunximus.
Susa a Persico mari absunt CCL mil. passuum. Qua subiit ad 111
eam classis Alexandri Pasitigri, vicus ad lacum Chaldaicum
vocatur Aple, unde Susa navigatione LX M D passuum ab-
sunt. Susianis ab oriente proximi sunt Cossiaei, supra Cos-
siaeos ad septentrionem Massabatene sub monte Cambalido,

qui est Caucasi ramus, inde mollissimo transitu in Bactros.
135 Susianen ab Elymaide disterminat amnis Eulaeus ortus in
Medis modicoque spatio cuniculo conditus ac rursus exortus
et per Massabatenen lapsus. circumit arcem Susorum ac
Dianae templum augustissimum illis gentibus, et ipse in magna
caerimonia, siquidem reges non ex alio bibunt et ob id in
longinqua portant. recipit amnes Hedyphon praeter Asylum
Persarum venientem, Adunam ex Susianis. oppidum iuxta
eum Magoa, a Charace XV mil. passuum. quidam hoc in ex-
136 trema Susiane ponunt solitudinibus proximum. Infra Eulaeum
Elymais est in ora iuncta Persidi, a flumine Orati ad Chara-
cem CCXL mil. passuum. oppida eius Seleucia et Sosirate
adposita monti Chasiro. Oram quae praeiacet minorum Syr-
tium vice diximus inaccessam coeno, plurimum limi deferen-
tibus Brixa et Ortacia amnibus, madente et ipsa Elymaide in
tantum ut nullus sit nisi circuitu eius ad Persidem aditus. in-
festatur et serpentibus quos flumina deportant. pars eius
maxime invia Characene vocatur ab oppido Arabiae claudente
regna ea, de quo dicemus exposita prius M. Agrippae sen-
137 tentia. namque is Mediam et Parthiam et Persidem ab oriente
Indo, ab occidente Tigri, a septentrione Tauro, Caucaso,
a meridie Rubro mari terminatas patere in longitudinem |XIIII|
XX mil. pass., in latitudinem DCCCXL prodidit, praeterea
per se Mesopotamiam ab oriente Tigri, ab occasu Euphrate,
a septentrione Tauro, a meridie mari Persico inclusam, lon-
138 gitudine DCCC mil. pass., latitudine CCCLX. Charax oppi-
dum Persici sinus intimum, a quo Arabia Eudaemon cogno-
minata excurrit, habitatur in colle manu facto inter confluen-
tes, dextra Tigrim, laeva Eulaeum, II mil. pass. laxitate.
conditum est primum ab Alexandro Magno colonis ex urbe
regia Durine quae tum interiit deductis. militum inutilibus
ibi relictis Alexandriam appellari iusserat, pagumque Pel-
139 laeum a patria sua quem proprie Macedonum fecerat. flu-
mina id oppidum expugnavere. postea restituit Antiochus
quintus regum et suo nomine appellavit, iterum quoque in-
festatum Pasines Saggodanaci filius, rex finitimorum Arabum,
quem Iuba satrapen Antiochi fuisse falso tradit, oppositis
molibus restituit nomenque suum dedit emunito situ iuxta in

longitudinem VI mil. pass., in latitudinem paulo minus. prius fuit a litore stadios X (maritimum etiam Vipsania porticus habet), Iuba vero prodente L M pass., nunc abesse a litore CXX M legati Arabum nostrique negotiatores qui inde venere adfirmant. nec ulla parte plus aut celerius profecere terrae 140 fluminibus invectae. magis id mirum est, aestu longe ultra id accedente non repercussas. Hoc in loco genitum esse Dio- 141 nysium terrarum orbis situus recentissimum auctorem, quem ad commentanda omnia in orientem praemiserit divos Augustus ituro in Armeniam ad Parthicas Arabicasque res maiore filio, non me praeterit, nec sum oblitus sui quemque situus diligentissimum auctorem visum nobis in introitu operis. in 3,9 hac tamen parte arma Romana sequi placet nobis Iubamque regem ad eundem Gaium Caesarem scriptis voluminibus de eadem expeditione Arabica.

28. (32.) Arabia gentium nullis postferenda amplitudine 142 longissima, a monte Amano, e regione Ciliciae Commagenisque descendit, ut diximus, multis gentibus eorum deductis 5,85 illo a Tigrane Magno, sponte vero ad mare nostrum litusque Aegyptium, ut docuimus, nec non in media Syriae ad Liba- 5,66 num montem penetrantibus Nubeis, quibus iunguntur Ramisi, dein Teranei, dein Patami. ipsa vero paeninsula Arabia inter 143 duo maria Rubrum Persicumque procurrens, quodam naturae artificio ad similitudinem atque magnitudinem Italiae mari circumfusa, in eandem etiam caeli partem nulla differentia spectat, haec quoque in illo situ felix. Populos eius a nostro mari usque ad Palmyrenae solitudines diximus, reliqua nunc peragemus. Nomadas inde infestatoresque Chaldaeorum Sce- 5,66 86 nitae, ut diximus, cludunt, et ipsi vagi, sed a tabernaculis 125 cognominati quae ciliciis metantur ubi libuit. deinde Naba- 144 taei oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus duum mil. passuum amplitudinis, circumdatum montibus inaccessis, amne interfluente. abest ab Gaza oppido litoris nostri DC M, a sinu Persico CXXXV M. huc convenit utrumque bivium, eorum qui Syria Palmyram petiere et eorum qui a Gaza venerunt. A Petra incoluere Omani ad Characen us- 145 que oppidis quondam claris ab Samiramide conditis Besamnis et Soractia. nunc sunt solitudines. Deinde est oppidum quod

Characenorum regi paret in Pasitigris ripa, Forat nomine, in quod a Petra conveniunt, Characenque inde XII M passuum secundo aestu navigant. e Parthico autem regno navigantibus vicus Teredon. infra confluentem Euphratis et Tigris laeva fluminis Chaldaei optinent, dextra Nomades Sce-
146 nitae. quidam et alia duo oppida longis intervallis Tigri praenavigari tradunt, Barbatiam, mox Dumatham, quod abesse a Petra dierum X navigatione, (nostri negotiatores dicunt Characenorum regi parere), et Apameam sitam ubi restagnatio Euphratis cum Tigri confluat. itaque molientes incursio-
147 nem Parthos operibus obiectis inundatione arceri. Nunc a Charace dicemus oram Epiphani primum exquisitam. Locus ubi Euphratis ostium fuit, flumen Salsum, promunturium Chaldone, voragini similius quam mari per L M pass. orae, flumen Achenum, deserta C M pass. usque ad insulam Barum, sinus Capeus quem accolunt Gaulopes et Gattaei, sinus Gerrhaicus, oppidum Gerrha V M pass. amplitudine turres habet
148 ex salis quadratis molibus. A litore L M passuum regio Attene. ex adverso Tyros insula totidem milibus a litore, plurimis margaritis celeberrima cum oppido eiusdem nominis, iuxtaque altera minor a promunturio eius XII M D passuum. ultra magnas adspici insulas tradunt ad quas non sit perventum, huius ambitu CXII M D passuum. a Perside longius esse, adiri uno alveo angusto. Insula Ascliae, gentes Nocheti, Zurazi, Borgodi, Catharrei, Nomades, flumen Cynos.
149 Ultra navigationem inconpertam ab eo latere propter scopulos tradit Iuba praetermissa mentione oppidi Omanorum Batrasavaves et Omanae, quod priores celebrem portum Carmaniae fecere, item Homnae et Attanae, quae nunc oppida maxime celebrari a Persico mari nostri negotiatores dicunt. A flumine Canis, ut Iuba, mons adusto similis. gentes Epimaranitae, mox Ichthyophagi, insula deserta, gentes Bathymi. Eblythaei montes, insula Omoemus, portus Mochorbe,
150 insulae Etaxalos, Inchobricae, gens Cadaei. insulae sine nominibus multae, celebres vero Isura, Rhinnea et proxima in qua scriptae sunt stelae lapideae litteris incognitis, Coboea portus, Bragae insulae desertae, gens Taludaei, Dabanegoris regio, mons Orsa cum portu, sinus Duatas, insulae multae,

mons Tricoryphos, regio Chardaleon, insulae Solanades,
Cachinna, item Ichthyophagorum. dein Clari, litus Mamaeum,
ubi auri metalla, regio Canauna, gentes Apitami, Casani,
insula Devade, fons Coralis, Carphati, insulae Alaea, Am-
namethus, gens Darae. insulae Chelonitis, Ichthyophagon 151
multae, Odanda deserta, Basa, multae Sabaeorum. flumina
Thanar, Amnum, insulae Doricae. fontes Daulotos, Dora.
insulae Pteros, Labatanis, Coboris, Sambrachate et oppidum
eodem nomine in continente. a meridie insulae multae, ma-
xima Camari. flumen Musecros, portus Laupas. Scenitae
Sabaei, insulae multae, emporium eorum Acila, ex quo in
Indiam navigatur. Regio Amithoscatta, Damnia, Mizi maio- 152
res et minores, Drimati. Naumachaeorum promunturium
contra Carmaniam distat L mil. passuum. mira res ibi tra-
ditur, Numenium ab Antiocho rege Mesenae praepositum
ibi vicisse eodem die classe aestuque reverso iterum equi-
tatu contra Persas dimicantem et gemina tropaea eodem in
loco Iovi ac Neptuno statuisse. Insula in alto obiacet Ogy- 153
ris, clara Erythra rege ibi sepulto. distat a continente
CXXV mil. pass. circumitur CXII mil. D passuum. nec minus
altera clara in Azanio mari Dioscoridu, distans a Syagro
extumo promunturio CCLXXX mil. pass. Reliqui in conti-
nente a noto etiamnum Autaridae, in montes VII dierum trans-
itus. gentes Larendani et Catapani, Gebbanitae pluribus
oppidis, sed maximis Nagia et Thomna, templorum LXV.
haec est amplitudinis significatio. Promunturium, a quo ad 154
continentem Trogodytarum L M pass., Thoani, Actaei, Cha-
tramotitae, Tonabaei, Antiadalei et Lexianae, Agraei, Cer-
bani, Sabaei Arabum propter tura clarissimi ad utraque ma-
ria porrectis gentibus. oppida eorum in Rubro litore Merme,
Marma, Corolia, Sabratha, intus oppida Nascus, Cardava,
Carnus et quo merces odorum deferunt Thomala. pars eorum 155
Atramitae, quorum caput Sabota LX templa muris includens,
regia tamen est omnium Mareliabata. sinum optinent XCIIII
M pass. refertum insulis odoriferis. Atramitis in mediterra-
nea iunguntur Minaei, mare accolunt et Aelamitae oppido
eiusdem nominis. his iuncti Chaculatae. oppidum Sibi quod
Graeci Apaten vocant, Arsi, Codani, Vadaei oppido magno

Barasasa, et Lechieni, Sygaros insula quam canes non in-
156 trant expositique circa litora errando moriuntur. Sinus in-
timus in quo Laeanitae, qui nomen ei dedere. regia eorum
Agra et in sinu Laeana vel, ut alii, Aelana. nam et ipsum
sinum nostri Aelaniticum, Artemidorus Alaeniticum, Iuba
Laeniticum. Circuitus Arabiae a Charace Laeana colligere
proditur |XLVII| LXV M, Iuba paulo minus |XL| M putat.
latissima est a septentrione inter oppida Heroeum et Cha-
157 racen. Nam et reliqua mediterranea eius dicantur. Nabataeis
Timenaeos iunxerant veteres. nunc sunt Taveni, Suelleni,
Araceni, Anageni, oppidum in quo omnis negotiatio eius
convenit. Hemnatae, Aualitae, oppida Domata, Haegra.
Tamudaei, oppidum Baclanaza, Cariati, Acitoali, oppidum
Phoda, ac Minaei a rege Cretae Minoe, ut existimant, ori-
ginem trahentes, quorum Carmei. oppidum XIIII mil. pas-
suum Maribba, Palmalacum et ipsum non spernendum, item
158 Canon. Rhadamaei (et horum origo Rhadamanthus putatur,
frater Minois), Homeritae Mesala oppido, Hamiroei, Gedra-
nitae, Phryaei, Lysanitae, Bachylitae, Samnaei, Amaitaei
oppidis Nessa et Chennesseri, Zamareni oppidis Sagiatta,
Canthace, Bacaschami, Riphearma oppidum, quo vocabulo
hordeum appellant, Autaei, Ethravi, Cyrei Elmataeis op-
pido, Chodae, Aiathuri in montibus oppido XXV mil. pas-
suum, in quo fons Aenuscabales, quod significat camelorum.
159 oppidum Ampelome, colonia Milesiorum, Athrida oppidum,
Calingii, quorum Mariba oppidum significat dominos omnium,
oppida Pallon, Murannimal iuxta flumen per quod Euphraten
emergere putant, gentes Agraei et Ammonii, oppidum Athe-
nae, Caunaravi, quod significat ditissimos armento, Chorra-
nitae, Cesani, Choani. fuerunt et Graeca oppida Arethusa,
160 Larisa, Chalcis, deleta variis bellis. Romana arma solus in
eam terram adhuc intulit Aelius Gallus ex equestri ordine.
nam C. Caesar Augusti filius prospexit tantum Arabiam.
Gallus oppida diruit non nominata auctoribus qui ante scripse-
159 runt, Negranam, Nestum, Nescam, Masugum, Caminacum,
Labeciam, et supra dictam Maribam circuitu VI mil. passuum,
161 item Caripetam, quo longissime processit. Cetera explo-
rata retulit: Nomadas lacte et ferina carne vesci, reliquos

vinum ut Indos palmis exprimere, oleum sesimae. numero-
sissimos esse Homeritas, Minaeis, fertiles agros palmetis
arbustoque, in pecore divitias. Ceubanos et Arraeos armis
praestare, maxime Chatramotitas. Carreis latissimos et fer-
tilissimos agros. Sabaeos ditissimos silvarum fertilitate odo-
rifera, auri metallis, agrorum riguis, mellis ceraeque pro- I. 12
ventu. de odoribus suo dicemus volumine. Arabes mitrati 162
degunt aut intonso crine, barba abraditur praeterquam in
superiore labro. aliis et haec intonsa. mirumque dictu ex
innumeris populis pars aequa in conmerciis aut latrociniis
degit. in universum gentes ditissimae, ut apud quas ma-
ximae opes Romanorum Parthorumque subsidant, venden-
tibus quae e mari aut silvis capiunt, nihil invicem redimen-
tibus.

(33.) Nunc reliquam oram Arabiae contrariam perse- 163
quemur. Timosthenes totum sinum quatridui navigatione in
longitudinem taxavit, bidui in latitudinem, angustias IIII mil.
D pass., Eratosthenes ab ostio |XIII| in quamque partem, Ar-
temidorus Arabiae latere |XIIII| L mil., 29. Trogodytico 164
vero |XI| XXXIIII M D pass. Ptolomaida usque. Agrippa
|XVII| XXXII mil. passuum sine differentia laterum. plerique
latitudinem CCCCLXXV prodiderunt, faucisque hiberno ori-
enti obversas alii XII, alii XV mil. passuum patere. Situs 165
autem ita se habet: A sinu Laeanitico alter sinus quem Ara-
bes Aean vocant, in quo Heroon oppidum est. fuit et Cam-
bysu inter Nelos et Marchadas deductis eo aegris exercituus.
gens Tyron, Daneon portus, ex quo navigabilem alveum per-
ducere in Nilum, qua parte ad Delta dictum decurrit, LXII 5, 4[illegible]
M D passuum intervallo, quod inter flumen et Rubrum mare
interest, primus omnium Sesostris Aegypti rex cogitavit,
mox Darius Persarum, deinde Ptolomaeus sequens, qui et
duxit fossam latitudine pedum C, altitudine XL, in longitu-
dinem XXXVII M D passuum usque ad Fontes amaros.
ultra deterruit inundationis metus, excelsiore tribus cubitis 166
Rubro mari conperto quam terra Aegypti. aliqui non eam
adferunt causam, sed ne inmisso mari corrumperetur aqua
Nili, quae sola potuus praebet. Nihilominus iter totum ter-
reno frequentatur a mari Aegyptio, quod est triplex, unum

a Pelusio per harenas, in quo nisi calami defixi regant via
167 non reperitur subinde aura vestigia operiente. alterum II
mil. passuum ultra Casium montem, quod a LX mil. passuum
redit in Pelusiacam viam. accolunt Arabes Autaei. tertium
a Gerrho, quod Agipsium vocant, per eosdem Arabes LX
mil. passuum propius, sed asperum montibus et inops aquarum. eae omnes viae Arsinoen ducunt conditam sororis nomine in sinu Carandra a Ptolomaeo Philadelpho, qui primus Trogodyticen excussit, amnem qui Arsinoen praefluit Ptolo-
168 maeum appellavit. mox oppidum parvum est Aenum — alii pro hoc Phileterias scribunt — deinde sunt Asarri ex Trogodytarum conubiis, Arabes feri, insulae Sarapine, Scytala, mox deserta ad Myoshormon, ubi fons Tatnos, mons Aeas, insula Iambe, portuus multi. Berenice, oppidum matris Phi-
108 ladelphi nomine, ad quod iter a Copto diximus. Arabes
169 Autaei et Gebadei. (34.) Trogodytice, quam prisci Midoen, alii Michoe dixere. mons Pentedactylos, insulae Stenae dirae aliquot, Halonnesi non pauciores, Cardamine, Topazos, quae gemmae nomen dedit. sinus insulis refertus, ex his quae Macreu vocantur aquosae, quae Eratanos sitientes. regum his praefecti fuere. Introrsus Candaei, quos Ophiophagos vocant, serpentibus vesci adsueti. neque alia regio fertilior
170 est auro. Iuba, qui videtur diligentissime persecutus haec, omisit in hoc tractu, nisi exemplarium vitium est, Berenicen alteram quae Panchrysos cognominata est et tertiam quae Epidires, insignem loco. est enim sita in cervice longe procurrente, ubi fauces Rubri maris IIII mil. D passuum ab Ara-
171 bia distant. insula ibi Cytis, topazum ferens et ipsa. Ultra silvae, ubi Ptolomais a Philadelpho condita ad venatuus elephantorum, ob id Epitheras cognominata, iuxta lacum Mo-
2,183 noleum. Haec est regio secundo volumine a nobis significata, in qua XLV diebus ante solstitium totidemque postea hora sexta consumuntur umbrae, et in meridiem reliquis horis cadunt, ceteris diebus in septentrionem, cum in Berenice
184 quam primam posuimus ipso die solstiti sexta hora umbrae in totum absumantur nihilque adnotetur aliud novi, DCII mil. passuum intervallo a Ptolomaide, res ingentis exempli locusque subtilitatis inmensae, mundo ibi deprenso, cum indubi-

tata ratione umbrarum Eratosthenes mensuram terrae pro-
dere inde conceperit. Hinc Azanium mare, promunturium 172
quod aliqui Hippalum scripsere, lacus Mandalum, insula Co-
locasitis, et in alto multae in quibus testudo plurima. oppi-
dum Sacae, insula Daphnidis, oppidum Aduliton. Aegy-
ptiorum hoc servi profugi a dominis condidere. Maximum hic 173
emporium Trogodytarum, etiam Aethiopum, abest a Ptolo-
maide II dierum navigatione. deferunt plurimum ebur, rhi-
nocerotum cornua, hippopotamorum coria, celtium testudinum,
sphingia, mancipia. Supra Aethiopas Areteras insulae quae
Aliaeu vocantur, item Bacchias et Antibacchias et Stratioton.
Hinc in ora Aethiopiae sinus incognitus, quod miremur, cum
ulteriora mercatores scrutentur. promunturium in quo fons
Cucios expetitus navigantibus. Ultra Isidis portus, X die- 174
rum remigio ab oppido Adulitarum distans. in eum Trogo-
dytis myrrha confertur. insulae ante portum duae Pseudo-
pylae vocantur, interiores totidem Pylae, in altera stelae
lapideae litteris ignotis. Ultra sinus Abalitu, dein insula
Diodori et aliae desertae, per continentem quoque deserta,
oppidum Gaza, promunturium et portus Mossylites, quo cin-
namum devehitur. hucusque Sesostris exercitum duxit. Ali- 175
qui unum Aethiopiae oppidum ultra ponunt in litore Barigaza.
a Mossylico promunturio Atlanticum mare incipere vult Iuba
praeter Mauretanias suas Gadis usque navigandum coro, cuius
tota sententia hoc in loco subtrahenda non est. A promun-
turio Indorum quod vocatur Lepteacra, ab aliis Drepanum,
proponit recto cursu praeter Exustam et Malichu insulas |XV|
mil. passuum esse, inde ad locum quem vocant Scaeneos
CCXXV M, inde ad insulam Sadanum CL mil. passuum. sic
fieri ad apertum mare |XVIII| LXXV mil. passuum. Reliqui 176
omnes propter ardorem solis navigari posse non putaverunt.
quin et commercia ipsa infestant ex insulis Arabes Ascitae
appellati, quoniam bubulos utres binos insternentes ponte
piraticam exercent sagittis venenatis. Gentes Trogodytarum
idem Iuba tradit Therothoas a venatu dictos, mirae velocita-
tis, sicut Ichthyophagos, natantes ceu maris animalia, Ban-
genos, Gangeras, Thalibas, Saxinas, Sirecas, Daremas, Do-
mazames. quin et accolas Nili a Syene non Aethiopum 177

populos sed Arabum esse dicit usque Meroen, Solis quoque
oppidum, quod non procul Memphi in Aegypti situ diximus,
5,49 Arabas conditores habere. sunt et qui ulteriorem ripam
Aethiopiae auferant adnectantque Africae. ripas autem in-
coluere propter aquam. nos relicto cuique intellegendi ar-
bitrio oppida quo traduntur ordine utrimque ponemus.
178 (35.) A Syene et prius Arabiae latere gens Catadupi,
deinde Syenitae, oppida Tacompson quam quidam appella-
verunt Thathicen, Aramam, Sesamos, Andura, Masindoma-
cum, Arabeta et Boggiana, Leuphitorga, Tautarene, Meac
Chindita, Noa, Goploa, Gistate, Megada, Lea, Remni, Nups,
Direa, Patigga, Bagada, Dumana, Rhadata, in quo felis au-
rea pro deo colebatur, Boron, in mediterraneo Mallo pro-
179 ximum Meroe. sic prodidit Bion. Iuba aliter: oppidum in
monte Megatichos inter Aegyptum et Aethiopiam, quod Ara-
bes Mirsion vocaverunt, dein Tacompson, Aramum, Sesa-
mum, Pide, Mamuda, Corambim iuxta bituminis fontem,
Amodata, Prosda, Parenta, Mania, Tessata, Galles, Zoton,
Graucomen, Emeum, Pidibotas, Endondacometas, Nomadas
in tabernaculis viventes, Cystaepen, Magada, Galen, Paroa,
Primi, Nups, Dicelin, Patingan, Breves, Magasneos, Egas-
mala, Cramda, Denna, Cadeum, Mathena, Batta, Alanam,
Macua, Scammos, Goram in insula, ab iis Abala, Androca-
180 lim, Seserem, Mallos, Agocen. Ex Africae latere tradita
sunt eodem nomine Tacompsos altera sive pars prioris, Mo-
gore, Sea, Aedos, Apelenariae, Pindis, Magassa, Buma,
Lintuma, Spintum, Sidopt, Gensoe, Pindicitor, Agugo, Or-
sum, Suara, Maumarum, Urbim, Mulon, quod oppidum Graeci
Hypaton vocarunt, Pagoartas, Zamnes, unde elephanti in-
cipiant, Mambli, Berressa, Coetum. fuit quondam et Epis
oppidum contra Meroen, antequam Bion scriberet deletum.
181 Haec sunt prodita usque Meroen, ex quibus hoc tempore
nullum prope utroque latere exstat. certe solitudines nuper
renuntiavere principi Neroni missi ab eo milites praetoriani
cum tribuno ad explorandum, inter reliqua bella et Aethio-
picum cogitanti. Intravere autem et eo arma Romana divi
Augusti temporibus duce P. Petronio et ipso equestris ordinis
praefecto Aegypti. is oppida eorum expugnavit quae sola

invenimus quo dicemus ordine: Pselcin, Primi, Bocchin, Forum Cambusis, Atteniam, Stadissim, ubi Nilus praecipitans
se fragore auditum accolis aufert. diripuit et Nepata. lon- 182
gissime autem a Syene progressus est DCCCLXX mil. passuum. nec tamen arma Romana ibi solitudinem fecerunt, Aegyptiorum bellis attrita est Aethiopia vicissim imperitando serviendoque, clara et potens etiam usque ad Troiana bella Memnone regnante. et Syriae imperitasse eam nostroque litori
aetate regis Cephei patet Andromedae fabulis. Simili modo 183
et de mensura eius varia prodidere, primus Dalion ultra Meroen longe subvectus, mox Aristocreon et Bion et Basilis, Simonides minor etiam quinquennio in Meroe moratus, cum de Aethiopia scriberet. nam Timosthenes classium Philadelphi praefectus sine mensura dierum LX a Syene Meroen iter prodidit, Eratosthenes DCXXV mil., Artemidorus DC mil., Sebosus ab Aegypti extremis |XVI| LXXII mil. passuum, unde
proxime dicti |XII| L M. verum omnis haec finita nuper dispu- 184
tatio est, quoniam a Syene DCCCCXXXXV milia Neronis exploratores renuntiavere his modis: a Syene Hieran sycaminon LIIII mil. pass., inde Tama LXXII mil. pass. regione Evonymiton Aethiopum, Primi CXX, Acinam LXIIII mil., Pitaram XXII, Tergedum CIII milia. insulam Gagauden esse in medio eo tractu. inde primum visas aves psittacos et ab altera, quae vocatur Articula, animal sphingion, a Tergedo cynocephalos. inde Nabata LXXX milia. oppidum id parvum
inter praedicta solum. ab eo ad insulam Meroen CCCLX M. 185
herbas circa Meroen demum viridiores, silvarumque aliquid apparuisse et rhinocerotum elephantorumque vestigia. ipsum oppidum Meroen ab introitu insulae abesse LXX mil. pass., iuxtaque aliam insulam Tadu dextro subeuntibus alveo, quae
portum faceret. aedificia oppidi pauca. regnare feminam 186
Candacen, quod nomen multis iam annis ad reginas transiit. delubrum Hammonis et ibi religiosum et toto tractu sacella. cetero cum potirentur rerum Aethiopes, insula ea magnae claritatis fuit. tradunt armatorum CCL mil. dare solitam, artificum III M alere. reges Aethiopum XLV et hodie traduntur.

30. Universa vero gens Aetheria appellata est, deinde 187
Atlantia, mox a Volcani filio Aethiope Aethiopia. Animalium

hominumque monstrificas effigies circa extremitates eius gigni minime mirum artifici ad formanda corpora effigiesque caelandas mobilitate ignea. ferunt certe ab orientis parte intima gentes esse sine naribus, aequali totius oris planitie,
188 alias superiore labro orbas, alias sine linguis. pars etiam ore concreto et naribus carens uno tantum foramine spirat, potumque calamis avenae trahit et grana eiusdem avenae sponte provenientis ad vescendum. quibusdam pro sermone nutus motusque membrorum est. quibusdam ante Ptolomaeum Lathyrum Aegypti regem ignotus fuit usus ignium. quidam et Pygmaeorum gentem prodiderunt inter paludes ex quibus
189 Nilus oriretur. In ora autem ubi desimus continui montes
177 ardentibus similes rubent. Trogodytis et Rubro mari a Meroe tractus omnis superponitur, a Napata tridui itinere ad Rubrum litus aqua pluvia ad usum conpluribus locis servata, fertilissima regione quae interest auri. Ulteriora Atabuli Aethiopum gens tenent. dein contra Meroen Megabarri, quos aliqui Adiabaros nominavere, oppidum habent Apollinis. pars
190 eorum Nomades, quae elephantis vescitur. Ex adverso in Africae parte Macrobii, rursus a Megabarris Memnones et Dabelli dierumque XX intervallo Critensi. ultra eos Dochi, deinde Gymnetes semper nudi, mox Anderae, Mattitae, Mesaches, Hypsodores, atri coloris tota corpora rubrica inlinunt. at ex Africae parte Medimni, dein Nomades cynocephalorum lacte viventes, Alabi, Syrbotae qui octonum cubitorum esse
191 dicuntur. Aristocreon Libyae latere a Meroe oppidum Tollen dierum V itinere tradit. inde dierum XII Aesar oppidum Aegyptiorum qui Psammetichum fugerint. in eo prodente se CCC M habitasse. contra in Arabico latere Diaron oppidum esse eorum. Bion autem Sapen vocat quod ille Aesar, et ipso nomine advenas ait significari. caput eorum in insula Sembobitin, et tertium in Arabia Sinat. inter montes autem et Nilum Simbarri sunt, Palugges, in ipsis vero montibus Asachae multis nationibus. abesse a mari dicuntur dierum
192 V itinere. vivunt elephantorum venatu. Insula in Nilo Semberritarum reginae paret. ab ea Nubei Aethiopes dierum VIII itinere. oppidum eorum Nilo inpositum Tenupsis. Sesambri, apud quos quadripedes omnes sine auribus, etiam

elephanti. at ex Africae parte Tonobari, Ptoenphae, qui
canem pro rege habent, motu eius imperia augurantes, Ha-
rusbi oppido longe ab Nilo sito. postea Archisarmi, Phalliges,
Marigarri, Chasamari. Bion et alia oppida in insulis tradit, 193
a Sembobiti Meroen versus dierum toto itinere XX. proximae
insulae oppidum Semberritarum sub regina, et aliud Asara,
alterius oppidum Darden. tertiam Medoen vocant, in qua
oppidum Asel. quartam eodem quo oppidum nomine Garoden.
inde per ripas oppida Nautis, Madum, Demadatin, Secandum,
Collocat, Secande, Navectabe cum agro Psegipta, Candra-
gori, Arabam, Summaram. Regio supra Sirbitum, ubi desi- 194
nunt montes, traditur a quibusdam habere maritimos Aethio-
pas, Nisicathas, Nisitas, quod significat ternum et quaternum
oculorum viros, non quia sic sint, sed quia sagittis praecipua
contemplatione utantur. ab ea vero parte Nili quae supra
Syrtes maiores oceanumque meridianum protenditur Dalion
Vacathos esse dicit pluvia tantum aqua utentes Cisoros, Lon-
goporos ab Oecalicibus dierum V itinere, Usibalchos, Isbelos,
Perusios, Ballios, Cispios. reliqua deserta. dein fabulosius, 195
ad occidentem versus Nigroe, quorum rex unum oculum in
fronte habeat, Agriophagi pantherarum et leonum maxime
carnibus viventes, Pamphagi omnia mandentes, Anthropo-
phagi humana carne vescentes, Cynamolgi caninis capitibus,
Artabatitae quadripedes, ferarum modo vagi. deinde He-
sperioe, Perorsi, quos in Mauretaniae confinio diximus. Pars 5,10
quaedam Aethiopum locustis tantum vivit fumo et sale dura-
tis in annua alimenta. hi quadragesimum annum vitae non
excedunt. Aethiopum terram universam cum mari Rubro pa- 196
tere in longitudinem |XXII| LXX mil. passuum, in latitudinem
cum superiore Aegypto |XII| XCVII M Agrippa existimavit.
quidam longitudinem ita diviserunt: a Meroe Sirbitum XII
dierum navigationem, ab ea XII ad Dabellos, ab iis ad ocea-
num Aethiopicum VI dierum iter. in totum autem ab oceano
ad Meroen DCXXV M passuum esse inter auctores fere con- 184
venit, inde Syenen quantum diximus. Sita est Aethiopia ab 197
oriente hiberno ad occidentem hibernum. meridiano cardine
silvae hiberno maxime virent, a media eius parte imminens
mari mons excelsus aeternis ardet ignibus, Theon ochema

dictus a Graecis. a quo navigatio quatridui, promunturium
quod Hesperu ceras vocatur confine Africae iuxta Aethiopas
Hesperios. quidam et in eo tractu modicos colles amoena
opacitate vestitos Aegipanum Satyrorumque produnt.

198 31. (36.) Insulas toto Eoo mari et Ephorus conplures
esse tradidit et Eudoxus et Timosthenes, Clitarchus vero
Alexandro regi renuntiatam adeo divitem ut equos incolae
talentis auri permutarent, alteram, ubi sacer mons opacus
silva repertus esset, destillante arboribus odore mirae sua-
vitatis. Contra sinum Persicum Cerne nominatur insula ad-
versa Aethiopiae, cuius neque magnitudo neque intervallum
a continente constat. Aethiopas tantum populos habere pro-
199 ditur. Ephorus auctor est a Rubro mari navigantes in eam
non posse propter ardores ultra quasdam columnas (ita ap-
pellantur parvae insulae) provehi. Polybius in extrema Mau-
retania contra montem Atlantem a terra stadia VIII abesse
prodidit Cernen, Nepos Cornelius ex adverso maxime Car-
thaginis a continente pass. M, non ampliorem circuitu MM.
Traditur et alia insula contra montem Atlantem, et ipsa At-
lantis appellata. ab ea V dierum praenavigatione solitudines
ad Aethiopas Hesperios et promunturium quod vocavimus
197 Hesperu ceras, inde primum circumagente se terrarum fronte
200 in occasum ac mare Atlanticum. Contra hoc quoque pro-
munturium Gorgades insulae narrantur, Gorgonum quondam
domuus, bidui navigatione distantes a continente, ut tradit
Xenophon Lampsacenus. penetravit in eas Hanno Poenorum
imperator prodiditque hirta feminarum corpora, viros perni-
citate evasisse, duarumque Gorgadum cutes argumenti et
miraculi gratia in Iunonis templo posuit spectatas usque ad
201 Carthaginem captam. Ultra has etiamnum duae Hesperidum
insulae narrantur, adeoque omnia circa hoc incerta sunt ut
Statius Sebosus a Gorgonum insulis praenavigatione Atlantis
dierum XL ad Hesperidum insulas cursum prodiderit, ab iis ad
Hesperu ceras unius. nec Mauretaniae insularum certior fama
est. paucas modo constat esse ex adverso Autololum a Iuba
repertas, in quibus Gaetulicam purpuram tinguere instituerat.

202 32. (37.) Sunt qui ultra eas Fortunatas putant esse quas-
damque alias, quarum numero idem Sebosus etiam spatia

conplexus Iunoniam abesse a Gadibus DCCL mil. pass. tradit.
ab ea tantundem ad occasum versus Pluvialiam Caprariamque.
in Pluvialia non esse aquam nisi ex imbribus. ab iis CCL
mil. pass. Fortunatas contra laevam Mauretaniae in VIII.
horam solis, vocari Invallem convexitate et Planasiam a spe-
cie, Invallis circuitu CCC mil. passuum. arborum ibi proce-
ritatem ad CXL pedes adolescere. Iuba de Fortunatis ita 203
inquisivit: sub meridiem positas esse prope occasum, a Pur-
purariis DCXXV mil. passuum, sic ut CCL supra occasum
navigetur, dein per CCCLXXV mil. passuum ortus petatur.
primam vocari Ombrion nullis aedificiorum vestigiis, habere
in montibus stagnum, arbores similes ferulae, ex quibus aqua
exprimatur, e nigris amara, ex candidioribus potui iucunda.
alteram insulam Iunoniam appellari, in ea aediculam esse 204
tantum lapide exstructam. ab ea in vicino eodem nomine mi-
norem, deinde Caprariam lacertis grandibus refertam. in
conspectu earum esse Ninguariam, quae hoc nomen acceperit
a perpetua nive, nebulosam. proximam ei Canariam vocari 205
a multitudine canum ingentis magnitudinis, ex quibus per-
ducti sunt Iubae duo. apparent ibi vestigia aedificiorum.
cum omnes autem copia pomorum et avium omnis generis
abundent, hanc et palmetis caryotas ferentibus ac nuce pinea
abundare. esse copiam et mellis, papyrum quoque et siluros
in amnibus gigni, infestari eas beluis quae expellantur ad-
sidue putrescentibus.

(38.) Et abunde orbe terrarum extra intra indicato colli-
genda in artum mensura aequorum videtur. 33. Polybius a 206
Gaditano freto longitudinem directo cursu ad os Maeotis
|XXXIIII| XXXVII mil. D passuum prodidit, ab eodem initio
ad orientem recto cursu Siciliam |XII| L mil. passuum, Cretam
CCCLXXV M passuum, Rhodum CLXXXVII M D passuum,
Chelidonias tantundem, Cyprum CCXXV M passuum, inde
Syriae Seleuciam Pieriam CXV mil. passuum, quae conpu-
tatio efficit |XXIII| XL M passuum. Agrippa hoc idem inter- 207
vallum a freto Gaditano ad sinum Issicum per longitudinem
directam |XXXIIII| XL M passuum taxat, in quo haut scio an
sit error numeri, quoniam idem a Siculo freto Alexandriam
cursus |XIIII| L mil. passuum tradidit. universus autem cir-

cuitus per sinuus dictos ab eodem exordio colligit ad Maeotim lacum |CLV| VIIII mil. passuum, Artemidorus adicit DCCLVI mil., idem cum Maeotide |CLXXIII| XC M passuum esse tra-
208 didit. Haec est mensura inermium et pacata audacia fortunam provocantium hominum. nunc ipsarum partium magnitudo conparabitur, utcumque difficultatem adferet auctorum diversitas, aptissime tamen spectabitur ad longitudinem latitudine addita. est ergo ad hoc praescriptum Europae magnitudo |LXXXI| XLIIII mil. passuum. Africae (ut media ex omni varietate prodentium sumatur conputatio) efficit longitudo |XXXVII| XCVIII mil., latitudo, qua colitur, nusquam CCL
209 milia passuum excedit. sed quoniam in Cyrenaica eius parte DCCCCX milium passuum eam fecit Agrippa, deserta eius ad Garamantas usque, qua noscebantur, conplectens, universa mensura quae veniet in conputationem |XLVI| VIII mil. passuum efficit. Asiae longitudo in confesso est |LX| III mil. DCCL passuum, latitudo sane conputetur ab Aethiopico mari Alexandriam iuxta Nilum sitam, ut per Meroen et Syenen
210 mensura currat, |XVIII| LXXV mil. passuum. apparet ergo Europam paulo minus dimidia Asiae parte maiorem esse quam Asiam, eandem altero tanto et sexta parte Africae ampliorem quam Africam. quod si misceantur omnes summae, liquido patebit Europam totius terrae tertiam esse partem et octavam paulo amplius, Asiam vero quartam et quartamdecimam, Africam autem quintam et insuper sexagesimam.

211 (39.) His addemus etiamnum unam Graecae inventionis sententiam vel exquisitissimae subtilitatis, ut nihil desit in spectando terrarum situ, indicatisque regionibus noscatur et cum qua cuique societas sit sive cognatio dierum ac noctium, quibusque inter se pares umbrae et aequa mundi convexitas. ergo reddetur hoc etiam, terraeque universae in membra caeli digerentur.

212 34. Plura sunt autem segmenta mundi, quae nostri circulos appellavere, Graeci parallelos. Principium habet Indiae pars versa ad austrum. patet usque Arabiam et Rubri maris accolas. continentur Gedrosi, Carmani, Persae, Elymaei, Parthyene, Aria, Susiane, Mesopotamia, Seleucia cognominata Babylonia, Arabia ad Petras usque, Syria Coele, Pelu-

sium, Aegypti inferiora, quae Chora vocatur, Alexandria, Africae maritima, Cyrenaica oppida omnia, Thapsus, Hadrumetum, Clupea, Carthago, Utica, uterque Hippo, Numidia, Mauretania utraque, Atlanticum mare, columnae Herculis. In hoc caeli circumplexu aequinoctii die medio umbilicus quem gnomonem vocant VII pedes longus umbram non amplius IIII pedes longam reddit, noctis vero dieique longissima spatia XIIII horas aequinoctiales habent, brevissima ex contrario X. Sequens circulus incipit ab India vergente ad occasum, vadit 213 per medios Parthos, Persepolim, citima Persidis, Arabiam citeriorem, Iudaeam, Libani montis accolas, amplectitur Babylonem, Idumaeam, Samariam, Hierosolyma, Ascalonem, Iopen, Caesaream, Phoenicen, Ptolemaidem, Sidonem, Tyrum, Berytum, Botryn, Tripolim, Byblum, Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Ciliciae maritima, Cypri austrina, Cretam, Lilybaeum in Sicilia, septentrionalia Africae et Numidiae. umbilicus aequinoctio XXXV pedum umbram XXIIII pedes longam facit, dies autem noxque maxima XIIII horarum aequinoctialium est accedente bis quinta parte unius horae. Tertius circulus ab Indis Imavo proximis oritur. tendit per 214 Caspias portas, Mediae proxima, Cataoniam, Cappadociam, Taurum, Amanum, Issum, Cilicias portas, Solos, Tarsum, Cyprum, Pisidiam, Pamphyliam, Siden, Lycaoniam, Lyciam, Patara, Xanthum, Caunum, Rhodum, Coum, Halicarnassum, Cnidum, Dorida, Chium, Delum, Cycladas medias, Gythium, Malean, Argos, Laconicam, Elim, Olympiam, Messeniam Peloponnesi, Syracusas, Catinam, Siciliam mediam, Sardiniae austrina, Carteiam, Gadis. gnomonis C unciae umbram LXXVII unciarum faciunt. longissimus dies est aequinoctialium horarum XIIII atque dimidiae cum tricesima unius horae. Quarto 215 subiacent circulo quae sunt ab altero latere Imavi, Cappadociae austrina, Galatia, Mysia, Sardis, Zmyrna, Sipylus, Tmolus mons, Lydia, Caria, Ionia, Trallis, Colophon, Ephesus, Miletus, Chios, Samos, Icarium mare, Cycladum septentrio, Athenae, Megara, Corinthus, Sicyon, Achaia, Patrae, Isthmos, Epirus, septentrionalia Siciliae, Narbonensis Galliae exortiva, Hispaniae maritima a Carthagine nova et inde ad occasum. gnomoni XXI pedum respondent umbrae XVI

pedum. longissimus dies habet aequinoctiales horas XIIII et
216 tertias duas unius horae. Quinto continentur segmento ab introitu Caspii maris Bactri, Hiberia, Armenia, Mysia, Phrygia, Hellespontus, Troas, Tenedus, Abydos, Scepsis, Ilium, Ida mons, Cyzicum, Lampsacum, Sinope, Amisum, Heraclea in Ponto, Paphlagonia, Lemnus, Imbrus, Thasus, Cassandria, Thessalia, Macedonia, Larisa, Amphipolis, Thessalonice, Pella, Edesus, Beroea, Pharsalia, Carystum, Euboea Boeotum, Chalcis, Delphi, Acarnania, Aetolia, Apollonia, Brundisium, Tarentum, Thurii, Locri, Regium, Lucani, Neapolis, Puteoli, Tuscum mare, Corsica, Baliares, Hispania media. gnomoni septem pedes, umbris sex. magnitudo diei summa
217 horarum aequinoctialium XV. Sexta conprehensio, qua continetur urbs Roma, amplectitur Caspias gentes, Caucasum, septentrionalia Armeniae, Apolloniam supra Rhyndacum, Nicomediam, Nicaeam, Calchadonem, Byzantium, Lysimacheam, Cherronesum, Melanem sinum, Abderam, Samothraciam, Maroneam, Aenum, Bessicam, Thraciam, Maedicam, Paeoniam, Illyrios, Durrachium, Canusium, Apuliae extuma, Campaniam, Etruriam, Pisas, Lunam, Lucam, Genuam, Liguriam, Antipolim, Massiliam, Narbonem, Tarraconem, Hispaniam Tarraconensem mediam et inde per Lusitaniam. gnomoni pedes VIIII, umbrae VIII. longissima spatia horarum aequinoctialium XV addita nona parte unius horae aut,
218 ut Nigidio placuit, quinta. Septima divisio ab altera Caspii maris ora incipit, vadit super Callatim, Bosporum, Borysthenen, Tomos, Thraciae aversa, Triballos, Illyrici reliqua, Hadriaticum mare, Aquileiam, Altinum, Venetiam, Vicetiam, Patavium, Veronam, Cremonam, Ravennam, Anconam, Picenum, Marsos, Pelignos, Sabinos, Umbriam, Ariminum, Bononiam, Placentiam, Mediolanum omniaque ab Apennino, transque Alpis Galliam Aquitanicam, Viennam, Pyrenaeum, Celtiberiam. umbilico XXXV pedum umbrae XXXVI, ut tamen in parte Venetiae exaequetur umbra gnomoni. amplissima dies horarum aequinoctialium XV et quintarum par-
219 tium horae trium. Hactenus antiquorum exacta celebravimus. sequentium diligentissimi quod superest terrarum supra tribus adsignavere segmentis: a Tanai per Maeotim lacum et

ıtas usque Borysthenen atque ita per Dacos partemque aniae, Gallias, oceani litora amplexi, quod esset ho- . XVI, alterum per Hyperboreos et Britanniam horarum , postremum Scythicum a Ripaeis iugis in Thylen, in 220
lies continuarentur, ut diximus, noctesque per vices. 4,89
et ante principia quae fecimus posuere circulos duos: m per insulam Meroen et Ptolemaidem in Rubro mari ɜphantorum venatuus conditam, ubi longissimus dies XII um esset, dimidia hora amplior, secundum per Syenen pti euntem, qui esset horarum XIII, idemque singulis ia horarum spatia usque ad ultimum adiecere circulis. ctenus de terris.